APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 1 (95)/ primăvară 2021

Tema numărului

POEZIE ŞI HRANĂ

Primăvară 2021

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Diana Dobrița BÎLEA
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Cristina RUSU
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

Pe cop 1.: Sadao Watanabe, *Manna From Heaven*

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: ISSN 1582-0890
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Poezia, jertfă întru euharistie* / **5**

POEME de: Răsvan POPESCU (23), Aurelian SÂRBU (25), Raul CONSTANTINESCU (26), Adi FILIMON (28), Emil ARITON (29), Simona ȘERBAN (31), Simion BOGDĂNESCU (32), Magdalena HĂRĂBOR (33), Carmen SECERE (36), Daniel ONACA (37), Nicolae NISTOR (39), Constanța NIȚĂ (41), Constantin PROFIR (43), Luca CIPOLLA (45), Camelia BUZATU (46), Vlad SIBECHI (49), Viorel BIRTU-PÎRĂIANU (49), Claudiu DUMITRACHE (51), Sergiu CRĂCIUN (52), Iulia REBREANU (54), Horia FURTUNĂ (59)

POEME DE LA CENACLUL SCHENK/ 63
Dora PASCU, George TERZIU, Silvana Andrada TCACENCO, Jenică DRĂGAN, Mira MINU, Oana FRENȚESCU, Simion Felix MARȚIAN, Cristian Ovidiu DINICĂ, Gheorghe APETROAE, Nuța CRĂCIUN, Florin GOLBAN, Dumitru VASILE, Adrian VIZIREANU, Marioara VIȘAN, Cristian CRUȚI, Ionuț PANDE, Eugenia MIHU, Adina VELCEA

AUTORI DIN FILIALA IAȘI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAȘI/ 75
Radu ANDRIESCU, Mihai BATOG-BUJENIȚĂ, Livia CIUPERCĂ, Corina MATEI GHERMAN, Vasile FLUTUREL

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Anonim/ 94

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Ion HELIADE-RĂDULESCU – *Satira II* / **101**

POEME ROMÂNEȘTI de: Mihai EMINESCU (105), Max BLECHER (113), Ileana MĂLĂNCIOIU (113), Adi CRISTI (116), George VULTURESCU (116), Lucian ALEXIU (119), Dumitru CHIOARU (122), Olga Al. DIACONU (124), Victoria MILESCU (126), Lucian BLAGA (128), Radu STANCA (128), Alexandru ANDRIȚOIU (130), Ioan ȚEPELEA (131), Gheorghe GRIGURCU (132)
Traduse de: Nicolae MAREȘ, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Denisa CRĂCIUN, Olimpia IACOB, Jim KACIAN, Mihai Gruia NOVAC, Beatrice UNGAR, Olga Al. DIACONU, Teodor RAMJANC, Constanța NIȚĂ

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU*/ **133**

P O E Z I E de: Julio César BUSTOS (141), Luís Miguel SANMARTÍN (145), Mariana OSSA ZAPATA (147), Corina OPROAE (149), Stephan MILLOW (152), Silvio MIGNANO (154), Jose Manuel de VASCONCELOS (159) Marta CELIO (155), Gabriel ROSENSTOCK (158), Srdan SOLKOTOVIC (161), Miroslav DUDOK (163)

În românește de: Daniela ANDRONACHE, Martia Ioana JITĂRESCU, Eliza MACADAN, Alexandru MACADAN, Olimpia IACOB, Denisa CRĂCIUN, Srdan SOLKOTOVIC, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU

POEZIE ŞI HRANĂ

Dragoş COJOCARU – *Poezie şi hrană îmn traducerile româneşti ale* Divinei Comedii**/ 166**
Diana Dobriţa BÎLEA – *Poezia, merindă întru săvârşirea proscomodiei vieţii /* **174**
Cristina RUSU – *„Şi Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieții..."* **/ 178**
Gheorghe SIMON – *Poezia e hrana sufletului* / **181**
Daniela ANDRONACHE – *Materialitatea și spiritualitatea hranei în lirica americană din secolele XIX și XX* / **183**

ESEU

Mihai CABA – *Dosoftei, înaintemergătorul* **/ 189**

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie***/ 193**
Ioan HOLBAN – *Parabola condiției umane* **/ 199**
Marius CHELARU – *Nemistuitul gol dintâi* / **202**
Mircea M. POP – *Orioginala lecție de anatomie* **/ 204**
Marius MANTA – *Poezia ca ceremonie a vieții* / **205**
Angela FURTUNĂ – *Nu mai vreau să trec prin iadul oamenilor; „Vezi omul ăla cu o cruce-n spinare..."; Îngerul Şeherezadei; Ce se mai poate întâmpla când totul s- întâmplat deja; „Gheața ascute oasele..."* / **208**
Lucian CHIŞU – *Despre esența sunetelor și tăcerilor în poezie* / 216
Lina CODREANU – *Un destin impetuos – Leonida Lari* / **219**
Diana DOBRIȚA BÎLEA – *Cum „se români" poezia prin Alecsandri; Poezia, Arcadia sufletului /* **226**
Raluca FARAON – *Un debut expresionisti***/ 228**
Mihaela MERAVEI – *„Visarea visărilor"*/ **230**
Constantin MĂNUȚĂ – *Poezia lui Dan Moisii/* **235**
IN MEMORIAM NICOLAE DABIJA / 240

ÎNSEMNĂRI: Florentina NIȚĂ – *„La Signora dellAmore"*/ **243**
Carmelia LEONTE – *Prima verba***/ 24**

Mihai EMINESCU – *Stelele-n cer* **/ 249**

Cassian Maria SPIRIDON

Poezia, jertfă întru euharistie

„Orice om sănătos poate rezista fără mîncare două zile
– dar nu și fără poezie”
Charles Baudelaire

Pentru Pitagora, citim în *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, lucrarea lui Diogenes Laertios (traducere C.I. Balmuș, Polirom, 1997), *sufletul este un lucru diferit de viață, e nemuritor deoarece e desprins din ceva, de asemenea nemuritor*.

Între comentariile lui Porphyr la *Viața lui Pitagora,* care însoțesc *Imnurile sacre* ale filosofului (traducere Radu Duma, Herald, 2006) citim: „El își iubea foarte mult prietenii, el care cel dintâi statornicise că între prieteni totul este comun și că prietenul nu este altceva decât tu însuți. Câtă vreme erau sănătoși, el petrecea neîncetat alături de ei; când se îmbolnăveau de cele ale trupului, îi îngrijea; când sufereau de cele ale sufletului, îi întărea, așa cum am mai spus, prin incantații magice sau prin muzică. Chiar pentru bolile trupești, el avea cântece tămăduitoare, prin care îi punea pe picioare pe cei bolnavi. Alte [cântece] făceau să fie dată uitării suferința, potoleau izbucnirile de mânie, alungau patimile neînfrânate”. De remarcat, pentru tămăduirea suferințelor și întărirea spirituală și trupească, Pitagora apela la incantații și muzică, în final la poezie. Să nu uităm, în antichitate, dar și după, în timpul recitării poezia era acompaniată de muzică. De adăugat, tot în marginea gîndirii pitagoreice, un alt comentariu lămuritor al celui care i-a scris viața, filosoful din Samos cerea: „Să recunoști trei categorii deosebite de lucruri vrednice să fie cercetate, urmate și practicate: înainte de toate, ceea ce este nobil și frumos, apoi ceea ce este folositor vieții, iar în al treilea și ultimul rând, ceea ce este plăcut. Numai că el nu îngăduia plăcerea josnică și înșelătoare, ci numai pe cea adevărată, cuviincioasă și mai presus de orice bîrfe. Căci plăcerile sunt de două feluri: cele care desfată pîntecul și simțurile prin abuz și [pe care Pitagora] le asemuia cânturilor ucigașe ale Sirenelor; apoi [plăcerile] legate de lucrurile frumoase, drepte sau trebuincioase vieții, care sunt deopotrivă plăcute și neurmate de căință, și pe care el le asemuia unei armonii muzicale”. La care, credem de interes în demersul nostru să citäm încă un aliniat: „Așadar, prin cunoștințele și speculațiile aflate la hotarul dintre cele corporale și cele incorporale – [cu trei dimensiuni ca fiind corporale, și lipsite de tărie ca incorporale] – el (intelectul) începe să lucreze treptat asupra ființelor ce există cu adevărat, conducînd meșteșugit ochii

sufletului, începînd de la corporal care nicicând nu rămîne identic cu sine şi nici neschimbător, pînă la dobîndirea hranei sale. În felul acesta , iniţiindu-i pe oameni în contemplarea adevăratelor realităţi, el îi făcea fericiţi. Iată scopul pentru care exerciţiile matematice au fost predate (în şcoală)".

În *Imnurile sacre*, între altele, Pitagora cere: „să biruieşti cele ce urmează:// mai întâi lăcomia pântecului, apoi lenevia,/ luxul şi mânia", mai apoi: „Îngrijeşte-te de sănătatea trupului tău,// dar dă-i cu măsură băutura, mâncarea şi mişcarea,// şi numesc măsură ceea ce nicicând nu te va/ stânjeni.// Deprinde-te cu o viaţă curată şi simplă;// " şi se încheie cu: „Dar tu, fă-ţi curaj, căci prea bine ştii că/ neamul omenesc este divin,// şi că Natura sacră îi dezvăluie deschis/ toate tainele.// Iar de se va-ndura şă ţi le înfăţişeze şi ţie,/ vei ajunge la ţinta de care ţi-am vorbit;// căci lecuindu-ţi sufletul, îl vei izbăvi de toată/ suferinţa.// Dar înfrânează-te de la alimentele despre care/ ţi-am vorbit, folosindu-ţi judecata// la tot ce ţi-ar fi de folos pentru purificarea/ şi eliberarea sufletului. Meditează asupra/ fiecărui lucru,// lăsîndu-te condus de Inteligenţa desăvîrşită din înalt// Iar după ce, părăsindu-ţi trupul, te vei înălţa/ în liberul eter,// vei fi precum un zeu: nemuritor, etern,/ de-a pururi biruitor al morţii.//"

Comentariile la Imnurile sacre ale pitagoreicilor ale lui Hierocles sunt adunate la finalul volumului menţionat, unde versetele sunt integral comentate, comentarii structurate după tematicile cuprinse în *Imnuri*. La cerinţa de a birui *lăcomia pântecului,/ apoi lenevia, luxul şi mânia*, toate aservindu-ne viciului Hierocles notează: „Pîntecul, de pildă, când e prea încărcat, aduce după sine lenevia, înlesneşte prisosul de sămânţă, îndeamnă la nesăbuitele plăceri ale Afroditei şi împinge la necumpătare partea pătimaşă a sufletului. Când partea irascibilă se adaugă apoi părţii pătimaşe, omul se lasă în voia tuturor patimilor, fie cerînd băuturi şi mâncări, fie bătându-se pentru vreo femeie, fie provocând certuri aprinse pentru a obţine cutare sau cutare plăcere. «Învaţă-te deci să învingi aceste abuzuri», începînd mai întâi cu pântecul, pentru ca părţile iraţionale ale sufletului tău să fie supusele raţiunii". Astfel de îndemnuri aflăm şi în dialogul platonician *Timaios*, unde ni se cere la fel, să cultivăm toate componentele sufletului nostru, să dăm fiecăruia în parte cea mai potrivită hrană, ca astfel să se poată mişca în deplină armonie unele faţă de celelalte.

„Şi dacă poetul, comentează Hierocles, adaugă: «Învaţă să le învingi», este pentru a ne arăta că partea raţională a sufletului nostru este guvernată de educaţie şi de cunoaştere, şi că partea lipsită de raţiune se conduce după obişnuinţe şi predispoziţii ce sunt într-un fel corporale".

Cumpătarea era un precept important pentru autorul *Imnurilor*, fiind calea de a întoarce sufletul la sine, de centrarea pe esenţe, spre a fi eliberat de

cele telurice şi astfel, eliberat de tină să se expună în plinătatea sa în marea lumină ce emană de la inteligenţa (*nous*) divină.

În versurile XXXII –XXXIV: „Trebuie să te-ngrijeşti de sănătatea/ trupului tău,// dar dă-i cu măsură băutura, mîncarea/ şi mişcarea,// şi numesc măsură ceea ce nicicînd/ nu te va stînjeni”//, Pitagora îndeamnă la menţinerea unui echilibru, în contra lăcomiei sau ascezei, ambele dăunătoare trupului, lipsindu-ne de putinţa de a ne sluji de el cum se cuvine. Hierocles în comentariul său subliniază care este scopul acestui îndemn: „Iată de ce suntem îndemnaţi să ne purtăm cu el cu chibzuinţă, să ne îngrijim de el când este bolnav sau pe deplin sănătos, astfel încât, păstrându-l în starea ce îi este firească, el să-şi poată folosi însuşirile în slujba sufletului care îl comandă, şi să meargă oriunde îi va porunci acesta.

Sufletul fiind cel care se foloseşte de trup, iar trupul fiind cel care slujeşte sufletului, e lesne de înţeles grija pe care meşteşugarul trebuie să o arate faţă de unealta sa. Nu trebuie doar să ne slujim de trup, ci trebuie să îi dăm tot ce îi este necesar pentru a ne putea sluji de el”. Iar Architas din Tarent completează: „Binele omului este fericirea; dintre părţile care îl alcătuiesc, sufletul are ca bunuri: prudenţa, curajul, dreptatea, cumpătarea; trupul are frumuseţea, sănătatea, buna alcătuire a membrelor, perfecta stare a simţurilor… Fericirea nu este altceva decît folosirea virtuţii din belşug”.

Îngrijirea trupului nu are drept singură ţintă sufletul, că şi să ofere totdeauna întîietate lucrărilor spiritului. De remarcat, cum ne spune Porphyr, exerciţiile practicate de poetul-filosof erau cîntatul din gură, acompaniamentul la liră, dansul şi plimbarea, la care Iamblichos adaugă şi altele practicate inclusiv de pitagoreici, masaje, alergări, luptele în aer liber, haltere sau box, toate urmărind prin acestea fortificarea convenabilă a trupului.

În versetele sale, poetul pe primul loc aşază băutura şi apoi hrana, abuzul de băutură fiind mai periculos, şansele sunt amplificate în ponderea dreptei măsuri, faţă de cel de mîncare. Comentatorul versetelor ţine să precizeze că măsura ce se cere a fi păstrată nu este identică la toţi oamenii, fiecare practicînd-o în funcţie de ocupaţie. „Dar ce vrea filosoful să facă din trupul său?” se întreabă Hierocles şi îi răspunde, lucrarea acestuia este de a instrumenta propriul trup pentru a ajunge, *atât cât este cu putinţă, un instrument al înţelepciunii, ocupându-se întâi de toate de sufletul său, şi numai după aceea de trupul său. El nu va da uitării, din pricina părţii care se serveşte de trup, instrumentul ce trebuie să servească sufletului; ci el va avea grijă, în ordinea cuvenită, şi de trupul său, ţintind atât la virtutea sufletului ce se serveşte de el, cât şi la sănătatea trupului care îl slujeşte*. „Poemul, consideră cu

îndreptățire comentatorul, ne învață că luxuria și concupiscența sunt condamnate în doctrina pitagoreică".

În *Phaidon* (sau *Despre suflet*; dialog etic) Platon, prin gura lui Socrate care, în așteptarea cupei cu cucută, răspunde întrebărilor lui Simmias, ne spune, urmînd învățătura lui Pitagora: „cea mai mare apropiere de cunoaștere o vom realiza-o ori de cîte ori, după măsura puterilor noastre, nu vom avea cu trupul legătură și amestec cîtă vreme ele nu sînt absolut necesare, nelăsîndu-ne astfel molipsiți de natura lui, ci păstrîndu-ne cît mai curați de el, în așteptarea ceasului cînd ne va dezlega de el însăși divinitaea".

În *Timaios*, tot Socrate remarcă, nu diferit de Pitagora și comentatorii săi: „Cei care ne-au alcătuit știau că vom fi necumpătați la băutură și la mîncare și că, din lăcomie, vom bea și vom mînca mult mai mult decît ne este necesar. Prin urmare, prevăzînd aceasta și ca să prevină o timpurie pieire, prin îmbolnăvire, a încă nedesăvîrșitului neam al muritorilor, au orînduit, drept receptacul al excesului de băutură și de mîncare, cavitatea de jos a trupului, așa-zisul pîntece și, înlăuntrul ei, au încolăcit spirala intestinelor, al căror rost este ca trupul, prea repede străbătut de hrană, să nu simtă prea degrabă nesățioasa nevoie de altă hrană și astfel întreaga omenire, din lăcomie, să rămînă inaptă pentru filozofie și harurile Muzelor, surdă la îndemnul părții celei mai divine din noi". Și tot aici suntem îndemnați, *atît cît stă în puterile noastre, trebuie să încercăm, prin educație, exerciții și învățătură să scăpăm de vicii și să dobîndim virtutea*, la care putem adăuga: „Nu există decît o singură cale de a avea grijă de toate, și anume aceea de a da fiecărei părți hrana și mișcările potrivite ei. Mișcările care se aseamănă în mod firesc cu partea divină din noi sînt gîndurile și revoluțiile universului. De aceea fiecare om trebuie să le urmeze și, imitînd armoniile și revoluțiile universului, să le corecteze pe acelea din propriul său cap, care au fost modificate atunci cînd ne-am născut. Astfel, partea inteligentă din noi devine , potrivit naturii ei originare, asemănătoare cu ceea ce este obiectul ei de contemplație, împlinind, acum și pururi, adevărata viață ce ne-a fost dăruită de zei". Hrana ce se cuvine pentru a fi în apropirea zeilor este înțelepciunea, rațiunea, dar în aceeași măsură poezia, har coborîtor prin voință divină.

Cicero, în comentariul său mascat la dialogul *Despre suflet*, ne spune: „A desprinde spiritul de trup, nu înseamnă oare a învăța să murim?... Prin acest mijloc, viața noastră pe pămînt va tinde deja către o viață cerească, iar noi vom fi mai bine pregătiți să ne luăm avîntul atunci cînd lanțurile se vor sfărîma". Ce altceva ne învață poezia? Prin ea depășim acel *Nu credeam să-nvăț a muri vrodată* (Eminescu).

La Hesiod în *Munci și zile* citim: „Zeii au pus înaintea virtuților trudă, sudoare,/ Calea spre ele e lungă, abruptă, e aspru-nceputul,/ Dar cînd te-

apropii de pisc, e netedă, dreaptă, uşoară,/ Poţi înlesnit să răsufli, deşi a fost grea înainte./ Bun pe deplin este omul ce, singur gîndindu-se bine,/ Ştie s-aleagă pe cele ce pînă-n sfîrşit sînt mai bune/ Vrednic e cel care ţine în seamă bunele sfaturi./ Fără vreun rost este însă care nici nu gîndeşte/ Nici nu ascultă pe alţii, cugetul să-şi limpezească./ Tu însă veşnic în minte avînd ale mele poveţe/ Perses, odraslă-a lui Dios, munceşte să te urască/ Foamea. Cinstita Demeter, cea cu aleasă cunună,/ Să te-ndrăgească, cu grîu să umple cămările tale,/ Căci pretutindeni e foamea tovarăşă omului trîndav./ Oamenii, zeii urăsc pe cel care trîndav trăieşte,/ Care asemenea cu trîntorii cei fără ace sleieşte/ Truda albinei, mîncînd fără să facă vreo muncă./ Dragă să-ţi fie viaţa cu bună măsură ca astfel/ Roadele pe anotimpuri să umple cămările tale./ Turme belşug au bărbaţii muncind şi averi fără seamăn,/ Zeilor mult mai iubiţi le sînt muncitorii cei harnici/ Oamenii chiar îi iubesc, căci toţi urăsc pe cei trîndavi/ Munca-njosire n-aduce, doar lenea e ruşinoasă,/ Trîndavul pizmă simţi-va văzînd cum sporeşte belşugu-ţi,/ Munca, iar faima, virtutea, apoi, urmează averii./ Fi-vei asemeni cu zeii, deci să munceşti e mai bine/" (Traducere Dumitru T. Burtea, Univers, 1973).

Iar Horaţiu, într-un poem cu acelaşi titlu, se arată *împotriva năravurilor veacului*, dînd ca model de comportare pe strămoşii noştri cu obiceiurile lor care s-au perpetuat pînă la bolşevizare: „Şi asprii geţi ce nu-şi despart prin haturi/ Ogoarele muncite de-a valma. Sînt cu toţii/ Stăpîni peste recoltele-adunate./ Şi doar un an munceşte pămîntul fiecare,/ Cînd, dus în lupte, alţii îi iau locul,/ Siliţi de-aceeaşi lege cu el să-mpartă roada./ La dînşii, cînd copilul e orfan,/ Îl îngrijeşte altă femeie cu blîndeţe./ Nevestele cu zestre nu îşi ţin/ Bărbaţii-n jug, nici cată să-şi ia vreun gras ibovnic./ Cea mai frumoasă zestre e virtutea/ Părinţilor şi cinstea păstrată cu credinţă/ De soaţa ce se teme de străin;/ Nefast este păcatul şi preţul lui e moartea…/" (traducere Lascăr Sebastian, Ed. Tineretului, 1961).

Raportarea trup-suflet, teologal nu coincide cu cea antic elenistă. „Deosebirea biblică dintre *trup* şi *duh*, ne spune Olivier Clément teologul, istoricul şi profesorul de Teologie Morală la Institutul Teologic Ortodox *Sfântul Serghie* din Paris, nu are nici o legătură cu dihotomia elenistă dintre *suflet* şi *corp* în ciuda nenumăratelor confuzii istorice care au făcut adesea din creştinism un «platonism pentru popor»". (*Trupul morţii şi al slavei*, Christiana, 1996, traducere Sora Eugenia Vlad).

Biblic omul este desemnat fie ca *trup însufleţit*, fie ca *suflet viu*, sufletul nu este o prezenţă în trup, ci omul *este* un trup însufleţit: „Aşadar, «duhul» omului nu este «ceva», o nu ştiu ce piesă dintr-un joc de construcţii pentru «ezoterişti», ci acea «inimă» adâncă în care persoana îşi adună şi deschide

trupul creat (al său, în continuitate cu al lumii) ca să fie însufleţit de Duhul Sfânt, Suflarea dumnezeiască".

Viziune argumentată de Sfântul Irineu al Lyonului, pentru care: „Omul desăvîrşit este un ansamblu care formează o unitate compusă din sufletul care primeşte Duhul Tatălui şi este una cu trupul modelat după chipul lui Dumnezeu" (apud Olivier Clément).

Pe urmele acestor afirmaţii putem vedea în poezie una din marile lumini ce ne arată calea mîntuirii, care oferă trupului şansa să fie însufleţit de Duhul Sfînt, de a se salva de la căderea în trupul părăsit de duh.

În viziunea creştină, pentru Olivier Clément trupul trebuie să exprime prin muncă, artă, ritual, caracterul teofanic şi dialogal al lumii, să îmbrace totul în haina de lumină a spiritului, act întru împlinirea căruia poezia are întîietate, ea este o cale de cunoaştere a întrupării Cuvîntului de la pătimirea Sa, la Înviere: „În Sfânta Liturghie oamenii, fiecare şi împreună, trebuie să-şi facă ucenicia trupului ca trup liturgic, ca trup care înviază prin participarea euharistică la Trupul Celui Înviat". Este calea deschisă de creştinism în căutarea şi realizarea comuniunii. Cum inspirat consemnează teologul francez: „Frumuseţe totodată trupească şi luminoasă, care atrage simţurile pentru a le împăca şi a le trezi la lucrarea lor duhovnicească şi, prin ele, dacă este posibil, să fie trezită pînă la urmă şi inima. Teologia devine imn, poezie «noetică» al cărei ritm, slujit şi amplificat de cântare, face să izvorască, prin pauzele dinăuntrul stihurilor sale, o tăcere de dincolo de tăcere, tăcerea Duhului care se odihneşte în inima Cuvîntului".

Poezia, marea poezie are sensuri liturgice prin care avem şansa mereu reînnoită a întîlnirii cu muzica ritmurilor cosmice. Mulţi dintre sfinţi au fost şi poeţi, de la Sf. Grigore de Nazianz la Roman-Melodul sau Sfîntul Simeon Noul Teolog şi am putea să nominalizăm încă mulţi, inclusiv, se înţelege, din spaţiul catolic.

„Dumnezeu de-a pururi transcendent şi Dumnezeu întrupat se revelează printr-o antinomie care deschide un spaţiu de simboluri ce formează un fel de poetică a unirii divinului cu umanul în Hristos, a unirii divinului cu universul întreg". (O.C.) Dacă în revelaţie ne întîlnim cu o înălţătoare *poetică a unirii divinului cu umanul în Hristos*, ungerea cu sfîntul mir, un ulei încărcat cu efluviile tuturor parfumurilor *ne deschide porţile întîlnirii cu un adevărat poem de miresme*. Mirul este pecetea darului Sfîntului Duh, la fel poezia este o altfel de pecete prin care, cu mirul ei dă hrană spiritului şi trupului nostru de carne.

În Sfînta Euharistie (*eukharisto*, în greacă înseamnă *mulţumesc*) după cum cunoaşte fiecare creştin, şi Olivier Clément o exprimă sintetic, cu privire la *Taina Tainelor*: „Dumnezeu întrupat, răstignit şi înviat Se face pentru noi

băutură şi mîncare. «Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer… dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănîncă trupul Meu şi bea sângele Meu, are viaţă veşnică… Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele meu rămâne întru Mine şi Eu întru el». (Ioan 6, 51-56). Nimic nu poate atenua puterea acestor cuvinte atât de violent trupeşti (verbul grec *troguein* înseamnă a mesteca, a măcina) ce depăşesc cu mult contextul iudaic de *berakoth* pentru a asuma cultele sacrificiale din cea mai veche antichitate, inclusiv viziunea vedică a lumii ca jertfă. În Euharistie Dumnezeu satisface pe deplin dorinţa fundamentală a omului, elanul spre o viaţă mai puternică decît moartea dar şi nostalgia după prima şi cea mai puternică dintre voluptăţi, iubirea contopitoare a mamei care îşi hrăneşte pruncul cu propriul ei trup. Totuşi, deşi de la *Odele lui Solomon*, contemporane începuturilor creştinismului, pînă la marii mistici bizantini din secolul al XIV-lea, prezenţa şi iubirea lui Hristos este uneori evocată în termeni materni, Dumnezeu cel întrupat rămâne, după o simbolică masculină, Fiul Tatălui, astfel încât este vorba de o comuniune şi nu de o disoluţie regresivă".

Nenumărate sunt potenţialităţile euharistiei, prin ea discernem relaţia noastră cu natura, dar mai ales cu oamenii. Să ne amintim ce le spune Sf. Apostol Pavel în prima epistolă către tessaloniceni, de a face din şi prin toate faptele noastre euharistie. Citim aici, la 5:18: *Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus pentru voi*. În acest îndemn aflăm esenţa vieţii creştine. Versul, la rîndul său, euharistic este o cale de înduhovnicire a trupului.

Adam, la îndemnul Evei, şi ea la rîndu-i viclenită, mănîncă, în loc să dea ascultare, în loc de a respecta şi a avea încredere în cele poruncite. Dorinţa, lăcomia au înfrînt ascultarea. Asceza, practicarea ei ne dezvăluie lumea în potenţele ei de creaţie, limbaj, poezie, avem posibilitatea de a vizualiza astfel *imaginaţia creatoare a lui Dumnezeu*: „Asceza pune o limită acestei obiectivări (care accentuează şi tehnica şi ritmul ciclului de producţie-consum devenite, pentru unii, de-a dreptul frenetice) şi îi îngăduie omului să vadă şi altceva decît obiecte de posedat, de consumat, de distrus; să vadă în lucruri «cuvintele» fără grai ale Cuvântului, aceleaşi care se fac auzite în Scriptură şi se dăruiesc ca mâncare în Euharistie. Asceza credinţei, asceza smereniei şi încrederii, face din nou din fiecare dintre noi un Adam chemat să «dea nume» vieţuitoarelor – printr-o cunoaştere dintr-o dată raţională, poetică şi duhovnicească, ne face iarăşi pe fiecare primul bărbat uimit în faţa primei femei, începînd cu ea primul dialog. Dublă naştere a limbajului!" (O.C.)

Dacă întâiul Adam a mâncat *fructul*, consumând lumea în loc să o urce în transcendent, să o transfigureze, al doilea Adam – Hristosul, din contră, după Botezul în Iordan de către Ioan Botezătorul, este răpit de Duh și dus în pustiu, unde va întâlni ispititorul: „Și după ce a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți, la urmă a flămînzit. Și apropiindu-se, ispititorul a zis către El: De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini. Iar El, răspunzînd a zis: Scris este: *Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu*". (Matei, 4, 2-4)

Cuvîntul liric are puterea ce-i vine de la Cuvînt de a transfigura lumea. „Postul Mare este, cum cântăm în cultul bizantin, «praznic luminos». Și merită să adăugăm că omul hrănit «cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu» (este chiar răspunsul dat de Hristos ispititorului) regăsește prin post «o hrană asemenea cu cea pe care o avea Adam în Rai». Postul ne modifică relația cu Ziditorul și cu zidirea Lui și, deci, și relația dintre suflet și trup. Universul nu mai este perceput doar ca o înlănțuire «orizontală» de cauze și efecte în care omul își afirmă dominația, ci «vertical», în rădăcinile lui spirituale". (O.C.)

Prin Pregustarea poeziei depășim orizontalitatea terestră spre a accede spre verticala înălțării cu prisosință a Cuvîntului în postire spirituală, mintea se înnoiește, sufletul se îndumnezeiește pînă la împlinirea metanoiei: „«Postul îl face pe om în stare să trăiască în propria sa ființă foamea profundă a întregii făpturi, foamea (…) pe care numai Duhul o poate sătura. Căci numai Sfântul Duh dă mereu putere și finalitate postului și rugăciunii, El, Cel ce *toate le plinește*, fără măsură și dincolo de orice nevoie…; legea acestui fel de post poate fi formulată după cum urmează: nu căuta puterea (…); dacă ești chemat la ea, n-o considera decît o ocazie să slujești; dacă se întîmplă să ieși în evidență fără nici un folos pentru aproapele tău sau ca să-ți poți arăta superioritatea și puterea, abține-te: nu-ți alimenta amorul- propriu»". (André Louf, apud O.C.)

Mulți sunt flămînzi, perpetuu flămînzi după puterea și slava omenească, după averi și încă altele, o foame de neostoit… Pentru ostoire, teologul ortodox îndeamnă: „Postului voinței de putere și de vanitate, postului minții trebuie să le adăugăm postul impresiilor, al zgomotelor și al imaginilor care nu încetează să ne asalteze în civilizația audiovizualului. Trebuie să știi să-ți impui momente de tăcere și de singurătate, de ascultare a adâncului tău, a cuvântului lui Dumnezeu care ne fertilizează și ne adună mintea, în familiaritatea icoanelor care ne fac, cum s-a spus «să postim cu ochii». Să învățăm să privim, câteodată, adevărata față a celuilalt dincolo de suspiciune și posesivitate…". Și încă de folos la *praznicul luminos* rămîne și poezia.

Suntem flămînzi de hrana, de pîinea cea trebuincioasă trupului, de demnitate, la unii de sens, ultima o foame de aflat mai ales în cuvîntul din care se naşte versul.

Olivier Clément remarcă la Părinţii Bisericii, încă mai mult decît la scolastici că *l-au iubit pe Aristotel pentru tăcerile lui. Orice muzică adevărată urmăreşte să ne facă să auzim tăcerea. Şi mai ales muzica-poezie a unei Liturghii în întregime cîntată*.

Isihia – este cuvîntul care în greceşte desemnează în acelaşi timp *tăcerea şi pacea*, cum citim în Epistola către Efeseni. Prin rugăciune zgomotele lumii se sting, şi cele ale trupului, respiraţia, bătăile inimii se topesc. La fel în lectură: „Dacă, deodată, se taie stihul de pe limba ta şi se întind peste sufletul tău legăturile tăcerii din afară de libertatea lui, iar acestea dăinuie cu stăruinţă, cunoaşte că mergi înainte în liniştea (*isihia*) ta". (Sf. Isaac Sirul, apud O.C.)

Şi teologul francez adaugă: „Sau, mai frecvent, pentru noi cei ce trăim în «lume»: o muzică, un poem, nesfârşitul cântec al vîntului, ritmul «isihast» al mării pot să ne trezească tăcerea. Pentru cuvânt eliberator avem nevoie de oameni ai tăcerii hrăniţi de uimire, de atenţie, de «rugăciunea curată» şi de frumuseţea liturgică".

În iubire, în foamea de cunoaştere a celor doi, marele pas este „unirea *erosului* cu *agape*, a *erosului* cu tandreţea, atenţia la plăcerea celuilalt mai mult decît la a ta, pentru ca plăcerea să devină schimb, limbaj dincolo de cuvinte, «ansamblu de ceremonii care-l întrupează pe celălalt»". Şi adaugă: „A-l descoperi pe celălalt ca persoană înseamnă să-l descoperi în durata lui şi nu numai în jocul seducţiei şi în clipa erotică. Înseamnă să-l accepţi cu trecutul său, dureros poate, dar cu un respect care interzice gelozia; înseamnă să-i asculţi povestea copilăriei, mărturisirea rătăcirilor, durerea şi bucuria lentei sale afirmări de sine. Şi nu doar să-l asumi în trecutul său, ci să devii responsabil pentru el în viitorul lui. A-l înţelege pe celălalt în durata sa mai înseamnă şi să devii răbdător în timp ce pasiunea sau «schimbul dintre două fantezii, sau contactul dintre două epiderme» sunt cu necesitate nerăbdătoare. Primii ani ai vieţii în comun sunt adesea marcaţi de o fervoare contopitoare şi uneori fiecare, adesea numai unul, face din celălalt un semizeu. Ca urmare, important nu mai este ca cei doi să devină unul («din doi ei nu mai sunt decît unul», spunea Chesterton, «dar care?»), ci ca *unul să devină doi* în întâlnirea a două vocaţii din care fiecare este unică". (O.C.)

Este o foame care în iubire mereu se reînnoieşte. Şi unde aflăm pe *eros* şi *agape* mai deplin împlinite prin cuvînt? Întotdeauna în poezie.

Trupul şi duhul sînt una. „Am primit ceva care mi se impune de parcă ar fi din afară, o parte din energia cosmică ce-mi este dată, dar care, puţin

câte puțin, se epuizează. Am primit un anumit patrimoniu genetic, anumite condiții familiale, sociale, culturale, o limbă și niște modalități de exprimare, o lege ca să mă umanizez canalizându-mi, mai mult sau mai puțin, pornirile firii". (O.C.) E acel ceva care primit încet, încet se și epuizează. Acea energie cosmică transfigurată liric agonizează, îl secătuiește pe poet pînă *haina de piele* în care sălășluiește devine *haină de lumină*, cuantă. Poezia se hrănește nesățioasă din duhul poetului, îl golește, îi confiscă sufletul. Și nu doar poezia fagocitează pe creator, arta în general, drumul cunoașterii, filosofia…

Poezia din sufletul poetului își trage puterea , îi este hrană întru împlinirea versului. În cartea a VIII-a din *Metamorfozele* lui Ovidiu, poemul *Proteus și Metron. Impietatea și pedeapsa lui Erysichthon*, cel care disprețuia pe zei, profanatorul pădurii lui Ceres, va fi pedepsit cu o flămînzire continuă, una de nepotolit, cheltuindu-i toate mijloacele: „Dar suferința ajunsă la culme – că tot mistuise –/ Puse 'naintea cumplitei lui boli o pradă grozavă:/ Erysichthon începu să se sfîșie singur cu dinții;/ Nefericitul de-acuma hrănea al său trup micșorîndu-l./". (traducere Maria-Valeria Petrescu, Albatros, 1969).

Nu altfel mistuie Muza pînă poetul se autodevoră, devine jertfă pe altarul Cuvîntului. Pentru iubitorii Euterpei, poezia este ospăț al inimii.

Întru existența noastră cuvîntătoare în trup ne vorbește Dumitru Stăniloae în *Iisus Hristos lumina lumii* (Anastasia, 1993): „Ca oamenii să poată să exprime în cuvinte comunicabile rațiunile amintite, ca să înainteze fiecare prin aceasta spre cuprinderea și spre prezența tot mai adîncă a lor în Creatorul lor, le-a dat trupuri care pot sluji exprimării lor în cuvinte. El a făcut, prin aceasta, pe oameni ca făpturi cuvîntătoare și, prin aceasta, ca făpturi sociale ce au nevoie să comunice întreolaltă. El îi unește, prin aceasta, pe toți cu Sine Însuși, chiar dacă ei nu simt aceasta. Întrucît nu sînt existențe cuvîntătoare".

Logosul ne-a îmbrăcat în trup ca astfel să dea izvor cuvintelor. Și am putea adăuga, în aceeași notă, remarca lui Novalis: „A mânca laolaltă este o acțiune simbolică de unire. Orice unire, afară de căsătorie, este o acțiune precis orientată, determinată de un obiect și determinându-1 la rându-i. Căsătoria, în schimb, e unire totală, liberă. Orice delectare, apropriere, asimilare este hrănire, sau mai degrabă hrănirea nu-i altceva decât apropriere. Orice delectare spirituală poate fi de aceea exprimată prin hrănire. În prietenie, consumi, de fapt, din prietenul tău, sau trăiești din el. Este o metaforă adevărată aceea prin care substituim trupul spiritului și prin care, cu prilejul ospățului de pomenire al unui prieten, îmboldiți de o nepământească și cutezătoare forță a închipuirii, gustăm cu fiece îmbucătură din carnea sa și cu fiece înghițitură din sângele său. Ceea ce pentru gustul

molatic al vremurilor noastre pare, firește, barbar, dar cine spune că trebuie să ne gândim numaidecât la carnea și la sângele crude, supuse stricăciunii? Aproprierea trupească e îndeajuns de tainică spre a sluji de icoană frumoasă înțelesului spiritual si sunt oare, în fapt, carnea și sângele atât de respingătoare si de lipsite de noblețe? Cu adevărat, aici se ascunde ceva cu mult mai prețios decât aurul și diamantul, și nu e departe vremea când vom dobândi o idee mai înaltă despre corpul organic.

Cine știe ce simbol august e sângele? Tocmai ceea ce e respingător în elementele organice ne face să bănuim în ele ceva sublim. Ne cutremurăm în fața lor ca în fața unor năluci și presimțim cu candidă oroare în acest amestec ciudat o lume tainică ce s-ar cuveni să ne fie o veche cunoștință.

Dar spre a ne reîntoarce la ospățul de pomenire – nu ne-am putea închipui oare că prietenul nostru s-a prefăcut într-o ființă al cărei trup ar fi din pâine și al cărui sânge ar fi din vin?

Consumăm astfel în toate zilele cu delicii geniul naturii si fiece masă se preface într-un ospăț de pomenire ce hrănește sufletele și face să dăinuie trupurile, mijloc tainic de transfigurare și îndumnezeire pe pământ, frecventare dătătoare de viață a viului absolut. Pe cel fără nume îl consumăm în așteptare. Ne trezim, precum pruncul la sânul maicii sale și înțelegem că orice înviorare și întărire ne-au fost dăruite în semn de grație și iubire, că aerul, băutura și hrana sunt părți alcătuitoare ale unei nespus de iubite persoane". (*Între veghe și vis*, traducere Viorica Nețcov, Humanitas, 2008).

În fragmentul 441 poetul *Cântecelor spirituale* se întreabă: „Oare doar băutura slăvește poezia? Dar dacă poezia ar fi și suflet fluid? Mâncarea trezește scăpărarea de duh și verva – de aceea gurmanzii și oamenii grași sunt atât de scăpărători, iar la masă iau naștere atât de ușor gluma și petrecerea voioasă. Masa acționează și asupra altor însușiri mai solide. Aici se discută și se raționează cu plăcere și multe adevăruri s-au descoperit la masă. Scăpărarea de duh e electricitate spirituală – scop în care sunt necesare corpuri solide. Și prieteniile se leagă la masă, cel mai ușor între oameni *de fier* – cine nu presimte aici un magnetism sufletesc? Vremea mesei e perioada cea mai curioasă a zilei – și poate scopul, floarea ei. Masa de dimineață e bobocul. Și în acest caz, cei vechi se pricepeau mai bine la filozofia vieții. Ei mâncau o singură dată, în afară de dimineață, și anume spre seară, după terminarea treburilor. A mânca de două ori slăbește interesul. Între mese, spectacol, muzică și lectură. Masa însăși este o curbă în acord cu adevărata pedagogie a vieții. De început cu un fel ușor de bucate, apoi urcat și încheiat iarăși cu felul cel mai ușor. Mâncarea trebuie să dureze mult, peste timpul digestiei – încheierea o face la sfârșit așteptarea".

Lumina euharistică este înălțată cosmic în unul dintre poemele cuprinse în ciclul *Cîntecelor duhovnicești*, *Imn*: „Doar cîțiva cunosc/ Taina iubirii,/ Și simt ce înseamnă/ Să nu te saturi/ Și să fii mereu însetat./ De nepătruns pentru simțurile pămînteşti/ E dumnezeiescul tîlc/ Al cinei de taină./ Dar cine vreodată suflul vieții a supt/ De pe buze dragi și fierbinți,/ Al cui jeratic sfînt/ A topit inima în valuri tremurînde,/ Cui i s-a deschis ochiul/ Fiindcă a măsurat/ Adîncimea fără fund a cerului,/ Acela va mînca/ Din trupul și va bea/ Din sîngele său veșnic./ Cine a dezvăluit înțelesul ceresc/ Al trupului de țărînă?/ Cine poate să spună/ Că pricepe sîngele?/ Cîndva totul va fi întrupat,/ Și în cerescul sînge/ O să înoate perechea sufletească./ O, ca oceanele lumii/ Să se înroșească de-acum/ Și ca stînca să se umple/ De carne mirositoare!/ Niciodată nu se termină cina cea dulce,/ Niciodată nu se satură dragostea./ Pe cel iubit/ Nu poate aproape să-l aibă/ Și să-i aparțină îndeajuns,/ Înlocuit de buze mereu delicate/ Ceea ce s-a gustat/ Mai lăuntric și apropiat devine./ O voluptate mai caldă/ Face să tresară sufletul,/ Setea și foamea/ Dogoresc inima/ Și așa din veșnicie în veșnicie/ Stăruie desfătarea dragostei./ Dacă cei cumpătați/ Ar fi gustat vreodată/Părăseau totul/ Și s-ar așeza cu noi/ La masa dorinței/ Care niciodată nu se golește./ Ar fi recunoscut ei/ Miezul plin de savoare/ Și laude ar fi adus/ Pentru hrana trupului și sîngelui/”. (Novalis, *Poezii*, traducere Petru Sfetca, Tineretului, 1968).

Tot Novalis, în fragmentul 526, *Fizică*, are o viziune a convertirii trupului în suflet și a corpului născător de suflet: „Viața plantelor e față de viața animalelor o neîntreruptă zămislire și naștere – iar viața animalelor față de aceea a plantelor o neîntreruptă hrănire și fertilizare. După cum *femeia* e alimentul *vizibil cel mai înalt* care face *trecerea de la corp la suflet*, tot așa părțile genitale sunt organele *exterioare* cele mai înalte care fac trecerea de la organele vizibile la cele invizibile. *Privirea* – (vorbirea) – *atingerea mâinilor* – *sărutul* – *atingerea pieptului* – *prinderea părților genitale* – actul îmbrățișării – toate sunt trepte ale scării pe care coboară sufletul, în vreme ce corpul urcă pe o scară opusă pînă la îmbrățișare. *Adulmecare* – *amușinare* – *act*. Pregătirea sufletului și a corpului în vederea trezirii instinctului sexual. Sufletul și corpul *se ating* în act – *chimic* – sau galvanic – sau electric – sau *ignic*. Sufletul mănâncă instantaneu corpul (și-l digeră?) – corpul primește instantaneu sufletul (și-l naște?)”.

Prin astfel de metamorfoze trece și întruparea lirică, prin naşterea ei trupul și sufletul poetului își pierd din substanța creatoare. Poate aici aflăm cauza salturilor în inspirație. Există momente de preaplin, de revărsare întru poezie, urmate de lungi sau mai scurte așteptări în revenirea mereu capricioasei Muze, practic de reîncărcare spirituală.

Are Omar Khayyam cîteva catrene în care hrana, cumpătarea şi iubirea se-nsoţesc şi raiul e în preajmă: „Doar o pîine şi veşminte cere lumii, să te-audă;/ dar e bine să le capeţi prin sudoare şi prin trudă./ Restul – chiar şi pe degeaba, n-are merit! Ia aminte:/ viaţa scumpă nu ţi-o vinde pe nimic dinainte/"; „Dacă rost îţi faci de-o pîine şi de-un butur de berbec,/ dacă-ţi umpli şi ulciorul, cinci ocale de vin rece,/ în grădină, stînd c-o faţă-de-lalele, vei petrece,/ cum nici şahul n-o petrece, şi pe şah îl vei întrece!/"; „Ni s-a spus că-n rai avea-vom dulci hurii cu ochi de noapte,/ şi vor fi acolo rîuri: vin şi miere, mied şi lapte…/ De-am ales acum vinul şi femeia,-avem dreptate,/ căci atunci, la urma urmei,-n rai ne-om bucura de toate!/"

Jean Delumeau în *Grădina desfătărilor. O istorie a paradisului* (traducere Horaţiu Pepine, Humanitas, 1997) preia un fragment din *Patimile Sfintelor Perpetua şi Felicitas*, în anul 203, unde este narat visul lui Saturus, unul dintre cei trei bărbaţi condamnaţi spre a fi executaţi alături de cele două sfinte, în care *i se arată ce se va petrece cu el şi cu Perpetua după supliciu:* „Lupta începuse, ne părăsiserăm trupurile cînd patru îngeri, fără măcar să ne atingă, ne purtară înspre Răsărit. Pătrunserăm pe un teren întins ce aducea cu o livadă ai cărei pomi păreau să fie plini de trandafiri şi de felurite flori. Copacii erau înalţi cît chiparoşii, iar frunzele izvodeau neîntrerupt un sunet ca o şoaptă. I-am regăsit aici pe mulţi din fraţii noştri, dar mai cu seamă pe martiri. O mireasmă de nespus ne servea la toţi drept hrană şi ne simţeam sătui".

Raiul lui I. Budai-Deleanu din *Ţiganiada* e o splendoare, inclusiv culturală, o revărsare de bogăţii şi bunătăţi culinare: „ Măcar de-aş avea eu limbi o mie/ Şi-atîte guri bine grăitoare,/ Nu vă-aş putea spune, nice scrie,/ Lăcaşurile desmierdătoare/ Şi frumuseţele raiului toate,/ Care pentru cei buni sînt gătate.// Acolo vezi tot zile sîrine/ Şi ceriu limpede, fără nuori,/ Vîntucele drăgălaşe, line/ Dulce suflînd prin frunze şi flori,/ Tot feliu dă păsărele ciudate/ Cu viersuri cîntînd pre minunate.// Acolo Dumnezieu aşa face,/ Să nu fie vară zădufoasă,/ Nici iarnă cu ger, nici toamnă rece,/ Ci tot primăvară mîngăioasă;/ Soarele-ncălzeşte şi desfată,/ Iar nu pripeşte niciodată.// Cîmpurile cu flori osăbite/ Ş'aici la noi încă nevăzut/ Sînt pre desfătat acoperite/ Cu tot feliul de roduri crescute,/ Iar' pă zios în loc dă pietricele/ Zac tot pietri scumpe şi mărgele.// În locul de arburi şi copace/ Cresc rodii, năranciuri ş'alămîi/ Şi tot feliu dă pom ce la gust place,/ Cum şi rodite cu struguri vii,/ Iar' în loc de năsip şi ţărînă,/ Tot grăunte dă-aur iai în mînă.// Rîuri dă lapte dulce pă vale/ Curg acolo şi dă unt păraie,/ Ţărmuri-s dă mămăligă moale,/ Dă pogăci, dă pite şi mălaie!.../ O, ce sîntă şi bună tocmeală!/ Mînci cît vrei şi bei făr'ostăneală.// Colea vezi un şipot dă răchie,/ Ici dă proaspătă mursă-un izvor,/ Dincolo balta dă vin te-mbie,/ Iar căuş,

păhar sau urcior/ Zăcînd afli-îndată lîngă tine,/ Oricînd chieful dă băut îţi vine.// Dealurile şi coastele toate/ Sînt dă caş, dă brînză, dă slănină,/ Iar' munţii şi stînce gurguiate,/ Tot dă zahăr, stafide, smochine!.../ De pe ramurile dă copaci,/ Spînzură covrigi, turte, colaci.// Gardurile-acolo-s împletite/ Tot cu fripţi cîrnăciori lungi, aioşi,/ Cu plăcinte calde streşinite,/ Iar' în loc dă pari tot cîrtaboşi;/ Dară spetele, dragile mele,/ Sînt la garduri în loc dă proptele//".

În Apocalipsa Sfîntului Ioan Teologul, la 2:7 citim: „Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: celui care va birui îi voi da să mănînce din pomul vieţii, care este în raiul lui Dumnezeu". Tot astfel prezintă grădinile Raiului John Milton în *Paradisul pierdut*.

În timpul Exodului, în rătăcirile lor îndelungate prin pustie, Dumnezeu i-a hrănit cu mană, mană despre care citim şi în psalmii lui David: Dumnezeu „a poruncit norilor de deasupra şi uşile cerului le-a deschis/ Şi a plouat peste ei mană de mîncare şi pîine cerească le-a dat lor/ Pîine îngerească a mîncat omul; bucate le-a trimis lor din destul./ Poruncit-a El, din cer, vînt dinspre răsărit şi a adus cu puterea Lui vînt dinspre miazăzi./ Şi a plouat peste ei ca pulberea cărnuri şi ca nisipul mării păsări zburătoare./ Şi au căzut în mijlocul taberei lor, împrejurul corturilor lor./ Şi au mîncat şi s-au săturat foarte şi pofta lor şi-au împlinit-o/" (Psalm 77, 27-33).

Poezia este adesea o reală pîine a îngerilor, una drept hrană sufletului, întru înălţarea spiritului. Suntem aşteptaţi la *ospăţul ceresc* ce ni-l oferă poemul, aşa cum Iisus stă la uşă şi aşteaptă pînă noi îi vom deschide uşa inimii noastre. E o pîine suprafirească precum Cuvîntul ce vine de la Dumnezeu. În *Ioan* (6, 63-68) citim: „Duhul este cel ce dă viaţă; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus Eu sînt duh şi sînt viaţă./ Dar sînt unii dintre voi care nu cred. Căci Iisus ştia de la început cine sînt cei care nu cred şi cine este cel care Îl va vinde./ Şi zicea: De aceea am spus vouă că nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-i este dat de la Tatăl./ De atunci mulţi dintre ucenicii Săi s-au retras şi nu mai umblau cu El./ Deci a zis Iisus celor doisprezece: Nu vreţi şi voi să vă duceţi?/ Simon Petru i-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice./" Astfel de cuvinte ale vieţii veşnice şi de la El ni se revarsă în duhul locuit de Muze, îmbracă haina poeziei din care ne ospătăm.

Sfîntul Chiril al Ierusalimului, în *Cateheze* (IBMBOR, 2003) citat şi de Brant Pitre în *Misterul cinei de pe urmă* (traducere Monica Broşteanu, Humanitas, 2018) spune: „În Vechiul Testament erau Pâinile punerii-înainte [Pâinea Prezenţei] ; dar acelea, pentru că aparţineau Vechiului Testament, au luat sfârşit. În Noul Testament avem pâine cerească şi pahar al mântuirii care sfinţesc sufletul şi trupul. Căci, după cum pâine este pentru trup, tot aşa şi

cuvântul este potrivit sufletului. Nu te uita deci la pâine şi la vin ca la pâine şi vin obişnuite. Ele, potrivit hotărârii Stăpânului, sunt trup şi sânge al lui Cristos. Chiar dacă simţirea te îndeamnă să gândeşti aşa, totuşi credinţa să-ţi dea certitudinea faptului. Să nu judeci taina după gustare, ci neîndoielnic încredinţează-te prin credinţă că ai fost învrednicit de trupul şi sângele lui Cristos.

Odată ce ai aflat şi ai fost încredinţat că pâine ce se vede nu este pâine, chiar dacă o simţim pâine la gust, ci trupul lui Cristos, că vinul ce se vede nu este vin, chiar dacă gustul aşa ne spune, ci sângele lui Cristos, când te împărtăşeşti cu pâinea cea duhovnicească, întăreşte-ţi inima şi veseleşte-ţi faţa sufletului tău".

Rumi, poetul persan, dedică un poem sub pecete hristică, hranei: *Există hrană*: „Există hrană, ca/ pîinea care alimentează o parte/ a vieţii tale şi hrană ca lumina pentru cealaltă/ parte./ Sunt multe reguli despre cum ar trebui să te abţii/ de la prima parte, dar numai o regulă pentru/ ultima,/ Să nu te saturi niciodată. Mănîncă şi bea însăşi/ substanţa sufletului,/ cum face candela cu uleiul pe care-l absoarbe./ Dăruieşte lumină celor printre care umblă". (traducere Petru Dimofte) Tot astfel se întîmplă cu lumina lirică care se naşte prin har din sufletul poetului, poezie care luminînd totodată îl secătuieşte.

Leonardo Da Vinci, aplicat, pe această temă, într-un sonet dă sfaturi: „Vrei sănătate? Ţine-această normă:/ Să nu mănînci de nu ţi-e foame. Cată/ Să nu cinezi. Să-ţi fie mestecată/ Mîncarea şi să aibă simplă formă.// Cînd leacuri iei – greşeala e enormă!/ Evită atmosfera grea, stricată./ Şi somnul ziua, furia turbată/ Şi orişicînd poziţia diformă// Nu sta flămînd. Stomacul nu se-ndoapă./ Nu-ţi amîna, nici nu grăbi ieşirea./ Bea cu măsură vin, şi fără apă.// Nu sta cu burta sus, adus din spate./ Cînd faci mişcări să nu te-ntreci cu firea./ Întinde-ţi noaptea-nvelitori bogate.// Odihnă şi în minte veselie./ Fugi de desfrîu. Dieta lege fie//".

Ilarie Voronca exclamă: „Singura certitudine: poemul/ Singura cumineca̦tură: poemul/ Luaţi, mîncaţi, acesta/ este trupul şi sîngele nostru: poemul". Şi tot el se întreabă în *Cuvinte esenţiale*: „Dacă aş voi să găsesc drumul înapoi,/ Fi-vor oare cuvintele firmiturile de pîine care să mă/ conducă pe aleea spre inima voastră oameni?" Iar în *Popasul nălucă* declară: „Între mare şi pămînt, între piatră şi cer/ cu pîinea galbenă a şoselei. Cu vinul ruginit al pădurii,/ Iată lucrul meu împlinit…".

Shakespeare, în sonetul 74, ne spune că versul care l-a consumat pînă a fi merindă viermilor, e şi singurul ce va rămîne: „Dar fii pe pace: fără izbăvire/ Când îmi va bate cel din urmă ceas,/ Aceste şiruri, semn de amintire/ Că am trăit pe lume, ţi le las./ Şi-ai să revezi, privind la ele iar,/

Altarul ce-ți închin, zidit în mine;/ Sunt lutului dator cu lutul – dar/ Ce port mai sfînt în piept și se cuvine./ Vei pierde deci, cînd fi-voi numai oase,/ Doar pleava mea – a viermilor merinde,/ Becisnic bir al Coasei ticăloase,/ Nevrednic prea de-aducerea-ți aminte./ De preț e doar fiorul din țărâne,/ Cuprins în vers; și versul îți rămâne/" (traducere Tudor Dorin).

Kahlil Gibran, poet libanez, recunoaște: „Nici duhul cel mai înaripat nu se poate sustrage nevoilor trupului" și dedică un expresiv poem în duh creștin acestor nevoi: *Despre A Mânca și A Bea*: „Apoi un bătrân hangiu îi spuse:/ «Vorbește-ne despre A Mânca și A Bea»./ Și răspunzând, el grăi:/ «O, de-ați putea trăi numai din mireasma pământului și de-ați putea să vă săturați doar cu lumină, asemenea plantelor agățătoare!/ Însă de vreme ce sunteți nevoiți să ucideți pentru a mânca și să furați laptele unor nou-născuți ca să vă potoliți setea, faceți măcar din asta un act de pioșenie,/ Iar masa voastră să fie un altar pe care neprihănirea și nevinovăția pădurii și-a câmpiei sunt sacrificate pentru ceea ce e încă mai neprihănit și mai nevinovat în mulți./ Atunci când veți ucide un animal, să-i spuneți în inima voastră:/ *Aceeași forță care te răpune-acum, mă va răpune și pe mine; și eu voi fi-nghițit, asemenea ție./ Căci legea care te-a dat pe mâna mea, mă va încredința pe mine unei mâini mai puternice./ Sângele tău, ca și al meu, e seva ce hrănește copacul paradisului.*/ Iar când muști cu dinții dintr-un măr, spune-i în inima ta./ *Semințele tale vor trăi în trupul meu,/ Și mugurii ce mâine ți s-ar fi născut, vor înflori în inima mea,/ Iar parfumul tău va fi suflarea mea/ Și împreună ne vom bucura în tot ceasul./* Iar toamna, când culegeți pentru teasc strugurii podgoriilor voastre, să spuneți în inimile voastre:/ *Și eu sunt o podgorie, iar fructele-mi vor fi și mie culese pentru teasc/ Și, ca vin tânăr, voi fi păstrat în vase fără vîrstă*./ Iar iarna, cînd veți trage vinul, faceți astfel ca pentru fiecare cupă să înălțați un cântec,/ Și să fie acela un cântec al amintirii zilelor de toamnă, al viei și al teascului/» (*Darul iubirii*, traducere Mihai-Claudiu Mărîi, Herald, 2004).

Pentru Nichita Stănescu hrana ține de etica în care apare voalat raportarea la divinitate, ca în eseul său liric: *Distanța dintre gură și hrană* (*Respirări*, Sport-Turism, 1982) unde în partea a III-a citim: „Etica, morala, adică starea de conștiință a păcatului, a erorii, provin din depărtarea cosmică, la om, dintre gură și hrană. Această depărtare cosmică la om dintre gură și hrană izolează omul de cosmos, îl însingurează și-l individualizează, îi creează bunul simț și acceptarea de către el a lui însuși, ca atare". În partea a IV-a disociază în cele din natură putința lor de hrănire: „Piatra nu este nici morală, nici imorală. Piatra nu poate să aibă păcate. Ea nu poate fi nici cinstită, nici necinstită. Gura pietrei este hrana pietrei. În cazul pietrei nu

există nici o demarcație între gură și hrană. Ea mănîncă fiindu-și însăși de mîncare.

În cazul copacului, gura copacului (rădăcina) este lipită de hrana lui (pămîntul). Nici în cazul copacului nu putem vorbi despre un copac moral sau nu, despre un copac vinovat sau nevinovat.

În cazul ierbivorelor, gura este despărțită de hrană numai prin anotimp, iar în cazul carnivorelor, leul, spre exemplu, distanța dintre gură și hrană este scurtată prin alergare, fugă, vînătoare. Impresia este de măreție, de forță, de cruzime, dar nu de imoralitate, de păcat".

Toate, după cum vedem, sunt absolvite de păcat. Ne întoarcem în partea a V-a la om: „Distanța între gură și hrană la om este cosmică. Omul are multiple guri, concrete și abstracte. Ochii lui, urechile lui, nările lui, creierul lui chiar sînt guri înfometate de felurite feluri de hrană, concretă sau abstractă.

Distanța enormă la om, între gură și hrană constituie febleţea sa, delicateţea sa, individualizarea sa, sentimentul erorii sale.

Iată cu cîtă violență este resimțită această distanță într-un mit iisusiac conservat într-un agraphon islamic: „Într-o zi pe cînd mergea cu apostolii lui, trecură pe lîngă hoitul unui cîine. Apostolii spuseră: *Greţos mai duhneşte cîinele acesta*! Iar Iisus zise: *Dar cît de albi sunt dinţii lui*! Dinții strălucitori ce mestecă hrana în tot lungul vieții, ei rămîn ultima frumusețe, în timp ce trupul se risipește și duhul se-nalță". Eseul se termină în marginile aforismului, cu partea a VI-a: „Gîndirea este o formă a foamei. În acest sens, timpul este distanța maximă între gură și hrană, între jos și sus".

Ion Barbu, sub semnele dogmei creștine, a Paștelui, închină oului, sămînței ce poate fi și hrană și sfînt rod, naștere mirabilă, poemul *Oul dogmatic*: „ E dat acestui trist norod/ Și oul sterp ca de mîncare,/ Dar viul ou, la vîrf cu plod,/ Făcut e să-l privim la soare!// Cum lumea veche, în cleștar,/ Înoată, în subțire var,/ Nevinovatul, noul ou,/ Palat de nuntă și cavou.// Din trei atlazuri e culcușul/ În care doarme nins albușul/ Atît de galeș, de închis,/ Ca trupul drag, surpat în vis.// Dar plodul?/ De foarte sus/ Din polul *plus*/ De unde glodul/ Pămînturilor n-a ajuns/ Acordă lin/ Și masculin/ Albușului în hialin:/ Sărutul plin.// Om uitător, ireversibil,/ Vezi Duhul Sfînt făcut sensibil?/ Precum atunci și azi întocmai:/ Mărunte lumi păstrează dogma.// Să vezi, la bolți, pe Sfîntul Duh/ Veghind vii ape fără stuh,/ Acest ou-simbol și-l aduc,/ Om șters, uituc.// Nu oul roșu./ Om fără saț și om nerod,/ Un ou cu plod/ Îți vreau, plocon, acum de Paște;/ Îl urcă-n soare și cunoaște!// Și mai ales te înfioară/ De acel galben icusar,/ Ceasornic fără minutar,/ Ce singur scrie cînd să moară/ Și ou și lume. Te-nfioară/ De ceasul galben, necesar…// A morții frunte-acolo-i toată./ În gălbenuș,/ Să roadă spornicul albuș,/

Durata-nscrie-n noi o roată./ Întocma – dogma.// Încă o dată:/ E Oul celui sterp la fel,/ Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-n el./ Și nici la cloșcă să nu-l pui!/ Îl lasă-n pacea întîie-a lui,// Că vinovat e tot făcutul,/ Și sfînt, doar nunta, începutul.//"

În ciclul său balcanic *Isarlîk*, citim în *Nastratin Hogea la Isarlîk*, capodopera ciclului, după nararea lirică a călătoriei hagiului spre și prin apele Bosforului, avem către final cîteva versuri care trimit cu subtilitate la condiția poetului și poeziei: „Pic lîngă pic, smalț negru, pe barba Lui slei/ Un sînge scurt, ca două mustăți adăugite,/ Vii, *vecinici*, din gingia prăselelor cumplite/ Albiră dinții-n pulpă intrați ca un inel./ *Sfînt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el/".*

Așa cum în *Metamorfozele* lui Ovidiu vedem pe Erysichthon blestemat la o foame fără de saţiu, pînă la a-și hrăni foamea mîncîndu-și propriul corp, întocmai Nastratin, întru sfințire, drept jertfă *trup și hrană sieși* rupe din el. La fel poetul prin poezie este o jertfă întru euharistie, cu fiecare vers, duhul său secătuiește, viaţa lui se metamorfozează-n poem.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2021 – *Poezie și istorie, Poezie și flacără, Poezie și cenușă*
2022 – *Poezie și voință; Poezie și taină, Poezie și infinit, Poezie și timp*
2023 – *Poezie și inimă; Poezie și spațiu, Poezie și senzație, Poezie și revoluție*
2024 – *Poezie și pîine; Poezie și realism, Poezie și miracol, Poezie și natură*
2025 – *Poezie și limbă; Poezie și moralitate, Poezie și regalitate, Poezie și idee*

Răsvan POPESCU

AMĂGIRE

Scriu în imagini pentru că n-am apucat să fiu pictor la vreme
Fotograf de epocă, fotoreporter de senzație sau autor de benzi desenate
Călător în spațiu, panoramând haosul universal
Scriu în imagini pentru că n-am reușit să fiu cineast
Să surprind lumea cadru cu cadru
Firea omenească, contradictorie și până la urmă primejdioasă
Mă agăț de imagini, mă cramponez
Și sunt toate la un loc...

CLUBUL VETERANILOR

Nu știu dacă vă mai amintiți, au fost câteva știri, puține
Luptele nu se mai terminau
Oricât îi omoram și ei pe noi, alții veneau în loc
Ca într-o uriașă morișcă
În fine, a trecut...
Acum avem un fel de club printre flori, în parc
La table, la taclale, îi spunem „Avanpostul"
În fiecare zi făceam apelul de dimineață, de seară
Mai încurcăm zarurile fără ochelari
Cu berea la picioare, că nu e voie în spațiul public
Noi, care am scăpat cu viață din nemaipomenitele întâmplări
Cu răni, cu amputări, cu tulburări anxioase
Din Somalia, Kuwait, Irak-unu, Irak-dor, Afganistan, Siria...
Am uitat ceva?
Nici nu le mai spune războaie, ci teatre de operațiuni
În care noi am fost distribuiți în rolurile de băieți buni, să creăm o emoție pozitivă
În fine, nu contează...
Începusem să vă informez că ne regrupam
Aveau mai mulți luptători decât noi, mai determinați
Ca să nu zic fanatici, să am probleme, să le spunem radicali
Și avantajul terenului, deșertul enorm
Nisipul care ne intră în ochi, în dinți, în suflet
Șase luni n-am văzut niciun nor, mă credeți?!
Plus ideile contagioase din capul lor,
Iar noi, armata binelui, euroatlantică

Cu artilerie, blindate, avioane, drone, sateliți
Și dreptul internațional
Pentru ca lucrurile să reintre în parametri
Fiecare în pătrățica lui...
Ce spuneam? Nu mai știu
Șase-șase!

HITLER, ĂSTA

O fi fost el cum o fi fost, dar a dat de lucru la oameni
Spuse prietenul meu care le știa pe toate
Încă de când prindeam fluturi cu basca pe malul înflorit
Trebuie să recunoşti : autostrăzi, căi ferate, armată, toate le-a făcut
Nu poți să negi faptele!
L-a început nu l-am luat în serios, îi plăcea să mă provoace
Mai ales că nu mai trăgea nimic, degeaba stăteam cu ochii la plute
Pe deasupra mai trecea câte un bâtlan, un cormoran stingher
Apoi nici atât
Ai uitat să menționezi pompele funebre, am intrat eu în joc
Doi metri sub pământ nu e puțin lucru
Înmulțit cu milioane de nemți, tot atâția ruși
Ca să nu mai vorbim de evrei, îngropați la comun sau expediați în sus, pe coș!
Aici cred că m-am încurcat în cifre, care, cum
De ce vorbești, dacă nu poți să documentezi, m-a împroșcat el
A fost ultimul pescuit împreună
El a rămas cu ideile lui fixe pe malul înflorit
Eu a trebuit să-mi caut alt lac
Unde n-am prins niciodată niciun pește
Ce-mi face Hitler, ăsta!

SEMNE ŞI SIMPTOME

Momentul este unul de speranță
Ne punem nădejdea în biserică, în armată
Vedetele sunt alături de noi, artiști, fotbaliști
Ei pot transmite mesajul cel mai bine
Tot mai mulți oameni rezonează cu ideea
Să nu ne lăsăm stăpâniți de frică
Rata de pozitivare e în scădere, ca și bilanțul
Avem mari așteptări de la vaccin, noi, populația generală

Acum că listele de aşteptare s-au deschis
După ce mulţi am trecut prin boală
Nivelul de alertă e ridicat, ca şi cel de conformare
Obiceiurile de consum s-au schimbat, cumpărăm doar produse ambalate
Facem tratamente de recuperare, terapie, aerosoli
Au apărut aparate de oxigen portabil, care umidifică aerul
Situaţia va mai persista, desigur, spun scepticii rezonabili
Apar tulpini noi, mai competitive, mai circulante
Viaţa plenară o să mai aştepte
Dacă tot am ajuns până aici
Ne vom întâlni de la distanţă, încă o vreme,
Să mai lăsăm interacţiunile, contactele neesenţiale, mobilitatea, călătoriile
Poate o să ne vaccinăm periodic, încă o vreme
Rămânem precauţi, mascaţi, motivaţi
Şi pe alocuri, carantinaţi...

Aurelian SÂRBU

ALCĂTUIREA POEMULUI
să mai treci prin livada mea

acolo
mâinile mele ca două aripi
primesc vântul

IMPROMPTU
să mai vii din umbră
în albia mea primitivă
să îţi lași apele să crească
în mine
să se întoarcă apoi năprasnic
spre ţărmuri
pieziș

corabie-ți sunt
cu un petec de velă
ori marea străveche
răscolită
de vânt

GEST
întinzi mâna –

ca un zbor de fluture
frânt

ÎN TRUPUL LUMINII TALE
cum aluneci smerit
pe străzile apei
spre
san marco

în trupul luminii tale
unda își adună greoi
timpul

NU MĂ TREZI
nălucă
din spaimă
nu mă trezi
nu mă clinti
de pe vechiul pod
peste prăpăstii
mult prea sus
cățărat

mi-e trupul sărac
și drumul alunecos –

indiferent
mi-așteaptă abisul
căderea

Raul CONSTANTINESCU

CINE, SINGUR, NOAPTEA...
Cine, sub vremi, singur, nu s-a rugat, n-a plâns
și pâinea cu lacrimi amare n-a udat,
cine n-a vegheat cu sufletu-n sine strâns
și-ntre semeni suferinți n-a arătat,
cine n-a căutat în noapte adăpost
și pe-o claie de fân sub cer n-a adormit,
în cânt de greieri stele citind în rost
și cu sine însuși tainic n-a vorbit,
nu și-a sorbit singurătatea strop cu strop

semănat într-al oceanului potop,
acel din jar renaște-va selenotrop
să învie lunatece lumi din somnul adânc...

ATHANOR
Flori de gheață – vis la geamuri
argint scânteie prin ramuri;
Leda – vrajă-n roi de stele –
râde-n visul toamnei mele
prin frunzele ce scriu în vânt
al vieții melancolic cânt,
cum în cuptorul athanor
ard elementele în cor:
aur, aer, apă, foc, pământ
sublimează în Cuvânt,
la izvoarele vieții,
elixirul tinereții –
Cuvânt de aur nemuritor –
izvor sacru atoatenăscător.

DEJUNUL CUVINTELOR
La festinul cuvintelor fără moarte –
dejunul pe iarba verde mătasă
recheamă clipa cea vie acasă
să fii tu-n floare și întreg și parte
la marea sărbătoare-a cuvântului
tu însuți ardere de tot singur să vii
de nimeni silit de bună voie fii
flacără vie-n zbaterea vântului
la nunta cu marele unu să zbori
deasupra trupului lumină prin nori

POEMUL – HRANĂ VIE
La început a fost iubirea întrupată-n poem
și poemul era Dumnezeu
și Dumnezeu era poemul
și trăiau se iubeau cu toții în poem
se hrăneau cu toții din poem
și vii fericiți erau cu toții Poem!

MANA DIN PUSTIE
O, cum pâini se fac pietrele toate,
nisipul curge miere și lapte;
deasupră-le înalță-se duhul,
desăvârșirii deschis e văzduhul.
Scris e: în viața de azi pe mâine
nu trece omul numai cu pâine;
cuvântul-lumină e hrana vie
celui ce se caută în pustie;
un templu și-un pod e cuvântul
în poezia ce înalță-avântul
prin Duhul – hrană vie
celor scrișI în veșnicie –
mana celui din pustie
nemuritoarea Poesie

Adi FILIMON

Cuvinte încrucișate:
cobor în întunericul hrubei
ascunsă între două lumi
pe suflet scrie că ești expirat
tu vezi și cu zece degete disperate
treci prin umbra subțire
ca să ștergi stenograma
întrebi dacă știe cineva
cum se iese de-aici
umbrele stau înghesuite
în cercul alb
să prindă ultimul șut
către rai

poveste cu piese de șah:
regele stă cu mine la masă
bea lichior din paharul murdar
și cântă o arie veselă
dintr-un urlet de cal
tăvălit în zăpadă
mâinile încheiate la nasturi
înmoaie degete sticloase
în gura paharului
păcat de inele

nu au pe ce să mai stea
se cufundă încet și dens în artere
zice că ultimii dinți peticiți
îi ține pentru când va avea
nevoie de bani
să nu-i cer nimic pe pahar
nu mai are ce-mi da
doar gura mai naște cuvinte
le mestecă și-mi zice
să le înghit
sunt cel din urmă vlăstar
din neamul nostru de proști
apoi
tandru
ia vioara de gât și-i rupe încet
ca s-o doară
coardele inelate
furate dintr-un blazon de pion

Emil ARITON

Către Nepal, spre răsărit

Cum zeul Agni la hinduși
nu e statuie de Brâncuși,
sosind în templul lui, eu rogu-l
să recreeze inorogul
greu dezmorțit din nemișcare
și înțolit cu-o șea pe care,
mă voi urca cu pompă, și,
obstacole voi depăși.

Ca să imit trapul ecvestru
sau mersul iute în buiestru,
al călărețului pornit
către Nepal, spre răsărit,
trecui călăuzit de-un astru
dintr-un vernil într-un albastru.

Când lustre reparam și ceasuri,
mi s-a-ntâmplat pe la popasuri,
să stau la sfat cu indienii

ce-s prooroci de ciudăţenii,
să urmăresc ioghini, ioghine,
hinduşi tăcuţi, închişi în sine,
şi fumători de narghilele
ce-l plictisesc în clipe grele,
pe zeul lor, cu temenele.

Extatici hui, pe drumuri strâmbe,
tânjesc iubirile să-şi plimbe,
să însoţească, să curteze
amăgitoare nepaleze,
care presimt c-a vremii stare
se schimbă brusc în joia mare,
sau într-o zi de vineri sumbră,
când peste orizont o umbră
încet surpându-se, dispare
în negură şi-n înnoptare.

Cum zeul Agni la hinduşi
nu e statuie de Brâncuşi,
sătul de borşul din stacană
şi zăpuşeala indiană,
când glasul sturzului pieri-va,
mă voi întoarce împoriva
freneticului alizeu,
ca să-i ofer ochiului meu
o floare albă din Pireu.

Între un fulger şi-o sincopă

Vom suferi când nu mai fi-vom
atraşi de-o linişte sihastră,
spre contemplare fără noimă
scrutând o stea ce nu-i a noastră.

Exod de chipuri, drum stâncos,
cortegiu de-alpinişti spre piscuri,
de multe griji prezentu-i ros,
că nu-i periplu fără riscuri.

Un astru imtând sclipirea

unui aprins, teluric glob,
pe când mă cheamă între zodii,
mai grav mă face, şi mai snob,

Spre a salva de-o vâlvătaie
născutul pui de antilopă,
atât de-ameninţat să cadă
între un fulger şi-o sincopă.

Simona ŞERBAN

PRINTRE DOUĂ GEAMANTANE
nu îmi doresc să fiu un om normal
chiar dacă văd distorsionat realitatea
şi mă învârt în jurul vieţii cu sticla de jumătate goală
îmi reuşeşte al dracului de bine pasta poetică
din care te reconstruiesc
te adaug la viaţa mea ca pe solfegiu repetat obsesiv
printre două geamantane
nu vreau să fiu un om normal
să văd camera cum îşi acoperă ochii
şi trupul cum îmi zgârie sângele

ASTĂZI
astăzi vorbesc despre tăcere
am primit o carte poştală în formă de tată
eu am ieşit din rând
am plecat cu soarele în piept
în loc de inimă
îmi ţin sufletul ca pe un pahar cu apă limpede
ca să mă vindec de tinereţe

PERIOADA DE NEGARE
perioada de negare
refuzul de a accepta ceea ce mi se întâmplă
îmi deformează gândirea
starea îmi tulbură motivaţia de a fi
mă simt ca un ciung
mă ascund mă mutilez până nu mă mai doare
nu trebuie să mă înţelegi
nici eu nu o pot face

îți cer să-mi accepți decizia de a mă retrage
e prea dimineață ca să-mi înceapă sfârșitul
sunt doar obosită
trebuie să mă odihnesc un pic

Simion BOGDĂNESCU

Iarbă infinită
Locuitor al somnului meu
de la etajul patru sub cer,
minus metru pe metru
la demisol subpământ,
plus metru pe metru
de-nsingurare
și metru cub pe metru cub
de lemn, de somn, de criptă,
șaptezeci de ani-lumină
de metri cubi în cer,
nesomn chiar locuit,
chiar cine sunt,
drept cine sunt
de tot mă latră
cîini de insomnie
pe melodii
de iarbă infinită.

3. Ai vară!
În pace să crească
sîngeri, măceși cu floarea de vară,
ai vară, ai vară,
în pace să crească
cei ce se-nsoară
pe-o zisă cerească
de floare de vară,
de floare de vară,
să meargă umilul pe-o sfoară
schelet ce nu se înfășoară
în tremur din floarea de vară,
un sîmbure straniu afară
aceloraşi clipe, ai vară,
ai vară, ai vară,

mă-ngrop în sicriu de vioară
mumie de cristal sîngerînd...

Ochi inverşi
Mă roteam cu ochi inverşi
La doi şerpi de lună perşi

Colac să-mi aduc aminte
Cum sta clipa înainte

Mai uscată-n care-am plîns
Pui sărman cu straiul strîns

Printre ierburi, sub aripa
Lui însuşi ce-i însăşi clipa

Lui mereu şarpele greu
Ce-ncet orbea minereu,

Ce-ncet se tîra la deget
Cu uimire şi cu preget

Chiar pe clapa cea tăcută
A sufletului meu cucută

Ochelari cu ochi inverşi
Pe la şerpii cei perverşi…

Magdalena HĂRĂBOR

Distanţa de la mine până la mine

măsor cu paşii camera goală
(e bine, îmi menţin condiţia fizică)
de la pat
până la uşă e un pătrat
nu ştiu de-i noapte sau zi
aerul refuză să-l respir/ dar aceleaşi flori îmi zâmbesc din fereastră
aş vrea să ies din laţul lumii hâde
până afară„ până la pâine”
mi-a spus cineva „ –evadarea nu e pentru tine”
încăperea m-apasă ca un cuţit în rană
de aceea
aş dori să experimentez mersul în vârful picioarelor

doar aşa îmi pot imagina c-am ajuns pe vârful Omu
apoi voi păşi pe călcâie, visând c-am sărit în mare
mi-e atât de aproape trupul
şi atât de departe cerul...
voi coborî animalic
în mersul în mâini
trupul e al meu şi parcă nu sunt eu
un alt exerciţiu al recunoaşterii de sine
ridicarea braţelor
un fel de a mă ridica din mine
starea de fapt s-o-nlocuiesc cu starea de sine/bine
aşa cum au fost inventate toate
mă pot inventa şi pe mine
să joc cel mai facil joc
al drumului străbătut în tăcere
un drum ce nu e lung
deoarece
distanţele nu sunt în inimă...

rostesc cuvântul albastru şi picură în mine
liniște
astfel spaimele, ispitele
spulberate sunt
de rugă
astfel
rugăciunea mă scutură de mine
în timp ce un fluture
îmi zboară din inimă.

***
Într-un efort al memoriei
într-un examen al conştiinţei... bla... bla... bla
(dar cine vrea să audă toate acestea?)
încerc să-mi amintesc ce am făcut până acum
din lumea semnelor ce mi s-a dat
în momentele cheie ale vieţii
mi-am dat seama că nimic nu e întâmplător
şi totuşi
ce am făcut cu visul
cu mişcările mele nelimitate

cu cel care mi-a fost aproape
într-un vers(poem) prin centru m-am rătăcit, într-un gând îndepărtat
desenez prin aer cu degetele
surâsul
firele ce ne leagă când
depărtările dor
mi-au fost legaţi ochii cu o batistă albă
şi lumea râde , neştiind să facă altceva
libertatea doarme sub cerul liber
i-au fost legate aripile
în braţele mele o pisică îşi caută culcuşul.

***

Golul strecurat pe gaura cheii
Nevăzutul crescând ca o muzică dată prea tare
Îţi deschide uşa o paiaţă de paie, invit-o la cină
Nu-i ascunde singurătatea
Făcându-ţi cu ochiul, zâmbeşte, se-aşează lângă tine,
Nu şi-a pregătit numărul de circ
Să te-nveselească nu poate
Fruntea sprijinită-n palme ca şi cum ar gândi circumstanţe atenuante
Vine de departe, se-ndreaptă tot mai departe, escală scurtă între 4 pereţi
Liniştea se face coloană
Nu ar fi nimic de spus
Despre tabloul ce-l ştii pe de rost
Culori combinate de imaginaţia ta
Nicăieri nu e mai bine decât într-o iluzie
Într-un act artistic în care poţi face ce vrei
Pentru că în ochii tăi ai închis frumuseţi şi comori de nepătruns
Nu mai ai timp de întrebări cu răspuns
În mintea ta se rostogolesc gânduri
Ca nişte bulgări de zăpadă
Idei risipite
În poveşti nemuritoare
Să fii pregătit de drum
E o stare
Te recunoşti tot mai puţin
Nu-i nimic....

Carmen SECERE

mireasă în costum de scafandru
aranjez ploile în fântână

când lăzile goale se rostogolesc
prin porturi fac
comerţ cu bumbac în cartierele sărace
unde poeţii frâng lumina
s-ajungă

construiesc cuiburi din dantelă
păsărilor care trag corăbii

pe întuneric
împachetez rochia cu guler mandarin
din timbuktu
şi încui lacătul fierăriei

sunt o mireasă
într-un costum greu
de scafandru

butelia de oxigen
îmi amintesc cea mai lungă vacanţă
închiriam biciclete low cost în tirana
mergeam spre alpi pe valea valbonei
să culeg leacuri proaspete pentru arsuri

până seara trăgeam cu puşca
în toate direcţiile prin kulele de piatră
nu exista semnal la telefon
duminica mă ascundeam în turnul cu ceas
să potrivesc ora
/la fix mâncam o plăcintă cu miere/

acum mă dor degetele
lucrez schimbul 3 într-un sanatoriu
şi-mi este frică

la ieşirea din tură mă salvează mereu
un înger cu butelia lui de oxigen

viaţa e la mine îmi spune

Daniel ONACA

Patru cânturi alkyonice (1)

Invocaţie

Fecioară, ce cu pasul uşure ştii să porţi
Pe braţul gol, cu grijă, panerul de răchită,
Te rog să îmi îngădui căderea în ispită
Şi să-mi descui îndată ale *Cântării* porţi.

Precum fierbinţi torente, născute în adâncuri,
Impetuos – prin scoarţă – în veac au răbufnit
(dând suflu veşniciei din blocuri de granit),
Spre cer fă să răzbată izvorul meu de gânduri.

Aşa cum melcul suie, cu casa în spinare,
Pe netezimea pietrei din muntele stâncos,
Înalţă versul meu, din nefiinţă scos,
Spre firmamentul Spusei ce săvârşire n-are.

Ca merele ce-aşteaptă în coş să le adun,
Ferindu-le de piatra căzută din senin,
La fel tânjesc şi eu să aperi de venin
Nectarul strâns în strofe. Atât îţi cer, Idun!

Botezul

Din cupa grea, un vers se-nalţă, Sulamită:
“Sunt neagră, dar frumoasă, voi, fetelor, precum
E cortul rigăi”. Ochiul o urmăreşte cum
Odată, Solomon... pe câmpuri... Nesfârşită,
Curbura ei în palmă se-ngăduie acum.

Înaltele coloane, puternic stâlp de poartă
Cioplit din elementul care a fost odată
Doar lavă împietrită, cenuşă, magmă moartă;
Lumină îi conferă, croindu-i altă soartă,
Pietrarul ce trudeşte din munte ca să-l scoată.

Cristelniţa rotundă pe tine te aşteaptă
Şi vinul rubiniu, presat din roada coaptă.
Un pumn de diamante, în Dalarna culese;
Priveşte cum culoarea din somnu-i se deşteaptă,
Cum purpura mijeşte în pietrele alese!

Așa cum violetul se-adună, fir cu fir,
Moșit de artizanul ce își urmează drumul,
Cu râvnă șlefuind bucata de porfir,
La fel alege tu, din vorbe cu duiumul,
Vocabule menite să mântuiască scrumul.

Desprinderi
Rămasă din carul de foc, la apus,
A cerului roată luminează de sus
Grohotișul obscur din care răsare
Minunea cu luciu, atrasă de soare:

E roca sticloasă cu muchii de lamă,
A focului doică, născătoare de flamă;
E cremenea gri cu colț ascuțit,
Servind de topor și tăiș de cuțit.

Scânteile ei (cuvinte de spus)
Lumina o-'part, ori lumea aprind
Din boțul de piatră când, roi, se desprind
Cum versul ales, din al vorbelor grus –

O plânge morena, cu lacrimi de piatră.
Distinctă-i menirea asprului silex
Ca și a poetului ori a verdelui ilex
Ce iarna o-'nfruntă când fiarele latră.

Blândă înhumare
Să-mi spui acum, fecioară, ce rost să aibă oare
Aceste închegări, de semne purtătoare?
Eléctroni le-a numit, în vers, Homer, odată,
Când Odiseea lui în lume fu lăsată
Prin vremuri să plutească spre ținte viitoare.

Torentul de la munte spre mare le tot mână
Acolo unde valuri sărate le adună
Pe țărm să le depună drept daruri de la zei;
Nebănuite rune ivite din condei
La ceasul când lumina cu noaptea se îngână.

Așa cum menestrelul, în ale sale versuri,
Se străduie să prindă perene înțelesuri,

Răşina mierie înlănţuie insecta
Ca pe o altă Ană, zidită în selecta
Alcătuire nouă, cu luciu de mătăsuri.

Mărgeaua nu îndură străina apăsare
(uşor se sfarmă ambra supusă la strânsoare).
Şi totuşi... într-o lume, atât de plagiată,
Minune mare-'mi pare că fiecare pată,
Muiată-n chihlimbar, e unică sub soare.

Nicolae NISTOR

APROAPE FEMEIE
viața ne poate certa
că ești aproape femeie
păcatul a căzut din mine
atunci când ai strigat
ochii tăi cristale
aruncate pe pat
într-un joc care doare
prea multă iubire
pierdută-n neant
iar eu prea târziu iubesc
înflorirea din tine
și cade primăvara din mine
acum când femeia vine
într-o toamnă târzie

CLOVNUL CAPTIV
clovnul din poeziile mele
nu poate să fie furat
el are inima pictată
părul colorat
el este captivant
și prins de mult
în lacrimile
din inimile voastre
nu are vârstă
doar un claxon pe nas
de unde pleacă
sunetele cuvintelor

Ce să-ți spun despre moarte?!
Te întinzi pe un pat cu flori
Și rotești butonul fiecărei stele
Până vei obosi de prea multe luminițe
Care se sting fără sfârșit!

SINGURĂTATEA ÎMBĂTRÂNITĂ
am fost și eu cineva
pe vremea când
dansul nu tăcea
am avut mâinile suave
de pianist care
nu plânge
acum am adormit
lângă fereastră
și aștept timpul
care nu mai vine
eu sunt aici
dar nimeni nu mă știe
sunt doar o cifră
mare într-o frizerie
unde
mai tai cu foarfeca fărâma
de singurătate încă vie
am fost și eu cineva
privește această fotografie

SUNTEM DOI CARE TREC
o sală de așteptare
unde cardul de sănătate
este golit din mine
unghiile roșii ale asistentei
pune viață în perfuziile mele
apoi tastează mesaje de iubire
nu mai contez pentru ea
sunt risipă de medicamente
pe o listă de economat
hei viața merge înainte
au terminat de scris anamneza
uni nebun acoperit cu cearceafuri

iluziile albe întinse pe culme
de femeia iubită aşa se spune
coala de hârtie unde semnez
să întraţi în mine cu picioarele înainte
dincolo de geam văd feţe
schimonosite care se roagă
să mai trag de viaţă ca aţa
ascunsă a speranţei
tot pe aici este unul care
mă trage din tavan
nu mă lasă să plec

Constanța NIȚĂ

LANCRĂM. LA RĂSCRUCE

In memoriam Lucian BLAGA

La răscruce de lacrimi
La răscruci de alint
Poetul Luminii
S-a născut din Cuvânt.

La răscruce de viaţă
La răscruce de gând
Poetul Luminii
A făcut legământ.

La răscruce de suflet
La răscruci de frământ
Poetul Luminii
A găsit şezământ.

La răscruce de vise
La răscruci de colind
Poetul Luminii
S-a întors în Cuvânt.

La răscruce de stele
La răscruci de pământ
Poetul Luminii
A aflat Cântul sfânt.

La răscruce de spaţii,
La răscruce de timp,

Poetul trăieşte-un
Etern anotimp.

La răscruce de Ceruri
La răscruci de tăceri
Poetul veghează
Lumina, ca ieri...

MONORIME DE-A RÂSU'-PLÂNSU'
Rimele se joacă în piscină
Din nimic îşi caută pricină
Joaca lor ecvestră, augustină
Rimele se joacă în vitrină.

Jocul fulgilor se curmă-n tină
Neaua mieilor e damaschină
Râsul lui e-n cupa cu morfină
Plânsul meu pe coarda violină.

Vorba lor e plină de neghină
Dar tăcerea noastră e regină
M-aş lipi de-o brazdă de hermină
Dacă-aş şti că nu prinde rugină.

Rimele se joacă-n tină
Neaua mieilor e levantină
Vorba lor provine din latină
Râsul lui se-neacă-n nicotină
Plânsul meu pe lama cu rugină.

ARHETIPIE
Mă urmăreşti prin spaţii
– obsesie-arhetipală –
umplându-mă de-albastru
cu verdele-ţi contur
Mă spăl pe răni şi suflet
cu apa-ţi siderală
şi-mi odihnesc privirea
în misticu-ţi azur.

N-auzi ecou prin spaţii
nu vezi vreun semn pe zare

nu simți cum oiștea vremii
se-apropie de zenit –
Când te petrec cu mintea
prin zodii tutelare
și în cleștarul Lunii-ți
văd chipul oglindit ?

De ce-a fost rânduită
pe sub priviri astrale
a noastră grea ispită
cu-acest prea greu suspans?
Ce alchimist fatidic
îmi toarnă în pocale
nectar de belladonă...
De ce mă-mbeți cu-otrava
absintului „Absence”?

Dezleagă-mă de vrajă
de magica-ți hipnoză
Redă-mă mie însămi
ori cerului lacteu –
Și lasă-mă să intru
lunatecă și dârză
întreagă, despletită
în mitul lui Arheu!

Constantin PROFIR

O putere de-ar fi...

Precum aceea de la început
ce a trimis lumina
în toate spațiile...
O putere de-ar fi,
mai mare, tot mai mare,
ar goni întunericul, revenit în forță,
în aer,
în adâncuri,
în inimi,
în suflete.
Numai atunci, curat și luminos
ar fi peste tot.

Zăpada nu ar mai fi uneori neagră,
apele vor colcăi de peşti,
vântul va zburda vesel
prin crengile noastre.

Dă-mi putere
Să mă opresc din acest drum,
Să-mi strâng aripile,
Să sting luminile,
Să dorm un timp în fântâna timpului.

Ajută-mă să mă trezesc
Când cerurile vor fi fără nori,
Când haina pământului curate şi înverzită,
Nu va mai fi răscolită, murdărită de războaie,
Când apele vor putea ajunge în ocean
curate, sănătoase,
Când iarba şi pomii nu vor mai fi ronţăiţi
de tot felul de jivine;
Când buruienile vor lipsi sau vor fi puţine,
Când păsările vor putea cânta liniştite.

Ajută copilul din mine să privească
liniştit cerul.

Cuvinte
Poţi lua mereu, din jur,
cu degetele minţii,
la început de drum,
de pe buzele mamei,
Mai apoi de pe buzele frunzelor,
ale apei,
ale vântului,
de pe faţa cerului,
din buchetul luminii.
Luaţi şi depozitaţi pe cele ce
zidesc ceva în peşteră.
Sunt atâtea de multe cuvinte:
se găsesc şi în piatră,
în mugurii pomilor,
în flori, în fructe

în semințe.
Îngrijiți și culegeți fructele
Care țin în brațe cea mai
bogată sămânță.

Luca CIPOLLA

Fiicei mele
Pentru că m-ai sprijinit
și din mâinile tale
cărări verzi pe care
eu nebun umblam,
arbuști
unde sfrânciocul,
ramurile pișcând,
la fereastră, isteț,
cântul redeștepta.
Scurtă și lungă
fiecare silabă a ta
totodată,
oxigen obscurei boli,
rupe clepsidra
lăsându-i
drum liber tatălui
...pajiști strălucitoare și ceți septembrine,
monocromatice forme
ale odăilor uitate însă
durere
ce mai întârzie
să-și taie aripile.

Mai '92
Obosită și smerită,
pupilele tale găureau eterul
în profunda și calda
conștiința pe care
apusul în mai
ne-o dăruia.
Îți amintești seara?
Mireasma respirației încărcate
din fân peste curtea pe ce

un dans antic
o deştepta
dezvăluind membre palide
păzite de luna
sfârşitului nouă sute?

Am văzut luna să se topească
(poetei Antonia Pozzi)
Am văzut luna să se topească
şi să cadă în cascadă
pe suprafaţa pământului,
o băltoacă să devină râu
şi apoi
torentul, strâns de vale,
să încălzească cu apele lui
o inimă rece şi neliniştită
care în prezent deja
tânjea după ultimul vis.
Am văzut trandafirii, cimbrul şi laviţa,
stânci adolescente
să vibreze pentru viaţă
în energie pe care viitorul o da,
dar fără acel scut
întunericul să se înstăpânească asupra
membrelor aceste
şi tăcerea, nu mai meditaţie,
să evoce vântul
ultimului anotimp unde,
semnele adunate,
zăpezii i-am acordat ultima amprentă mea.

Camelia BUZATU

Goana după fericire
Se-ntâmplă să complotezi împotriva ta,
să arunci priviri ucigaşe celei care ai fost şi celei care vei fi,
se poate întâmpla, da,
să te aştepţi acasă,
având cătuşele pregătite
să te refugiezi în odaia de la drum

plină de molii şi de şoareci şi
trântită pe pat să-ţi mângâi pe creştet plânsul.
Se-ntâmplă să aprinzi lumina în trupul bucuriei când
de-atâtea ori ţi-ai întunecat bucuria în timp
ce netezeşti pledul aruncat peste fericire.
Odinioară chiar ai plâns la atingerea lui,
fără să ştii că de fapt n-ai netezit o banală ţesătură
ci muşchiul propriului tău mormânt,
nici că cel ce te cheamă să-i deschizi uşa
nu e suferinţa ta îmblânzită
ci goana după fericirea care-ţi va devora trupul!

Socluri fără statui
Valuri de-albastru inundă pânza,
furtuni care pe nimeni nu mişcă,
pictorul de corăbii nu mai are cotă de-artist,
de azi pictează numai socluri fără statui.
Râsul sarcastic al femeilor fugite de pe pânze
îl înţeapă-ntre coaste,
ştie că nicio nuanţă nu le-ar mai putea aduce-napoi.
Trece eroic peste durere,
amestecând toate culorile reci
aşază în trepte senzaţiile prin câteva mişcări bruşte.
Ar fi pictat liniştea pădurii,
cheresteaua aliniată ca sicriele soldaţilor necunoscuţi
îi alungă orice visuri de înmugurire.
Pânza sfâşiată-l arde cumplit,
nu acceptă,
nu iartă,
nu înţelege!
La dreapta, la stânga?
să fii, să nu fii…

Taxi
Dragoste e şi atunci când îţi sărută lobul urechii
şi-ţi spune că te va părăsi,
iar toată iubirea ta rămâne adunată într-o batistă
uitată-n buzunarul sacoului.
Trec anotimpurile pe străzi,
alături de maşini şi biciclete,

ca un ostaş istovit trece şi trupul tău
dintr-o trudă în alta,
până într-o zi când cerşetoarea îţi face
semne deznădăjduite.
Lumea pe lângă tine se grăbeşte,
taxiurile alunecă în golul timpului,
îţi cauţi haina prin buzunare,
te îndoieşti că mica bucată de bumbac
a fost vreodată a ta.
Bucuros c-ai scăpat de-o vechitură
o pui la loc,
speranţa supremă a veşnicului întârziat
un taxi gol la acea oră îţi zâmbeşte galben.

Balcoanele universului
În vremea în care toate umbrele aveau o casă
iar casa lor era una care se topea
de câte ori venea înserarea,
urcam în bătrânul nuc de la poartă
cu ferma convingere că norii nu sunt altceva decât
balcoane ale universului.
Acolo îl aşteptam pe Dumnezeu să iasă,
să ne vorbească,
adieri reci mi se-aşezau pe umeri
şi eu credeam că prin asta-mi arată
cum s-ar putea îmblânzi
puţinătatea şi nefericirea din jur.
Alegeam câte un nor şi-mi plimbam
degetul arătător pe conturul poleit,
uneori simţeam că un fel de bunătate
îmi leagă piciorul şi nu mai înţelegeam nimic.
„Aşa se îngrădeşte libertatea unei păsări...ori,
să vezi minune,
mă trage spre podeaua de raze ca pe-un balon!"
M-a trezit din reverie în cele din urmă
mersul cadenţat al timpului,
oftatul meu de deznădejde precis a ajuns acolo, sus,
de vreme ce în fiecare zi cineva
are grijă să-mi umple potirele ochilor cu lumină.

TINERI POEȚI

Vlad SIBECHI

vei vedea că toate se leagă

aruncă o privire înăuntru şi spune-mi
dacă morţii ar fi sfetnici mai buni decât viii

vei spune că sunt o fiinţă incompletă
alungită pe masa de lemn din bucătărie
fără vreo influenţă asupra marilor gânditori.

uite, membrii grupului aprobă din cap
uşor, uşor ne vom câştiga locul în comunitate
şi vei vedea că toate se leagă
fără manifestări de brutalitate,
fără nebunia unei urechi obosite
intrigate de brusca liniște din atelier

Viorel BIRTU-PÎRĂIANU

Picioare de lut
mă întorc femeie astăzi acasă
cu sufletul brăzdat de idei
tu stăteai la fereastră
printre ploi într-o gară de doi
citeai o carte închisă despre noi
eram cuvântul absent sau gara din noi
curgeau sentimente şi vise
fugeai ireal pe alei
ochii curgeau în neştire
când plecai, amândoi, către noi
fugeam, părăseam facultăţi, munţi
în căutarea de doi
tu treceai, eu plecam
mă chemai, eu treceam
acasă nu'i nimeni acum
păşesc spre un nou început
pe picioare de lut

Lacrima nopții
nu-mi amintesc totul
încerc să mă uit
mă ascund între nori
ștergând fața de gânduri
am rămas tăcut
trup de lut răstignit pe o cruce
s-au uscat trandafirii, plângeau în curte ciulinii
nu mai cântă aici privighetoarea
ce tristă e astăzi și zarea
mă apuc să mă scriu
timpul acum se despică
lăsând durerea să curgă
străin în ceață
îmbătat de tristețe
se scurge ceara pe ferestre de suflet
din lumânarea uitată pe masă
va veni odată aici o primăvară
nu azi, nu acum
nu mai caut cenușa în pulberi de gânduri
sunt suflet rătăcit, efemer
mă voi deschide în o mie de ochi
să ascult ziua cum plânge în noapte

Printre fulgi de zăpadă
m-am întors pe țărm într-o iarnă
în iarna ultimului veac
ningea în jur și era frig în lume
ningea a iarnă prin geamuri sparte
se întuneca în jur, eu mai scriam o pagină de carte
era târziu în noapte și noaptea era grea
mă întorceam mereu pe drumul sorții
eram dublura unui eu pierdut în noi
un pelerin, un scrib sau un nebun
veșnic rătăcit pe drum
plecam și reveneam mereu
în geamurile vieții timpul încă bate
azi nu mai știu, trăiesc sau e firesc
să scriu pe ziduri lumii în cetate
plecam, mă întorceam tăcut în altă noapte

din rupte buzunare se scurgeau idei
pasul greu punea amprenta în palma vieții
se ridica un semn de întrebare
privea în jur, pleca apoi pe jos
pe scoarţa lumii mă scriam
povestea unui om damnat în a sa soartă
vroiam să plec şi nu am mai rămas
îngheţau frunze pe ramuri târzii
se stingea o ţigară, mai ardea câte un gând
era frig, era iarnă , priveam către cer
atunci am simţit acut acel fior
ningea în ochii mei cu fulgi târzii

Claudiu DUMITRACHE

Dansează-mă pe inelul lui Saturn

Dansează-mă pe inelul lui Saturn
Plimbă-mă pe al mării drum
Citeşte-mi poveşti de adorare
Şi cântă-mi ca într-o operă mare

Vorbeşte-mi ca Isus apostolilor
Şi răpeşte-mă ca ielele pădurilor
Dezbracă-mă de tot ce-i rău
Mântuieşte-mă cu trupul tău

Însteleaza-mă pe cerul tău
Desenează-mă în art nouveau
Scrie-mi poezii ca Sylva
Încoronează-mă cu iubirea ta…

Gaze

În aceste straturi de gaze
Am trecut prin diferite faze
Şi am început să scriu pe copaci
Morţi ce vor putrezi în saci

E destul de trist să ştiu,
Copacii se fac sicriu
Iar unde mă botez viu,

Mă trec şi spre albastriu

Dacă ar fi existat Agartha,
Dacă s-ar fi schimbat harta,
Atunci l-aş căuta pe Amor,
Să te înţepe, să plecăm…

Nu mai vreau în homosferă
Mă simt străin, mă simt hienă
Vreau măcar un pic de vid
Să mă bucur, să mă sting…

Chemare

Aud un glas astral demult
Nu pot răspunde, cred că-s mut
Aud un râu ducând spre nord
Eu sunt în mare, nu ştiu să înot

Aud o pasăre măiastră
Mă cheamă-n lumea împărătească
Eu stau în patul de pământ
Nu pot zbura şi mor curând

Aud un tibetan cântând
Corpul mi-e împietrit şi plâng
Mai aud un glas senin,
Un arhanghel, îmi dă vin

Sunt aproape mort acum
Miros tămâie şi mult fum
Totuşi mai aud ceva
Ani lumină, vocea ta…

Sergiu CRĂCIUN

SUNT UNDE NU SE ŞTIE SCRIE

sunt aici unde nu se ştie scrie...
mă pierd.
e ca şi cum aş vorbi perfect engleza
fără s-o-nţeleg.
nimeni nu-nţelege
de ce sar de pe un picior pe altul când o uşă se deschide

și pătrund îngreunat de haine
și de mine.

m-a zărit o doamnă de la geam
când mă plimbam fără direcție
și a întrebat al cui sunt și de unde vin.
credeam despre toată lumea că este oarbă
și nimeni nu vede că am ajuns copil.

GEANA
îmi sare de pe ochi o geană
și cade pe lentila de la ochelari

o apăs cu putere
acum ea este între arătătorul meu
și cel mare

mă uit la cele două degete
de parcă nu le-aș fi văzut
de parcă n-ar fi ale mele

le dezlipesc
și văd că geana nu mai e niciunde
nici nu a căzut
nici nu s-a lipit pe vreunul

caut geana peste tot
nicio urmă
într-un singur loc nu am căutat
în ochii mei

DE GEAMUL MEU
de geamul meu se lipește un țânțar
tot ce face e să aștepte
până voi stinge becul
apoi va ieși în căutarea mea
prin toată camera

nu-l aud
poate nu mă caută

închid un ochi
apoi pe celălalt

şi adorm

ştiu că dimineaţă mă voi scărpina pe mâini
pe picioare
pe coate
pe omoplaţii dezveliţi în toiul nopţii
o muşcătură pe umăr
mă va face să ridic braţul
iar pătura va cădea de pe mine
îmi va suge sângele
dar nu pe tot
aşa cum este normal

va lua doar puţin
atât cât să ştie dacă mai vrea ori nu
şi mă va lăsa să trăiesc
fără sângele meu

Iulia REBREANU

Plaja Vadu
Basmul tăcerii
Ce răsuflă un fior vulnerabil,
Cu nisipul care mi-a învelit inima,
Protejând-o de iubire…
Mă simţeam fără limite.
Eram o mare vie,
Iar valurile mele se agitau
Când mă mângâiai uşor pe obraz.
Eram o mare într-o poveste,
Simţind ceva trecând prin mine,
Dar am uitat că, de fapt,
Tu eşti nisipul
Care mi-a arătat viitorul,
Trăind prezentul doar cu tine.

Amor sub două stele
Confuzie sau iubire,
Căci dacă nu ar fi acel „sau”,
Te-aş iubi la infinit,
Dar cred că o fac uşor,

Amintindu-mi că ți-am luat numele
Într-o seară pe malul mării,
Când am asistat la confesiunile nopții,
Fumând din Blunt-ul lunii,
În timp ce doi nebuni
Se rugau la o dorință,
Pe aceleași două stele.

Dulcea despărțire
Ești oare tu,
Cel ce-mi ții sufletul în brațe?
Ești oare tu,
Cel ce-mi coase pieptul?
Cred că ești tu,
Cel care m-a susținut,
Să urc pe scări din șervețele fără să cad.

Te-ai proiectat în umbra din lună,
Iar eu te-am strigat;
Ca în acea amintire,
Mai știi?
Mereu flămând de tine.

Bântui acolo ca niște buze,
Ce așteaptă să fie mușcate și sărutate
În mijlocul orașului de chibrituri.

Dorm într-un pat de paie.
Jelesc: „Mi-e dor de ea”.
Haide să îmi fumezi țigara,
Iar eu doar te privesc
Și aștept să mă îmbolnăvesc în locul tău.

Febră
Nu mi-e frig.
Sunt doar fiori.

Fiorii acelei zile,
Pe când culorile cerului
Nu mă vor mai atrage.

Abatere
Detașarea.
E singura libertate pură,
Fără resentimente,
Fără amintiri cu repercusiuni.
E sadic
Să te reîntorci,
Într-o atașare,
Unde singurul factor
Care te-a orbit
A fost atracția fizică;
Să te supui unor metafore
Care au la bază
Vina vinului alb,
Căci cel roșu mă adoarme.

Omniprezent
Dă-mi un motiv
Pentru care te fac atât de real,
Când tu nu aparții lumii mele?!
Ești doar un erou;
Salvezi suflete de pe munți,
Dar, pe mine,
M-ai putea salva
De la propria nostalgie.

Tensiune
Dă-mi un apus,
Ca să îți pot arăta
Cum mă joc cu extremele.
Prefer să îți aleg eu limitele:
Am nevoie doar de un hamac,
Iar focul pe post de martor
În triunghiul de vară.

Acceptare
Te înconjor,
În dreptunghiuri de flori.
Trișezi cu mândrie
Căci corpul

Nu-ți secretă
Serotonina de care ai nevoie.
Amator de cărți.
Doar niște obloane pentru realitate.
Atinge-mi mâinile,
Deși suntem într-un labirint,
Tot te voi duce în căsuța din copac,
Pentru că târziu te-am remarcat,
Iar tu, târziu m-ai cununat.

Gândul de la miezul nopții
Până acum era izolare
În propriul sine.
Acceptarea mă privește cu drag,
Zâmbește atât de tare
Încât m-a făcut credincioasă ei.
Este intriga.
Momentul meu de sevraj.
Am trecut pe cont propriu,
În vârful muntelui,
De unde îi privesc pe toți,
Dar nu toți mă privesc pe mine.

Reîncarnare în venele nopții
Suflet plecat,
Urmărit de pași albi…
Fiind un călător de mișcări tandre.
A fost un drum de trădare,
Căutând capătul apusului
Urmat de o venă
Ce scânteia din nisip.
Era noapte.
Era noapte când și-a decis destinul;
Focul ce-i stătea la marginea buzelor
A înghețat,
Flacără peste flacără, dar s-a pierdut
În semiluna ochiului lui,
Care s-a dilatat văzându-mi trupul
Ce făcea semne subtile,
De „haide, devorează-mă”.

Levita cu sinceritate,
Probabil din cauza
Roşului aprins,
Un roşu care ne-a cenzurat trupurile,
Un roşu care avea convulsii
Uitându-se la noi în fiecare noapte.
Te-ai reîncarnat în foc
În noaptea noastră de foc.

Revizuire
Dacă ai fi un cerc infinit,
pe unde ai ieşi?
Căci eu sunt,
Dar nu vreau să ies.
Şi sunt de mult o cărare pustie,
Unde mă opresc
La fiecare cuvânt sălbatic.
Eu sunt victima.
Tu ce eşti?
Salvatorul pe care nu l-am vrut?
Ne iubim rolurile,
Dar când facem şi noi schimb?
Căci trece timpul
Şi adorm.
Adorm cu fiecare petală uscată,
Adorm cu tinereţea în palme,
Adorm ca să nu fiu trează
Cu un pahar, cu o sticlă,
Adorm ca să dormi cu mine.

Premiul Revistei *Poezia*, la Festivalul Naţional „George Coşbuc”,
Bistriţa, 2020

RECUPERĂRI

Horia FURTUNA
(1888-1952)

Lostriţa

În plasa braţelor tale mi-am găsit forma adevărată
Femeie, femeie,
Ca lostriţa prinsă în vârşii
Neridicate încă de pescari,
Mă zbat încă în apa natală
Dar soarta mea e hotărâtă.

În plasa braţelor tale simt forma trupului meu.
Rătăceam îndrăzneţ,
Mă simţeam singur şi menit
să cuceresc lumea cu o privire mai largă,
Nu-mi potolisem încă mirarea că trăiesc.

Când deodată fui chemat la o datorie nouă:
Să simt cum frige pământul în tine,
Să mă înduplec de bunătatea privirilor,
Să fiu om.

Femeie, femeie,
<Das ewig weibliche zieht uns hinan>
[Eternul feminin ne atrage]
Plasa ridică lostriţa din apă.
Lostriţa pentru întâia oară îşi simte forma:
– N-o să te mai mângâi prundiş rotund!

Râul va curge mai departe.

Focul

Arde focul!
s-a aprins în casa lumii, noaptea, coşul, arde coşul!
Bubuie şi duduie în vatra neagră, focul roşu
Noaptea nu-şi găseşte locul;
Ceru-i plin de praf haotic, scăpărări de nicovală,

Limbi albastre de stindarde;
Focul arde-n feerie nesfârşită, focul arde;
Ies scânteile în fluvii, în vârtejuri, în năvală,
Mute,
Sute,
Miliarde…

Dar deodată
Dumnezeu opreşte vremea şi-mpietreşte-n cer stihia…
Noi păstrăm aceleaşi inimi ce măsoară veşnicia,
Şi – privelişte ciudată –
Focul ce zvâcnea năvalnic şi-a încremenit revolta,
Noaptea-i limpede şi clară,
Şi trecând sub scântâierea răspândită şi bizară,
Noi privim cu ochi de-o clipă înstelata boltă – bolta
Lină,
Plină
Secular!

Dovleacul din Dealul Babei

Ca şi un ban de-aramă pe marginea tarabei,
În pălălăi de pară pe dealuri de argilă,
Rostogolitul Soare se-afundă, – iar Murgilă
Mă cheamă spre dovleacul răscopt din Dealul Babei.

Bostanul sur îşi pune, sub luciul poleirii,
Pieptar de turturică şi greabăn de plăvan,
Iar eu, senin, norocul mi-l caut năzdrăvan
Pe dealul tinereţii şi al nedormirii.

Dovleacul ştie ceea ce eu de-asemeni ştiu,
Când el îşi ţine vrejul, uar eu îmi ţin gâtlejul,
Când pitulicea grasă îşi poartă valvârtejul
Prin frunzele de viţă cu rodul durduliu.

O, suflete, priveşte: pe cerul porumbac
(I)es mii de luminiţe pe-a nopţii neagră barcă
Şi stelele întocmai se-nchid, sclipesc, se urcă
Ca sfintele seminţe închise în dovleac.

Soarele zilei de astăzi

Soarele zilei de astăzi
Aerul roşu stă cald în apus,
Frunzele-şi scutură greaua lumină,
(I)ese luceafărul ca o albină.

Fierul amurgului, fier înroşit,
În adiere a învineţit,
Lumea e largă şi noaptea-i uşoară
Şi întunericul mă înfăşoară.

Greierii râcâie-n valuri de gardă,
Fluturii nopţii intră de gazdă,
Şade de pază pe-al curţii hotar
Lemnul câinesc şi duhneşte amar.

Fruntea mi-o mângâi cu mâna, nu sunt
Nu-s decât robul acestui pământ
Robul în care încet se trezi
Gândul de noapte sub gândul de zi

Ziua şi noaptea prin lume colindă
Şi se privesc în aceea şi oglindă…
Stau îngropându-mă – adânc în apus
Soarele zilei de astăzi s-a dus…

Apa mării

Apa mării de argint
Mişcă solzii plini de soare
Sunt la Lido? La Corint?
Dorm în vis sau dorm pe mare?
Lopătare, lopătare!

Aquarela mării bate-n
Ţărmul scris cu apă tare,
Legănat uşor mă claten
În lumina uimitoare,

Lopătare, lopătare!

Ca o inimă ce bate
Valurile vin uşoare,
Vin dinspre singurătate
Şi se duc spre lumea mare,
Lopătare, lopătare!

Luntrea mi-e coşciugul. Du-mă
Înspre recea depărtare,
Du-mă peste flori de spumă,
Peste câmpuri de răcoare,
Lopătare, lopătare!

O clipă în amurg

Apusul auriu ridică
În v-uri trâmbiţi de fanfară…
Ah, poate zâna să apuie
Căci eu o ştiu pe dinafară.

Vezi, serile de vară care
Pe suflet de copil ne-au stat
Parcă sunt serile de vară
De-acuma. – Nu-i adevărat.

Acele seri cuminţi
În anul mort şi ziua moartă
Şi-abia de mai trăiesc în ochiul
Ce amintirea le-o mai poartă.

Şi clipa asta e frumoasă
Când cade spre amurg înaltul,
Şi clipa asta pare că e
Pentr-un copil…
Da-i pentru altul.

(selecţie de **Livia CIUPERCĂ**)

POEȚI DE LA CENACLUL SCHENK

Steluța CRĂCIUN

Anticolindă

Apasă umed cerul, timid cad ploi răscoapte,
Ecou de paşi aiurea se-mpiedică-n noroaie,
Iar zorii parcă-s gata să nască altă noapte
Când ochiul se deschide din insomnii greoaie.

Prin crăpături de ziduri, pecinginile vremii
Scot în falset suspine şi hohote perfide
Se nalţă-n clarobscurul flamand născând vedenii -
Doar pictorul le vede şi-n ţipăt le închide.

Oh, de-am avea zăpadă, de-ar ninge-n potopire,
Ne-am regăsi în sine pierduta inocenţă
Şi-ar înflori iar steaua ca să ne dea de ştire
Că s-a întors planeta la vechea sa frecvenţă.

Dar magii nu mai umblă, s-au ostoit în corturi,
Acum ascunsă-i steaua în norii de cenuşă,
Corăbii de speranţe au ruginit in porturi,
Doar pruncul mai aşteaptă în ieslea de pănuşă.

George TERZIU

Dorințe pentru 2021

Să am o casă lângă voi prieteni
Să ningă lin cu pace şi candoare.
Un brad la poartă, unul mic în curte
Si printre fulgi de sentimente, taine
Doar voi să-mi fiți motiv de-ngrijorare.
Cum arde focu-n soba iar noi privim la foc
Palinca dă în clocot, iubita e fierbinte...
Nu mai există teamă, neşansă, nenoroc
Nu mai există vreme pentru iubiri formale
Suntem la voi acasă... trăim momente sfinte!
Apocalipse tandre se desfăşor frenetic
Îngenunchind pe prispa cuvintelor din minte
Chiar frigul fără milă ne muşcă de silabe
Nebuni sunteți, ca mine, nebuni suntem cu toții
Acum, la voi acasă... trăim momente sfinte!

Dora PASCU

Colind în necolindă
colind de bucurii şi rugăciune
colind de iarnă şi colind de nea
colind de dor şi de amărăciune
colind de ţară şi de vreme rea

colindu-n ţară şi-a schimbat sorgintea
ne ninge şi-nainte şi-napoi
ne prigonesc nevoi ca şi pe Pintea
şi unul nu ne-ar fi de-ajuns ci doi

colind de sănătate şi schimbare
colind şi pentru omul amărât
colind de bine şi de sărbătoare
colind dar ne-a rămas colindu-n gât

colind din vremuri ce-s demult apuse
colind de rugă colind de ninsori
colind cu bătrâneţile răpuse
colind cu nedreptate şi-nchisori

colind cu cozonaci bogaţi pe masă
colind cu sănii şi copii voioşi
colind dar stricăciunea nu ne lasă
şi oamenii-s mai răi şi furioşi

colind din ce în ce mai fără vlagă
colind din ce în ce mai sărăcuţ
colind cu sărăcie în desagă
colind şi bradul e tot mai micuţ

colindul ţării ce a fost bogată
colind şi cu viteji şi cu eroi
colind ce-l mai aflăm doar la erată
şi toţi eroii au murit în noi

Silvana Andrada TCACENCO

Cuvinte care nu există
Am de spus câte un cuvânt,
Pe rând,
Ca într-o execuţie,

Câte un cuvânt ca în mângâieri,
Început pe frunte,
Continuat pe buze,
Sfârşit pe trup;

Am de spus câte un cuvânt
Pentru fiecare clipă,
Pentru fiecare zbatere
De pleoapă,
Pentru ceea ce a pierit,
Pentru ceea ce va renaşte.

Există un cuvânt pentru ceea ce nu ştiu,
Pentru albul din negru,
Există un cuvânt pentru ceea ce nu sunt
Şi ceea pentru ceea ce nu voi deveni,
Vocabularul este împărţit între lumi,
Între ceea ce înţeleg
Şi ceea ce nu se rosteşte niciodată,
Sunt cuvinte care aparţin altor lumi
În netradusa limbă,
Formată din
Cuvinte care nu exista

Jenică DRĂGAN

Poem de ursită

Mamă când m-ai născut erai tare năucă
nu era la umăr carabina bine înşurubată
în cămaşa mea din patimi şi rotund oţel
mă-ndepărtez de linia-ţi de ochire mamă
glonţ orb aţintit pe urme blânde şi clare
cu străbunici şi bunici şi taţi tare cuminţi
plumb azvârlit de pulberi aprinse-n piept
încărunţesc tot bătând nălucilor la poartă
mamă tovarăşa celei ciute mult înlăcrimate
cum nu-a urcat în poala ta pacea cuvenită
va să suie sfânta mână mamă până la gură
o bătrâna ce-şi ascunde greu plânsul cum
cel neînduplecatul eu fiul tău nemuritorul
a-nvăţat de ieri de azi să mor în rate mamă

rană de rană mamă rană după rană mamă !
Mamă tu când m-ai născut erai tare năucă
nu era la umăr carabina strâns înşurubată
dacă-n cămaşa-mi de patimi şi rotund oţel
mă îndepărtez de linia ta de ochire mamă

Mira MINU

Transmutare
Îmi Amintesc
de un belşug neobosit al clipei
suspendată între mine şi nefiinţă
de mugurii grăbiţi să înflorească
Tălpile mi-s numai flori de nu-mă-uita
şi nu mai ştiu din ce hotar ori soare
s-au azvârlit în calea mea
cereau un ultim adăpost
sau poate o transmutare

Nu mă mai miră veşnic
nici ceasornicul de argint
demult şi-a rătăcit tic-tac-ul
printr-un ungher neprefăcut
dintr-o altă inimă a timpului
Aş zice că toate sunt fără rost
dar mă contrazice liniştea
cufundată în nisipul intens
al clepsidrei de aur

Ultimii fiori mă trec
prin tunelul îngust
unindu-mă cu Infinitul!

Oana FRENȚESCU

Şi totuşi
şi totuşi transfuziile tale de linişte
aşază pământul la locul lui
fiecare punct de plecare e încuiat în cameră
brazdele negre s-au oprit dincolo de prag
toate lucrurile sunt la locul lor

dinții de ferăstrău mai scârțâie
ruginit în unele cuvinte
lumina uscată reține gestul tău
de a-ți trece mâna prin barba țepoasă

trecutul și viitorul încep să penduleze
de parcă s-ar despovăra
de o greutate imprecisă
timpul se rostogolește scurt pe o lucire de clanță
lăsând înserarea lângă geam
patul cu frunze ucide splendorile nopții

Simion Felix MARȚIAN

Sonetul umbrei
Păşesc pe jadul care țese-n iarbă
Covor bătut cu raze din înalt
Și, fascinat de tot ce văd, tresalt
Cu viu entuziasm ce dă să fiarbă.

Târâș, însă, e-n față... celălalt,
E umbra mea ce mă-nsoțește oarbă,
Și parc-aș vrea, cumva, să se resoarbă,
Să văd doar flori sub cerul de cobalt.

Mă-nnegurez deodată, răzvrătit,
Și murmur: Doamne, pentru care vină
Împing de umbră ca un osândit?
Răspunsul n-a întârziat să vină:
De vrei să vezi frumosul neumbrit,
Întoarce-te cu fața spre... Lumină!

Cristian Ovidiu DINICĂ

oștenii
când au trecut, copitele cailor
au intrat în pământ,
nu va miraţi dacă din loc în loc
veţi găsi oşteni călare
îngropaţi până la genunchi, până la brâu
sau până la gât,
daţi-le câte o ulcică cu apă din fântâna
ridicată cu trupurile lor puternice

proiectate până la cer,
de unde se văd
zidurile cetăților de dincolo de timp.

Gheorghe APETROAE

Lui Leonida Lari

la împlinirea celor 9 ani de la plecarea în eternitate...

N-ai fost o oarecare
ființă în extins eter…
Ai fost o stea moldavă
și-ai strălucit pe cer
comoara noastră de iubire,
azi flacără-n Eden...!
Nimicul te recheamă
la lumea dinspre ieri,
pe un ocean de umbre
să-l luminezi la țărm…!
Din capătul puterii
vin nori, neant și frig
ce-ți poartă groaza morții
în cei ce te-au iubit
și-noată-n mări de lacrimi
pe al tău repede-asfințit …!
Durerea despărțirii
și ultimul sărut
ți-aducă nemurirea
în somnu-ți lung, profund ...!
O lume dinspre ieri -
te poarte în lumina
albastrelor cărări …!
Neliniștea speranței
ți-o resimțim și-acum în trup -
făclie nobilă-n Cuvânt
purtată de un aspru vânt
ce-ți crește încă dorul tău
de țară..., de al ei pământ...!
De cruci nedespărțiți,
vom ști să te-mplinim...
Pe raza stelei tale
din zodii îți venim,

să te găsim în cerul
misterelor de-acum
cu glasu-ţi de Unire
şi inima-ţi o ţară
celestă în genuni ...!
Ca-n sorţii Basarabiei,
fiinţă din eter,
Tu, stelă luminoasă
şi briliant pe cer,
maternei Românii
să-i străluceşti etern...!

Nuța CRĂCIUN

acest curcubeu alb-negru
locuiesc într-una din picturile negre ale lui Goya
mă trezește o idee un dor un vis solar
din care alcătuiesc o nouă formulă a timpului
niciun pas între uși închise doar un curcubeu alb-negru

scriu despre tine și simt că atunci când scriu
doar trecutul există doar eu și cu tine
într-o poveste cu gust de copilărie de măr copt
de soare desenat cu degetul pe un geam

între pereții aspri plini de obiecte fragile
cuvintele alunecă pe gheața inimii
dimineţile se rotesc în jurul meu fluturii
trec deodată în alt anotimp şi urcă la cer

soarele răsare tot mai târziu lumina se cerne
prin plasa păzitorului de fluturi
inima trebuia să fie verde inima verde trebuia să fie
nu roșie nu neagră nu împărțită la doi

Florin GOLBAN

gara din mijlocul verii
importantă e călătoria, nu destinația

fiecare dintre noi are o gară
un peron al lui un panou
cu plecări și sosiri un butic
o bodegă un chioșc de ziare

o cișmea un ceas o cale ferată
un vagon un loc la fereastră
un bilet dus
o stație de autobuz

drumul spre gară șoseaua cu plopi
trotuarul din dale uzina depoul
halta din mijlocul verii
sunt ale mele

Dumitru VASILE

Câinele

– Am să plantez un cais,
În fața ferestrei,
La primăvară.
Când va înflori,
O să fie ca o perdea
Pe dinafară...

Își privește brațele de abanos,
Numai piele și os...

– Și o să mănânc un borș de știevie,
Cu multe ouă și jumări...

Pe tavan trec nori.
Tăcere.

Lupu, câinele,
Se tânguie a durere,
Cu privirea lucioasă
Înspre casă...

-Câinele...
De ce latră câinele?
E cineva la poartă?

Tăcerea e mai înaltă...
Mâinile mamei
Tremură așa de tare,
Încât nu pot aprinde
O lumânare...

Adrian VIZIREANU

Copilărie, am fost pe-acasă!

(...*a fost cândva o țară numită România*...)

Drumurile latră
legate în lanțuri de piatră,
urme uitate-n pământ,
umblate de-"am fost" pe sub „sunt".

Cerul, ce-nalt!
Cu straturi cioplite-n bazalt
se reazemă greu, de-acolo de sus,
de răsărit și mai ales de apus.

Și drumuri lătrau...
Copilărie, nu pot să mai stau!
Privește, pe-o floare de cais,
tot cerul meu născut dintr-un vis!

Se zbate în lanț
strada cu tot cu șanț.
Rânjite îşi arată colții
bordurile și negrul nopții.
Mi-adun din urme pașii...
Ei tremură ca laşii.
Un cântec vechi prin vânt îmi sună,
străin mi-e tot, aceeași lună.

"A fi", un verb atât de inutil,
m-ai conjugat o umbră de copil,
azi sunt, mâine voi fi și ieri am fost,
știi ,Tu, dacă „a fi" are vreun rost?! ...

Drumuri lătrau
legate în lanț, stele-apuneau,
caisul azi e desfrunzit,
iar cerul meu s-a prăbușit...

Marioara VIȘAN

Nu miza pe tăcerea mea

Nu te aştepta să îmblânzesc cuvântul
nu miza pe tăcerea mea
chiar de-aş înconjura pământul uitării
numele tău în ecou ar răsuna
să -mi ostoiesc dorul de scris
cuvinte fără noimă şi fără semnul exclamării
nu miza pe tăcerea mea ţi-am zis
te voi chema cu ţipătul de pescăruş deasupra mării
voi interpreta o sonată Kreutzer de Beethoven
pe vioara întâi a timpului rămas
note de pian ce par ieşite din infern
vibrează pe cadranul unui ceas
al lumii acesteia muribunde
nu miza pe tăcerea mea
ţipătul neputinţei din secunde
e tot ce mai putem salva.

Cristian CRUȚI

Alta fără titlu...

Nu doarme-al meu sicriu frumos de fag,
Nu dorm nici eu în el, stau şi compar
Cât viaţa m-a urât de mult, cât morţii i-am fost drag,
Ce des am închis ochii, cât am zâmbit de rar.

Şi-acum în liniştea aceasta sfântă,
Mă regăsesc cu versul scrijelit în trup.
Viermii mă mângâie şi pot spune, mă-ncântă,
E-o mângâiere sinceră de care nu mă rup.

Toate durerile, tristeţile, azi împăcat le port
Pe colţul stâng şi ridicat al gurii.
Vezi, fericirea stă de fapt în a fi mort,
Şi nicidecum în pulsul cald ce-i dat făpturii.

Ionuț PANDE

Fără duh

Ce casă priponită in pragul fără duh!
Ce ziduri dărâmate se-aţin de un văzduh!
Ce pasăre bătrână pe horn s-a împletit!
Ce tristă mi-e privirea, ce lacrimi mă înghit!

Îi uşa-ntredeschisă şi paşi sub pietre plâng,
În geamurile sparte, îmbrăţişări se frâng,
E pasărea bătrână chiar mama frunzărind
Privirea-mi înrămată, un fagure băltind.

Ce dulce amintire zoreşte în cerdac!
Ce glas duios mă cheamă prin cifre de abac!
Ce ochi albaştri saltă în firul de gherghef!
Ce pipă înnegreşte pereţii de sidef!

În umbra Născătoarei stă vasul nebăut,
Sub degetele sfinte mi-e sufletul zăcut,
Cum, trupe,-mi stai ţărână când sângele-i zbătut?!
Ce grob te ţine-n mână, ce rău te-a învăscut?

Eugenia MIHU

Unde ni-s colindătorii ?

Bate toaca-n ceruri, prevestind Crăciunul, şi e frig
Ni se duc pruncuţii, unul câte unul, şi e frig
Însă ştie Domnul cum le este soarta, căci e frig,
Cine le deschide inima şi poarta, când e frig.

Toţi colindătorii au plecat de-acasă, şi e frig
Dar orânduirii de colinzi nu-i pasă, şi e frig
Plânge cheia-n uşă, şi colindu-n gură, căci e frig
Plânge doru-n piepturi, vorbele-n scriptură, când e frig.

Stau pe prispă taţii şi privesc în zare, şi e frig
Căci în şoapta nopţii desluşesc cântare, şi e frig
Mamele-şi agaţă lacrima de grindă, căci e frig
Ştiu că pruncul plânge, plânge şi colindă, când e frig.

A venit Crăciun, s-a născut preasfântul, şi e frig
Cântă cor de îngeri, cerul şi pământul, şi e frig
Dar colindătorii nu mai au puterea, căci e frig

Au plecat în noapte, ne-au lăsat tăcerea, când e frig.

Apăsați de rele, chinuiți de gânduri, când e frig
Ni se duc părinții între patru scânduri, și e frig
Noi deschidem ușa să primim lumina, căci e frig
Spune, Doamne, spune, care ne e vina, când e frig.
Colindăm, Părinte, pentru slava-ți sfântă, când e frig
Apără-ne, Doamne, și binecuvântă, căci e frig.

Adina VELCEA

Dezinvoltură finală
Mi-e dezinvoltă pana, acum, când e târziu,
s-a stins în mine focul, și totuși, prea devreme
am pus hotar tăcerea fiorului ce viu
stârnea sufletul rece cu zborul din poeme.

Prin vasta depărtare se rătăceau iluzii
sporind în frunza moale nervura unui vers,
am spulberat în treacăt, poetica-n confuzii
și am clădit o lume din ce-a rămas neșters.

Cu îndoieli alături am conceput profan
când pe întinsul verde plantam câte o strofă
ce clocotea a sevă la fel ca un vulcan,
dar se stingea în șoapte eruperea ei lentă.

Din cărți de altădată mă dojeneau poeții,
le întinam lucrarea menită să străbată
spre ceasul cel din urmă tic-tac-urile vieții
făcând dintr-o clipită o veșnicie-ntreagă.

E dezinvoltă pana, dar iată, ce târziu
din miezul poeziei se-nalță o săgeată.
Opiacee vrajă, abia acuma știu,
Lumina nu se scrie cu pana niciodată!

POEȚI DIN FILIALA IAȘI A UNIUNII SCRIITORILOR

Radu ANDRIESCU

Radu Andriescu (n. 1962) este autorul unui volum de eseuri și a unsprezece volume de poezie. În 2019 a publicat o antologie selectivă și remixată a cărților sale din perioada 1992-2010 (*Oglinda la zi*, frACTalia). De atunci, lucrează la volumul *Fire lungi de wolfram*, pe care speră să-l publice în 2022 – probabil ultimul volum de poezie, pentru o bucată bună de vreme.

Kismet

Luna mă privește
cu lapte și miere
din punga ei de săpun,
când spirtul puternic al nopții
lasă îngerilor
o parte din tărie,
la Part des Anges.
Lui 2019
Kismet, își zice șoptit
arabul din mine,
în timp ce frunzele marxiste
ale toamnei
cad neîncetat.

Legiuni roșii, purtate
de vântul dezrădăcinării.

În colțul lui de verdeață corodată
și-n mijlocul haremului sincron,
un Kim pregătește
următorul pas al evoluției,
de la marxism la *juche*,
pentru frunzele autarhice
ale altor vremi.

Kismet, își zice șoptit
arabul din mine.

Zavaidok amar

În colonii sunt valuri,
banane și pomelo,
izvoare cu ciute
mult peste colecist, în colonii.

Iar în Sardinia și Okinawa
viața e mai lungă iar bublerele
nu mai au contur.

Tot mai clare diferențele,
când culorile patriei
unduiesc în groapa fosiliferă.
Alte păduri sarmatice,
alt fund de mare.

Dar dacă ieși din zona proximă
structurile mari,
super-roiuri de galaxii,
se îndepărtează, pulsează insular.
Le mai ține legate clorul minții mele,
care contemplă

lepidoptere stelate pleomorfe
și părți aproape goale,
un mini-clusterfuck de rune
ghicite în târâșul legiunilor de melci,
de la pășunile bogate
din jurul combinatului,
peste șosea,
până la stația de termoficare.

Gaz

Când fața ascunsă a lunii,
primele ore și lemnul.

Când trăsăturile se topesc și pisica Muriel
stă la geam cu armata ei de motani,
mă tem de cei doi.

Cum să fiu sigur că-s trimişi de E.on Energie
să verifice gazul când Tiberius,
un împărat al austerităţii,
a condus procesele şi execuţiile
multor senatori?

Femeia stă moale, pe colţar.
Bărbatul unge articulaţiile aragazului,
cu apă şi săpun.

Le fotografiez ecusoanele şi ochii,
îi întreb, de ce să am încredere,
când faţa ascunsă a lunii.

Bărbatul m-ar bate la greu,
dar e Zen, lângă plită.
Muriel, motanul ei chior
şi cohortele lor
aşteaptă urmarea, la geam.

Litere mici de tot

Încerc să consonez cu Chinua Achebe,
cu furia lui Ngugi wa Thiong'o şi n-am regrete,
păsările zboară fără pene
iar femeile plutesc prin suflet
fără maşini.

Am simţit destule,
fenecul din suflet stă ciulit mereu
printre macarale galbene
şi valuri de parabeni.

Spune-mi un singur motiv
pentru care-ar trebui să-mi pese,
o aud
şi-i văd zâmbetul din plastic
şi ochii de-acetonă.
Arăţi ca dracu,
mai aud cu litere mici de tot
şi uscate.

Nicodim

Șobolanul din iad are solzi de mistreț
și ureche muzicală.
Îi e foame

de putere.
Urlă
de foame, prin Carpați.
În iad,

sunetele sunt foarte lungi.
E nevoie de ureche muzicală
pentru urlete adevărate,
în iad.
Nicodim, în schimb, e palid.

Nicodim, șobolanul bătrân și înțelept,
nu și-a pierdut speranța.
Stâncile de purpură
vor străluci pace.
Urletul

va umple văile de viață.
Somnul copiilor nu va fi tulburat.

Mihai BATOG-BUJENIȚĂ

(n. 25.10.1945, în Aldești, județul Galați)
„Mihai Batog-Bujeniță e un filozof care deschide fereastra de la bloc cu speranța mereu reactualizată că spectacolul lumii face eforturi pentru a ajunge la dimensiunile unde morala și fabula devin neputincioase…" (*La umor… ca la umor!* Cornel Udrea, în prefața cărții *Calendele Măgarilor*); „Rareori mi s-a întâmplat să am o mai frumoasă, mai plăcută și mai de folos zăbavă decât la cetitul acestei cărți… Totul stârnește râsul în cartea lui Mihai Batog-Bujeniță: moravuri, năravuri, păcate, neîmpliniri, neputințe, superstiții, clișee… Din păcate, la final, constați că ai râs cu râsul altuia, că hohotele purtau în ele un car de amărăciune… *".* (*Râsul amar sau despre goliciunea împăratului*, Valeriu Stancu, în prefața cărții Miracolele de la Glodeni).

POEME ŞI MICROPOEME IRONICE

SONETUL CHEFLIULUI POCĂIT

În cântece rostogoleam pahare
Cu lăutari, amici şi niscai fufe,
Râdeam de-orice ca în comédii bufe
Şi era totul vis, ori desfătare.

În drum spre casă rătăceam prin tufe
Mai adormeam cu nasul în vreo floare
Sau altceva extras dintre picioare
Spre zori fiind mai moi ca nişte rufe.

Dar ca un fum trecură, iată, anii
Cât despre cârciumi, lăutari, ori fete,
De mult nici nu mai vreau s-aud măcar;

Beau doar sifon, sau apă, ca bibanii,
Nevastă am şi un ficat cu pete
Şi-n vis mă-mbăt, din ce în ce mai rar.

SONETUL URAGANULUI

Sunt un titan cu trup de vânt şi apă
Puterea mea-i cât zeci de mii de bombe
Eu fac prăpăd cu ale mele trombe
Şi-un înveliş de nori port ca pe-o capă

Poveşti de groază torc la guri de sobe
Către infern sunt o deschisă trapă
Omor săraci, dar şi pe cei ce-ndoapă
Iar tunet am cât miliard de tobe

Pe unde trec rămân numai ruine
Sărmanii n-au nici lemn de-nmormântare
Iar mai presus de rău dar şi de bine

Este divina mea determinare…
Şi sincer eu vă spun că decât mine
Guvernul României e mai tare!

SONETUL VISCOLULUI
În geamuri bat cu degete din neaua
Cu care-acopăr spaţii necuprinse,
Iară pe culmile ce par ne'nvinse
Troiene-aşez precum drumeţul şaua.

Pe buză vă îngheaţă zeflemeaua
Când alarmate ştiri, anunţă prinse:
Tractoare, pluguri sau maşini deprinse
Cu lupte doar prin fulgi ca floriceaua.

Nu-s case-n care focul să trosnească
Pe priciuri reci zac babe degerate
Trăgând de-o ţuică să se încălzească

Şi-n crâşme stau ţărani cu chip de iască
Ce-aşteaptă-n lungi tăceri înfiorate
Să vin-armata să-i deszăpezească!

SONETUL LEULUI LA PÂNDĂ
Perfid ca leul stând sub sicomor
Pândesc atent la dulcea-mi căprioară
Şi simţurile mi-s întinse, sfoară,
De trupul tânăr, frumos aromitor...

Zglobie-i, cu ochi blânzi ca de mioară,
Iară eu ce-n Kama-Sutra-s profesor,
Fierbinte sunt acum şi totu-i fior
Iar gândurile parcă-n ceruri zboară.

Mental transmit idei de acţiune
Filtrez priviri adânci şi reci, d-agată
Ea vine-ncet şi toată-i pasiune...

Surâsu-i este o promisiune,
Iar vorba-i caldă inima-mi desfată...
– Bunelu', astăzi iar ai tensiune!

SONETUL IUBIRII
Pe unde trec se nasc noi universuri

Eu primăverilor le dau culoare
Și sub privirea mea tristețea moare
Iar poeții mă desfată-n versuri.

Copile și copii zâmbesc în soare;
O șoaptă are alte înțelesuri
Schimbând o clipă-a vremurilor mersuri
Dar și a morții sumbră-nfiorare…

Când deseori aflați-n umbra crucii
Spurcate vorbe-aruncă hăbăucii,
Simt cum amar de iască-mi este gura

Și va veni în locu-mi sora, ura,
C-aplaudă frenetic mamelucii

RONDELUL TOAMNEI POETULUI
Mă-nebunește toamna asta
Când în grădini mor trandafiri
Și o iubită, ca năpasta,
Plecă spre alte năluciri

Molanul doar îmi dă porniri
Căci cu rachiul am spus: basta!
Și iluzorii fericiri
Îmi mai oferă doar nevasta…

În proză plâng, nu ca Iocasta
Blocând poetice porniri
Nu pot să-mi onorez nici casta!
Cu crize și șomaj, scumpiri

Mă-nebunește toamna asta!

RONDEL DE IUBIRE
În mine patimi răscolești
Cu trupul tău semidivin
Născut din luturi diavolești
Purificat de cer senin

Și rece și fierbinte ești
Și-mi dai iubire, dulce chin
În mine patimi răscolești

Cu trupul tău semidivin

Sublime-arome răspândeşti
Şi-n ochi luciri de opalin
Făcut doar pentru vise eşti
Sus la COTNARI iubite vin,

Ce-n mine patimi răscoleşti...

EPIGRAME

DANSATOR
Fiind student am exersat
Să fiu un dansator cu şarm
Cu-o fată-n rock m-am antrenat
Şi-ntr-o bătută cu-n jandarm.

BRAVUL MATELOT
El prin strâmtori trecea voios
Chiar şi-n bordeluri portuare,
Dar a murit cam ruşinos
Prins în strâmtori financiare.

ILUZII, ILUZII
Iubito, cred că-ntineresc!
Iar părul meu alb, rar şi vechi
E negru acum de-l privesc
Deocamdată, în urechi!

LA NUNTA DE ARGINT
În anu'- acesta, dragă-ţi scriu,
Acum, după un sfert de veac,
Când, iată, teoretic ştiu,
Ce practic nu mai pot să fac.

DE ZIUA MEA*
Ziua asta e cu cântec
Fiindc-amicii ce-o animă
Au o damigeană-n pântec
Şi se duc doar când e plină.

RÂSUL CA MEDICAMENT*
Râsul e medicament;
N-ai nevoie de pastile.

Cu un mic amendament,
La disfuncţii erectile!

Livia CIUPERCĂ

S-a născut la 11 octombrie 1947, Bereşti – Galaţi. A absolvit Facultatea de Filologie, Universitatea Bucureşti. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iaşi, al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România şi al Asociaţiei Române de Istorie a Presei. A debutat publicistic, în 1982, iar editorial, în 1996. Din decembrie 2012, este redactor literar la revista „Constelaţii diamantine" (Craiova), iar din 2014, îngrijeşte „Seria de autor Al. Lascarov-Moldovanu" a Editurii „DOXOLOGIA", Iaşi.

ŞOAPTE DE VIS

Însoţit de-o stranie furtună,
fulgeru-şi întinde aripile fluorescent-vineţii
peste-un colţ liniştit de lume.
Incendiu… fum… ţipete…
Flăcările izbesc în geamurile
care trosnesc… şi mor.
Doar căştile pompierilor,
torţe căscând printre ruine.
Vizavi, o casă înfăşurată-n iederă carbonizată,
La stânga, fereastre şi uşi ciuruite.
Printr-un zid sfârtecat de explozie,
un fum gros înfăşoară o teracotă
săgetată de-o explozie violentă.
Cromatică sinistră,
precum urechea vânăt-sângerândă-a lui Van Gogh.
Cât ai clipi, în jur, numai scrum
şi-o moarte în cumplite dureri.
Din parte-mi…
– Tăcere!
Vorba-i păguboasă.

*

Mă scald în apele tulburi ale unui vis…
Pentru că-s un licantrop –
Unicat senzual
Cine mă-ntrece?!
Singura-mi plăcere – spectaculosul
Doar mi-s reprezentantul de seamă al momentului

Promovez, cu nonşalanţă,
Aristofobismul.
Vorba Paleologului!

*

Nu plângeţi pe treapta neputinţei,
Macte virtute!

*

Cocoţată pe jilţul regal,
Minciuna se crede-mpărătească,
şi pledează
– culmea –
întru Adevăr!

*

Cu un picior pe malul fluviului Mississipi
şi cu celălalt,
pe cocoaşa înfoiată a cascadei Angel,
Hohotilă
se crede… dronă!

*

Din caierul zvârcolirilor tale,
Kairos, fiu al eternităţii,
Statornic fi-vei în împlinirea
Visului cel pământesc
Ţie mă-nclin
Convins că-n rotirile
fusului orar înstelat,
ne vei îmbrăţişa, ocrotitor,
Σοφόν το ϭαφές !
[sophón tò saphes/ Înţelepciune a înţelepciunii!]

*

Mă scufund în mit
şi-mi imaginez
că am fost martorul unei scene
înfricoşătoare.
O, vai! Părea, real, cândva.
Mă aflam sub umbrarul
unui secular măslin.
Mi-amintesc…

Parc-a fost ieri!
Apăru, nu se știe, când și cum,
o hidră – monstruoasă creatură!
Gestu-i ucigaș nu-i reuși. Dintr-odat'…
Fu înconjurată, cât-ai clipi,
de un grup de tineri înarmați,
dispuși să moară,
salvându-și stăpânul.
Se roti, amenințând cu tentaculele-i otrăvite.
Câteva șirete gesturi, dar…
ce se-ntâmplă? renunță? hmmm!?
Să nu-ți vină-a crede!...
Se retrage? Măi, să fie!
Râzând, batjocoritor, tinerii se-ndepărtează,
triumfând.
Când, deodat', dușmanul revine, fulgerător.
Nemaireușind să se regrupeze,
nefericiții,
vor deveni martori nătângi…
însângerând… pământul!

*

Bieții de noi!
Nechibzuința-i fruct permis.
Nimic nu ne stă în cale.
Limba ni se rotește în gură
mai ceva decât minutarul
întru necugetare,
firește.
Ce, parc-am auzit de moștenirea lui Pitagora,
cel care ne sfătuiește
să nu turnăm pelin în pocalul celor absenți?!

*

Cocoțat pe-un smârc lăptos
Două-nflorituri bombat concave
Tresaltă oblic, onctuos…
Când, la umbra smocului păros
Ochiul vigilent al gazdei Sophy
Șopotește, neafectuos…
– Închide-mi portița!

*
Dorința naște gândul.
Gându' ntraripează sufletul.
Sufletul înflorește' ntru împlinire,
Numai gândului dorința-nsufletită
Merită' ntrariparea.

*
O encefalogramă
– curioasă foc! –
Investighează.
Păi, ce are de făcut...
decât să investigheze?!
Nici nu am a mă mira
– carecumva –
vânător de engrame
tata-mare-i știe secretul!
În van, biciușcă.
Scotociți voi, encefalul,
dar nu veți găsi nicio amprentă.
Totul a fost stocat
și transferat
într-un cuibușor secret...
o, nu! Nu în hipotalamus,
cum ați fi tentați,
ci-ntr-un peduncul fluorescent
din grădina engramelor.

*
Tăria cuvântului rostit
fie tot atât de sfânt,
precum tăria cerurilor.

*
Zice-se,
Durerea sfâșie timpul.
Exclus!
Durerea e o binecuvântare.
Furtuna ei se mistuie
Cât un fâlfâit de aripi.
Dacă realizezi!

*
Zilele-adastă
încolăcind clipa
suprema ochire
înspre adânc de mare,
acolo unde tresaltă-n
vârtej
ameţitor
ultima fărâmă de viaţă.

*
Încâlcitu-mi-s-a fuiorul timpului, Doamne!
Tot scormonesc printre neostoiţii meteoriţi
Doar-doar să pot pipăi, dobândind,
Acea rămăşiţă stacojie, atât de utilă
În limpezirea răvăşitelor mele gânduri.
Nu vă fie a mirare c-o pietricică vulcanică,
Furişată-n volbura marelui necuprins,
Ar putea săvârşi puteri magice.
Nici prin gând nu-mi trece-aşa ceva.
Ea este doar semnul identităţii mele,
A legăturilor mele yin şi yang.
Eu însămi – fărâmă-ntr-acest univers.

Corina MATEI GHERMAN

Corina Matei Gherman (n. 30 martie 1967, în Erbiceni, Judeţul Iaşi) este poetă şi prozatoare, membră a Uniunii Scriitorilor din România, membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Doctor în economie, Universitatea „Al.I. Cuza", Iaşi. Este deţinătoarea unor premii literare, între care amintim: *Titlul de Poetă a Iaşului*, primit în cadrul Festivalului Internaţional Poezia la Iaşi, 25-31 mai 2015. Este publicată în diverse antologii literare, colaborează la reviste literare din ţară şi din străinătate.

IUBIRI PARALELE
Privirea
se înrădăcinează
în opacitatea ta
şi amândoi ne cufundăm
în corabia iubirii
pe mal
ardeau dorinţe

în seminţa spinării
spini
apoi marea
se hrănea
din resturi de iubiri
paralele
niciodată nu găseşti
ceea ce conţin
trandafirii
nu vor înflori
primăvara
fructe dulci
conversaţii amărui
fericiri excluse
în clipa când un rug
de soare
mai cleveteşte
la colţ de orizont
bîrfitor
complet în timp
netimp.....

ÎNTÂMPLĂTOR
Întâmplător mai călătoresc cu lumina prin flori
Întâmplător mă sărută dimineaţa în zori
Întâmplător zăpada din mine-i prea rece
Întâmplător şi timpul prin trupul meu trece
Întâmplător îmi bat în geam trandafirii
Întâmplător infinitul şi nemărginirea sunt mirii
Întâmplător şi Dumnezeu mă iubeşte nebun
Întâmplător în iarba nopţii greerii nimic nu spun
Întâmplător şi eu m-am născut...râzând
Întâmplător universul se va ciocni de un atom explodând.

IMAGINAŢIE
Am interiorizat
visul de iubire
şi inima mea
a înflorit zborul
se înalţă cântând

până la punctul critic
imagine
compusă din nimic
m-am contopit cu ea
în spaţiul cosmic
caut nemurirea
în sfere înalte
ale creaţiei
şi am descoperit
ca hrană lumina există
în lumea imaterială
navighez spre un răsărit
în devenire
la marginea zării
unde ochii tăi nu pot vedea.

AGONIE
În miez de vară
se făcea c-au înflorit
geamurile
cu picturi de gheaţă
pictorul picta în alb
trandafirii soarelui
în ochii cerului
tuburându-l

apoi
agonizând
picturile ridicau spre cer
fâşii din abur

vara florile de gheaţă
călătoresc.

ÎNCERCARE
Ieri
Măsuram universul
Fluturele
Astronom al infinitului ascuns
A aţipit

Într-un mușuroi
Tulburând furnicile
Cu o aripă strângea
Roata timpului.

Vasile FLUTUREL

Vasile Fluturel (născut: 17.10.1946, la Mogoșesti-Iași) scrie versuri, note de călătorie, evocări, interviuri, cronici literare, cugetări. Volume de versuri: *Cinci puncte cardinale*, 1996, *Târziu de noiembrie* (stil haiku), ediție trilingvă (română, franceză, engleză), 1999, *Poezii pentru cei mici, dar citite de bunici,* 2000, *Vibrații,* 2002, *Simple,* haiku și poeme într-un vers, 2005, *Rezervat pentru visători,* 2009, *Rondeluri,* 2013, *Arpegii sentimentale,* 2015, *Rostiri necesare,* antologie de autor, 2016, *Flash-uri din arena vieții,* 2018. A primit diverse premii și distincții.

DOR DE VENEȚIA

Îţi mai aduci aminte
cum ne-am ascuns
pentru câteva clipe
în buzunarul transparent al verii
acolo sus,
lângă luneta lui Galilei,
cum privirile noastre,
însetate de liniști medievale,
dansau
pe acoperişuri roşii,
refuzând
să ne mai aparţină,
cum ne-am trezit alintaţi
de dulcele glas de clopot?

Și cum îi mai reproșam
bătrânului Cronos
graba,
boala lui dintotdeauna!

VITRINA CU AMINTIRI

... şi sufletele noastre,
microscopiate grijuliu
de îngerul de serviciu,
nu mai corespundeau
întru totul

tiparelor originare...

Venise vremea
ieşirii din noi
pe poarta primului sărut
şi a dilatării dorinţelor
la o scară aproape cosmică.
De fapt,
nu mai eram decât
nişte banali drumeţi
prin Univers,
poposind din când în când
în seva grea de statornicie
a stejarilor seculari
ajunşi,
fără voia lor,
nişte maratonişti închipuiţi
îndepărtându-se
cu fiece secundă
de propriile regrete,
la gândul plin de invidie
că doar poeţii
pot ţine în loc timpul...

LA POARTA NOULUI MILENIU

Arborând
cu o fadă sinceritate
crezul în heavy metal,
facebook şi whatsapp,
în viaţa trăită play back
şi în ... şi în ...
veacul s-a descălţat,
destul de timid,
lăsându-şi sandalele
la uşa noului mileniu,
în sunete bizare
de concert audio-video
şi al paradei groteşti
cu zale de aur
vinovate

de sărăcirea
celor deja prea săraci
și de îmbogățirea
celor destul de bogați...

Prin arterele otrăvite
ale societății de consum,
gonflată până la nepăsare,
rătăcește destinul Omenirii,
tatonând terenul, inconștient,
în încercarea de a depista
(chiar și numai de dragul statisticii)
câțiva neuroni responsabili
de paralizarea gândului bun
undeva,
pe rampa de lansare
a Speranței...

COCKTAIL SENTIMENTAL

„Spune-mi, pădure cu frunza rară,
Unde-i iubirea de astă-vară..."
(Adrian Păunescu)

În seara aceea minunată,
când azurul
era invidios pe ochii tăi
(avea și de ce),
ni se amestecaseră dorințele
precum limbile
la Turnul Babel -
„cocktail sentimental"
i-am zis, așa într-o doară,
și surâsul tău l-am luat
drept mai mult decât
o invitație la visare...

Erai atât de reală
și în același timp
atât de ireală...
Plutea în derivă peste noi
acea vrajă inexprimabilă

și o simțeam
pe Ana lui Manole
dormind fericită
într-un zid
de la marginea Lumii
în timp ce
glasul pescărușilor,
harnic edecar,
trăgea noaptea la debarcader...

ZECE POEME ÎNTR-UN VERS

OCROTIRE
Umbră dulce punea teiul peste noi, îndrăgostiți.

GELOZIE
Suspectam până și fulgii că râvnesc la părul tău.

PLECARE
Și peronul dintr-o dată devenea un loc pustiu.

TRANSFER
Nu-mi vedeam steaua pe boltă – se mutase-n ochii tăi."

JOC
Valul mării înspumate mi te ascundea, poznaș.

BOGĂȚIE
Cu icoana ta sub pleoape mă simțeam stăpânul Lumii.

GENEZĂ
Din privirea ta albastră răsărea câte-un poem.

LECTURĂ
Printre rânduri să citească știa numai dorul meu.

TRANSFIGURARE
Ochii tăi și luna plină făceau preajma paradis.

SOCIALIZARE
N-aveam *net*, dar un *e-mail* tot ne trimiteam – pe vânt.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

ANONIM
(prima jumătate a sec. XVIII)

ISTORIA LUI COSTANDIN-VODĂ BRÂNCOVEANUL

O poveste minunată
Auzită în lumea toată
Din-ceput şi din vecie
Precum şi la cărţi ne scrie
Cuvîntul cel tipărit
Carele iaste adeverit.
Că lumea iaste trecătoare
Şi încă foarte înşălătoare
Şi mai mult amăgitoare,
De-i face şi-i amăgeşte,
Şi tot aşa îi priilesteşte
Pre domni şi pre înpăraţi mari
Şi pre cei ce sînt mai tari,
De vorbescu de avuţie
Şi să ţin în sămeţie,
Ca cîndu nu ar avea nici o moarte
Şi într-un ceas le lasă toate !
Precum, iată, am privit
Şi Costandin-vodă ce-au domnit ;
Întru ani doaozeci şi şase
Bine să înrădăcinase ;
Totodată să sculară
Şi duşmanii îl luoară
Din scaun, din Bucureşti.
Ia să-mi şezi şi să priveşti
De-acest domnu mare şi bogat
În ce feli s-sau adevăratu
Că tiranul de înpărat
Un agă mare ş-au mînat.
Şi cum el au sosit,
Fără de veste l-au lovit
Şi-i spune cu urgie
Cu cuvinte de mazilie.

Pre boiari tare îi strigă
Toţi la dînsul să să strîngă,
Ca fermanul să-l cetească
Şi porunca să-i înplinească.
Cîndu fermanul cetiia
Toţi boiarii că plîngea.
Aşa lor le porunciia
Pre Costîndin vod să-l dea
Cu fii (şi) cu ginerii
Şi cu toţi credincioşii.
Unde vodă auzise
Foarte mult că să scîrbisă.
Pre boiari îi întreba
Şi prea tare îi mustra :
— Care din voi mă vicleniră,
Fără de veste mă loviră ?
Dar nu den destul v-am cinstit
Şi boiari mari v-am făcut ?
Cum de mine vă îndураţi
Den ţară mă înstriinaţi ?
Domnul va face dreptate
Pentru a voastră răutate.
Toţi boiarii să lepăda,
Foarte tare să jura,
Cum că nu sînt vinovaţi,
Nici nimic amestecaţi.
Iar Costandin-vodă au grăit :
Faceţi, dar, ce v-au poruncit
Că eu sînt ca şi un gonit.

Din spătărie eşise,
Despre doamne trecusă.
Atunci doamna plîngea
Şi cu glas mare să jălea
Şi toate le sfîrşisă
Pentru amar ce le sosisă
Şi coconii începură
Cu glas mare şi cu-o gură :
Oh ! amară primăvară,
Cum ne iau turcii den ţară,

Lipsindu-ne den domnie,
Şi ne duc în grea urgie.
Acest foc, ce ne sosește,
Nu spre bine ne sfetește.
Domnul să se milostivească,
Pre noi să ne izbăvească.
Cînd cocoanele auziră,
Toate la curte veniră,
Pre rîndu în case întra,
Cu multă jale suspina :
– Voi, taică, vă înstriinați,
Pe noi cu duşmanii ne lăsați.
Iar cînd fu a doao zi,
Imbri(h)orul că sosi,
Şi cum el că au (so)sit,
La boiari au poruncit,
Toţi boiari la el să vie,
Dentre ei domnu ca să-ş pue.
Cînd boiarii să adunase,
Pre Ştefan spătariul îl alesase
Şi cu halai îl luase
Şi la curte îl adusase.
Ştefan-vodă au întrat
Tocma în casa cea de sfat.
Toţi boiarii, pre rîndu,
În casă întra
Şi mîna îi săruta.

Dacă de la Ştefan-vodă eşiia,
Tot la Costandin-vodă trecea,
Cu plecăciune să închina
Şi mîna îi săruta,
Iar Costandin-vodă grăia,
Pre Ştefan-vodă pedepsiia :
— Dacă ţ-au fost ţie de domnie
De ce nu mi-ai spusu tu mie ?
Eu ţie să ţ-o fiu dăruit,
Cu pace să o fi stăpînit.
Dar de Dumnezeu nu te-ai temut,
Ci tiranilor ne-ai vîndut.

Să ştii, cu adevărat,
Că nici ţie nu-ţ va zăbovi
Ci Dumnezeu îţ va plăti.
Iar Ştefan-vodă să jura,
Foarte tare să blestema :
— Să ştii, doamne, adevărat
Că eu nu sînt vinovat,
Nici nimic amestecat.
Iară în ştire de-m va fi,
Dumnezeu îmi va plăti,
Ci mă rog cu plecăciune
Să am şi eu ertăciune.
Iar Costandin-vodă să închinase,
Zioa bună îş luasă.
Cînd pre poartă eşiia,
Toată ţeara să strîngea
Şi după dînsul mergea,
Cu glas mare îl plîngea
Şi den gură aşa îi grăia :
—Domnul cu pace să te păzească,
În grab să te învîrteşeşti,
Iar pre noi să ne domneşti
Că cît tu că ne-ai domnit,
Cu pace că ne-ai păzit.
Şi den Bucureşti eşiia,
Drumul Giurgiuvului apuca
Şi dacă turcii Dunărea îi trecură,
Ei mai mult să vesăliră.
Şi în Giurgiuvu au zăbovit,
Pînă Pastile au făcut.
Şi în Ţarigrad l-au dus
Şi în Ediculea l-au închis.
Iar turcii năvăliră
Şi toate ale lui jăfuiră
Şi averea lui cea de mulţi ani
O luară acei tirani.
Iar,în urmă, îmbrionul
(I)e portul şi tot ocolul.
Den Edecolé îl scoasă,
La bostangi-başa îl dusă.

Cîndu postul sîntă Măriei au venit,
Îmbrionul au sosit
Şi la înpăratul mersésă,
Sama de toate îş cledésă.
Şi atunci vreme ş-au găsit
Şi mai mult că l-au pîrît.
Iar păginul de înpărat
Şi mai rău s-au turburat
Şi la bostangi-başa au poruncit
Şi tot postul l-au muncit.
Iar cînd au fost în zioa de sîntă Mărria Mare,
Frică şi cutremur tare
Ca înpăratul poruncisă,
Pre Costandin-vodă îl gătise,
Cu coconii dinpreună,
Să-i aducă pren grădina înpărătească
Ca însuş înpăratul să-i privească.
Iar Costandin-vodă striga,
Pre înpăratul blestema :
—Oh, păgîne şi spurcate,
Cum ne tai fără dreptate?
Cu ce-ţ sîntem vinovaţi,
De perim nejudecaţi?
Că tu ce mi-ai poruncit,
Eu toate le-am înplinit!
Măcar (să) fiu eu vinovat,
Dar copii ce au stricat?
Foc din ceri să să pogoare
Şi aicea să să aprinză,
Pre voi pre toţi să vă coprinză.
Cu sabie îngerească
Pe toţi să vă prăpădească.
Iar coconii mîna îi săruta,
Şi cumplit că suspina,
Naşterea lor blestema
Şi plîngea cu omilinţă :
—Ce vom să ne facem, tăiculiţă,
Că vom să ne pristăvim
Şi de lume ne lipsim.
Iar Costandin-vodă dulce îi săruta

Şi den gură îi mîngîia :
—Nu vă, fiilor, spăreaţi
Ci pe Dumnezeu rugaţi ;
Şi strigaţi cu tărie
Şi cu glas de bucurie,
Că puţintică durere vom lua,
Cu Dumnezău din ceri ne vom încununa.
Atuncea gealatu i-au luatu
Şi pre rînd că i-au tăiat,
Hailalii că i-au rădicat
Şi în mare i-au aruncat.
Iar doamna dac-au auzit,
Aici îndată au leşinat,
Cutremure mari o şi lovi
Şi-a treia zi să trezi,
Cu glas mare că striga :
—Oh ! păhar ce l-am băut,
Tot trupul mi s-au otrăvit !
Şi cîţi în lume de vor afla,
Toţi de aceasta să vor mira,
De lucru ce s-au făcut
N-au mai fost pre acest pămînt,
Că duşmanii ne vîndură,
Cu Iuda să înprotiviră.
Urgie din ceri să pogoare
Pe duşmani ca să-i omoare
Şi domnul să le răsplătească
Şi în tartar să-i muncească,
Muncile să nu sfîrşască.
Ei ţara să o stăpînească !
Că tot Ţarigradu s-au mirat
Cum tatăl cu fii s-au tăiat !
Şă toţi într-un ceas din zi
În veci să vor pomeni.
Vedeţi lumea cea bogată
Cum este întru toate deşartă ?
Cît ne pare că este bună,
Întru toate e nebună !
Şi cît o videm frumoasă
Şi rămîne mincinoasă.

Cîţi cu lumea să vor uni,
Tot în iad vor vieţui.
Şi toţi să să jălească,
Ca în ceruri să să s1lăvească,
Dumnezeu să-l pomenească.

Poezie veche românească, Editura Minerva, Bucureşti, 1985, p.114-120

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Ion HELIADE-RĂDULESCU (1802-1872)

SATIRA (II)

Suntem poate cu totul originali în tractatul nostru şi în modul nostru de împărţire, de comparaţiuni şi de paralelisme.

Am zis că malatiele morale ale soţietăţilor sau corupţia lor provocă ori lacremele unora, ori rîsul şi critica şi batjocura altora; însă lacremele nu sunt pentru fiecare om, nici rîsul şi batjocura pot deveni arma fiecăruia. Acestea au cauzele lor profunde şi foarte depărtate, în individ spre exemplu, după temperamentul şi umorile lui, după condiţiunile, temperamentul şi umorile părinţilor lui, după educaţia ce a luat, după împrejurările şi tentaţiunile prin care a trecut; iar în popoli, cauza este în clima în care trăiesc, în legile, credinţele, religia cu care au crescut, în evenimentele de fericire sau de calamităţi prin care au trecut.

Spre exemplu, cînd se corumpe soţietatea, din popoli pietoşi ca în al lui Israel ies mai mult lacreme decît rîs şi batjocură, lacreme de durere şi adesea lacreme amare de critică; într-însul se înalţă Isaii ce se plîng că n-a mai rămas sănătos nici cît să pui degitul pe corpul soţial: tot e plin de vineţele, de plage şi de ulcere; vin Ieremii ce se lamentă pe ruinele cetăţii sînte. Şi cînd popolul e în captivitate, disperaţia e mută, nu mai are nici lacreme, nici suspine; harpele sunt suspendute pe salciele rîului Babilonei; Domnul în Israel e Domnul libertăţii, şi cîntarea Domnului, cîntarea libertăţii, nu se cîntă în pămîntul străin al împilătorului. Scutură-ţi jugul, liberă-te, o, sclavule, ca să poţi cînta cîntarea Domnului. În Israel, la apariţia corupţiunii, idolatriei, servituţii materiale sau morale, geniul se aprinde şi raţionă ca Isaia, se lamentă ca Ieremia, se înalţă ca Iezechiel, stigmatiză crima ca Daniel, ce face a înmărmuri despotul; se răpeşte la ceruri pe care şi prin cursieri de foc, ca Elie.

În Grecia se vede un fenomen contrariu cu totul la asemenea epoche de crize. Hellenii locuiră altă climă, fură legănaţi în alte credinţe, educaţi de altă religie, de alte legi. Hellenii fură pagini idolatri; Bachu sau beţia la dînşii avea templu şi preoţi şi sărbători; Venere sau prostituţia avea asemenea templuri şi preotese şi sărbători; orgiile la dînşii era prescrise de religie. Jupiter însuşi la dînşii avea ospeţe, se îmbăta de nectar; şi adulteriul divin încuraja şi legitima pe cel uman. Clima însă era ageră şi producea spirite răpezi, talente excelente, gustul în arte, şi acestea curînd

contribuiră întru a desnerva şi sfemeia cu totul vîrtutea primitivă; şi cînd odată începu a lipsi simtimentul datoriei şi al onorii, corupţia fu generală.

Într-un asemenea popol corupt cu totul, apariţia unor virtuoşi ca Socrate şi drepţi ca Aristide se păru o anomalie, o crimă de lesă-religie; şi cînd legile antice şi datinele primitive începură a fi criticate şi dispreţate, cînd scepticismul se întinse peste tot, cînd tot popolul deveni epicurian, nici o lacremă nu se mai văzu, nici o plîngere ca în Israel; legămintele soţietăţii fiind toate rupte şi egoismul desfrînării dominînd pretutindeni, fireşte critica cată să ia forma satirei de şcoala infernală: satira dar îşi puse coarne şi coadă, împrumută picioare de ţap, deveni Diavol, sau satir în feminin, adică satiră. Primii satirişti luară rolul delatorului, acuzătoriului, adică al Diavolului, mai întîi de pe carul Tespidei cu oarecare teamă şi apoi din teatru însuşi oficialmente, căci teatrul era un minister public. Primii satirişti, ca şi Diavolii, începură a combate virtutea, a păli onoarea familiilor. Geniul în Hellada coruptă era beat în orgiile lui Bacchu şi ale Venerii.

Unul din primii satirişti, Arechiloch, îşi armă *iambul cu turbarea*, după expresia lui Horaţiu. Satirele lui fură în contra unui svînturat tată de familie, în contra lui Lycambu, pentru că acesta i-a fost refuzat pe filia sa, şi îl batjocori atîta, cît îl aduse la ultima disperaţie şi îl făcu a se ucide singur, disgraţiatul. Nu întîrzie însă sceleratul satirist de a-şi afla pedeapsă, pentru că fu înjunghiat de un pumnal răzbunător.

După dînsul şi după alţii asemenea lui, veni un satirist şi mai infam, ce organiză oficialmente satira în comedie, dîndu-i formă de dramă. Acesta fu Aristophane, geniu în adevăr hellenic, însă al Helladei bete, corupte în orgii.

Zisei şi repetai *al Helladei bete*, căci mai nainte de Aristophane mai era încă în vigoare moravurile primitive ale timpilor eroici, şi eroismul e foarte strîns legat cu onoarea, cu toate simtimentele cavalereşti. Mai nainte de Aristophane, licenţa şi desfrîul nu era aşa în ordinea zilei, căci Archiloch, cum arătarăm, află un pumnal răzbunător; şi pe de altă parte Aristophane o mărturiseşte singur că la începutul mizerabilei sale meserii de delator bufon avea mare frică; soarta predecesorilor săi Magnes, Cratin şi Crates îl făcea să tremure, cum o zice singur. Mai nainte nişte asemenea sceleraţi nu prea putea fi bineveniţi în Atena.

Cînd republica se corupse de tot, popolul suveran ajunse ca toţi despoţii, ce beţi de orgii se lasă să auză singuri cum îi iau în rîs şi-i batjocoresc bufonii lor. Personajul lui Aristophane*, Demos*, prin care era reprezentat poporul pe scenă, era tractat de Aristophane cînd ca un copil credul, ce se lasă a se amăgi şi purta de nas pe magistraţii săi, cînd ca un

bătrîn dehulat, arţăgos, capriţios, avar, tont şi găman, îndopîndu-se de mîncări şi de vin şi ascultînd cu plăcere la adulările oratorilor sau demagogilor şi avocaţilor săi. De multe ori *Demos* sau popolul era reprezentat surd, orb, ca unul ce nu auzea, nu ve dea că adulatorii săi îl amăgesc, îl fură şi îl trădau. Astfel Aristophane arăta pe scenă pe popolul suveran ; şi popolul suveran rîdea de nu mai putea. Se desfăta cu o nespusă plăcere, cînd se vedea batjocorit, pentru că tot aşa şi mai rău decît aşa se batjocorea şi talentul şi meritul şi virtutea, ce era ca nişte spini în ochii popolului invidios.

La Romani, deşi păgîni ca Grecii, însă satira nu putu ajunge pînă la această licenţă. Misia ei nu mai fu a satirului sau, cum am zice noi astăzi, a Diavolului.

În republica romană, cetăţenii sau popolul avea un mare orgoliu, morga patriciană era geloasă de demnitatea sa ; şi apoi despotismul imperial strînsese frîul tutulor. Nimeni nu ar fi putut a-şi bate joc nepedepsit de un cetăţean, şi cu atîta mai vîrtos de un patriciu, şi încă şi mai puţin de imperatori sau de corpuri întregi ale Statului. *Satira* nu putu a se atinge de nimeni în concret sau în persoană, nu cuteză nici însuşi de a face aluziuni, se mărgini a batjocori numai ridicolul în abstract, şi cîteodată şi viţiul; însă se feri tare de a face aluziuni. Speţia aceasta de satiră se formă în Roma şi aci se cultivă şi se întinse, căci numai Roma în antichitate reuni, după antecedentele sale, condiţiunile şi puterea de a înfrîna cuvîntul pînă la cenzură. Roma în cele mai după urmă ale sale reprezentă despotismul şi cenzura ; unde Atena în ultimele sale reprezentă anarhia, demagogia şi licenţa cuvîntului. De aceea cred că Quintilian zise *satira quidem tota nostra est*, adică Satira întreagă este a noastră (a romanilor) ; nu că doară un bărbat de erudiţia lui n-ar fi ştiut că grecii au fost avut satirişti, ci vru să arate că această specie de satiră, de a nu ataca persoanele, este invenţie romană.

Fără a enumera pe autorii satirici ai Romei, ne mărginim a zice că cei mai de frunte fură Horaţiu şi Juvenal. E de cadrul altui articol de a face comparaţia între aceşti doi poeţi satirici şi de a analiza scrierile lor. Doritorii de a se instrui în literatură vor putea citi pe Laharpe. Horaţiu şi Juvenal se feriră de a face satire politice, critica lor se mărgini întru a batjocori numai pe cei fără putere; cel din urmă pe femei le. tractă foarte amar, uitînd că mama sa a fost o femeie. Pe pa-tricieni şi pe imperatori nu numai nu i-au criticat, ci i-au şi adulat. Satira romanilor cu un cuvînt fu păgînă.

Veni însă şi adevărata satiră, satira creştină, ce avu cu totul altă misie. Începutul ei nu putea avea loc în antichitate decît în Israel. Înaintea

corupţiunii, profeţii n-avură decît lacreme, elegii dureroase, aspiraţiuni la mîntuirea soţietăţii, critică din inimă de fraţi, de părinţi; cînd însă fu de neapărată necesitate de a veni bătaia, pedeapsa, cînd cel aşteptat, cel dorit de atîţia secoli apăru cu putere de sus, acesta, ca adevăratul Cuvînt şi Filiu al lui Dumnezeu, veni să console pe cei ce plîng, să apere pe cei fără putere şi împilaţi; pentru dînşii numai avu lacreme şi simţi durere; pentru popolul Lazăr, ce zăcea pe gunoi, se puse înaintea potenţilor; pe el îl trase afară din mormînt la viaţă; iar pentru *precupeţii* şi tiranii popolului luă în adevăr biciul şi-i scoase afară din templu, răsturnîndu-le mesele de trafic. Satira creştină de la dînsul avu începutul; el spuse fariseilor potenţi că înghit cămila şi strecoară ţînţarul; el îi aseamănă cu mormintele spoite pe dinafară şi pline de putreziune în întru; el cuteză a califica pe Herod, organul Cesarului, cu numele de vulpe; el protestă în contra patriciilor Romei, arătînd că nu sunt ei taţi, ci unul singur, cel din ceruri, e tată al tutulor. Poţi să combaţi, satiristule, pe potenţi împilători, şi să aperi pe cei împilaţi? Armă-ţi satira cu adevărul, cu verul cuvînt, şi satira ta nu va fi păgînă. Află însă, sau poate că o ştii ca şi mine, că satira creştină într-un capăt al carierei sale n-are decît staulul drept leagăn, boul şi asinul, simbolul laboarei, drept ajutoare părinţilor, şi în cellalt capăt cununa de spini şi pînă în urmă Golgotha şi crucea; şi de aceea îţi vine mai comod de a te arma cu satira păgînă în contra celor fără putere şi căzuţi. Dă în contra inemicului secular, ce stă la hotarele patriei, acolo răpede fulgerele cuvîntului, iar nu în fraţii tăi de aceeaşi naţie cu tine. Ţi-e frică, mizerabile păgîn, să fii creştin, ţi-e frică să fii apostol al adevăratului Cuvînt, pentru că ştii foarte bine că Cuvîntul şi Filiul lui Dumnezeu a zis-o curat pe înţelesul tutulor: „Cel ce va să vie după mine, să se lepede de sine şi să-şi ia crucea sa". Crucea lui Christ adică, crucea dreptului, crucea martirului, iar nu aceea ce aşteaptă pe sceleraţi şi pe tîlhari.

Satira 1858, din *Arte poetice*. *Romantismul*, Univers, 1982

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihai EMINESCU

SCRISORILE LUI EMINESCU ÎN POLONĂ

Leopold Lewin, cunoscut poet şi traducător polonez, scriitor din generația lui Czeslaw Milosz şi al Wislawei Szymborska (n. 1911 – decedat 1995) [1] a realizat în anii 60 ai secolului trecut traducerea a două din cele cinci scrisori eminesciene, incluse şi publicate în florilegiul – Mihail Eminescu *Poezje,* Editura PIW, Varşovia, 1960, de. Autorul culegerii a fost poetul de Stanislaw Dobrowolski, [2] – în vogă atunci în Polonia. Am menționat în exegezele mele că ediția respectivă, tipărită cu prilejul celei de-a 110-a aniversări de la naşterea poetului național român, s-a făcut şi datorită "dezgheţului" petrecut în Polonia după evenimentele din iunie 1956 de la Poznan, care le-au precedat pe cele din Ungaria din acel an, după care prioritate aveau veritabilele valori naționale/ universale de pretutindeni. Dobrowolski a motivat întârzierea apariției nu *ideologic* (ştia că nici în România, patria lui Eminescu, nu se înfăptuise mare lucru în popularizarea poetului nepereche), handicapul se datora, potrivit lui, unui *hiatus* provocat de "bariera lingvistică", care îi *desparte* pe polonezi de români, şi "de multe alte comori inestimabile ale poeziei lor". Deschiderea realizată de Dobrowolski va fi benefică, în sensul că în anii care au urmat poeții români au fost tot mai traduşi în polonă, bucurându-se de succesul meritat. S-a dovedit, la Varşovia, în acei ani şi până în 1989, că dacă există voință artistică, sprijinită de cea politică se pot face, fără exagerare, minuni. [3] Florilegiul lui Dobrowolski continua opera de transpunere în polonă a lui Eminescu, începută în 1932 de compatriotul său Emil Zegadlowicz, la propunerea poetului Aron Cotruş, ataşat cultural şi de presă al Legației Regatului României în Polonia. După publicarea în paginile *Poeziei* a poemului *Împărat şi proletar,* înserăm, pentru prima dată şi *Scrisoarea III-a* de Mihai Eminescu în limba polonă. [**Nicolae MAREŞ**]

List trzeci

Pewien sułtan, z tych, co to zmieniają ojczyznę,
Gdy im dla stad potrzebne świeże łąki żyzne,
Spał na ziemi, pod głową – ramię rozpostarte;
Zamknięte jego oczy, na wewnątrz otwarte,
Widzą, jak księżyc schodzi na ziemską krainę
I zbliża się w cudowną zmieniony dziewczynę.
Pod jego stopą wyrasta kwietna łąka żywa,
Jej źrenica tajemne tęsknoty ukrywa;
Lasy szumią, gdy zoczą jej piękne spojrzenie,
Przeźroczyste oblicza wód przebiega drżenie;
Jak mgła powiewny pył opada diamentowy,
Promieniąc się w przestworzu dokoła jej głowy;
Jak czarowna melodia szmer płynie zielenią,

Na bladym niebie tęcze barwami się mienią.
Siada przy nim, księżyca tchem opromieniona,
Kruczy włos jedwabiście spada na ramiona.
„Życie me zwiążę z tobą. Pójdź w objęcia moje,
Słodką tęsknotę w twojej tęsknocie ukoję.
W księdze wieków od dawna gwiazdy zapisały,
Że będziesz moim panem, ja – panią twej chwały".

Blednąc w oczach zanika cudowna niewiasta,
A on czuje, że z serca drzewo mu wyrasta
I wznosi się wysoko, jakby rosło wieki,
I nad morzem rozpina skrzydła w świat daleki,
I jego cień potężny sięga widnokręgu,
Tak, że świat w cienia tego spoczywa zasięgu.
Gór w każdej stronie ziemi łańcuch nieprzerwany:
Atlas, Kaukaz, Tauryda, prastare Bałkany;
Widzi Eufrat i Tygrys, Nil i Dunaj blisko –
Cień wspaniałego drzewa obejmuje wszystko.
Także Azja, Europa, Afryki pustynie
I każdy czarny okręt, co po rzece płynie,
Fale pszenicy, które kąpie ranna zorza,
I twierdze przy limanach, i ościenne morza –
To wszystko pod nim leży jak dywan olbrzymi,
Kraj po kraju, narody z sąsiadami swymi;
Jak przez mgłę je dostrzega w cichym rozmarzeniu –
Tworzą rozległe państwo w jego drzewa cieniu.

Nie dotrą szybujące orły do gałęzi.
Nagle wicher zwycięstwa zrywa się z uwięzi,
Uderza w liście, budzi w nich szumy i szmery,
Okrzyk „Allach" przebiega piętra atmosfery.
Jakby wzburzony przypływ morza, rośnie wrzawa,
Wzmagają się odgłosy bitwy, grzmi kurzawa,
Wiatr wygina w przelocie zaostrzone liście,
Które nad nowym Rzymem kłonią się faliście.

Zadrżał sułtan. I widzi na niebios wyżynie,
Jak księżyc nad polami Eskiszeru płynie.
Smutny patrzy na dom szeika Adebali
I czuje, że spojrzenie dziewczęce go pali –
Zza krat okiennych patrzy smukła jak leszczyna

Córka wodza, Malkatum, cudowna dziewczyna.
I pojął sen zesłany w nocy przez proroka –
Że czeka go w przyszłości nagroda wysoka:
Z jego ziemskiej miłości imperium powstanie,
Tylko niebo zna jego rubieże i trwanie.
Rozpostarły się orle skrzydła jak konary –
Mocarstwo z każdym dniem pomnaża swe obszary;
Zielony sztandar coraz to wyżej łopoce,
Idą za nim sułtani, rosną jego moce,
Drogę zwycięskiej sławy znaczy kraj po kraju –
Szczęsny Bajazid dotarł wreszcie do Dunaju.
Statek przy statku tworzą – na sygnał – ląd stały,
Wszystkie przy dźwięku fanfar przechodzą oddziały
Spahisów, ulubieńców Allacha – janczarów,
I roi się rowińska równina i parów.
Rozbiegają się, wznoszą namiot przy namiocie,
A w dali bór dębowy w szumie i trzepocie.

Z białą chustką nadchodzi pokoju wysłaniec.
Bajazid pyta, skrywszy się za wzgardy szaniec:
„Czego chcesz?" – „My? Pokoju. Nasz pan się odważa
Prosić, aby mógł stanąć przed tronem cesarza"
Pada znak – wolna droga – i starzec sędziwy
Zbliża się do namiotu – skromny, urodziwy.
„Tyś jest Mircea?" – „Ja". – „Bij przede mną pokłony,
A nie zmieni e w cierniowy wieniec twej korony."
„Cesarzu, chociaż nie wiem, jakie twe zamiary,
Póki jest pokój, witaj! Ja jestem za stary,
Aby ci hołdy składać. Proszę cię o jedno:
Czyli chcesz zawojować mą ojczyznę biedną,
Czy też wrócić tą samą, którąś przyszedł, drogą,
Powiedz, jeżeli łaska, czy może spać błogo
Mój lud, czy przeznaczona mu przeprawa zbrojna?
Niech wiemy, co nas czeka: pokój czyli wojna?
„Co takiego? Czy chcesz, aby Osman mocarny
O mały pień się potknął, o szkopuł tak marny?
Nie śni ci się, staruchu, jakie zmiotłem siły,
Jakie się moce przeciw mej władzy zmówiły,
Kwiat rycerstwa Zachodu, cesarze, królowie,
Wszyscy, których ochrania krzyż, kawalerowie

Maltańscy – zakon, w ciężkie miecze uzbrojony,
Papież – jedna na drugą – trzy złote korony
Włożył, i skierowali wszystkie swoje gromy
Przeciw temu, co zdobył lądów, mórz ogromy.
Dałem znak ręką, wzrokiem i wnet z pola chwały
W wielkim popłochu hufce Zachodu czmychały.
By krzyż zwycięstwo odniósł, wyruszyło mrowie,
Które wydały lasy, odległe pustkowie,
Na krańcach świata czasy nastały gorące,
Widnokrąg zaciemniły tarcz i dzid tysiące,
Lasy szabel i mieczów przerażenie siały,
Grozą przejęte morza pod statkami drżały.
Ile pod Nikopolem rozbili namiotów!
Cały Zachód do walki z mą armią był gotów.
Gdy ujrzałem to mrowie, jak wezbraną wodę,
Klnąc straszliwie przysięgłem na proroka brodę,
Że przelecę nad nimi w okrzykach i w dymie,
I że nakarmię konia na ołtarzu w Rzymie!
A ty się chcesz przed burzą bronić swym kosturem?
Sądzisz, że się przed starcem ugnę jak przed murem?
„Przed starcem. Lecz ten starzec – pomnij – z siwą brodą
Jest głową państwa, jest rumuńskim wojewodą.
Nie życzę ci, byś poznał nasz gniew, zapał święty,
Aby Dunaj twą armię wciągnął w swe odmęty!
Wielu wchłonęła woda, a wielu gęstwina,
Jednego z nich – Dariusza – do dziś lud wspomina.
Wielu z nich budowało mosty na Dunaju
I siejąc grozę hurmą wpadało do kraju;
Monarchowie z wojskami tu szli ogromnemi,
Domagając się wody i żądając ziemi.
Nie chcę straszyć ni chwalić się, lecz w krótkiej chwili
W naszych oczach się w ziemię i wodę zmienili.
Pysznisz się, że w proch starłeś monarchów, oddziały
Rycerskie, które tobie poddać się nie chciały;
Chełpisz się, że Zachodu rozbiłeś legiony –
Lecz o co w bój wyruszył Zachód uzbrojony!?
Chcieli ci wawrzyn zerwać z żelaznego czoła,
Bo rycerz chwały szuka, o zwycięstwo woła.
A ja cóż? Trosk i nieszczęść mego ludu bronię,
A więc lasy i rzeki, wąwozy i błonie

To przyjazne mnie tylko, tobie wrogie siły –
Nieubłaganie będą cię nienawidziły.
To mur – nie zadrży przed twym gniewem, Bajazodzie!”

Zaledwie starzec odszedł, jakiż pęd i wrzawa!
Szczęk broni, dźwięki trombit, bór grozą napawa.
Wysypują się z mroków zieleni tysiące –
Ich głowy długowłose, szyszaki błyszczące.
Ustawiają się jeźdźcy według danych znaków,
Strzemieniem z drzewa bijąc w boki swych rumaków,
Które w pędzie zgarniają ziemię pod kopyta;
Błyskają długie lance, drży ziemia ubita,
Ciemną chmurą jak cień gradowej nawałnicy
Ze świstem huraganu mkną zewsząd łucznicy,
Pole huczy tętentem, łoskotem i rykiem;
Rumuni napierają wyuczonym szykiem.
Cesarz jak rozwścieczony lew ryczy daremnie –
Cień śmierci coraz ciemniej pada, coraz ciemniej;
Próżno wznosi swój sztandar zielony nad armią,
Której czoło i skrzydła popłochem się karmią.
Chwieją się przerzedzone szyki nad równiną –
Samotnie i całymi oddziałami giną;
Padają na kolana i ludzie, i konie,
Świszczą strzały i ostrzem przebijają skronie,
Jakby grad runął albo zerwała się chmura –
Zda się, że niebo na nich zwaliła wichura.
Mircea sam prowadzi nawałnicę wściekłą,
Która miażdży i zmienia pole boju w piekło.
Jeźdźcy jak mur wysoki mkną z chrzęstem i szczękiem,
Serca pogan panicznym napełniając lękiem.
I czmycha nieprzyjaciel pod naporem koni,
I coraz więcej godeł rumuńskich w pogoni.
Wzburzone rwie się morze i potop zalewa.
Poganie wnet rozsiani jak na wichrze plewa,
Ku Dunajowi wrogie zepchnięte oddziały,
A w ślad rumuńska armia – zwycięzca wspaniały.

Kiedy napastnik został doszczętnie rozbity,
Słońce nimbem wieńczyło zmierzchające szczyty;
Postrzępione kontury, pod graniami cienie
Błyskawica jasnością oblała na mgnienie.

Wnet gwiazdy swoje źródła opuszczą odwieczne
I drżący księżyc przedrze się przez mgły nadrzeczne,
Aby na stratowaną spokój zesłać ziemię.
Lecz jeden z synów władcy krainy nie drzemie –
Chłonąc miłe wspomnienia i śródnocną ciszę,
Do dalekiej bogdanki list serdeczny pisze:

„Z doliny zwanej Rowina
Mówię do ciebie, jedyna,
Posłaniem, a nie ustami,
Boś za górami, lasami.
Proszę cię w nocnej godzinie –
Przyślij mi, co w twej dolinie
Z najwyższej urody słynie:
Polany i las dębowy,
Oczy i piękny łuk brwiowy.
Na prawach zaś wzajemności
Nasze przesyłam piękności:
Mój hufiec, jego sztandary,
Las i potężne konary,
Z piórami szyszak z mej głowy,
Oczy i piękny łuk brwiowy,
Na dowód, że jestem zdrowy.
I wielbiąc Chrystusa Pana,
Całuję Ciebie, Kochana!"

Z owych czasów czerpali godność kronikarze,
A nasz wiek zaludniają błazny i kuglarze.
W starym tekście istnieją jeszcze bohatyry,
Ale czy można głosem marzycielskiej liry
Sławić olbrzymów z ery, która we krwi tonie?
O, ukryj się przed nimi, ukryj, Apollonie!
Bohaterzy przeszłości z jasnym nimbem glorii,
Modnie jest was wyciągnąć z pomroków historii;
W wielkość waszą drapują się durnie, miernoty,
W jałowym przeżuwając pochmurnie wiek złoty.
O, spijcie Besarabów cienie, Muszatynów,
Twórcy praw i zwyczajów, bohaterzy czynów,
Mieczem, który wojuje, pługiem, który orze,
Rozszerzyliście państwo po Dunaj i morze.

Czyż teraźniejszość nie jest wielka, pełna chwały?

Czyżby wśród nas nie znalazł się skarb okazały?
Czy sławy się w kawiarni, na bruku nie rodzą?
Retoryki dzidami czyż ludzie nie godzą
Jedni w drugich, przy tłuszczy ulicznej oklaskach –
Ci rodzimi kuglarze w coraz innych maskach
Znanych z komedii kłamstw? A czyś się im opierał?
Czyż o prawdzie i kraju nie prawi liberał,
Że piejesz o czystości jego cnót peany?!
Nie przyjdzie ci do głowy, że to kawiarniany
Frant, co jak rękawiczki zręcznie słowa zmienia.
Tam znów człowiek bez duszy, czoła i sumienia –
Twarz nalana, a w oczach iskry przebiegłości,
Czarny, zgarbiony, istna kopalnia chciwości;
Jadem zatrute bajdy rozsiewa po świecie,
Na ustach cnotę mając – w fałszywej monecie.
To sam ekstrakt podłości, nędzy umysłowej,
A stronnicy wynoszą go nad innych głowy –
Monstrum, co wytrzeszczone ma oczy ropuchy.
Takiego się wybiera, choć na wszystko głuchy,
Na posła, by zasiadał w gmachu Golii świętej,
W koszuli i szlafmycy, godnością przejęty.
Oto są filozofowie nasi, prawodawcy,
Pełni cnót patrioci, świętych ksiąg wyznawcy!
Kipiąc zepsuciem, knując podstępy i draństwa,
Podziwiają się wzajem w gmachu Rady Państwa –
Grecy o cienkich nosach, z grubymi karkami,
Bułgarzy są rzekomo dzisiaj Rumunami!
Grecko-bułgarska zgraja – wnukami Trajana!
Zatrute szumowiny, plebs, gnijąca rana –
Oto nasi panowie, oni nami rządzą!
To, co w krajach ościennych zakażone żądzą,
Piętnem hańby znaczone i zgnilizny smrodem
Przeżarte – to panuje nad moim narodem!
Cały perfidny Fanar, te dusze sprzedajne,
Chciwcy, wyczuwający żyły złotodajne,
Zbiegli się tu, pyszałki i niebieskie ptaki,
I rządzą tym narodem – głupcy i tępaki!
I to mają być starych Rzymian potomkowie!
Poturczeńcy, eunuchy, błazny z pustką w głowie,
Cyniczne kreatury, siedliska rozpusty –

Ośmielają się mówić bezwstydnymi usty
O naszej przeszłej chwale, kazić ją zgnilizną,
Mają czelność wymieniać twe imię, Ojczyzno!
W Paryżu w rozpasanych dziewek lupanarze,
W cynizmu, wyuzdania orgiastycznym gwarze
Zatraciliście mienie, a młodzież przy kartach –
Cóż to z niej zrobił Zachód, że nic nie jest warta?!
Każdy powrócił z móżdżkiem jak słoik pomady,
Z monoklem i laseczką, przemęczony, blady,
Zwiędły przed czasem, umysł jego zdziecinniały,
Pamięta tylko walce i stare kawały,
Ale majątek mieści w kapciu kurtyzany –
Podziwiam cię, potomku Rzymian zblazowany!

Dziś na sceptyczne twarze patrzycie z rozpaczą,
Dziwiąc się, że już wasze kłamstwa nic nie znaczą.
Bo tych, co pięknych słówek mają pełne usta,
Bóstwami są – bez pracy zyski i rozpusta.
Dziś, gdy nic nam po fałszu i po gładkim słowie,
Inni tu zawinili, czyż nie tak, panowie?
I choć naród na kłamstwie późno się poznaje,
Tak hańbiliście język przodków, obyczaje,
Że dla wszystkich już jasne, ktoście wy – łajdacy,
Których celem jedynym jest korzyść bez pracy.
Cnota? Toż to przeżytek! Charakter? To bieda,
Która niesie kłopoty, szczęścia zasię nie da.
Choć przodków nam zostawcie, niech śpią w pyle dziejów –
Z szyderstwem patrzeć będą na niecnych złodziejów.
Że też nie zejdziesz, Panie, z niebieskich zaświatów –
Rozdzielić na dwie zgraje łotrów i wariatów,
Do dwóch lochów ich wtrącić, śród mroczne kamienie,
I z dymem puścić dom wariatów i więzienie!

Przełożył Leopold Lewin

[1] Nicolae Mareş, *Tălmăciri,* p. 141, Opera Omnia, Ed. TipoMoldova, Iaşi, 2014

[2] Nicolae Mareş, *Dobrowolski şi Eminescu sau despre poetul naţional al României, care-i doar istorie azi la Varşovia*, „Contemporanul", nr. 7/2016

[3] Danuta Bienkowska, Irena Harasimowicz, *Antologia poezji rumunskiej,* PIW, 1989, lucrare masivă de aproape 700 de pagini, neegalată până în prezent şi probabil în acest secol.

Traducere în limba poloneză: **Nicolae MAREŞ**

Max BLECHER

ANSTATT EINER EINLEITUNG

für Marie

Wortvögel mit Blutflügeln
Wörter irrsinnig in Herzkammern flatternd

Tiere manchmal mit der Durchsichtigkeit des Himmels
Sträuße von Sternenwelten (Kometen mit dem Kopf einer Tänzerin)

Bizarre Blumen das Gehirn parfümierend
Die ein Lächeln bedeuten oder im Gegenteil eine Freude

Erscheinen und Verschwinden in der Dunkelheit des Tages
Oder Adler weiß flatternd über dem Gebirge des Schlafes

Mondhafte Schaukästen mit Engeln und Säbeln
Mit Wölfen, Städten, Dampfern, Frauenhaar

Wörter, unverständliche Zeichnungen dieses Geschriebenen
Wie meine Hände, wie deine geschlossenen Augen.

DEINE HÄNDE

Deine Hände auf dem Klavier wie zwei Pferde
Mit Marmorhufen
Deine Hände auf Wirbeln wie zwei Pferde
Mit Rosenhufen
Deine Hände im Himmelsblau wie zwei Vögel
Mit Seidenflügeln
Deine Hände auf meinem Kopf
Wie zwei Steine auf einem Grab.

Traducere: **Mircea M. POP** şi **Joachim SCHWIETZKE**

Ileana MĂLĂNCIOIU

Comme de simples bijoux

Les vers de terre avaient fait leur devoir
les os retrouvés étaient propres
on pouvait voir leur forme parfaite
et même les embrasser.
Personne ne pleurait ce jour-là
personne n'a pensé à les embrasser

on les a lavés et rangés dans des boîtes
comme de simples bijoux.
Et quand on pense
qu'il n'y avait pas que des os de vieux
qu'il y avait aussi deux enfants
qui n'ont pas vécu plus de quelques semaines.
C'est ce qu'on a fait: on les a lavés et posé
et on a mis deux couvercles par dessus;
les vers avaient fait leur devoir
et nous ne pouvions plus le faire
nous étions fatigués, nous travaillions pour eux
nous avons nettoyé les os
pour mettre à leur place un autre corps
que nous avons veillé et pleuré.

Prière

Ton pied mis sur un plateau d'or
quatre esclaves l'on emmené à l'impératrice
qui essayait de voir si ça te va
le célèbre soulier de Cendrillon.

Ne le prenez pas mal, je priais,
c'est comme ça aucune pantoufle ne lui vas
elle-même ne voudrait pas être pieds nus
surtout maintenant quand les esclaves l'emmènent

devant votre majesté, mais que faire
rien ne lui va à présent
c'est ainsi que je priais quand tout à coup j'ai vu
ton pied gauche diminuer

jusqu'à ce qu'il rentre dans ce soulier en or
légèrement abîmé à l'avant
jusqu'à ce qu'il entre dans la éclat du plateau impérial
avec le soulier en or et tout.

Alors j'ai compris

Alors j'ai compris, tu étais seule
dans la grisaille matte de l'argile

moi-même assise près de ta tête
comme à l'autre bout du monde.

Le prêtre chantait le service ordinaire
les choristes bredouillaient leur part
je regardais comment les boules de terre tombaient sur toi
et je me suis demandé comment je n'en mourrais pas.

Papa pleurait, mais il continuait à vivre
les larmes de ma mère se desséchaient
tes enfants ne savaient pas encore pleurer
le vent ne savait pas au-dessus de quoi souffler.

Il berçait la croix en bois où c'était écrit
que tu es partie à presque trente-trois ans
avec la même paix qu'il berçait
les branches des arbres fleuris.

Je me rappelle bien, tu étais seule
dans la grisaille matte de l'argile
moi-même assise près de ta tête
comme à l'autre bout du monde.

Elles étaient lunatiques

Elles étaient lunatiques, a dit quelqu'un
en regardant ta fille qui te ressemblait
comme deux gouttes de rosée
prenez vite une branche de pomme avec deux pousses
et coupez-la en deux.

Heureusement que c'était un cimetière rural
avec des tombes ombragées par des pruniers et des pommiers
et la branche avec deux pousses pourrait être divisée
pour que ses moitiés soient jetées à temps
au-dessus du vide où on t'avait laissée.

Mais les pousses de pommier, séparées
et jetées par une main tremblante,
flottaient dans le ciel comme une flamme
et elles se sont réunis au-dessus de ton corps
de nouveau en une seule branche.

J'aurais descendu dans la profondeur pour sortir une pousse
de l'autre rive mais il était trop tard
le terrible sort qui s'était encore réveillé
se laissait sciemment provoqué
même quand tu étais morte.

Traducere în limba franceză: **Denisa CRĂCIUN**

Adi CRISTI

Salomos Zeigefinger

Die Welt hat begonnen sich zu bewegen
Alle Standbilder
Alle Berge
Die Wüste und die Weltmeere drehen sich
Und alle Schatten
Ohne die
Es Bewegung
Nicht gäbe.

Eppur si muove nach oben
Eppur si muove nach unten
Bis ich verstand
Dass dieses „und alles bewegt sich"
Die Welt
Nach Salomos
Zeigefinger dreht.

Traducere în limba germană: **Mircea M. POP**

George VULTURESCU

ECCLESIASTES EFFECT

Fool that I am, a victim of belles-lettres,
I go out along the bank of the Someş River and listen to its waters:
"Ecclesiastes and I are the same age —
I have dug the river bed myself.
Above my waves
the wind alone blows as it likes.
On your page, poet, is there a bigger snowstorm?"

That makes me think twice:

"I can give names to the stones that dash
against the wall of the Zothmar city under the weight
of the stones above
I write the letters myself with which I ask Ecclesiastes:
'what comes after ashes, what do they turn into?'
'what comes after the wind, what does it sweep away?' "

Meanwhile in the bushes on the bank of the Someş River
the wolf's little muzzle seeks the she-wolf's breast
this summer the waters of the Someş River have dried up:
here and there are muddy water holes
with little fish struggling
I've seen a child carrying a bucket
to bring them water from the tap of his block of flats.
Fish have no Ecclesiastes to tell them
hat „all streams flow into the sea, yet the sea is never full".[1]

At the end of the bridge a beggar awaits
a coin, mumbling:
"No poet will be born in Sătmar;
many will come here only to die
and many more will leave soon
to find death somewhere else"

If you are a poet, that makes you think twice:
is a beggar needed on a bridge in a province town
or only the wind?

I do not give him any coin:
I go with it into the first bar
where if you come once, you will like to come again
and if you have a drink you will like to have it again
and if you write at a table, you will write again —
the poem does not deviate from Ecclesiastes —
every poem is good to be the last
every town is good for you to die in
or leave it soon so that you may find death
somewhere else

[1] Ecclesiastes, ch. 1:7. "All streams flow into the sea, yet the sea is never full. To the place the streams come from, there they return again."

WOMEN SURROUNDED BY FLAMES
The Vulture's eyes see the small insect in the grass,
others, close to us, remain unclear.

This allegory was given to me
by a stranger on the Someş River bridge:
she, leaning against the guard rail, did not see me.
I had just left in a room
a women's warm and naked body on the bedsheet:
we, both, had carried much water to the mill
to tear to rags and tatters innumerable nights
as two cogged wheels upon the shaft that moves
the grinding stones

I went out on tiptoe and felt
the scales grow on my soles
I ran away (there are no laws to condemn the abandoning of a woman's naked body in a warm bed)
the girl on the bridge did not see my hooves grow
while I was running
if she had turned to me, she would have screamed,
If she had screamed, my scales would have flown to bits,
(the memories' slaughter occurs in „a lighted hall
with walls made of mirrors", you read in Mihai Eminescu)

The Vulture's eyes see dust and powder
I did not see the ice floes on the river,
nor the transparent ones that froze in the girl's eyes,
I saw only the flames around her
"I see every woman surrounded by flames —
the flames in a nuptial bed are a circle
defending us from death

May the Vulture's eyes see dust and ashes,
may the lighted hall with walls made of mirrors
go to hell, may it go to hell if it does not burn
like a nuptial bedsheet!

The poem that does not sense the Vulture's claw
on its lamb's back,
does not deserve to be finished.

Translated by **Olimpia IACOB & Jim KACIAN**

Lucian ALEXIU

BLANCO AZUL CELESTE CARNOSO
por la tierra de nadie
con dos peces y cinco panes
día tras día hacia un horizonte polvoriento
día tras día
el encuentro con el ángel

día tras día
blanco azul celeste
un ser caído del cielo

CODEX
sobre el musgo marchito
sobre el cardenillo de la placa de bronce
sobre las huellas gelatinosas de caracoles
la caricia acérrima
del esmeril

signos–:
cifras letras
cifras letras
cifras letras

YORICK
todo a la venta:

el polvo del tambor
el polvo de las suelas
la luz de la palma
la araña del techo
el enjambre de abejas del hueco
del tilo –

sólo tú no valiente
inocente
lúgubre

sólo la sombra del halcón no
sólo el caballo en el salto
sólo el ladrar de la jauría
en mediodías de antaño

sólo el sol límpido
la frambuesa –

sólo tu cráneo aún no
enterrado a medias
como el panal crecido del
brillo obscuro de la miel

VUELTA DEL HIJO PRODIGO
ciento y la madre
por el alabado
dejé el conocido
y me vi arrepentido
en la falúa negra del demonio
del ensimismado signo zodiacal de los amalecitas
en el foso de los leones
el sol primero el cielo los astros
la luna la tierra primero
los mares primero el viento
la hierba cerca del seto
primero
primero el ángel

XX
por el templo sin techo sin columnas
en el viento en la tempestad por
el cauce secado del río
en el campo minado
el erizo husmeando el hormiguero
la huella del turón
la luz del levante
el polvo
cósmico

FINISTERRE
el olor del otoño:
desde las islas
pardo de almendra amarga
rojo encendido –

el cometa

exactamente como la cola del pequeño rapaz
en el flujo oscuro de la luz
del ocaso

MARATON
El amarillo podrido el verde el pardo gelatinoso
la gimnasia de acondicionamiento del caracol
en el campo de instrucción
en maratón

LAS NIEVES DE KILIMANDJARO
la muerte sin fin:

el brillo de la nieve en las pupilas blancas
el sol cuan pan de la padilla
guardado bajo la camisa
caliente en el
pecho

EPIFANIA
huellas en el polvo de la llanura:
en las afueras de la ciudad
la disertación dominical
del viento –
el encuentro con un pequeño dios parlanchín
apenas salido del cascarón
en el nido del vencejo

EL LEON EN INVIERNO
el león en invierno: patas de ternero
cuerpo de águila el hocico los ojos de cordero

en los ojos el ondeo del trébol
en las narices el olor de la malva de mayo
en los oídos el zumbido de abejas silvestres
en la lengua el rebullir del comején –
y del embudo enorme del cielo sólo
azul sólo rojo líquido
sólo viento con arena
en las órbitas vacías en la calavera en
el esternón entre los huesecillos

de las costillas día tras día
más blancas
día tras día más largas
más sutiles

Versiunea în limba spaniolă de **Mihai Gruia NOVAC**

Dumitru CHIOARU

DER ERLENPARK
Heute schreite ich über die Schatten der Erlen
Sage mir das Leben kann keine Lüge sein
Wie die Schatten der Erlen
Und ich versuche meine Augen zu erheben
Die staubbedeckten Schuhe sehe ich nicht mehr
Doch mein Gewand flattert dunkel
– Ein über meinen Körper gestülpter Schatten?
Rundum niemand bloß weit weg
In der durch die Bäume sichtbaren Straße
Fahren Autos in beide Richtungen
Und ich wiederhole
Das Leben kann keine Lüge sein –
Schon lange lief ich nicht mehr mit den Händen auf dem Rücken
Sodass ich meine sie fehlen mir
Ich wende den Blick der Erde zu
Meine Schuhe sind dermaßen verstaubt
Dass es mir schwerfällt, deren Spuren
Vom Staub zu unterscheiden
Nur der Staub bleibt
Wenn die Spuren verschwinden –
Dennoch kann das Leben keine Lüge sein
Auch wenn dem so ist
Eine schöne, die schönste Lüge
Dem Zauberempfinden gleich
Das mich erhellend umhüllt
Ich schreite über die beweglichen Erlenschatten
Die Hände auf dem Rücken
Und mit staubbedeckten Schuhen
Als ginge ich zweispurig.

DAS GOLDTAL
Alles was ich vom Goldtal erinnere
Ähnelt mit einem Jugendmärchen
Vom alterlosen und ewigen Leben –
Ich werde es nicht in Reime gießen
Sondern für ein Glas helles Bier eintauschen
Und das Foto auf dem ich das Glas austrinke
Ohne mich in abstrakten Begriffen zu verlieren
Bloß eine Begebenheit aus der Jugendzeit
Taucht aus dem wabernden Bierschaum auf
Wie das von Kinderfüßen zertretene Gras
Beim Versteckspiel neben den neuen Plattenbauten
Früher ein Wald mit schattigen Stegen
Wo wir uns Liebe gestanden
Beim Händchen halten
Die Bäume unter Strom Zu zweit zu viert
(ich kannte Nichitas Sensul iubirii auswendig)
Im Goldtal dem Himmel nah
Glaubte ich die Liebe ist der Weg dahin –
Ich weiß nicht mehr ob es ein Hase
Oder eine Katze war
Die aus einem Strauch hervorhuschte
Aber wie im Märchen
Wachte auch ich im Tränental auf –
Nach Jahren des Vergessens
Trinke ich auf der Terrasse am Rand der Plattenbausiedlung
Allein ein Bier – ein helles
Die Frau aus der Jugend steigt aus dem Glas
Mit eingefallenem Gesicht in schwarz gekleidet
Starrt mich im Gegenlicht an eines Objektivs
Einer alten Kamera
Und nichts kann sie aufhalten.

DER PHILOSOPHENGANG
Links der jahrhundertealte Wald
Rechts die Steinhäuseund ein Schatten der sich langsam
Bewegt in der Allee am Stadtrand-
In den Abflußrinnen wimmeln flüßige Stunden
Seit ich Pfeife rauchend spazieren gehe
Bedrängt von der immer gleichen Frage

Kein Licht, Herr?
Im Rascheln der Blätter tadeln mich
Die wenigen Bäume und ächzen senkrecht
In den Fenstern blitzen elektrische Lichter
Und ein bellender Hund kratzt
An dem hohen Eisentor
Das Ende der Allee verliert sich im Dunkel
Ein Windstoß schiebt die herabgefallenen Blätter
Der dunklen Leere entgegen –
Ich halte inne – wie oft schon?
Links die Steinhäuser
Rechts der jahrhundertealte Wald
Und heute bekam ich die gleiche Antwort
Vielleicht morgen! –
In der Allee am Rand der Welt
Schmolzen die Stunden bläulich in den Abflußrinnen
Der Rauch aus der Pfeife bildete eine Stiege
Und der blutende Schatten steigt
Auf ihr im Morgengrauen zum Himmel auf

Ins Deutsche übertragen von **Beatrice UNGAR**

Olga Al. DIACONU

Le droit à ll'immortalité
Je crois parfois
que le brouillard
est une entrée dans le monde auroral
où toutes les choses existaient ensemble
sans qu'elles le sachent

Comme il serait merveilleux
de changer à chaque instant ton identité!
comme dans un grand voyage
à travers les mondes
et puis ne plus rien savoir par coeur

Rien n'était grand
ni petit
ni son
ni couleur

Tout n'était que haire et amour
tout était
étonnement

Pour la mémoire
qui allait bientôt nous prendre
le droit à l'immortalité.

Je suis prédestinée à partir bientôt
Me voici :
erreur sur une tempe de terre

me séparant de moi
jusqu'à ce que je m'assombrisse
pour devenir de nouveau point
l'humble point

Profondément en moi m'accueille le brouillard –
je suis prédestinée à partir bientôt
mais jusqu'alors je fleurirai
dans un immense et triste baiser
et, dévorée par la lumière,
je reste une maison ambulante
comme les escargots avec la salive sèche
portés au hasard par le vent.

Epiphanie
C'est moi, donc:
dans l'horizon auroral
du monde –
ouverture
lumière
Je naîs de moi-même, donc
je suis déjà amour

On peut m'appeler Eve –
je suis ton jour
je suis ton soir
Je reste toujours veiller
à la porte du ciel –
romps les chaînes de mon âme
et tu vas renaître, toi aussi, Adam!

Pourtant, je ne suis pas sûre
que je sois Eve –
je sais seulement
que j'occupe un territoire
entouré de mon existence
Je pourrais être une autre
n'importe qui
Je ne veux que venir
venir en me cachant
dans mes propres pas
Je hais les départs –
ils sont seulement le caché
sans moi
Ils mettent dans le même sablier
amour et haine d'amour.

Traduceri de **Olga Alexandra DIACONU**

Victoria MILESCU

VELIKI ŠEF
U čekaonici
zahvaćen hladnoćom, strahom
na starom otomanu
ponavljaš u mislima
brzo, jasno i sažeto
uzroc zašto si upravo ovde.
Zidovi zrikavo gledaju
na pridošlice koji se redom smeštaju
i kašljucajući spremaju svoja lična dokumenta
kojima stiču potpuno pravo
na ličnu besmrtnost
Kazaljke sata u betonu
pokazuju posebno vreme
koje strpljivo otkucava
dolazi ne dolazi.
na kraju ispred vrata udara o zid da se otrese
od imaginarnog snega
sa zamagljenim naočarima od jedne nejasne ideje
pojavljuje se veliki šef sačekan sa strahopoštovanjem

ogroman, dostojanstveno ulazi u toplu sobu
zagrejanu od malih radnica,
smejući se beskrajno
srčući spremljenu kafu sa puno pene
koja podseća na planetu u formiranju
otrava kompjuter i sa baritonskim glasom
odzvanja:
ne ti, drugi
šta, ako si prvi!

ŠTA URADITI SA VIŠKOM ŽIVOTA
Kako gledaju za mnom muškarci
kad šetam bulevarom
u svojoj kratkoj crnoj haljini sa decolteom
i sjajnim baricama sa ukrašenim
interkontinetalnim morima
kako tad stoje skamenjeni i bez psovki
nine vuku din iz cigarete
a pomno slušaju bat
mojh kristalnih cipelica
kako ostaju ukoćenih pogleda
na zmiju sa rubinima oko mog vrata
i ovlaž i sa žarom gledaju kako klize
moje teško prstenje koji se tuku
za dijamantsku narukvicu
i lakiranu torbicu
iz koje brzo leti moja duša.

VAZDUH PUN SEBE
Neko ti pokazuje Velika kola na nebu
neko ti pokazuje Mala kola
neko ti vodi da gledaš svetanje
neko te nauči da čitas da pišeš
neko ti pomaže da prepoznaješ biljke i ribe
neko ti daruje ljubav
ti ništa ne možeš da uradiš sam.

Traducere în limba sârbă de **Teodor RAMJANC**

„TRADUTTORE – TRADITORE" SAU ÎNTRECEREA CU ORIGINALUL DE PE COORDONATELE LIMBII FRANCEZE

Lucian BLAGA
(1895-1961)

POEȚII/ LES POÈTES
Il ne faut pas s'étonner. La peuplade
Des Poètes est sans fin, indivisée, unique.
Ils sont muets, tout en parlant. Dès l'âge mythique,
Ils servent une langue perdue, comme l'Hellade.

En cheminant, ils viennent et s'élancent
Profondément, sur le chemin du coeur.
Ils rivalisent et se séparent à travers mots,
Ils sont toujours pareils dans leur silence.

Quand ils se taisent, ils sont comme les semences
Ou comme les eaux qui gisent sous le sol,
Pour qu'ils jaillissent enfin, de leur silence,
En source sonore, en chant de rossignol.

(vol. *Mirabila sămânță & Alte poezii, 1968/* vol. *La Semence merveilleuse & d'autres poésies*)

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Radu STANCA
(1920-1962)

RADIOUL MEU/ MA RADIO À MOI
Motto : Numai ție.../ Rien qu'à toi...
Quand mon oreille aspire à des musiques
Qui viennent des astres, pour qu'elle s'en enchante,
J'appuie la torche de ta bouche magique
Et tes nerfs relancés s'éveillent et chantent.

Ton corps entier n'est qu'un engin d'une rare,
D'une extraordinaire perfection,
Avec cet appareil je peux capter chaque soir
Un poste qu'émet la plus pure émission.

J'écoute chez lui programmes qui m'envoûtent
Et qui remplissent mon coeur de frémissement,

Car ses accords magiques, chers à l'écoute,
Apportent dans la maison soleil et chants.

J'écoute, à cette radio, régulièrement,
Toutes les nouvelles, dans leur silence sonore.
Ton coeur, de son côté, par son battement,
Transmet, de temps en temps, la plus exacte heure.

Car, à l'écoute de ta voix et de ton coeur,
Je mets depuis toujours ma montre à l'heure.

O ! DACĂ MOARTEA.../ Ô ! SI LA MORT...
Ô ! Si la mort avait, hélas, comme toi,
De tels bras longs, de si fins doigts,
Épaules de pierre, seins ronds en plâtre,
Prêts à jaillir, comme les flammes, de l'âtre..

Ô! Si ses yeux étaient comme les tiens,
Ressemblant aux agates quand le soir vient,
Si elle avait l'allure de ta marche,
Je n'aurais guère peur de sa démarche.

Je n'aurais plus senti le froid frisson
Qui passe parmi mes fibres à l'unisson,
En enveloppant mes ailes d'une fine voile
Pareille aux fils tordus en vue d'une toile...

Ô ! Si la mort avait la douce pâleur
De tes joues adorées et la fraîcheur
De tes chères lèvres toujours moites et chaudes,
J'accepterais de me noyer dans sa froide onde,

Je la laisserais étendre sur mes yeux
Ses fils entrelacés en un réseau,
Sa brume épaisse silencieusement tissée
Dans son atelier secret de mauvaise fée.

Ô ! Si la mort était semblable à mon amour,
Elle pourrait m'emmener, hélas, toujours !

(vol. *Versuri/* Ciclul *Cina cea de dragoste, 1980/ Vers/ Le Cycle LA CÈNE D'AMOUR)*
Version française par **Constanța NIȚĂ**

Alexandru ANDRIȚOIU
(1929-1996)

CITEŞTE-MI DIN HORAȚIU.../ LIS-MOI DES ODES D'HORACE

À Ovidiu Drimba

En hiver, les arcs de triomphe sont blancs
Et la bise, à travers les champs,
Tel un orphéon, frappe assidûment
Les métaux de glace.
Les eaux coulent, tout en restant immobiles.
Magiques, les fontaines font créer,
Dans les seaux des puits, comme dans une grotte,
Des êtres imprécis, des trucs.
Dorénavant, le feu estival se laisse enfermer
Dans des maisons.
Nos automnes s'endorment dans les coings
Bien rangés sur les commodes.
Des formes durcies, des formes rugueuses
Il n'y en a plus.
Les lignes douces arrivent avec
Des sphères, des cercles, des ellipses pour la Nature.
Chaque pierre, tel un oeuf de l'oiseau-lyre
S'arrondit en habits translucides.
-- Reste encore, je t'en prie,
Tout comme devant un grand peintre
Qui, morose et encore mal compris,
Te ravit par son délicat pinceau
Et t'invente à son gré.
L'hiver s'installe dans les Carpathes jusqu'à l'Euxin
Et le Danube est blanc comme au Déluge.
Mon âge même se déplace vers le Nord...
-- Lis-moi d'Horace, encore et nouveau
L'Ode *"Ad Thaliarcum"*
Devant les poêles où se lamentent des forêts
Et aux vins vieux – devenus denses
Comme de l'huile – dans les amphores.
Je vais t'écouter tout doucement,
Lorsque le Temps arrive en douceur
Et nous dépasse...

Version française par **Constanţa NIȚĂ**

Ioan ȚEPELEA
(1949-2012)

VISUL LUI RILKE/ LE RÊVE DE RILKE

La Princesse de Saxa jette des coups d'oeils
vers ses domestiques
toutes les vives nuances se sont retirées du tableau
Chaque dimanche, je frissonne devant la même réalité
La Poésie elle-même est une dimension
qui me fusille au pied du mur
avec chaque poème je grisonne
tout en me prosternant devant le Mot utopique,
La nuit m'accueille devenant oisive
dans mes cauchemars
je me suis mis à fumer à cette époque
empreinte d'inquiétude...

Suis-je aveugle ?! Je suis aveugle ! Je suis aveugle...
La Princesse de Saxa rentrera-t-elle
un jour dans son château ?
Qui se préoccupe encore du rêve de Rilke ?
déguisé en soldat, on se tient caché
sous un apaisement maléfique
aucune question n'est restée sans réponse
la page blanche de la neige ne ment pas
l'ange ou l'icône ne peuvent être rien
qu'une rafale isolée de vent ?

On sent l'approche d'une bénédiction céleste
l'ombre/ le mensonge,/ la haïne
Dans l'épreuve du temps,
le qu'en-dira-t-on est fêlé si tu t'en soucies
sous les orgueils métaliques
chaque couleur perd son éclat...

(vol. *Naufragiu în limita bunului simț, 1991/ Naufrage à la limite du bon sens*)
Version française par **Constanța NIȚĂ**

Gheorghe GRIGURCU

FIECARE ORAŞ ARE SOARELE SĂU/
CHAQUE VILLE A SON SOLEIL À ELLE
Chaque ville a son Soleil à elle,
le Bourg Amer a un Soleil vert,
Tantôt grisâtre, tantôt bleuâtre,
quelquefois un Soleil mauve
qui, tel un travailleur,
déplace furieusement les pierres
tout en me permettant d'entrevoir
la buée du Rêve qui s'élève
parmi les lacunes qui en résultent.

POEZIA ÎN AMARUL TÂRG/LA POÉSIE DANS LE BOURG AMER
La Poésie rampe, tel un myriapode énorme
sur les nuages qui se précipitent par terre
devenant des amas de fumier
À l'aube, ahuris, les vidangeurs apparaissent
aux balais piquants sur leurs épaules:
l'un d'eux la mesure de la tête aux pieds,
l'autre, plus généreux, feint l'indifférence...

(vol. *Ilustrate din Amarul Târg*, 2012/ *Enluminures du Bourg Amer*)

CETATE ORĂDEANĂ// CITÉ ORADIENNE
Lorsqu'à juste raison
la fraîcheur forgeait des crénaux,

Lorsque l'armée des abeilles
grimpait sur la paroi du vide,

Lorsqu'en plein champ, les débris majestueux
de l'accoutumance s'allumaient...

(vol. *Înflorirea lucrurilor, 1973/ L'Épanouissement des choses*)

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

*

„Ginyu", Saitama, Japonia, nr. 91, 20.01.2021

„Pelerinul" din Siatama, care apare sub oblăduirea lui Ban'ya Natsuishi şi Sayumi Kamakura, are, ca de obicei, un sumar bogat în secţiunile de critică (cu un text de Ban'ya Natsuishi), report (un text de Sayumi Kamakura), book revies (unde este prezentată de către Noriko Mizusaki şi *Singing in the Dark: A Global Anthology of Poetry Under Lockdown*, edited by K. Satchidanandan & Nishi Chawla, Penguin Random House India, pe care noi am recenzat-o la „Biblioteca de poezie"), haiku – cu două părţi, prima fiind *Featured haiku poems* (unde sunt poeme semnate de Ban'ya Natsuishi, Abdulkareem Kasid, Irak şi UK şi Marioko Nagai), eseu (cu texte de Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura, Toyomi Iwawaki-Riebel, Ariyo Asada, Saki Inui), apoi iar poeme haiku semnate de Sayumi Kamakura, Mohammed Bennis, Maroc, Partha Sarkar, India, Bengalul de vest, Shin'ichi Suzuki, Somin Yoshida, Kyoko Matsumoto, Hideo Saito, Toyomi Iwawaki-Riebel, Kei Kinjo, Ryuki Fujii, Saki Inui, Kimiko Naknaga, Yoshihiko Furuta, Ayuhito Ohashi, Yoshitomo Abe, Nobuyoshi Kojima, Hideki Ishikura, Toshio Kimura, Shihaku, Chikubon, Ichitaro Yamamoto, Ryuji Yamagishi, Kunihiko Saito, Akikatsu Kayou, Ariyo Asada, Nobuyuki Kawaguchi, Noriko Mizusaki, Hasho Hasegawa, Hinako Fukuoka. În final, ca de obicei, Ginyu Gallery (unde, din nou, apare Lavana Kary din România) şi diverse anunţuri.

Ca de obicei, oferim cititorilor câteva poeme ale unor autori pe care nu i-am mai tradus: *Abdulkareem Kasid* (Irak şi UK): „Sabie/ Oglindă/ Unde este Fuji?"; „Două umbrele una pentru mine/ una pentru copacul din stradă"; *Hideo Saito* (Japonia): „Într-o cameră pentru joaca cu focul,/ număr umbrelele/ de pe fundul lacului"; *Subir Ningthouja* (India) – selectat la „Ginyu gallery": arbore uscat/ pe el cocoţate încă/ păsări"; „împietrite de pandemie/ luna şi norii au/ o luptă cu perne".

*

„Albatros", revista Societăţii de Haiku Constanţa, anul 28, vol. 33, iarnă primăvară 2020

În cele 358 de pagini ale sale, revista fondată de Ion Codrescu în 1992, ajunsă, iată, la volumul 33, are un sumar consistent, divers, cu multe rubrici, mulţi semnatari. Spicuim: Editorial (semnat de Laura Văceanu), premii la concursurile organizate/ la care a fost parte SHC sau au contribuit membri ai acesteia, grupaje haiku (cu o secţiune distinctă d

haiku pe tema coronavirus), secvenţe haiku, haiku şi haibun în educaţie (un subiect pe care Laura Văceanu şi colaboratorii săi pun accent; de altfel, sunt mulţi colaboratori ai revistei care lucrează sau au lucrat în învăţământ), secvenţe senryu, renku, haiga, fotohaiku, o rubrică kiku – haiku comentat, secvenţe senryu, tanka, kyōka, poeme într-un vers, eseuri (semnate de Anastasia Dumitru, Marina Cuşa, Mirela Savin, Laura Văceanu, Gabriela Vlad, Dan Norea, Florin Grigoriu, Pearl Dell May), cronici şi recenzii, cărţi, ecouri, reviste, impresii, in memoriam (Alexandra Flora Munteanu), anunţuri. Sunt mulţi autori care semnează în acest număr, din România, Bulgaria, Croaţia, Franţa, Germania, India, Noua Zeelandă, Serbia, aşa că ne-ar fi imposibil să-i amintim pe toţi, şi dificil să facem o „alegere" şi să dăm doar unele nume. Dar este şi un portret de haijin, semnat de Anastasia Dumitru, despre Şerban Codrin, un nume de referinţă pentru autorii de gen din România.

Ne bucură faptul că autorii de gen din România pot să citească şi să publice în cele două reviste ale Societăţii Române de Haiku („haiku"), şi a Societăţii de Haiku Constanţa („Albatros"), care continuă să apară (se ştie că multe reviste literare nu au mai rezistat vremurilor sau au mari dificultăţi), pe care le semnalăm la fiecare apariţie.

*

Kō, Haiku Magazine in English, vol. 35, no 4, 392 issue, Autumn-Winter 2020

Nu este prima dată când semnalăm această revistă condusă de Kōko Katō, aşa că trecem direct la sumar. Acest număr se deschide cu *A Short Skecth of my Journey*, de Kōko Katō, despre o călătorie a sa la o mănăstire catolică pe care, după 30 de ani, o găseşte aidoma. Apoi sunt poeme premiate la a 74-a ediţie a Bashō Memorial Haiku Contest (între cele care au fost înscrise, selectate de Kōko Katō, regăsim şi poeme ale Mariei Tirenescu şi ale Cleliei Ifrim), Un text al lui David Burleigh, *B2B: back to Bashō*, Book Review, Haiku Reflections, semnează Priscilla Lignori – care citează la poeme favorite din 2020 un text al Mariei Tirenescu), cărţi primite la redacţie, un fotohaiku semnat de Dan Doman, versiunea engleză: Vasile Moldovan ş.a. Şi aici oferim cititorilor noştri versiunile în română a câteva poeme ale unor autori pe care nu i-am mai tradus în română: Carl Brennan (SUA) – „micşorând/ distanţa socială/ pisicile fac dragoste"; Horst Ludwig (SUA)/ „Luptător de sumo/ campion doua oară/ faţă prietenoasă"; Judith E.P. Johnson (Tasmania, Australia) – „curcubeu de toamnă/ într-un coş de mână/ fructe de grădină"; Satoru Kanematsu (Japonia) – „în taifun/ un copil adormit/ cu pumnii strânşi".

*

* *

Radu Şerban, *Români de roman în Japonia*, Coresi Publishing House, www.coresi.net, eseuri, prefaţa(*Drumuri de poveste între România şi Japonia*): Marius Chelaru, coperta: Leo Orman, Bucureşti, 2020, 308 p.

Interesat de literatură, autor şi de lirică de sorginte niponă (de altfel, şi în această carte găsim referiri la poezia din Arhipelag, la haiku, la mari poeţi de acolo, citate ş.a.), Radu Şerban a fost ambasador al României în Japonia. Şi, mai mult de atât, ţinând în primul rând la România, la valorile ţării noastre, dar şi la Japonia, a căutat să înţeleagă mai bine cum s-au apropiat conaţionalii noştri de ceea ce înseamnă Arhipelagul Nipon şi care au fost ei.

Cartea (pe care o vom prezenta pe larg probabil în „Convorbiri literare") oferă cititorului, cu ochiul celui care a străbătut şi el drumul spre Japonia, „poveştile" fascinate a 12 conaţionali ai noştri, la care se adaugă Principele Carol, dar şi Brâncuşi, din motive diferite, ca „o prezenţă virtuală", scrie Radu Şerban, „impusă prin notorietatea operei sale în spaţiul artistic nipon ca a niciunui alt artist român, chiar dacă el, personal, nu s-a aflat niciodată în Japonia".

Cei mai mulţi, dacă nu mai toţi, sunt aproape necunoscuţi marelui public, (şi) de aceea îi nominalizăm: Anatolie Tihai, Basil Assan, fascinanta Otilia de Cozmuţa, Dumitru Nistor, Nicolae Xenopol, convorbirist şi junimist, primul nostru ambasador în Arhipelag, Ioan Timuş (plecat în 1917 spre Japonia), Elie Bufnea, Voicu Niţescu, Victor Cădere, Aurel Ioan Vassiliu (care a redeschis Legaţia României la Tokyo în 1927, având şi misiunea de a convinge pe japonezi să ratifice Tratatul de la Paris prin care se recunoştea unirea Basarabiei cu România...), Vladimir Ghika, Gheorghe Băgulescu, apoi, în felul în care am amintit, Principele Carol şi Brâncuşi. Viaţa fiecărui dintre ei e o poveste în sine. În plus, subliniază Radu Şerban, nu trebuie uitată contribuţia lor şi la „cunoaşterea României în arhipelag".

Una peste alta, cartea lui Radu Şerban este şi o contribuţie la completarea atât de multelor goluri pe care le avem în privinţa istoriei noastre (şi) literare, şi o lectură interesantă şi plăcută.

*

Matsuo Bashō, *Hokku – aki/ Toamna*, traducere din limba japoneză de Neculai Amălinei, Introducere: Eduard Ţară, Editura Pim, Iaşi, 2020, 164 p.

Cu ceva ani în urmă publicam o carte despre istoria liricii de sorginte niponă în Japonia şi în lume, exemplificând şi unele diferenţe între limbile occidentale şi japoneză, un subcapitol fiind dedicat

caracterului moraic al acesteia. În dorința de a explica mai multe despre ce înseamnă, de fapt, formele de poezie de sorginte niponă, mai ales haiku, între timp, am colaborat la câteva volume de haiku și cu Neculai Amălinei, cunoscător al limbii japoneze, traducător al unor opere semnificative pentru civilizația/ literatura niponă, dicționare ș.a.

Cititorii noștri știu deja, cine este Matsuo Bashō, dar, în același timp, că încă sunt discuții în ce privește „explicarea"/ interpretarea operei sale și în Occident și, sub anume aspecte, și în Japonia. Acum, N. Amălinei oferă poemele cititorilor în versiunile română, japoneză și romaji. În plus, notele și comentariile (în care a optat numai pentru explicarea din punct de vedere al traducerii, al limbii, caracterului ei moraic, în context), ajută la mai buna înțelegere a acestui demers deloc simplu.

Este doar o prezentare scurtă (pe larg în „Convorbiri literare") despre o carte interesantă și binevenită în primul rând pentru că Neculai Amălinei traduce aceste poeme din limba japoneză, cu varianta în romaji, apoi că sunt în comentariile sale explicații scurte asupra unor aspecte de limbă, care dau un plus.

*

Gabriel Rosenstock, *Rising Flame of Love. Tanka with vintage Indian matcboxes*, Bilingual Ekphrastic Tanka, ediție bilingvă engleză-gaelică, publicate în colaborare cu Cross-Cultural Communications, New York, SUA, 2021, 172 p.

Gabriel Rosenstock e un nume cunoscut al liricii de gen în Irlanda, dar și pe plan mondial, având publicate mai multe volume cu haiku, tanka, piese de teatru, romane, proză scurtă, eseuri, traduceri diverse, inclusiv pentru copii. În acest număr al revistei publicăm, în traducerea Olimpiei Iacob, un grupaj de poeme ale acestuia și, pentru a oferi cititorilor noștri să posibilitatea să cunoască-i cunoască activitatea, îi facem o succintă prezentare, și semnalăm cea mai recentă carte a sa, *Rising Flame of Love. Tanka with vintage Indian matcboxes*, Bilingual Ekphrastic Tanka.

Într-o succintă prezentare, Gabriel Rosenstock este un autor bilingv (scrie în engleză și irlandeză), cu o activitate de remarcat; este membru al Aosdána (Irish Academy of Arts and Letters), și, pentru că vorbim de această carte, amintim și că este „Lineage Holder of Celtic Buddhism" a avut recitaluri de poezie în diverse locuri de pe toate continentele, a tradus din sute de autori, a publicat reviste prestigioase din diverse țări, primind pentru creația sa o serie de premii și distincții importante.

Recent, am colaborat la o carte trilingvă de tanka, care va apărea curând, în limbile română, engleză și irlandeză (gaelică); Gabriel spunea

într-un interviu, din aprilie 2016: „ca poet-translator, am o mare plăcere să transcreez poezia lumii în irlandeză (folosind ca intermediar limba engleză de cele mai multe ori".

Într-o notă de început autorul scrie că volumul cuprinde „a bhakti-scented tanka poems", care sunt scrise după regula strictă de 5-7-5-7-7, dar, dincolo de asta, putem discuta pe tema clasic vs „modern" în aceste poeme. Mai adăugăm, din același interviu, că Gabriel spunea: „mama m-a învățat să discut cu ciorile și copacii, de la piosul meu tată am învățat să comunic cu zeii și spiritele. Bunica mea nebună m-a învățat să creez o lume paralelă să evadez (...) din lumea cotidiană".

Un autor interesant, cu viziune aparte, ades surprinzătoare, care transpare și din acest volum în care poemele vin dinspre misterioasa și străvechea India, cu zeii și templele sale, cu orașele sale prin ochii unui om al zilelor noastre care își propune, însoțit de o „elusive Muse", ca într-o călătorie (car ar putea fi privită ca fiind și de căutare, și pentru a arăta ceva, dar, nu neapărat, și inițiatică) să se apropie de ele pentru a găsi acea „rising flame of love" pe care o simte, o dorește. De pildă, cartea se deschide cu o cutie de chibrituri vintage pe care este imaginea unei păsări care îi arată calea, parcă, pentru a continua cu o alta, în care o vedem pe zeița Durga, și poemul: „ea mă va proteja/ Iubita[1], inima mea este pură/ Durga/ forăteața mea/ va opri toți dușmanii mei/ și mă vă păstra în siguranță aici... pentru tine", pentru ca, apoi, să se întoarcă la o imagine a unui avion deasupra unui acoperiș de templu, probabil, și poemul: „Voi lua ultimul avion/ sau ultimul tren, Iubire/ ultimul orice/ să te văd, ultimul tango/ ha! mă voi în târî în patru labe"... Cartea se încheie cu poemul „o broască, Iubire/ sărită în stropii alteia/ asta am încercat să fac/ a fost a mea bhakti yoga/ dar acum povestea mea se sfârșește..."... și, în final, poza unor „fancy matches", cutii de chibrituri cu un joker pe fiecare. Parcă gândul te-ar trimite, între altele, dintr-o anume perspectivă, și spre cunoscutele koan...

Într-o altă nota a sa, pentru că la început spusese că în carte sunt „Ekphrastic Tanka", după ce reamintește că tanka a apărut cu secole în urmă în Japonia, că ar putea aminti occidentalilor de tradiția iubirii curtenești, că această a pătruns în Anglia adusă de normanzi și că... chibriturile au fost inventate în 1680 de un chimist anglo-irlandez, Robert Boyle, că poezia iubirii divine (bhakti) l-a atras, ca și poezia sufi, astfel că o „elusive Muse" l-a condus în această carte, scrie că „poezia ekphrastică" „se potrivește cu/ răspunde" operelor de artă, deschizând noi canale și noi

[1] În text „Beloved"; poate fi tradus la feminin ori la masculin, poate fi iubirea divină.

feluri de a „răspunde" în faţa stimulului-imagine, fie că e vorba despre artă majoră sau, în acest caz, de cutii de chibrituri vintage din India, pentru că orice poate aprinde „flama" „care tânjeşte să se aprindă, să existe iar şi iar.

Sunt câteva gânduri pe marginea volumului *Rising Flame of Love* al lui Gabriel Rosenstock.

*

José Manuel de Vasconcelos, *Lushan days*, Fifty short poems, peinturas de Shan Sa, Crescente Branco, Lisabona, Portugalia, 2015, 72 p.

În acest număr al revistei publicăm, în traducerea Denisei Crăciun, un grupaj de poeme ale lui José Manuel de Vasconcelos, cu o scurtă prezentare a sa. Pentru a oferi cititorilor noştri să posibilitatea să cunoască şi o altă latură a creaţiei sale, semnalăm această carte despre care aflăm, din-o notă de început a autorului, că majoritatea poemelor au fost scrise în engleză în septembrie 2011, în Lushan provincia Jianxi, din sudul Chinei, celelalte la Beijing şi Lisabona, fiind aşezate în secţiunile: *În Lushan* (primele 15), *Out of Lushan* (de la 16 la 30), *Far from Lushan* (31-30).

Le semnalăm aici pentru că aceste „scurte poeme", cum le defineşte autorul, au fost scrise, deşi nu întrutotul din punct de vedere al „canoanelor/ regulilor" genului, şi cu gândul la haiku. În tot cazul, buna parte se circumscriu uneia dintre cerinţe: surprinderea acelui „moment" din care transpare/ care ne duce cu gândul şi sufletul la „spiritul haiku".

Autorul surprinde ca într-un tablou mai amplu, alcătuit din mici frame-uri/ instantanee de o clipă locurile/ impresiile din zona acestui oraş (cu precădere din natură) şi din imediata vecinătate, cu multe ; primul poem: „Am sosit în Lushan/ de parcă am traversat/ tăcerea norilor". Alte poeme şi cu titlu de exemplificare: „Când ploaia curge/ tăcerea/ e tot mai strălucitoare"; „Orhideea e încă/ în gura ta/ ca fantoma unui poem".

După plecarea din Lushan, rămân amintirile frumoase (unele legate de o persoană anume), regretul că acele zile au trecut, poemele, gânduri… Dar şi un sentiment pe care Asia (aici China) îl lasă în inimile multora dintre cei care vor şi încearcă să o înţeleagă, care ţine şi de o altă înţelegere a timpului în raport cu persoana ta, cu fiinţa umană în general. Încheiem cu două poeme în acest sens: „În timpul celor patru acte/ a diferitelor anotimpuri/ mulţi au părăsit scena"; şi ultimul poem din carte: „Pe malurile lacului Boyang/ adoraţia credincioşilor/ în faţa altarului".

Sunt doar câteva gânduri după lectura acestei cărţi (care mi-a readus la viaţă şi mie multe amintiri, parte din China, parte din Japonia sau alte locuri din Asia) a lui José Manuel de Vasconcelos, imaginea pe care o creează tabloul din cuvinte fiind subliniată de picturile lui Shan Sa,

ezultând o imagine de delicateţe, de nostalgie, dar şi de bucurie a autorului că a trăit acele clipe, că a putut vedea acele frumuseţi, că a...

*

Paulina Popa, *Arbore de jad/ Jad Tree*, haiku, ediţie bilingvă română – engleză, traducere în limba engleză de Olimpia Iacob şi Bill Wollak, Editura Emia, Deva, 2020, 104 p.

O surpriză această carte a Paulinei Popa (cu versiunea engleză semnată de doi oameni cu care am lucrat la diverse proiecte, mai ales Olimpia Iacob, dar şi Bill Wolak), cred este prima de lirică de sorginte niponă. Scrisă sub semnul trecerii mamei sale sub aripa Domnului, şi cu dorul de natură şi copilărie, cum mărturiseşte într-un scurt text de început autoarea, cartea este o dorinţa ei de a se apropia de lirica de sorginte niponă, în speţă haiku, dar şi de a vorbi despre momente şi amintiri frumoase, despre clipe aparte în texte plină de sensibilitate. De altfel, toate aceste poeme, dincolo de orice altceva, cu multe metafore/ figuri de stil aparte, sunt subsumate dorului după mama sa, nu cu mult înainte plecată la Domnul, dar şi dorului de natură, „leagăn al copilăriei". În această grilă le-am citit eu. Mă bucură şi să văd că versiunea engleză este semnată de Olimpia Iacob şi Bill Wolak, traducători cunoscuţi pe plan internaţional. Spuneam de metafore/ figuri de stil. În acest context încheiem cu câteva poeme din carte: „plouă în sânge/ cuvintele de verde –/ Mamă de iarbă"; „mă doare floarea/ creşte în sânge luna –/ Lumina mamei"; floare te iubesc/ plouă este cântec nou –/ mireasă de flori".

Cărţi ale autorilor de haiku

*

Dan Doman, *Dinozaurul care a inventat kickboxingul*, povestiri, Editura Societăţii Scriitorilor Români, Bucureşti, 2020, 168 p.

Despre creaţiile lui Dan Doman am scris de mai multe ori, cu temei, fiind un autor de gen cunoscut, în rubrica noastră. Acum ne surprinde cu un volum de povestiri pentru copii, dar nu neapărat numai pentru micii cititori, unele dintre el aducând aminte şi de koanuri, cunoscute celor familiarizaţi cu literatura/ cultura Asiei, a budismului, a zenului ş.a. Asta însă fără a părea complicate pentru eventualii mici cititori, ci, dimpotrivă, mai ales amuzante. Majoritatea povestirilor sunt de mică amplitudine, cu subiecte/ teme/ titluri diverse, de la „nora-n blide" la dinozauri ori de la „o pasăre care jongla cu cuvintele" la o „poveste cu o moleculă tăiată în două" sau „apă decapotabilă". Una peste alta un dar de suflet mai ales pentru cititorii mai mici, dar nu numai.

Pe scurt din diverse reviste:

„Litere Euxine", nr. 16 (4/2020)/ octombrie-decembrie

Cum ştim, la revista constănţeană colaborează mai mulţi membri ai SHC, în Colegiul de redacţie fiind Olga Duţu, Dan Norea şi Laura Văceanu.

În acest număr, la rubrica „Univers haiku" citim poeme de Elena Stănescu, avem şi un portret de autor – Arşaluis Sarchisian Gurău, cu care am colaborat la mai multe proiecte pentru revista noastră, şi care, recent, s-a încumetat să scrie o carte de poeme în stil haiku.

*

„Constelaţii diamantine", anul XI, nr. 11 (123)/ 2020; Anul XI, nr. 12(124)/2020, Anul XII, nr. 2(126)/2021. În „Constelaţii diamantine" (redactor şef Doina Drăguţ, Secretar general de redacţie: Janet Nică, redactori literari: Iulian Chivu, Livia Ciupercă, Daniel Marian, Beatrice Silvia Sorescu), cunoscută cititorilor noştri, întâlnim ades articole fie semnate de autori de lirică niponă, fie despre acest tip de poezie.

Liviu Chiscop scrie, în numărul 11, despre o carte de tristihuri şi haiku a Victoriei Fonari, din Chişinău, cunoscută cititorilor revistei noastre, *Olimp & Hades*, apărută la Editura Magic Print, din Onești, în 2020.

În numărul 12 Valentin Nicolițov, preşedintele SRH, scrie despre o carte a Anei Drobot, *Foşnet pe alei*, apărută în 2020.

În nr. 2 din 2012 Janet Nică publică un text intitulat *O poveste despre haiku*, poem care, în viziunea sa, este lecţia de pace, liniştea de după furtună, odihna binemeritată a unui spirit care a zburdat, ca un mânz sturlubatic, pe izlazul fanteziei. În acelaşi număr Vasile Moldovan scrie despre romanul *Iubiri risipite*, al lui Valentin Nicolițov, apărut 2021.

*

Din antologia WHA 16, 2020

Încheiem cu poeme ale autorilor (care nu au mai fost traduşi aici până acum) din antologia World Haiku Association:

Mitsukage Suzuki (n. 1986) Japonia: „dimineaţa asta/ un zeu a apărut/ din gura unui copil"; Akira Takenami (n. 1960) Japonia: „Multe promisiuni/ neîndeplinite/ calea Laptelui"; Khered Ulziidalai (n. 1978) Mongolia Interioară: „o cămilă galbenă/ în Deşertul Gobi/ e un punct solar"; B. Uzmee (n. 1985) Mongolia Interioară: „Tu cel care-ai pictat/ vârsta mea roz/ eşti un artist"; Wang Yang (n. 1961) China: „Muntele Fuji toamna/ poarta roba lui cerească/ dintr-un nor alb"; Xu Yiping (n. 1951) China: „suntem din aceeaşi rădăcină/ aşa un război nefericit/ deşi împărţim aceeaşi origine".

P O E Z I E S T R Ă I N Ă Î N T R A D U C E R E R O M Â N E A S C Ă

POEZIE CONTEMPORANĂ DE LIMBĂ SPANIOLĂ

La finele anului trecut a avut loc în Columbia un eveniment poetic, transmis online, care s-a bucurat de audienţă şi ecouri, intitulat „Rionegro de Letras", moderat şi coordonat de Julio César Bustos. Între invitaţi, în afară de Julio César Bustos şi de subsemnatul, au fost Juan Antonio Carrasco Lobo, Mariana Ossa Zapata, Corina Oproae şi Vladimir Queiroz, pe care cititorii revistei noastre şi ai „Convorbirilor literare" îl cunosc deja, după ce ne-a vizitat oraşul cu câţiva ani în urmă lansându-şi şi o carte apărută la Editura Timpul, în traducerea Anei Vrăjitoru. Prezentăm cititorilor noştri câteva dintre poemele unora dintre cei invitaţi la manifestarea amintită. Poemele semnate de Julio César Bustos, Juan Antonio Carrasco Lobo şi Mariana Ossa Zapata sunt traduse în limba română de Daniela Andronache, şi pe cele ale Corinei Oproae, rezidentă în Spania. (**Marius Chelaru**)

Julio César BUSTOS

Poet, autorul cărţilor *Grădina din Mantillo*, 1994, *Pelerinajul lui Rocío,* 1998, *Mănunchiurile din Barlovento*, 2000, *Voci silenţioase*, 2005, *Iubiri* ,2010, *Busturi şi rime*, 2015, *PQNSC* (Neterminat) şi *Tripticul din Bacatá,* 2018. Este fondatorul Colecţiei Anverso de poezie bilingvă şi a evenimentelor Noaptea Sfântului Jorge şi Rionegro de Letras/ Râul negru al literelor, şi al revistei virtuale Poeta di Paso.

Stânca albă

Sfinţilor mei strămoşi

Deunăzi am vorbit despre munţi
Despre munţii copilăriei
Munţii părinţilor bunicilor mei
Munţii pe care i-au traversat
Cu catâri încărcaţi de cufere
Cufere încărcate de speranţă

Nu ştiu dacă fugeau sau căutau ceva
Poate că viaţa în acele timpuri
Era o fugă sau o căutare constantă
O fereastră prin care să respire
Prin care să-şi înalţe capul către stele

"Dumnezeu a murit" spuneau oamenii
A anunţat într-o seară
În mijlocul Pieţei Mari din Teogenia

Gura ştirbă a unui apostat
Ceilalţi care ascultau
Au purtat ştirea prin tot portul
Aşa cum au făcut şobolanii
Cu ciuma bubonică
Ce-a poposit pe seară la Messina

Ai mei care, fără-ndoială,
Aveau cuferele pline de speranţă
Au pornit nu spre mare, ci spre munţi
Marea, drumul antic al zeilor nu era şi drumul lor
Pe mare au sosit strămoşii
Traversarea munţilor era acum destinul lor

De aceea vorbesc deseori
Despre munţii copilăriei
Despre munţii pe care i-au părăsit părinţii mei
Pe care i-am părăsit noi, fiii lor
Despre munţii unde au ajuns cuvintele omului
Inevitabilul croncănit monoton
Ieşit din mormântul rigid
Unde se află cenuşa rece
Ce întreţine un zeu muribund

Într-un cufăr abandonat
În casa solitară a bunicilor mei
În mijlocul Stâncii albe
Se păstrează urmele unui fascinaţii stinse
De aceea vă vorbesc despre munţi
Despre munţii părinţilor bunicilor mei
Despre munţii copilăriei
Unde se conservă în uitare
Seminţele abandonate.

(Din *Grădina din Mantillo)*

În ţinuturile din Sarak
De pe culmea muntelui Pietrov
contemplu praful aşternut pe drumuri,
cu ploaia de nisip şi uitare,
caravana oamenilor care au fugit

de pe tărâmurile întunecate în căutarea luminii.

Merg după ea.

Zile de mers mă despart de urma ei
de praf şi sărăcie.
Încă nu ştiu câte. Călătoresc singur.
Orele mele de răgaz sunt scurte :
încerc să ajung la ea înainte
să înceapă sărbătorile religioase.
Băutura oferită de zei
este o fântână inepuizabilă pentru oameni!

Merg după ea.

Am întârziat căutând inutil,
compania unei femei cu sâni generoşi
pe care am întâlnit-o oferindu-şi pieptul în ţinuturile din Sarak.
A preferat să continue să alăpteze puii
unei haite de lupi diformi şi mutilaţi.
"Speranţa o văd în ei",
mi-a zis privind către orizont
pe unde se pierduse caravana cu zile în urmă .

Merg după ea.

Singura mea companie este tăcerea
şi amintirea vie a sânilor femeii
pe care am întâlnit-o oferindu-şi pieptul în ţinuturile din Sarak
să-mi ierte zeii idolatria!
Frigul munţilor m-a obosit.
În acele zile, mereu întunecate,
sub un întuneric dens, bun pentru fiare,
frigul cotropitor mi-a pătruns în nări,
luându-mi măduva din oase.
După câteva zile de mers, cu puţină odihnă,
am ajuns caravana din urmă.
Am mers după ea.

Niciunul nu şi-a amintit chipul meu
Toţi mă priveau ca pe un străin
care a venit să semene erezii.
Şi eu, care întotdeauna am ştiut să mă bucur,
aşa cum cer sfintele legi,
cu fervoare şi evlavie de festinul zeilor!
Mă refugiez în tăcere,
efortul călătoriei a fost de neimaginat.
Ritmul paşilor mei este neîntrerupt şi,
deşi merg înainte,
să nu se spună că i-am părăsit pe zei:
până aici a ţinut tăcerea mea.
Urechile mele nu mai aud zgomotul caravanei;
merg înainte, şi să mă ierte zeii,
dar într-o zi mă voi odihni lângă lupi,
lângă femeia cu sânii generoşi
pe care am întâlnit-o oferindu-şi pieptul în ţinuturile din Sarak

Merg după ea.

(Din *Pelerinajul lui Rocío*)

Ca nişte ecouri
Un sunet
De piatră
Şlefuită de apă
Se aude în grădină.

Flori de rozmarin
Se rotesc deasupra apei
Liniştite
A unei fântâni cu pecetea
Vieţii.

Tăcerea
În regatul ei

Târându-se
Precum şarpele
Înţelept
Fără timp.

Nu există memorie,
Şi nici amintiri.
Nimic nu se spune.

Numai sunetul
De piatră şlefuită de uitare
Şi aceste flori de rozmarin
Rotindu-se fără încetare
Deasupra cercului
Senin al apei
Ei vorbesc despre ceva ce-a fost,
Despre o prezenţă
Care chiar din fundul
Grădinii
Spune ceva despre tine.

Un nume
Ascultă numirea
Apoi totul redevine tăcere.

Floare şi piatră
Ca nişte ecouri
Ce se pierd
Şi se ivesc
În străfundul
Şi din străfundul
Mării înseşi.

(Din *Mănunchiurile din Barlovento*)

Luis Miguel SANMARTÍN

Luis Miguel Sanmartín (n. Alicante, Spania, 1967) a publicat până acum patru cărți de poezie: *Şi acum suntem trei/ Y ahora somos tres*, 2018, *Treisprezece,* 2019, *Art nouveau*, 2019, *Frost*, 2020. Antologia comentată şi ilustrată *Impostor* este pe cale de a fi publicată. De asemenea activează intens în sprijinul poeziei prin dezbateri, prezentări şi discursuri educative în universităţi. Continuă să scrie din dragoste pentru viaţă.

NOAPTEA
noaptea este un zumzet
de crisalidă sau de muşchi

alungind nişte umbre
între pereţii purpurii

noaptea este o mască fără buze
o grimasă a timpului
o himeră frântă este un exil
al lămpilor şi al pieilor

(din volumul *Şi acum suntem trei*, 2018)

RAŢIUNEA COROLEI
un individ beat
se sprijină de bara
unui bar (un bar oarecare)

se simte dărâmat (poate de aceea scrie)
are în faţa sa o frumuseţe de femeie
ştie că nici nu-l va privi

este înspăimântător acest ritual
de a rupe petalele margaretei

mă iubeşte nu mă iubeşte

şi asta de treisprezece ori

el nu ştie
că petalele urmează
succesiunea lui Fibonacci

(din volumul *Treisprezece*, 2019)

EA A INSPIRAT TĂBLIŢELE DE LA TĂRTĂRIA
Scrie-mi iubito (*unag unag*)
în timp ce pictez aceste vase

pământul este încă moale
şi am adus mai multe scoici
pentru a le curăţa şi a le face frumoase

scrie-mi iubito numără cu
encefalul tău şi cu extremităţile tale
ca şi cum ai dirija cuvintele

sau şuierul aerului
jucându-se cu frunzele teilor
predându-se verbului tău verbul tău încă pe hârtie

cu scoici gravează fonemele tale
pe tăbliţele astea dulci
ridică-mă la înălţimea murmurului fragmentului
şi aici voi fi cu tine
în această voce spartă a caolinului zburlit

vremurile nu vor cunoaşte literatura ta

nimeni un va înţelege (numai tu şi eu)
că şi în vers
suntem fii ai pământului
(din volumul *Art nouveau*, 2019)

Mariana Ossa ZAPATA

Mariana Ossa Zapata s-a născut în 1992, în Pereira, Columbia. A participat la festivaluri de poezie şi la târguri de carte din ţara sa. Pe plan internaţional a fost invitată la festivalul José María Heredia de Toluca México. A susţinut seminarii de poezie pentru copii şi tineri în diverse oraşe columbiene. Poemele sale au fost publicate în antologii, periodice, reviste şi bloguri din ţară şi din afară şi au fost traduse în engleză, arabă, vietnameză, bulgară, portugheză şi italiană. Lucrează la prima sa carte de poeme: *Întunericul are chip.*

Trezirea
E atât de greu să te trezeşti şi să vezi singurătatea vântului
a soarelui
a privirii tatălui meu

E greu să te priveşti în oglindă
si să ştii că în curând nu va mai exista
acest chip
că mulţi alţii
nu vor şti că l-au văzut vreodată

E greu să mergi să vezi lumea
care se ignoră şi ne ignoră
pe bătrâna care
a părăsit viaţa

şi a plecat fără pantofi.

E întotdeauna greu, atât de greu
să închizi ochii
şi să simţi
că nimeni
nu va şti să aprindă o lumină
care să ajungă pentru toţi.

Cuvintele
Deşi zi după zi se întâmplă ceva
şi emoţiile zburdă înăuntru fără încetare
nu întotdeauna ai ceva de spus
tulburarea se împrăştie încet în corp
şi trebuie să aştepţi
poate dura ani până să se înmoaie pământul
şi apa să se liniştească
iar omul să rămână gol de tăceri.

Fire de păr
O fată o piaptănă pe alta
Apoi pe alta
şi între ele
Încearcă să îşi descurce vieţile
Ca pe un joc

Eu singură mă pieptăn
nu las pe alta s-o facă
Şi nici nu pieptăn pe nimeni
viaţa mea e un joc de încurcături
în care nimeni un va şti să intre

Am văzut cum ele se piaptănă frumos
Şi în timp ce o fac
A surâs
Cu acel surâs distant
Cu care vede vapoare îndepărtându-se
Către alte porturi
Unde nu va putea să se îmbarce.

Traduceri de **Daniela ANDRONACHE**

Corina OPROAE

Poetă și traducătoare născută în Făgăraș, România, în 1973. Locuiește în Catalonia din 1998. Scrie în spaniolă și în catalană. A publicat volumele *O mie și una de morți* (La Garúa Poesía, Barcelona, 2016; Școala Ardeleană, 2018), *Intermitențe (*Sabina Editorial, Madrid, 2018), *O eternitate timpurie (*Caza de Libros & Ulrika Ediciones, Ibagué, 2019). În catalană a scris *Mâna care tremură* (CafèCentral, 2020). A tradus poeți ca Marin Sorescu, Lucian Blaga, Gellu Naum, Ana Blandiana, Dinu Flamand sau Mary Oliver.

întrucât nu-i al tău

Nu știi cum să termini acest poem
întrucât nu-i al tău.

A ajuns la tine într-o zi doldora de maci
tăcuți, epuizați și absenți.
Iar atunci poemul ți s-a așezat pe ochi
ca un fluture indecis
și te-a orbit,
dar îi simțeai aripile
nesigure, buimăcite, îndepărtate.

Astăzi, bătăile sale de aripi îți luminează orbirea.
Îți vorbesc într-o limbă stranie
alcătuită dintr-o tăcere infinită
ca un lan de grâu verde
adormit sub soare.

El îți mărturisește că există morți tineri
care încă pot mirosi pământul umed,
morți cu îmbrățișările lor vii în iarbă,
cu fericiri amare care palpită
sub pielea uitării,
ultime sfinte dorințe ale inocenților
dispăruți în unul din numeroasele războaie,
o foame atavică filtrându-se printre rădăcini
împreună cu mirosul de pâine proaspătă.

Poemul îți mai mărturisește că există și morți bătrâni,
care nu mai pot mirosi și nici nu-și pot aminti de mirosuri
morți care se transformă în materie
și coboară spre centrul pământului

unde toată viaţa care am fost
se reduce la un punct infim
care pe toate le cuprinde.

Nu ştii cum să termini acest poem
întrucât nu-i al tău.

Este poemul tuturor acelora care au trăit
cu voluptate moarte şi viaţă,
ei ştiu că mormântul
e singura oglindă care întotdeauna
acelaşi chip ni-l restituie.
Un poem ce urcă din măruntaiele pământului,
face cale întoarsă prin timp şi spaţiu,
ţi se aşează pe ochi —
efemer fluture orbitor,
şi îţi cere cu disperare să continui să-l scrii.

(Din cartea *O mie şi una de morţi*, Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, volum scris şi publicat iniţial la editura La Garúa Poesía, Barcelona, 2016)

metamorfoză
Într-o dimineaţă,
cu câteva vieţi în urmă,
m-am trezit şi am hotărât să mă pun la încercare.

Mi-am zis:
vei fi femeie şi bărbat,
peşte, insectă şi pasăre,
munte şi fir de nisip.

Precum cei care citesc sfârşitul poveştilor
înainte de a le începe,
mai întâi am fost fir de nisip
pierdut în infinitatea inexorabilă
reflectată în permanenţa lucrurilor.
Am fost şi munte
pierdut în inconştientul muritorilor
şi m-am simţit atât de bine în toate acele vieţi
încât m-a tentat să fiu,
cât mai repede posibil, bărbat sau femeie.
Dar am lăsat lucrurile să-şi urmeze făgaşul

și am fost insectă – multiplicitate
reflectată în telurica mea existență.
Apoi am fost pește
zbătându-mă între atavicul
dus și întors al mărilor.
Această formă de viață mi-a stârnit
dorința de înălțare
și am fost pasăre –
îmi desfășuram aripile în cadența infinitului.

Și admiram totul atât de intens,
încât în vise, conversam
cu eroii ce fuseseră capabili să treacă
de toate probele până ce-au cucerit
regatul și prințesa.

M-am hotărât din nou să mă opresc
și timp de câteva vieți
pur și simplu n-am fost nimic.

Acum sunt bărbat. Acum sunt femeie.
Să nu vă miraţi dacă v-aș mărturisi
că am fost mulți bărbați și multe femei,
și că din toate acele vieți păstrez o amintire
mai netedă decât sufletul cuvintelor dintâi.

Nu aș termina niciodată dacă v-aș spune cine am fost.
Câți bărbați și femei
ce fuseseră toți fire de nisip,
munți, pești, insecte și păsări
și o infinitate de alte lucruri și de alte vietăți.
Bărbați și femei pierduți în niște vieți
care aproape niciodată nu erau ale lor.
Bărbați și femei care au știut totuși să fie ei înșiși
și să se recunoască pe sine când se numeau
Adam și Eva, Orfeu și Euridice, Romeo și Julieta,
El și Ea, Tu și Eu.

(Din cartea *Intermitencias*, Sabina Editorial, Madrid, 2018,
sub tipar în limba română la editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca)

POEZIE GERMANĂ

Stephan MILLOW

Stephan von Millenkovich, cunoscut sub pseudonimul Stephan Milow, a fost un poet, narator, ofiter si cartograf nascut la data de 9 martie 1836 in Orsova, Banat, si decedat in data de 12 martie 1915 in Mödling. A fost fiul colonelului cu acelasi nume si a avut el insusi parte de o formare militara, ocupand inca de la varsta de saisprezece ani postul de locotenent intr-un regiment de infanterie din Viena. In creatia sa literara se remarca influenta filozofiei lui Schopenhauer si a clasicismului de la Weimar.

TOAMNA

A fost o zi. Rece şi gri.
Pe bolta neagră-ngrămădiţi,
Gonesc grăbiţi nori cenuşii
De vântul aspru biciuiţi.

Măreţul astr', la scăpătat,
E tot mai mic, dar de temut.
Prin umbre, razele-i răzbat
În jos spre searbădul ţinut.

Din ce în ce mai iute, vântul
Frunzişu-l strânge în grămezi,
Iar luna pâlpâie ca focul,
Se-nalţă pe ţinutul şters.

De frig şi grijă apucat,
Cu ochii plânşi privesc la ea,
Gândind la tot ce mi s-a luat
Şi tot ce viaţa-mi va mai lua.
Pe jos, covorul gros de toamna,
In piept, miros de aer dulce,
Stâncuţa ce vesteşte iarna -
Şi-aleanul o să te apuce.

Cât timp privirea zboară-n zări,
Străbate lumea-ncol şi-ncoace,
Cât timp şi doru-n depărtări

Aripile şi le desface.

Nu tot ce-n lume străluceşte
De-acum podoabă-ţi poate-a fi,
Nu-i bun ca tot ce se-ofileşte
Să poată inima-ţi mâhni.

Nu poţi din toate să culegi,
Nu poţi pribeag a fi ca vântul,
Voios şi calm eşti când te legi
De-un singur loc pe-ntreg pământul.

Loial te leagă de-un locşor,
Tihnit, cu aripile strânse,
Iar zilele în goana lor
Să laşi în zări să fie duse.

Versiunea în limba română de **Martia Ioana JITĂRESCU**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Silvio MIGNANO

Silvio Mignano s-a născut la Fondì pe 23 octombrie 1965. Este diplomat de carieră, artist şi scriitor. A publicat cinci romane şi patru volume de poezii, povestiri şi poveşti pentru copii. Cel mai recent volum de poezie al său se intitulează *I Venerdì Santi*, Passigli, Florenţa, 2017. Poetul italian are un volum bilingv italo-român apărut la Editura Eikon în 2020, intitulat *Non c'è modo/ Nu-i chip.*

Hrană involuntară
La distanţă de ani şi continente
schimbăm mângâieri şi politeţuri,
ne încredinţăm unui spaţiu gol de neimaginat
greutatea lucrurilor aşa cum au fost, sau nu.
E asemănător, ceea ce facem, actului de a înghiţi,
senzaţiei pe care ţi-o dă bolul care parcurge esofage
şi coboară, chiar dacă nu putem să credem,
urmând impulsul muşchilor involuntari,
o cunoaştere lipsită de gândire.

Femei veneţiene
Înghesuiţi printre mii, aglomerăm piaţa,
ne reţinem uimirea la zborul îngerului
(fata, într-o rochie verde fluturătoare,
coboară din clopotniţa înhămată în cabluri de oţel,
încet, fără să ţină cont criza de apoplexie la pândă.
Altele, pe lectici purtate pe umăr,
înfăşurate în catifele renascentiste şi cu coafuri à la Fornarina,
intră între două aripi de bărbaţi îndrăgostiţi.
O madonă adolescentă e printre tobele istorice,
rochia de pânză roşie ca într-un Piero della Francesca,
şi bea în picioare, frumoasă, dintr-un pahar de plastic pe care i l-au dat).
Seara, la întoarcere pe străduţe,
întâlneşti silueta unei ultime fete,
pe balconul casei, gânditoare,
în actul de a scutura scrumul unei ţigări stinse.

Pacea fie cu tine
Există bărbaţi înfricoşători
cu păr încâlcit,
firele pline de praf şi firimituri,

scotocesc prin tomberoane în zori
și se aciuează sprijiniți de obloane
Singuri, fără să aibă tovărășie,
fără puterea de a-și spune povești.
Dacă se unesc, uneori, formează o bandă
alcătuită din trupe dezordonate
și totuși capabile să ne pună la încercare,
să anticipăm un viitor de care ne temem.
Tăcerea lor mă uimește,
îi consider chiar prea politicoși,
amuțesc în fața evidenței
că alții trăiesc în locul lor, uzurpându-i.
Pe urmă, este unul care în fiecare dimineață
mă salută în arabă (nu știu dacă este limba lui
sau crede că eu sunt cel care o vorbește),
doar două cuvinte, întotdeauna aceleași:
salam aleikum, iar eu îi răspund
și mă surprinde inocența lui
tandrețea cu care își duce corpul
instrument irosit, fără urmări,
ca și cum strigătul unui munte, în altă parte,
l-ar putea lua, punând capăt pierzaniei,
și de aceea și-ar strânge gulerul la gât
chiar în miezul lui august, amorțit.
Unii îi vor fura locul sau poate umbra,
cineva se va juca cu urma unei sticle
goale lăsate sub scaunul cu rotile:
atunci va fi o luptă, dusă total,
între un pumn de-al lor și clipirea lui.

prezentare și traducere din limba italiană de **Eliza MACADAN**

Marta CELIO

Marta Celio s-a născut pe 28 octombrie 1976 la Santa Maria în Elveția, este poetă și scriitoare. A publicat diverse volume de poezii, cel mai recent a apărut la Editura Macabor în 2019 și se intitulează *Germogli di parole*. Eseistă, autoare de texte de critică literară și filozofică, colaborează cu importante reviste literare și științifice. A avut colaborări semnificative cu profesioniști provenind din alte sfere artistice în cadrul unor proiecte poetico-literare. Cel mai recent volum al autoarei italiene a apărut la Editura Eikon în anul 2020, în ediție bilingvă româno-italiană, cu titlul *Amori incontaminati/ Iubiri necontaminate*.

val de mare:
custode preţios al
celor mai adânci
imperfecţiuni ale mele
te întreb şi îţi închid
aripi şi gură
te ascund şi te Cer
printre piscurile
gândurilor mele
pentru iubiri necontaminate
şi de asta
perfecte.

Timpi
urăsc timpii mei
d i l a t a ţ i:
pauze nesfârşite
alternate cu încăperi de
tăceri şi
întuneric de inimă.
Când bate puternic
creionul pe cer
şi nori din tine
rămân
chiar şi fără_tine
iar tu _în tăcere
chiar dacă (şi totuşi ...)
prezent

*

nu ştiu
silabe să iubesc să cânt
să număr
reverberaţia: luni palide
să mă opresc
într-o mare de mine
când eu soare
şi afară
afară *nesfârşit*
plouă

*
stau şi
forma mentis
desfac acel
fir de păr
încă – şi mereu încă – în patru
duşmăneşte-mă
prietene
veghezi şi analizezi
care oglindă întunecată
se apleacă şi reflectă:
din tine esenţa
din mine
absenţa

Celălalt
Nu sunt nori
doar brume ale inimii
cerşetori-cerşiţi
trataţi şi căutaţi
în goluri de cuvinte
şi plini
de lumini
orbitori-orbiţi
iar eu caut
şi încerc (!)
în vizuina mea
ceva ce nu am
dar locuieşte
în celălalt
aceluia mă adresez
şi lui îi dau
tăcerea mea nesigură
tremurul meu
opac

prezentare şi traducere din limba italiană de **Alexandru MACADAN**

POEZIE CONTEMPORANĂ IRLANDEZĂ

Gabriel ROSENSTOCK

tanka

XXI
Iubire, în zori
şi către asfinţit
gîndurile mele vin spre tine
un ritual ai devenit
noaptea fără Tine nu e noapte

LXXXIX
Un Turn îţi voi clădi
din silabele mele
din vocale şi consoane
zadarnice omului fiarei
iată Turnul Tăcerii

XXXVII
Aievea eşti
ori glăsuiesc văzduhului
Iubire, ascultă
e lebăda fidelă
cîntîndu-şi partenerul

XLVI
Cine vreodată a auzit
de pasări necîntătoare
rîuri necurgătoare
stele nesclipitoare
Iubire, spune ceva...!

(Gabriel Rosenstock, *Rising Flame of Love. Tanka with vintage Indian matcboxes*, Bilingual Ekphrastic Tanka, ediţie bilingvă engleză-gaelică, New York, SUA, 2021)

Traduceri de **Olimpia IACOB**

POEZIE PORTUGHEZĂ CONTEMPORANĂ

José Manuel de VASCONCELOS

Poet, eseist, critic literar și traducător, José Manuel de Vasconcelos s-a născut la Lisabona în 1949. Opera sa cuprinde mai multe volume de poezie și de critică. Colaborează la importante reviste literare din Portugalia și din străinătate. Participă la numeroase congrese, colocvii și festivaluri literare internaționale. Poliglot, erudit și de profesie avocat, José Manuel a tradus din limbile spaniolă, italiană, franceză în limba sa maternă, scriitori precum Frederico Garcia Lorca, Eugenio Montale, Umberto Saba, Paul Valéry. A coordonat câteva reviste de literatură și de antropologie. Este vicepreședintele Uniunii Scriitorilor Portughezi și colaborator la Observatorio Permanente sugli Studi Pavesiani nel Mondo, fiind autorul mai multor eseuri în limba italiană despre Cesare Pavese. În limba engleză a scris, în timpul unui sejur în China, volumul de haiku *Lushan Days*, Editura Crescente Branco, 2015. Acestea sunt 5 poeme inedite de sale.

Sisif

În fiecare zi aceeași idee
revine: lumea
va fi întotdeauna așa cum este,
chiar și durerea este contrapunctul
agitației stelelor
Timpul se pierde în acest fir
de nori la fel de iminent
ca și teama
îngerul ce mă așteaptă
pe un scaun gol
este încă departe
Mângâi ușor
piatra cutremurată
de amețeală
degetele se înfierbântă
să-i încrusteze
urmele
visului
să o împingă
până la soare
ca pe o ofrandă
a imperfecțiunii

În faţa mării
Uneori gândurile se revarsă în iazuri
unde lumina nu pătrunde
unde cuvintele confuze nu pot nici măcar să le ocolească
în răsturnarea lor săltăreaţă
se întind, bâjbâie, trec de la un dezechilibru la altul
se hrănesc cu flori monstruoase şi viscere violente
printre care prizoniere ard molcom
La fel ca această mişcare calmă şi ritmată a mareelor monotone
Uneori spaimele lor nebănuite sângerează
le ies din mâini, izbucnind în oase
răsunând în furie şi zdruncinări
sapă măruntaiele pământului derutând drumurile
aprinzând stelele
de parcă ar fi fost prima zi a creaţiei

Întotdeauna mi te-am imaginat urcând scările
Întotdeauna mi te-am imaginat urcând scările
care duc de la faleză la casa în nuanţe de roşu a polemicului scriitor
Te surprinde viclenia vântului pe care îl arunc asupra ta
gazelă trufaşă privind un zeu tăcut
pe domeniile mării
imagine la fel de obsesivă ca şi modul crud pe care îl am
să-mi amintesc de tine, să-ţi privesc cu claritate picioarele în albastrul
zilei deschis pentru tine în abundenţa agavelor
ce se sprijină de eşarfa impunătoare
Respir foarte încet în aceste momente: un pas
şi apoi încă unul, pe scara interminabilă
floare carnivoră încolăcită în corpul tău
adolescentin îmi pierd drumul ca un Ulise bătrân
ce nu s-ar duce niciodată acasă
Tu nu ajungi niciodată în capătul treptelor, pentru că spuma te ţine în loc
soarele se răspândeşte în gura ta ascunsă în zgomotul
saloanelor pe care de multă vreme nu le mai frecventezi, chiar dacă eşti prinţesă
Cicatricea luminoasă a iubirii îţi îndoaie uşor mâinile
ca sclavă privirii mele să fii în degurile timpului

Traducere din limba franceză: **Denisa CRĂCIUN**

POEZIE DIN VALEA TIMOCULUI

Srdjan SOLKOTOVIC

Născut pe ianuarie 1993, la Kladovo, Republica Serbia, din mamă românca şi tată vlah, Srđan Šolkotović a avut din primele zile de viaţă parte de o atmosferă multilingvă: graiul vlah al familiei, limba maternă română, limba oficială sârbă. A terminat Facultatea de Litere din cadrul Universităţii din Craiova cu o dizertaţie în engleză despre poezia scoţiană.

The King of Pain and Kindness

And the King of Pain and Kindness raised his head
"When people die are really dead?"
As the court looked at him, baffled, not knowing how to answer him, the king continued
"I asked, and I will ask once more, when people die are dead for sure?"
A deadly silence blew through the crowd,
Like a knife it sliced the air,
But no one seemed to care,
They were all just looking,
A blank stare,
No one knew,
No one knew what the king was on,
Or what he'll do
"I see the blank stares, the minds that don't care.
For you, I know the answer, it's not a secret that all of you are dead,
And it pains me, it makes me sad, to see living beings that are already dead.
In my heart and in my head, I don't feel dead,
My body is weak,
I can't hear and I can barely see,
But I am alive, that's what's inside of me.
These eyes of mine that can't see,
And the ears of mine that can't hear,
Are nothing to be afraid of,
I feel, I can see with my heart,
I can tell with my mind,
And, as I look around, I feel like I can't leave it be,
When you look into your heart are you really free?
Listen to the music of your heart,

Dance and sing,
Feel the love and come back to me,
Children of the regretful prophecy,
I am sure there is no need to be afraid of me,
I didn't kill you, but you will kill me.
I see, there are a few of you that can look down your heart,
But there are many more that can't see anything but the floor.
Don't worry children,
As a king of kindness and pain I won't die in vain,
Give me your pain and I shall open your eyes,
Give me your pain and I'll let you hear,
Give me your pain and I will take away your fear
Once again give me your pain and I shall share with you my love, my kindness.
From now on I will keep silent, I have no choice,
Be patient I am getting to the point,
I can't stop the story, the world is still spinning, but I can determine its end,
If only I could find the right words, but your ears won't hear,
If only I could find the right deeds, but your eyes won't see,
Slowly I will disappear, you won't hear me, you won't see me, but you shall feel me,
Because I found a way, the way to revive your hearts and minds,
Your souls shall thank me one day,
But for now I hope you'll enjoy the end of my play."
So said the King and so it was bound to be
His appearance, it only was,
Useless and lazy went away,
Darkness vanished from the hearts,
And where once hatred was,
Love ruled.
As the pain went away,
The King went with it,
And with the pain the dead were gone
Only the living remained,
Except for the one living,
He was gone.

Traducere de **Srđan ŠOLKOTOVIĆ**

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Miroslav DUDOK

Miroslav DUDOK (31.07.1952, Erdevik, Serbia) – poet, lingvist; profesor universitar. În perioada studiilor liceale a fost redactorul revistei pentru tineret *Vzlet*, ulterior redactor principal şi responsabil al revistei de literatură şi cultură *Nový život*. A fost preşedinte al Societăţii Slovaciştilor din Voivodina, preşedintele Societăţii slovace de Lingvistică de pe lângă Academia Slovacă de Ştiinţe (SAV). A fost profesor în cadrul Departamentului de Filologie Slovacă al Facultăţii de Filozofie din Novi Sad (Serbia). În prezent este profesor la Facultatea de Filozofie a Universităţii Komenský din Bratislava (Slovacia). Membru al Societăţii Scriitorilor din Voivodina şi al Clubului Scriitorilor Independenţi (Slovacia). A publicat nouă volume de poezie, cinci monografii ştiinţifice şi sute de studii şi articole. Trăieşte alternativ în Serbia şi în Slovacia. Volume de poezie: *Schody do básne* (Trepte în poem, 1975), *Svetelný korbáč* (Gârbaciul de lumină, 1977), *Pečať* (Pecete, 1980), *Multo plus* (1982), *Ruberoid* (1984), *Posuvná hranica* (Graniţa glisantă, 1995), *Krátky dych* (Respiraţie scurtă, 1995), *Tiché putovanie v príbehu* (Pelerinaj tăcut în povestire, 2002), selecţia *Celebes, Celebes* (2012).

Supremaţia adevărului
În preaplinul luminii
e o beznă totală.

Un vin total din sud
Ceasornicul vechi
De pe perete
Înscripţionează
Cardiograma visului

Iată, aici titlul nu te ajută
Mă aşez la masă cu creionul în mână.
Mă aşez în grabă.
Profund convins
Că creionul condus de o energie infailibilă
va surprinde străfulgerarea ideii.
Dar deocamdată nu ştiu
dacă dintr-o scânteie va ţâşni fulgerul,
precum în urma reginei, un roi.
Cu stenografia (asta o ştiu) nu poate fi oprit bâzâitul.
Cu pas liniştit, tăcut, apicultorul îşi adună roiul bezmetic
în stupul capului.
Acolo, înăuntru,

un bâzâit se asociază cu un alt bâzâit.
Picură un lichid greu.
Lumânarea aprinde cu o flacără invizibilă fulgere invizibile.
Fulgerele nedureroase şi silenţioase sfârâie în salivă.
Se vor mistui într-o liniște înțeleaptă
sau se vor răci în sunetul articulat?

Ceea ce a condus creionul atât de precis,
nu poate fi de folos celor care descifrează manuscrise.

Jurnalul întunericului
Nu vei mai restitui
iubirii iubirea.
Nu te aşteaptă nimic bun.
În spatele craniului întunecat
tremură o flacără întunecată
care nu mai încălzeşte pe nimeni.
Vei fi arătat
cu un deget albastru
în viitorul deja prezent.

Insomnie
Pe aripi de orgă
deasupra Dunării argintii:
muzică de grenade.

Spre mansarda conştiinţei
sub pragul audibilului
spre grădinile edenice ale întunericului.

Dizarmonie. Doar ecoul
ochilor închişi în cap:
se va păstra frigul astral.

Stelele coborând
în râu, în gol:
foşnet rece de toamnă.

Peste paisprezece minute poate.
O adiere îmbucurătoare:

un copac mort într-o pădure pustie.

Bietul cărăbuş singur
undeva pe un perete îndepărtat:
stinghereală înainte de clinchet.

În camera nemişcată tună aerul.

(Într-un peisaj de stepă)
Într-un peisaj de stepă,
în care strămoşii îşi trimiteau
rugăciunile,
în arşiţa verii
stăteam de veghe încremenit.
În timpul nopţii se înfăţişau
veneticii şi se culcau în iarbă.
S-a ajuns la îngrămădirea
humusului crud
şi cu regimul de apă de decantare
la eliberarea unei mari cantităţi
de acizi organici cu greutate moleculara mică
Se ajunge la distrugerea mineralelor.
Iar acum atât de matur
nu mai pot s-o iau de la capăt
din nou
ar cu plugul cuvintelor podzolul:
aşa cum m-au învăţat părinţii
şi propriii mei copii.

Traducere şi prezentare de **Dagmar Mária ANOCA**, **Lucian ALEXIU**

POEZIE ŞI HRANĂ

Dragoș COJOCARU

Poezie şi hrană în traducerile româneşti ale *Divinei Comedii*

Sfera semantică a hranei se susţine, în *Divina Comedie*, la nivel abstract şi substantival, pe sinonimele *cibo*, *pasto* şi *alimento* („hrană", „mâncare", „aliment"), serie completată prin . Toate aceste vocabule figurează în arsenalul lexical dantesc întrebuinţat în capodoperă de un număr de ori considerabil. În rândurile de mai jos şi în alte câteva articole ce vor urma, ne propunem o analiză a traducerilor româneşti ale acestor termeni, limitându-ne raza de acţiune, ca şi cu alte prilejuri, la cele două variante de îndătinată circulaţie din spaţiul nostru cultural: cele realizate de George Coşbuc şi Eta Boeriu.

Articolul de faţă are în vedere substantivul italian *cibo*, deocamdată numai în situaţiile în care Dante l-a folosit în sensul său propriu, de hrană fizică. În contribuţii ulterioare, vom examina şi uzul figurat al acestui termen (şi al celorlalte sinonime), vizând „hrana spirituală".

După enciclopedicele indicaţii ale lui Scartazzini, vocabula *cibo*, provenită din latinescul *cibus*, survine în *Inf*. XXXIII, 43-45, în decursul dramaticei istorisiri a contelui Ugolino della Gherardesca, condamnat să moară de foame împreună cu urmaşii săi de vârstă fragedă: doi fii şi doi nepoţi, pe care nefericitul aristocrat îi numeşte deopotrivă *i miei figliuoli*. În ediţia lui Natalino Sapegno, terţina respectivă sună astfel: „*Già eran desti, e l'ora s'appressava/ che 'l cibo ne solea essere addotto,/ e per suo sogno ciascun dubitava*". Aşadar, în tălmăcire fără pretenţii metrice şi literare: „Ei se treziseră şi se apropia ora/ când de obicei ni se aducea hrana,/ şi din pricina propriilor vise, toţi se temeau". Iată traducerea terţinei în versiunea lui George Coşbuc: „Erau deştepţi şi ei şi-n ceasul când/ veneau de-altădată pânea să ne-o sue,/ dar groaza pentru vis cu toţi având"[1]. Ultimul vers din varianta coşbuciană este discutabil, dar, în ceea

[1] Metrica versului 44 ne apare corectată, împreună cu o binevenită actualizare ortografică, în ediţia: George Coşbuc, *Opere*, III, *Traduceri, „Divina Comedie", Comentariu la „Divina Comedie"*, introducere, ediţie, note, comentarii, glosar şi repere critice de Gheorghe Chivu, Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, Bucureşti, 2013. Iată terţina restituită integral: „Erau deştepţi şi ei şi-n ceasul când/ veneau de-alt'dată pânea să ne-o suie,/ dar groaza pentru vis cu toţii-având". Pe de altă parte, în ultimul vers al strofei, articularea lui „toţi" (devenit „toţii" în locuţiunea adverbială „cu toţii") introduce o silabă suplimentară în raport

ce ne priveşte, înlocuirea (mai) abstractului „hrană" prin (mai) concretul „pâine" ni se pare lăudabilă, întrucât, la hotarul dintre metonimie şi antonomază, pâinea rămâne, ca să spunem aşa, de uz cotidian. Iată, însă, şi varianta pusă în circulaţie de Eta Boeriu: „La ceasul când veneau cu prânzul lor,/ erau şi dânşii treji şi-acelaşi gând/ pândea şi-n ei de rău prevestitor". În ansamblu, în această variantă, discursul decurge mai lin decât în traducerea lui Coşbuc. Traducătoarea elimină însă visul (sursa negrelor premoniţii), introducând o personificare (gândul care pândeşte) şi ridică modesta hrană a întemniţaţilor la nivelul unui prânz (ceea ce, pe lângă eventuală abundenţă sugerată de termenul în sine, ar putea sugera şi că prizonierii aveau parte de mai multe mese pe zi, lucru nu neapărat imposibil sau inimaginabil, dar potrivnic tocmai semanticii înfometării, cultivată cu asiduitate în întregul cânt dedicat contelui Ugolino).

În *Purg*. VIII, 98-99, alături de călătorii noştri prin lumea de dincolo, dăm peste „*una biscia,/ forse qual diede ad Eva il cibo amaro*" [„un şarpe,/ poate ca acela care i-a dat Evei hrana amară". Merită menţionat că substantivul italian *biscia* provine din latinul *bestia* (din care rezultă, aşadar, printr-o antonomază la nivel specific: şarpele ca „bestie" prin excelenţă), dar şi că, în principiu, denotă un şarpe inofensiv, iar termenul este atestat din secolul al XIII-lea. Cum traduce George Coşbuc acest pasaj? Iată, în lectura sa, dincolo de redistribuirea sintactică a terinei cu pricina, cuplul didactic itinerant zăreşte: „un şarpe [...]/ [...] precum, de n-am greşală/ fu cel ce Evei tristul fruct îl dete". Particularizarea – sau, mai degrabă, reducerea gradului de generalizare – a „tristei hrane" în „tristul fruct" este – ni se pare – rezonabilă în acest caz de rezonanţă arhetipală. De aceeaşi părere se dovedeşte a fi fost şi Eta Boeriu, care însă mai întâi variază vocabula în cauză („fructul" devine „poamă"); mai apoi recurge, pentru verbul simplu „a da", la un sinonim mai tensionat („a întinde"); iar în cele din urmă înlocuieşte adjectivul dantesc („trist"), care implică urmările dezastruoase ale gestului Evei, printr-o explicaţie sumară a intenţiei diabolice a „bestiei": „un şarpe,-acela poate care/ întinse Evei poama-ntru ispită". În fine, proximitatea sintactică a Evei cu „poama"

---

cu normalitatea endecasilabului (altminteri, acest nou *i* semiconsonantic ar trebui extras din silaba pe care, în mod natural, o formează cu primul *i*, devenit vocalic prin articulare, şi citit apoi în silabă cu *a*-ul iniţial din cuvântul următor, de care apare legat prin cratimă, dar această soluţie, grafic elegantă, pune urechea la grea încercare). Aş îndrăzni să formulez opinia că, pentru acest vers (45), soluţia ideală ar consta în elidarea articolului (pe care Coşbuc se presupune că îl apocopează în ediţia noastră de referinţă) şi marcarea grafică acestei eânliziuni prin apostrof.

poate sugera şi o lectură cu conotaţii etico-sexuale, altminteri preludiată de semantica alungirii spaţiale asociate, în această imaginativă tălmăcire, ispititorului serpentiform. Dar, chiar şi atunci când fantezia erotică a cititorului român nu se aprinde numaidecât sub scânteia amnarului traductologic al Etei Boeriu, rămâne de imaginat modalitatea fizică prin care vicleanul serpentiform izbuteşte să îi „întindă" femeii primordiale problematicul produs alimentar.

În *Purg*. XIV, 44[1] întâlnim, în ordinea cronologică, următoarea utilizare dantescă a termenului *cibo*. Versul face parte dintr-un context mai amplu în care, pe un ton de „polemică feroce" (Sapegno), umbra lui Guido del Duca îi evocă descriptiv călătorului Dante valea râului Arno. Personajul afirmă, în terţina imediat anterioară, că „locuitorii văii mizerabile şi-au schimbat firea în aşa fel încât parcă îi hrăneşte Circe („*par che Circe li abbia in pastura*" – cu un alt termen ce slujeşte sfera semantică care ne interesează: *pastura*, derivat din iniţial menţionatul *pasto*). Dar iată şi terţina către care ţinetam: „*Tra brutti porci, più degni di galle/ che d'altro cibo fatto in uman uso,/ dirizza prima il suo povero calle*". Fraza care acoperă întrega terţină ne informează că râul Arno (subiectul subînţeles) îşi „îndreaptă mai întâi sărăcăcioasa cale" (v. 45, cu inversiune) „printre porci murdari, mai vrednici de ghinde/ decât de altă hrană făcută după obiceiurile omeneşti". Potrivit explicaţiei lui Pietro di Dante preluată de Natalino Sapegno, vorbitorul se referă la conţii din familia Guido di Porciano, „atât de încleiaţi în practicarea preacurviei, încât seamănă oarecum cu nişte porci". Iată cum rezolvă George Coşbuc traducerea acestei terţine (43-45, şi să amintim că fraza are ca subiect râul Arno): „El printre porci murdari, mai demni de ghindă/ decât de-oricare-alt vipt ce gurii-i place,/ curgând, dintâi sărăcăcios, colindă". Cum vedem, poetul tălmaci redă uzualul italian *cibo* prin învechitul şi regionalul *vipt*, termen ce trimite cititoru obişnuit la dicţionar. Tot în versul cu pricina, Coşbuc înlocuieşte uzanţele omeneşti din originalul italian cu mai jucăuşul construct frazeologic „ce gurii-i place", fără adaos semantic denaturant în raport cu textul-sursă. Eta Boeriu nu scapă nici acest prilej fluvial pentru a „hrăni" (iată!), dar mai cu seamă pentru a îngrăşa poemul dantesc cu articole felurite din cămara ei poetică: „Şi printre porci ce-s vrednici de dangale,/ şi nu de pâne, ci de jir şi ghindă,/ dintru-nceput îşi sapă firav cale". Vedem cum, spre deosebire de ceea ce ne spune Dante însuşi, traducătoarea consideră că porcii evocaţi nu sunt vrednici doar de ghindă (care, naturlamente, le corespunde, metonimic, ca hrană), ci că ei trebuie

[1] Vers indicat în mod eronat în *Enciclopedia*… lui Scartazzini ca *Purg*. XIX, 44.

marcaţi cu fierul roşu, potrivit unei practici din creşterea cailor şi a vitelor – oare şi a porcilor? – la care, oricum, poetul florentin nu apelează în această situaţie. Traducătoarea mai „echivalează" hrana tipic umană cu „pâinea", ceea ce în sine este plauzibil, dar, pe de altă parte, produsul respectiv nu se exclude (fie şi în condiţii de degradare) nici din hrana omnivorelor patrupede (în consecinţă, antiteza om-porc, concretizată pe nivelul semantic al alimentaţiei, nu se mai susţine cu pregnanţa reclamată de original). În continuare, cu drag de natură şi judicios compensatoriu după insolita şi nemeritata înfierare prealabilă, Eta Boeriu îmbogăţeşte meniul porcin prin adăugarea jirului: tipic şi el, nici vorbă, pentru repertoriul alimentar al acestei specii, dar pe care Dante nu se deranjase să îl menţioneze, el optând, ca mai întotdeauna, pentru concizie. Probabil, însă, că porcul tipic ar prefera să fie tratat nu în maniera dantescă, ci... boiereşte. Dar, lăsând hrana la o parte, să mai admirăm cum, în versul al treilea al terţinei traduse de înapoi-mergătoarea lui Coşbuc, râul Arno însuşi nu se mai „îndreaptă" într-o anumită direcţie (ca în originalul dantesc) şi nici nu mai „colindă" (ca în versiunea traducţională coşbuciană), ci, cu responsabilă hărnicie personificantă, îşi „sapă" calea (deşi „firav": din pricina debitului, deocamdată, scăzut)...

În *Purg*. XXII, 141, poeţii călători tocmai s-au apropiat de un pom care creşte cu susul în jos (descris în cele trei terţine imediat precedente), când un glas le strigă din frunziş: „*Di questo cibo avrete caro*" („De această hrană veţi duce lipsă"). Coşbuc traduce raportându-se la sursa pomicolă însăşi: „Din pomu-aceasta nu gustaţi!". Eta Boeriu revine – e de înţeles – la concreteţea comestibilă a fructului, dar glasul misterios (care, de altfel, în tălmăcirea sa, nu mai provine din frunziş, ci „din tulpină" şi, cum se vede imediat, se identifică deja cu pomul însuşi) împodobeşte din nou originalul dantesc cu un adjectiv expresiv, selectat de această dată, cu coerenţă gastonomică, din sfera semantică a gustativului: „De roada mea veţi duce lipsă-amară". Doar câteva versuri mai la vale, în *Purg*. XXII, 146-147, ni se aminteşte că „*Daniello/ dispregiò cibo e acquistò savere*" („Daniel a dispreţuit hrana şi a dobândit cunoaşterea"), aşa cum putem (re-)citi în vetero-testamentara carte a lui *Daniel* (I, 3-20) despre evenimente ambientate la curtea regelui Nabucodonosor. Rezolvarea lui Coşbuc parcă anticipează, ca un făcut, opţiunea gustativă a Etei Boeriu comentată chiar adineaori: „Mâncările-n amar/ le-avu Danil şi-a strâns înţelepciune". Între formele Daniel şi Daniil, poetul traducător optează, sub presiuneaa metricii endecasilabice, pentru terţul sincopat (şi, cel puţin până atunci, exclus) Danil, ceea ce, la acest nivel poetic, nu pare să sune inacceptabil. Lectura operată de Eta Boeriu: „Daniel profetul/ prin foame dobândi

învăţătură" presupune, întâi, încadrarea tipologică personajului, exactă dar nu neapărat necesară, cum sugeram, la acest nivel poetic. În materie de hrană, din versiunea traducătoarei se poate deduce şi mesajul corect transmis de textul dantesc, dar şi, ceea ce nu ar mai corespunde cu adevărul textual, faptul că foamea în sine (sau, metodologic, înfometarea programată) ar constitui o sursă nemijlocită de învăţăminte sau, cel puţin, un mijloc (recomandabil) de a le dobândi (treptat sau la un moment dat)...

Următoarele şapte ocurenţe ale cuvântului *cibo* din textul integral al *Divinei Comedii* survin în ultima secţiune a capodoperei danteşti: *Paradisul*. Pentru început, cel mai mare poet al ultimelor două milenii recurge la acest termen în *Par*. III, 91. Fraza integrală acoperă două terţine, din care prima (v. 91-93) conţine termenul dintâi al unei comparaţii dezvoltate (din economie de spaţiu, nu o reproducem complet): „*Ma sì com'elli avvien, s'un cibo sazia,/ e d'un altro rimane ancor la gola,/ che quel si chere e di quel si ringrazia*/ (...)". Să încercăm o traducere liberă: „Dara aşa cum se întâmplă, atunci când o mâncare te satură,/ iar pentru o alta îţi rămâne încă pofta,/ aşa încât pe aceasta o ceri, iar pe cealaltă mulţumeşti/ (...)". George Coşbuc recompune în limba română această terţină aportând limpezime disociativă în raport cu textul-sursă: „Ci-aşa cum e, că, şi sătul, când noua/ mâncare tu o vezi şi poftă-ţi vine,/ de-ntâia mulţumeşti şi ceri pe-a doua/ (...)". Eta Boeriu oferă şi ea o variantă acceptabilă, lipsită de garnituri personale: „Dar după cum, deşi sătul de-un fel,/ la altul jinduieşti, ce-ţi stă-nainte,/ şi mulţumind ceri parte şi din el/ (...)".

Nu departe, chiar în *incipit*-ul cântului următor (*Par*. IV), dăm peste o altă comparaţie, mult mai spectaculoasă, iniţiată printr-o imagine argumentativă înrudită cu bine-cunoscutul argument care circulă sub denumirea de „măgarul lui Buridan". La Dante (*Par*. IV, 1-3), această componentă sună astfel: „*Intra due cibi, distanti e moventi/ d'un modo, prima si morría di fame,/ che liber'uomo l'un recasse ai denti*". O traducere literală ar suna în felul următor: „Între două [feluri de] mâncare, aflate la [aceeaşi] distanţă şi apetisante/ în aceeaşi măsură, mai curând ar muri de foame,/ decât, în mod liber, omul să o ducă [doar] pe una din ele la gură". Acest argument invocat în chestiunea liberului arbitru este tălmăcit de George Coşbuc după cum urmează: „De foame moare-un liber om mai iute/ decât să-mbuce-ntre mâncări, la fel/ de-aproape lui şi-egal lui de plăcute". În traducerea sa, răsturnările de topică practicate în raport cu aşezarea terţinei originale nu afectează înţelegerea acesteia. Dimpotrivă, Eta Boeriu interpretează moartea prin înfometare ca pe o locuţiune verbală („a muri de foame" = „a flămânzi") şi, mai ales, risipeşte datele argumentului referitoare la egalitatea de poziţie şi de atracţie a celor două

feluri de mâncare, cărora le păstrează doar numărul; de asemenea, în tălmăcirea ei, se pierde vocabula „liber", esențială în această chestiune filosofică: „De-ar fi din două feluri de bucate/ s-aleag-un om, ar flămânzi mai iute/ decât să-mbuce scurt, pe săturate". Pe lângă păstrarea a două cuvinte coșbuciene (adverbul „iute" și verbul „a îmbuca"), ceea ce iese în evidență din această versiune este, până la urmă, imaginea sugestivă, popular-sănătoasă, a actului hrănirii, dezvoltat de traducătoare prin adăugarea a două sintagme adverbiale ce trimit la metodă (eficientă) și la efect (benefic): în această (să nu uităm: paradisiacă) viziune complementară a traducătoarei, mâncarea se cuvine a fi devorată „scurt" și „pe săturate". Aproape că am uitat că ne aflam în universul lui Dante, sub aburinda senzație că ne-am pomenit, scurt, în lumea lui Budai-Deleanu...

În terțina *Par*. XVI, 67-69, Dante folosește termenul *cibo* într-o comparație ce vizează o problematică actuală, azi, mai mult decât oricând: „*Sempre la confusion de le persone/ principio fu del mal de la cittade,/ come del vostro il cibo che s'appone*". O traducere literal-explicativă ar putea suna: „Dintotdeauna amestecul oamenilor/ a pricinuit răul cetății,/ [la fel] cum răul vostru [al oamenilor vii, considerați individual, este pricinuit de] mâncarea care se suprapune [peste altă mâncare]". Această comparație se bazează pe dubla considerare a omului ca ființă socială și ca ființă individuală, iar Poetul vede în amestecul populațiilor cauza principală a decadenței comunităților citadine. Clarviziunea sa ar merita emulată. Iată însă versiunea românească a lui George Coșbuc: „Confuzia de familii-a fost oricând/ cetății-un început de-o nouă sfadă/ și-un rău, ca-n trup ce-ndopi de-al doilea rând". În varianta sa, „confuzia" trebuie citită nu ca fenomen mental, ci ca „amestec", etimologic, prin contopire. Lectura coșbuciană se restrânge, cel mai probabil și poate cu dreptate, la semnalarea „oamenilor noi" (*gente nuova*), întregi familii care, venite din împrejurimi, aglomerau marile cetăți, printre care se număra și Florența: de aici și „sfada" adăugată de marele nostru poet traducător. Versiunea pusă în circulație de Eta Boeriu este însă mult mai fluentă: „Căci pururi rău aduce-ntr-o cetate/ amestecul neamuri și de mlade,/ ca-n trupul vost' prisosul de bucate". Licența elidării adjectivului posesiv nu afectează o lectură cursivă, iar traducerea este, de această dată, economicoasă la modul lăudabil.

În Par. XXI, sfântul Petrus Damianus îi descrie lui Dante modalitățile existențiale ale pustniciei. În acest context, el afirmă că, la schit, „*pur con cibi di liquor d'ulivi/ lievemente passava caldi e geli,/ contento ne' pensier contemplativi*" (v. 115-116). Sau, pe românește, povestește că: „doar cu mâncăruri [simple, stropite] de licoare [adică: ulei] de măslin/ ușor petreceam veri și ierni,/ mulțumit în gândurile [mele] contemplative".

Explicaţiile parantetice sunt formulate urmând interpretarea lui Natalino Sapagno. În versiunea coşbuciană, sfântul narează cum: „cu singur sucul de măsline/ trăind, răbdai cu drag şi ger şi sete,/ în gânduri sfinte şi-mpăcat cu mine". Coşbuc elimină „hrana" din discursul pustnicului, înăsprindu-i astfel postul; în plus, arşiţa verii este tradusă prin consecinţa ei cea mai dramatică la nivel nutritiv: setea. Eta Boeriu traduce, din nou, cursiv: „că veri şi ierni geroase-am îndurat/ postind cu untdelemnul de măsline/ şi fericit pe Domnu-am contemplat". Dar cursivitatea traducerii adăposteşte un adaos epitetic pentru iarnă (geroasă, în timp ce verile nu se ştie dacă au fost deopotrivă toride), precum şi interpretarea „contemplativului" ca privire (adresată, desigur, lui Dumnezeu), gest ce pare să nu includă neapărat şi „gândurile" evocate de sfântul narator... Mai departe, în acelaşi cânt XXI al *Paradisului* dantesc, tot sfântul Petrus Damianus tinde spre punctul culminant al unei aspre invective îndreptate împotriva prelaţilor contemporani. Spre deosebire de aceşti îmbuibaţi, înaintaşii lor spirituali, apostolii de frunte ai creştinătăţii, umblau „*magri e scalzi,/ prendendo il cibo in qualunque ostello*" (v. 128-129). Conformându-se *Evangheliei după Luca*, în imaginea dantescă, Petru şi Pavel apar „slabi şi desculţi,/ luând masa în orice casă [unde erau primiţi]". Coşbuc ni-i înfăţişează, şi el, exemplar pe cei doi întemeietori ai creştinătăţii: „ca vai de ei,/ mâncând ce-aflau în orice-ospătărie". Nici Eta Boeriu nu se abate de la sensul discursului, atunci când ne re-povesteşte cum cei doi apostoli fruntaşi „Umblau [...]/ desculţi, ca vai de lume pe pământ/ şi n-alegeau când li se da mâncare". Care va să zică, în redarea în limba română a acestui exemplu de sorginte neo-testamentară, deosebirea de expresie dintre George Coşbuc şi Eta Boeriu rezidă, principalmente dar nu şi esenţialmente, în diferenţa dintre „vai de ei" şi „vai de lume". Cântul al XXIII-lea al *Paradisului* se deschide printr-o comparaţie neobişnuit de amplă, pentru care, prin dezvoltarea ambilor termeni, Dante întrebuinţează nu mai puţin de cincisprezece versuri (în termeni strofici: cinci terţine). Fără doar şi poate, fragmentul merită o analiză completă, dar, în abordarea noastră legată de aspectul nutritiv, ne vom lega doar, parţial, de primul termen al acestei comparaţii: o pasăre care, petrecându-şi noaptea în apropierea cuibului, veghează în aşteptarea zorilor, când va putea zbura după hrana necesară puilor. Spune Dante: „*per trovar lo cibo onde li pasca*" („pentru a găsi mâncarea cu care să-i hrănească" – v. 5). Fără probleme punctuale, Coşbuc redă pasajul sub forma: „hrană să le caute spre-a-i creşte", iar Eta Boeriu ne înfăţişează pasărea: „dornică să le găsească hrana".

Ultima utilizare, listată de Scartazzini, a cuvântului *cibo* întrebuinţat de Dante în *Divina Comedie*, în sensul „propriu", se situează în *Par*. XXVII,

132. Versul face parte dintr-un discurs al fericitei călăuze cereşti, cu care cântul se încheie şi pe care Natalino Sapegno îl cataloghează ca „*Lamento e profezia di Beatrice*". Discursul e motivat de persistenţa lăcomiei în lume. Vorbitoarea deplânge felul cum, la un moment dat, inocenţa copilăriei este înlocuită de răutatea, în fel şi chip, a vârstei adulte. La un moment dat, angelica învăţătoare exemplifică: „*Tale, balbuziendo ancor, digiuna,/ che poi divora, con la lingua sciolta,/ qualunque cibo per qualunque luna*". În cuvintele noastre, explicitând temporal primul gerunziu din original: „Unii, cât încă gânguresc, postesc,/ iar mai apoi devorează, [după ce s-au pomenit dotaţi] cu limba slobodă,/ orice [fel de] hrană pe orice [fel de] lună". Cu simple cuvinte, un copil care a fost cumincior şi nepretenţios atât timp cât încă nu era în stare să vorbească articulat, odată crescut (şi devenit capabil de vorbire articulată), devine lacom, înfulecând tot felul de mâncăruri indiferent de calendarul posturilor (implicitat de Dante prin evocarea lunii). În tălmăcirea sa, Coşbuc ţine aproape de originalul dantesc: „Cât timp mai bâlbâieşte-un prunc, ajună;/ cu limba-ntreagă stă numai să-ndoape/ orice mâncare-n orişicare lună". Eta Boeriu, însă, reformulează după propriile sale criterii: „De mic se-ndeamnă unul şi posteşte,/ ca mare-apoi să-mbuce ca nărodul/ în fice lună tot ce-n jur găseşte". Sincopa „fice" (pentru „fiece") nu frapează atât de mult cât, în confruntare cu originalul, excluderea referirii danteşti la schimbarea vârstelor omului prin modificarea capacităţii de exprimare lingvistică, care implică un salt calitativ în materie de inteligenţă (o inteligenţă, din păcate, nefolosită atunci când viciul lăcomiei intră în acţiune). În schimb, Eta Boeriu propune opoziţia mic-mare, în care al doilea element este caracterizat printr-o comparaţie („ca nărodul") ce subliniază aspectul prostesc şi chiar bestial al viciului (o nouă contribuţie personală la poetica „dantescă"). Nu lipseşte nici hiperbola (servită tot din cămara proprie) cu care traducătoarea încheie terţina („tot ce-n jur găseşte"), atenuată elegant prin inversiunea introdusă din necesităţi de rimă.

Bibliografie esenţială:

Dante: *La Divina Commedia* [3 vol.: *Inferno*; *Purgatorio*; *Paradiso*], a cura di Natalino Sapegno, Firenze, La Nuova Italia, 1985[3];

Dante: *Infernul*; *Purgatoriul*; *Paradisul*, în româneşte de George Coşbuc, Bucureşti, ESPLA, 1954; 1956; 1957;

Dante: *Infernul*; *Purgatoriul*; *Paradisul*, în româneşte de Eta Boeriu, Bucureşti, Minerva, 1982.

Scartazzini, G.A.: *Enciclopedia Dantesca. Dizionario critico e ragionato di quanto concerne la vita e le opere di Dante Alighieri*, *Volume II (Parte prima)*, *M-R*, Milano, Hoepli, 1898.

Diana Dobrița BÎLEA

Poezia, merindă întru săvîrşirea proscomidiei vieţii

Merindă întru săvîrşirea proscomidiei vieţii este poezia pentru sufletul şi mintea înfometate de trăiri estetice înalte. Dacă sufletul este *res cogitans* (substanţa care gîndeşte), trupul omenesc este *res extensa* (substanţă extinsă), fiind parte din natură. Cele două dimensiuni umane – suflet şi corp – au nevoie de susţinere diferită şi ca urmare nutrienţii pentru corp nu vor fi aceiaşi cu hrana pentru minte şi suflet. Dumnezeul lăuntric al fiecăruia dintre noi nu poate fi hrănit decît cu pasiune, rezultatul acestui fapt reflectîndu-se în viaţa noastră raţională şi emoţională.

„Poţi să mănînci după plăcere din orice pom din grădină, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănînci, căci, în ziua în care vei mînca din el, vei muri negreşit" (*Geneza*, 2:16-17), i-a spus Dumnezeu lui Adam, atenţionîndu-l asupra consecinţelor neascultării. Căzînd în păcat, oamenii au avut nevoie de un salvator care să intermedieze iertarea lor de către Dumnezeu. Cel care s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi s-a făcut om, Iisus Hristos, le arată apostolilor la *Cina cea de taină* cum urmează să fie jertfit, „frînt", pentru a-i mîntui pe oameni de păcatele lor. Foloseşte pîinea şi vinul, care au devenit astfel trupul şi sîngele Lui: „Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vîndut, a luat o pîine. Şi, după ce a mulţumit lui Dumnezeu, a frînt-o şi a zis*:* „Luaţi, mîncaţi; acesta este trupul Meu care se frînge pentru voi; să faceţi lucrul acesta spre pomenirea Mea". Tot astfel, după Cină, a luat paharul şi a zis: „Acest pahar este legămîntul cel nou în sîngele Meu; să faceţi lucrul acesta spre pomenirea Mea, ori de cîte ori veţi bea din el". Binecuvîntate în cadrul Sfintei Liturghii, pîinea şi vinul nu mai sunt hrană obişnuită, ci elemente euharistice care asigură intrarea în comuniune cu Dumnezeu. Hrana spirituală este aceea care hrăneşte intelectul, raţiunea, sufletul. Isus, cînd este ispitit, în pustie, să transforme pietrele în pîini, răspunde: „Este scris: *Omul nu trăieşte numai cu pîine, ci cu orice cuvînt care iese din gura lui Dumnezeu*." Convingerile noastre religioase ar slăbi sau ar dispărea la un moment dat dacă nu ne-am îngriji să le întreţinem căutînd continuu argumente ce ţin de logică şi de emoţie deopotrivă. Sfîntul Evagrie Ponticul spunea: „Precum pîinea este hrană trupului şi virtutea hrană sufletului, aşa rugăciunea duhovnicească este hrana minţii. Rugăciunea hrăneşte mintea şi-i dă viaţă"[1].

Rumi departajează hrana obişnuită de cea spirituală într-o poezie în care concentrează pilduitor aspectele caracterului divin al celei de a doua: „Există hrană, ca/ pîinea, care alimentează o parte// a vieţii tale şi hrană

ca lumina pentru cealaltă parte./ Sunt multe reguli despre cum ar trebui să te abţii// de la prima parte, dar numai o regulă pentru a ultima,/ Să nu te saturi niciodată. Mănîncă şi bea însăşi substanţa sufletului,// cum face candela cu uleiul pe care-l absoarbe./ Dăruieşte lumină celor printre care umbli." (*Există hrană, ca*).[2] A trăi viaţa arzînd precum o candelă şi mai ales a da aproapelui lumină din lumina noastră este învăţătura marilor religii, care configurează un fel de regulament de organizare şi funcţionare a omenirii în jurul unor indispensabile calităţi umane: bunătate, etică, integritate, omenie. La fel de strălucit şi de pilduitor o face şi Nichita Stănescu în *Respirări V*: „Etica, morala, adică starea de conştiinţă a păcatului, a erorii, provin din depărtarea cosmică, la om, dintre gură şi hrană. Această depărtare cosmică la om dintre gură şi hrană izolează omul de cosmos, îl însingurează şi-l individualizează, îi creează bunul simţ şi acceptarea de către el a lui însuşi, ca atare. (…) Piatra nu este nici morală, nici imorală. Piatra nu poate să aibă păcate. Ea nu poate fi nici cinstită, nici necinstită. Gura pietrei este hrana pietrei. În cazul pietrei nu există nici o demarcaţie între gură şi hrană. Ea mănîncă fiindu-şi sieşi de mîncare. Distanţa între gură şi hrană la om este cosmică. Omul are multiple guri concrete şi abstracte. Ochii lui, urechile lui, nările lui, creierul lui chiar sunt guri înfometate de felurite feluri de hrană, concretă sau abstractă. Distanţa enormă la om între gură şi hrană constituie febleţea sa, delicateţea sa, individualizarea sa, sentimentul erorii sale."[3]

Pîinea este unul dintre simbolurile cele mai prezente în religii, în credinţe, în tradiţii şi obiceiuri, în legende şi superstiţii. A avut o funcţie spirituală încă din vremea *Vechiului Testament* („Pe lîngă pîinile nedospite să se mai aducă dar la jertfă de mulţumire şi pîine dospită" – *Leviticul – cartea a treia a lui Moise*, 7: 13), este trupul lui Hristos şi deci un simbol al vieţii veşnice, este hrana pe care o cerem lui Dumnezeu prin cea mai cunoscută rugăciune creştină („pîinea noastră cea de toate zilele/ dă-ne-o nouă astăzi"), în multe ţări întîmpinarea oaspeţilor se face cu pîine şi sare (sarea fiind un alt produs cu multe semnificaţii simbolistice, a constituit aurul antichităţii şi al Evului Mediu, preţuit în comerţul acelor vremuri etc.). Pentru a obţine sprijinul maselor, Lenin a invocat cele mai stringente nevoi ale lor promiţîndu-le „pace, pămînt şi pîine". „Omul muncitor de pîine nu duce dor", spune un proverb şi a intrat în vorbirea comună expresia „a-şi cîştiga pîinea", care este sinonimă cu a munci pentru a avea din ce trăi. Poetul latin Juvenal utilizează într-o satiră expresia „pîine şi circ" (*panem et circenses*), prin care ironizează atît naivitatea împăraţilor romani din perioada de decadenţă a imperiului care credeau că vor putea potoli revolta şi vor adormi alte nevoi ale oamenilor oferindu-le spectacol

şi apoi ceva de mîncare, cît şi naivitatea poporului care pentru o vreme chiar putea fi astfel manipulat. Mai mulţi scriitori au preluat expresi, printre ei Dostoievski (în *Fraţii Karamazov*), H. Sienkiewicz (în *Quo vadis?*), Suzanne Collins (în trilogia *Jocurile foamei*). Tot ca simbol al hranei e folosită pîinea şi în lirica universală. Visul de iubire al poetului italian Gianni Rodari se îndreaptă către oamenii înfometaţi din lumea întreagă: „Dacă aş fi brutar/ Aş coace o pîine/ Atît de mare, încît să satur/ Toată, toată lumea/ Care nu are de mîncare./ O pîine mai mare ca soarele,/ Rumenită, parfumată/ Ca şi viorelele./ O aşa pîine/ Ar vrea să mănînce/ Cei din India şi din Chile/ Săracii, copiii,/ Bătrînii şi păsărelele./ Ar fi o zi de păstrat în memorie:/ O zi fără foame!/ Cea mai frumoasă zi din toată istoria! (*Pîinea*)[4]. Khayamm identifică fericirea asociind-o cu pîine, apă şi ochii iubitei: „Puţină apă şi puţină pîine/ Şi ochii tăi în umbra parfumată./ N-a fost sultan mai fericit vreodată/ Şi nici un cerşetor mai trist ca mine".[5] Preţuirea hranei şi bucuria de a o avea ori de a o putea oferi altora sunt teme care nu vor dispărea niciodată din preocupările spirituale ale omului: „Să mesteci mămăliga, s-o pui pe cîrpător,/ mai crezi că-i cu putinţă şi-acum, şi eşti dator./ S-o tai c-un fir de spegmă ori să o rupeţi singuri/ şi-n blidele cu lapte s-o stîmpăraţi sub linguri.../ Ce gînduri sfinte-n toate încep să te cuprindă/ cu aburul ce suie, stăpîn, pînă la grindă!/... În vremea cinci, focul părea ca un altar/ văzut din drumul ţării la casa din hotar" (*Cina*)[6]; „Străbunicul meu a fost negustor de grăsime/ şi azi încă/ îl mai cunoaşte fiecare/ [...]/ şi se-mbulzesc/ la masa lui/ care a fost şi masa Domnului/ [...]/ plantă viţă-de-vie/ şi-i adună pe cerşetori;/ soţia lui, Maria cea cu panglică neagră,/ îi mai dărui încă vreo mie de ani./ El descoperi muzica porcilor/ şi focul amărăciunii,/ vorbea despre vînt/ şi despre nunta morţilor./ El n-ar da nici un dram de slănină/ pe deznădejdile mele." (*Străbunicul meu a fost negustor de grăsime,* Thomas Bernhard)[7].

Lăcomia, îmbuibarea, imboldul de a lua de la gura celuilalt în beneficiul propriu, risipa au fost aspru sancţionate şi în poezie. Anton Pann, „finul Pepelei, cel isteţ ca un proverb", n-a pierdut prilejul de a încerca să-i îndrepte cu vorba sa meşteşugită pe greşiţi. În poezia *Despre mîncare*, oferă, în binecunoscutu-i stil aforistic, o adevărată lecţie de cumpătare: „Omul trăieşte cu ce bagă în gură,/ Pîntecele omului n-are fereastră ca să i se vază ce a mîncat./ Pâine cu sare e gata mîncare./ Dintr-o ridiche patru feluri de mîncări se face: rasă şi nerasă, cute şi felii./ Cine caută gurii i să dezgoleşte turii./ Cine mănîncă puţin mănîncă de mai multe ori./ Omul nu trăieşte să mănînce, ci mănîncă să trăiască./ De aceea/ Mîncarea de dimineaţă lasă-o pentru seară./ Şi/ Lucrul de seară nu-l lăsa pentru dimineaţă./ Gura omului e iad, cît să-i dai, tot zice *ad.*/ Astăzi să

mănînci cît un bou, mîine ceri să mănînci cît doi./ Însă/ Şi un nebun mănîncă nouă pîini, dar e mai nebun cine i le dă./ Orce lucru cînd e mai puţin să pare mai cu gust./ Găina cînd se vede în grămadă, rîcîie cu picioarele./ Păduchele cînd se satură iese în frunte./ Iar/ Flămîndul codri visează şi vrabia mei./ Posteşte robul lui Dumnezeu, dacă nu găseşte tot mereu./ Că/ Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale./ Cine are bea şi mănîncă, cine nu, stă şi să uită./ Omul care este harnic totdauna are praznic./ Iar nevoiaşul şi prostul şi în ziua de Paşti postul./ Că/ Astăzi cînd are parale mănîncă zaharicale./ Şi/ Cînd se caută mîine, n-are cu ce să-şi ia pîine./ Azi are, satură zece, şi mîine flămînd petrece./ De aceea/ Gîndeşte de astăzi şi pentru mîine./ De ai venituri mititele, mai opreşte din măsele."[8]

De asemenea, Edgar Lee Masters denunţă în celebra sa carte *Spoon River Anthology* micimea omului în ciuda oricăror eforturi de a urca o treaptă-două mai aproape de zei, similitudinea dimensiunilor sale esenţiale cu cele ale celorlalte fiinţe de pe pămînt. Funcţia spirituală a creierului uman este, pînă la un anumit punct, un fals miracol atîta vreme cît fiinţarea din această perspectivă nu schimbă cu nimic condiţia umană: „Dar iată aici o glumă de mărime cosmică:/ Perversitatea naturii care a făcut ca omul/ Să dezvolte cu creierul său o viaţă spirituală –/ Oh, miracolul lumii! –/ Cu acelaşi creier o maimuţă sau un lup/ Caută hrană şi adăpost şi se împerechează, înmulţindu-se./ Astfel l-a creat natura pe om,/ Într-o lume în care ea nu i-a dat nimic de făcut,/ La urma urmei – (deşi sufletul său puternic se roteşte permanent/ Într-o ineficientă risipă de energie,/ Încercînd să se angreneze el însuşi în morile zeilor) –/ În afară de a căuta hrană şi adăpost şi a procrea!" (*Profesor Newcomer*)[9]

Poetul italian Trilussa (Carlo Alberto Salustri), satirizează în fabula *Dezinteresatul* năravul unora de a se preface că se pun în slujba altora, cînd în realitate o fac doar în interesul propriu. Alegoria are drept personaje păianjenul (ipocritul) şi musca (naivul/ignorantul care cade cu uşurinţă în tot felul de capcane): „O Muscă alunecă în borcanul/ plin cu dulceaţă/ şi rămase pe jumătate lipită./ Încerca să stea deasupra, inutil:/ Încerca să iasă, îşi zbătea aripile, nimic!/ Cu cît se ţinea mai tare de sticlă/ Cu atît aluneca mai tare înapoi./ Un Păianjen care din întîmplare/ lucra pe grinda tavanului/cu un fir de pînză, drept, drept,/ coborî glonţ pe vas:/ -Ce Muscă frumoasă! – zise – pare un pui!/ Trebuie s-o salvez/ luînd-o de gît/ Cel puţin e un cîştig/ Că fac o faptă bună şi… o mănînc. –/ Cunosc un prostănac de amic/ Care are aceleaşi metode ca şi Păianjenul"[10].

Dar, dacă ne punem întrebarea lui Hölderlin, „La ce bun poeţii în timpuri sărace?" (din poezia *Pâine şi vin*), poate că ar trebui să răspundem

citîndu-l pe acelaşi Trilussa, care, cu subtilitate, ne învaţă să descoperim fericirea în micile bucurii pe care viaţa ni le oferă continuu, dar pe care noi, vajnici căutători ai nemaitrăitelor sentimente de sublim şi ai satisfacţiei desăvîrşite, nici nu le observăm: „O albină se aşază/ pe un boboc de trandafir:/ îl suge şi pleacă./ Una peste alta, fericirea/ este un lucru mic."[11]

Bibliografie:

Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă: ştiinţa sfinţilor părinţi*, traducere: Irina Luminiţa Niculescu, Ed. Învierea, Arhiepiscopia Timişoarei, 1998;

http://www.citatepedia.ro/index.php?q=hrana+sufletului&r=p;

Nichita Stănescu, *Respirări,* Editura Sport-Turism,1982;

http://www.ricetteecooking.com/pages/n/il-pane.html;

http://poetii-nostri.ro/omar-khayyam-putina-apa-si-putina-paine-poezie-id-11973/;

Ion Horea, *Locul şi ceasul*, Editura Minerva, 1994;

Poezie austriacă modernă – De la Rainer Maria Rilke până în zilele noastre, antologie şi traduceri de Maria Banuş şi Petre Stoica, Editura Minerva, 1970;

Anton Pann, *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii*, Editura Jurnalul Naţional/Litera, Bucureşti 2011;

http://www.citatepedia.ro/comentarii.php?id=170173;

https://www.facebook.com/Carlo-Alberto-Salustri-Trilussa-27379443068/;

https://www.poesiedautore.it/trilussa/felicita-di-trilussa.

Cristina RUSU

„Şi Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieţii..."

„Şi Iisus le-a zis: Eu sunt Pâinea vieţii; cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede în Mine niciodată nu va înseta." (Ioan – 6, 35). Ioan scrie în Evanghelia sa aceste cuvinte după ce Iisus a plecat dincolo de Marea Galileii şi a hrănit acea mulţime de oameni ce îl urmau, înmulţind cele cinci pîini şi cei doi peşti.

În călătoria lor spre Canaan, israeliţii s-au hrănit în pustie cu mană din cer şi cu apă din stîncă, adică cu pîine şi cu apă de la Dumnezeu. De această hrană cerească are lipsă şi sufletul nostru pe parcursul vieţii noastre. O hrană pentru sufletul nostru este şi Cuvîntul lui Dumnezeu. Scripturile sunt o pîine cerească. Insuflate de Dumnezeu, ele sînt o pâine ce s-a pogorît din cer. „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci şi cu tot cuvântul

care iese din gura lui Dumnezeu“ (Matei. 4, 4; Ier. 15, 16). Dar hrană sufletească este şi rugăciunea, „pâinea cea de toate zilele“ a sufletului nostru. Chiar Iisus Mântuitorul S-a dat pe Sine Însuşi ca o hrană pentru viaţa şi mîntuirea sufletelor noastre. Jertfa Lui cea sfîntă este cea mai scumpă hrană a sufletului nostru. Luînd Iisus pîinea şi binecuvîntînd, a zis: „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu“; şi, luând paharul, a zis: „Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele Meu… care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor“ (Matei 26, 26-28). „Eu sunt pâinea vieţii… Eu sunt pâinea cea vie care s-a pogorât din cer… Trupul Meu este adevărată mâncare şi Sângele Meu adevărată băutură… Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru el“ (Ioan – 6, Corinteni – 11, 22-29). Creştinul nu poate trăi în Hristos, dacă nu Îl mănîncă şi nu Îl bea pe Hristos prin Sfînta Împărtăşanie. Sînt foarte profunde aceste cuvinte ale Mîntuitorului Hristos; „Eu sunt pâinea vieţii”, pentru că Hristos nu se referă doar la o simplă pîine, ci la pîinea vieţii şi la setea noastră de a-L cunoaşte şi urma dobîndind veşnicia. Cînd ne împărtăşim, primim Sfîntul Trup şi Sfîntul Sînge, ca merinde pentru drumul spre veşnicie. Prin Sfînta Împărtăşanie, omul simte harul lui Dumnezeu şi dragostea Lui pentru noi oamenii. Cine se hrăneşte cu Hristos preţuieşte valoarea Sfintei Cruci. Acolo pe cruce Hristos a fost dreptate deplină şi dragoste deplină. Omul care se află în pace se hrăneşte la cruce. Şi nu se hrăneşte la cruce pentru a se afla în siguranţă, ci pentru că Îl iubeşte pe Hristos. El este pentru noi Mîntuitorul care ne hrăneşte cu grîu şi apă aici pe pămînt, iar cînd creştinul pleacă dincolo, Hristos îl hrăneşte cu lumină.

„Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi”. Adică, dă-ne tot ce ne trebuie pentru trup şi suflet. De ce ne rugăm pentru „pâine". În pîine se găseşte tot ce este necesar ca să vieţuim pe pământ. Mîntuitorul ne-a arătat cum să cerem pîine spre fiinţă; adică să fim mulţumiţi cu păstrarea trupului nostru îndestulat şi să nu ne depărtăm sufletul de la grija dumnezeiască. Rostirea cuvintelor „pâinea noastă cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi”, îl face pe cel ce se roagă să se gândească să ceara pâine pentru el şi pentru aproapele ca să ajute pe cel în necaz. Sfîntul Grigorie de Nissa spune că: „Dacă pâinea cu care ne hrănim nu este răpită de la altul, dacă nimeni n-a flămânzit ca să ne săturăm noi şi nimeni n-a suspinat ca să ne umplem noi pântecele, ci este agonisită cinstit şi deci, din al său, şi este rod al dreptăţii şi spic neprihănit şi neamestecat al păcii, pâine a lui Dumnezeu este una ca aceasta”. Hrana trupească nu poate îndestula pe om, pentru că el are şi un suflet în care este întipărit chipul lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi ne spun că „pâinea” pe care o cerem în Rugăciunea Domnească nu este numai pîine trupească, ci şi sufletească. Adică pîinea

sufletului; o pîine care hrăneşte pe omul adevărat, cel zidit după chipul lui Dumnezeu. „Pâinea lui Dumnezeu este acea pâine ce se pogoară din cer şi dă viaţă lumii" (Ioan 6, 33). Pîinea sufletului este cuvântul lui Dumnezeu, adică cunoaşterea Sfintelor Scripturi.

Hrana cea mai necesară sufletului nostru este cuvîntul lui Dumnezeu, despre care zice Scriptura: „nu numai cu pâine va trai omul, ci şi cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu" (Matei 4, 4). Fără pîinea aceasta „omul cel dinlăuntru" (Romani 7, 32; II Corinteni 4, 16), moare, ca şi cum ar fi sfîrşit de foame. Această pîine a cunoaşterii este de mare folos sufletului şi fără ea omul nu poate trăi în Hristos. Hrana noastră cea spre fiinţă şi din care trăiesc sufletele pe pământ este cuvîntul lui Dumnezeu.

Cealaltă hrană a sufletului este Sfînta Împărtăşanie în Hristos: „Trupul Meu cu adevărat este mâncare şi Sângele Meu cu adevărat este băutură; cela ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el" (Ioan 6, 55, 56). La Sfînta Liturghie, rugăciunea Tatăl nostru se rosteşte înainte de frîngerea şi împărtăşirea cu Sfintele Taine, „cu scopul ca noi, voind să primim sfântul Trup şi Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, să I le cerem nu numai întru numele lui Iisus Hristos, ci şi prin rugăciunea Lui"(ibidem Ioan 6). Pîinea spre fiinţă este pîinea celor ce mănîncă trupul lui Hristos. Ea întăreşte şi sfinţeşte trupul şi sufletul.

Cuvîntul: „astăzi", din versetul „pâinea cea de toate zilele/ dă-ne-o nouă astăzi", (Matei 6, 25-34), înseamnă veacul cel de acum, cîtă vreme trăim în lumea aceasta. Să nu uităm însă că sîntem muritori şi avem o viaţă care trece repede. Să cerem în rugăciune pîine, dar doar pîinea de trebuinţă zilei acesteia.

Bibliografie:

Biblia, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca 2009

Scrieri dogmatice şi exegetice, Sfântul Vasile cel Mare, Editura Basilica, 2011

Biblia comentată. Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 2000

Filocalia, Dumitru Stăniloae, Editura Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2008

Pâinea cerească, Sfântul Serafim la Dmitrovului, Ed. Sophia, Bucureşti, 2014

Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl Nostru. Cuvânt ascetic, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2015

Gheorghe SIMON

Poezia e hrana sufletului

Poezia e hrana sufletului, iar sufletul e duhul cuvintelor. Poezia însufleţeşte litera moartă şi o înduhovniceşte, conferindu-i aura unei bune întocmiri şi chipul unei alcătuiri vii. Oricâte semne ar semăna omul pe pământ şi în lucruri, nici unul nu va avea ponderea şi puterea dezvăluirii, nici putinţa semnificării, fără citirea alfabetului într-o ordine princiară, inerentă oricărui limbaj, care să nu fie şi conţinut şi conţinător, al unui mesaj, care să fie deopotrivă şi expresie a cunoaşterii şi a medierii imediate, între cel care vorbeşte şi cel care ascultă, între cel care scrie şi cititorul iniţiat în arta citirii în gând: că numai cu pâine se va hrăni omul.

Poezia e hrană pentru minte şi pentru suflet, ca o rugăciune care se rosteşte dela sine, o îngânare a vocalelor şi o înrâurire a consoanelor, într-o ordine incantatorie, divină şi cosmică, umană şi pământeană. De la poetul sever, Homer, până la Nichita Stănescu, iubirea şi cunoaşterea sunt vectorii unei rostiri, sferă transparentă a unei revelaţii princiare. În felula acesta, funcţia limbajului e una a cunoaşterii interioare a ceea ce Rilke numea *fructul ultim*: "şi dacă simţiţi cu spaimă că Hristos nu este nici acum, în ceasul acesta în care vorbim despre el, – ce vă îndreptăţeşte să-l credeţi dispărut ca un fost, pe El care n-a fost nicicând, şi să-l căutaţi ca şi când s-ar fi pierdut? De ce nu vă gândiţi că e cel ce vine, cel iminent, cel viitor, *fructul ultim* al unui copac, căruia noi îi suntem frunze." Îndemnul lui Rilke spre a urma calea cunoaşterii poetice îl regăsim la Eminescu: *El n-a fost pe când era/ El e când nu e.*

Mi-e sete. Când Mântuitorul Iisus Hristos rosteşte cel de-al cincilea cuvânt de pe cruce, mai înainte de a-şi da duhul, la capătul agoniei, apăsat, grav şi uman, prea uman, e o confirmare a împlinirii Legii celei noi, de a fi cât mai uman cu putinţă şi cât mai firesc dedicat naturii umane, însetate de adevăr şi de dreptate, de încetare a suferinţei şi de consfinţire a celei de-a doua Naturi a Fiului lui Dumnezeu, care îşi asumă nu doar moartea prin jertfire, ci, mai mult, firea firească a naturii umane. Omul e însetat nu doar de cunoaştere, ci de mântuire, aflat la ananghie, în agonia ultimei clipe.

Mai întâi a fost rugămintea fierbinte către Dumnezeu Tatăl de a-l scuti de cea mai cumplită clipă, clipa morţii: Treacă de la mine paharul acesta. E paharul din Mâna muritorului, în ultima clipă a vieţii, ultima sorbire. Paharul acesta, la Cina cea de Taină, va fi unul pentru toţi, şi, prin împuternicire, va deveni potir din care cei care se împărtăşesc vor fi eliberaţi de moarte, vor sorbi din apa vie a vieţii fără moarte. Întristat şi mâhnit, şi mergând puţin mai înainte, a căzut cu faţa la pământ, rugându-

se şi zicând: *Părintele meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta!* Însă nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu. Repetă rugămintea, fără a insista: Părintele meu, dacă nu este cu putinţă să treacă acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta. A treia oară, Mântuitorul foloseşte aceleaşi cuvinte, fără a mai aştepta un răspuns. Mântuitorul Iisus Hristos e cum nu se poate mai încercat, apelând la mila părintească a Tatălui de a face o excepţie în ultima clipă a respirării, cu toate că ştia că doar Tatăl ar putea face asta. Faptul că nu poate trece peste voia Tatălui îl face să îndure neîndurarea prin moarte, pentru eliberarea sufletelor de sub tutela morţii, *clipa tuturor oamenilor*, şi de aface să fie posibil imposibilul, împlinirea noii Legi, desăvârşirea lucrării dumnezeieşti, prin jertfa de sine, ca Învierea să nu fie o înscenare, ci o confirmare a Făgăduinţei plenare.

Setea de Adevăr şi de dreptate. În cea de-a şasea Fericire găsim un răspuns la căutarea dreptăţii: Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetaţi de dreptate, că aceia se vor sătura. Cu o completare la cea de-a zecea Fericire: Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor.

Mi-e sete de repaos. Copleşit de prea mult şi de arderea de tot, Eminescu, în agonia cunoaşterii şi a revelaţiei sensului vieţii, va invoca setea de repaos, întrucât pentru el suferinţa e calea cea mai aspră a eliberării din noaptea nimicniciei. Eminescu invocă moartea şi încetarea durerii: Mi-e sete de repaos. Setea de repaos eminesciană e starea ultimă a unei cunoaşteri plenare, după măreaţa, uriaşa şi neasemuita creaţie poetică, după epuizarea energiilor creatoare. Când îi cere Demiurgului dezlegarea de nemurire, Hyperion primeşte refuzul, ca pe o eliberare din cele care nu cunosc moartea. Una din eliberări se referă la artă, la creaţie, la puterea cuvintelor şi la armonia orfică a suntelor, de a umple golul din suflete. Împlinirea dorinţei e încetarea aspiraţiei. Pământenii sunt nesăţioşi şi nu-şi pot astâmpăra nerăbdarea decât sesizând alte dorinţe.

Omul poate trăi fără pâine, dar nu fără poezie. Hrană cerească, poezia e rodnicie a sufletului, pregustare din pârga luminii. În acolada treimică a condiţiei pământeanului, naştere, viaţă şi moarte, se petrec toate ca o singură clipă eminesciană: *Patria vieţii e prezentul*. În paradigma treimică a cunoaşterii, creaţia poetică e răspunsul la o chemare interioară, o respirare a Duhului, în tot largul unei mai bune întocmiri a văzduhului, altfel, creaţia nu-l va putea cunoaşte pe Creator, şi chiar de vor trece cerul şi pământul, Cuvântul nu va trece decât prin Duhul proniator, izvoditor, mântuitor, eliberator.

Daniela ANDRONACHE

Materialitatea şi spiritualitatea hranei în lirica americană din secolele XIX şi XX

Tematica poetică este inepuizabilă, ca şi talentul şi forţa creatoare a poeţilor pentru care nu există subiect banal, neimportant sau neinteresant. Poezia reflectă orice are legătură cu viaţa, iar un mare scriitor poate prezenta într-o manieră magistrală, demnă de interes şi admiraţie, chiar şi un fapt neînsemnat. Prin poezie, prozaicul cotidianului se transfigurează, capătă valenţe nebănuite de lumea profană. Poezia înseamnă putere, magie şi har, înseamnă deschidere către un univers al sublimării, al emoţiei şi al sensibilităţii. Ea nu are nevoie de mesageri sau de interpreţi. Vorbeşte pentru sine şi se adresează sinelui din noi cu care este consubstanţial. Cum hrana, alături de aer şi apă, reprezintă un element primordial în susţinerea vieţii pe pământ, referirile la ea nu puteau lipsi din paginile unei cărţi de poezie. Vom reda în eseul nostru critic viziunea unor poeţi americani din secolele XIX şi XX cu privire la această tematică.

În poemul „Pornind din Paumanok", Walt Whitman prezintă locul său de naştere – Long Island, denumită Paumanok de către nativii americani, cu mândrie şi cu sentimentul apartenenţei: „Plecat de pe Ţărmul-în-Formă-de-Peşte, din Paumanok, unde m-am născut,/ Om dintr-o bucată, zămislit şi crescut de-o mamă fără seamăn pe lume,/(...)/Aprig locuitor al pădurilor Dakotei, mîncînd carne şi adăpostindu-mă la izvoare,/ Sau trăind retras ca să visez şi să cuget prin vreun bîrlog adînc,/ Departe de vuietul oraşelor, petrecînd răgazuri de răpitoare bucurie;/ Cunoscînd ca pe un frate proaspătul şi darnicul, învolburatul Missouri, cunoscînd puternica Niagara;/ Prieten al turmelor de zimbri care pasc în prerii şi al taurului pletos cu pieptul lat;/ Îndrăgostit de pămînt, de stînci, de florile celei de-a Cincea-Luni, de ploi şi zăpezi, cunoscînd constelaţiile şi minunîndu-mă;/ Eu, cel care deprins-am glasul mierlei şi zborul şoimului,/ Şi-n zori de ziuă ascultam şuierul nemaiauzit al sturzului sihastru în cedrii mlaştinilor,/ De unul singur cîntînd în Apus,/ Sun toate trîmbiţele Lumii Noi."[1] Perfect integrat în mediul său de proveniență, trăind cu intensitate relaţia cu natura, înţelegând limbajul elementelor naturale, îndrăgostit de minunile acesteia, poetul găseşte în acest loc sursa sa de inspiraţie, de

[1] *Antologie de poezie americană de la începuturi pînă azi,* vol.1, Editura Minerva, Bucureşti, 1977, p.1 84-185, traducerea Mihnea Gheorghiu.

hrană atât pentru el cât şi pentru „turmele de zimbri", precum şi un izvor de "răpitoare bucurie".

Din această poziţie de privilegiat al sorţii, de trăitor al bucuriei, poetul consideră o datorie de onoare să elogieze cu talentul său frumuseţea şi bogăţia pământurilor natale: „Oricine ai fi – am nesfîrşit de multe a-ţi spune!/ Fiică a pământurilor, îţi aşteptai poetul?/ Îl aşteptai pe acela cu gura ca rîul şi mîna întinsă spre zare?/ Către bărbaţii acestor State şi către femeile acestor State/ Ţîşni-vor din mine cuvinte de slavă, cuvinte despre pămînturile Democraţiei."[1] Bucurându-se de darul de a fi poet, Walt Whitman devine vocea naţiunii sale şi revarsă profuziunea de gânduri şi tumultul sufletului său în „cuvinte de slavă". Versurile următoare debutează cu o invocare plină de ardoare a pământurilor ţării sale şi atributelor lor definitorii: „Pămînturi îmbrăţişate, pămînturi hrănitoare!/ Pămînt al cărbunelui şi al fierului! pămînt al aurului! Pămînt al bumbacului, al zahărului şi al orezului!/ Pămînt al grîului, al vitelor şi al porcilor! pămînt al lînei şi al cînepei! pămînt al merelor şi al strugurilor! Ţară a păşunilor, a ierburilor lumii! Ţară a acestor podişuri fără de margine, cu aer dulce!/ Ţară a tumelor, a grădinilor, a sănătoaselor bordeie de chirpici/ Ţară pe care o încinge către nord-vest Columbia, iar la sud-vest Colorado!/(...)/ Ţară a celor Treisprezece State începătoare!/ Pămînt al ţărmurilor oceanice! Pămînt al sierrelor şi al piscurilor!/ Pămînt al corăbierilor şi al matrozilor! pămînt al pescarilor!/(...)/ Nu mă pot dezlipi de voi! De nici una mai lesne ca de alta!"[2] Ţinutul descris de poet în aceste versuri este susţinător al vieţii atât prin ceea ce este înlăuntrul său – resurse energetice, minereuri şi zăcăminte aurifere, cât şi prin ceea ce se află la suprafaţa sa. Este dătător de hrană în cele mai variate feluri – culturi agricole, grădini, livezi, vii, păşuni, turme de vite. Oceanul ce înconjoară această insulă abundă şi el în surse de hrană, motiv pentru care insula Paumanok e numită şi „pământ al pescarilor". Pe lângă bogăţia resurselor amintite, şi multitudinea formelor de relief contribuie la frumuseţea edenică, aproape ireală a insulei. În ţara podişurilor „fără de margine, cu aer dulce", sufletul plin de iubire al poetului trăieşte o sublimă desfătare întocmai ca sufletele eroilor romani care după moarte se desfătau în Câmpiile Elisee: „O, moarte! O, în ciuda ei, sînt încă printre voi, la ceasul acesta nevăzut, cu nestinsa mea dragoste,/ Străbătînd pe jos Noua Anglie,

[1] Ibidem, p. 195, traducerea Mihnea Gheoghiu.
[2] Ibidem, p. 196.

ca un prieten, ca un drumeț,/ Desculț, bălăcindu-mă în undele blînde-ale verii, pe plajele dragului meu Paumanok."[1]

În poemul „Pe cînd înforea liliacul", dedicat preşedintelui Abraham Lincoln, care a fost împuşcat pe 14 aprilie 1865 la Teatrul Ford din Washington, acelaşi Walt Whitman vorbeşte din nou, pe un ton nostalgic de data aceasta, cu gândul la cel ce-a fost ucis, de frumuseţea naturii şi de măreţia ţării sale: „În zilele cînd înflorea-n grădină ultima oară liliacul,/ Şi se topea-n apus de timpuriu luceafărul,/ Mi-am cernit portul şi-l voi mai cerni în fiecare altă primăvară.// Eternă altă primăvară, mi-aduci treimea asta totdeauna:/ Liliacul în floare, luceafărul, pîlpîind în apus/ Şi gîndul la cel ce mi-e drag.// O, cum pot eu însumi cînta pentru mortul acesta iubit?/ Şi cum să-mi împodobesc mai frumos acest cînt pentru sufletul mare blînd ce s-a dus?// (...)// Manhattanul meu cu clădirile-i nalte ca nişte clopotniţi, cu volbura mării, cu navele lui,/ Ţara asta cu forme variate şi vaste, sudul şi nordul bătute-n lumină, malurile lui Ohio şi furtunosul Missouri,/ Şi iarăşi preriile imense, acoperite de iarbă şi grîne,/ Acestea sînt trupul şi sufletul lui – ţara asta!"[2]

Grânele, iarba şi preriile imense reprezintă hrana pe care pământul o oferă oamenilor şi tuturor necuvântătoarelor. Dar pământul ţării natale este format şi din trupurile morţilor care se transformă în roade asemeni boabelor de grâu după ce sunt îngropate între brazde.

Despre grâne ca sursă de hrană şi despre frumuseţea holdelor aurii în miez de vară vorbeşte şi poetul Edwin Arlington Robinson în poemul „Snopii": „Pe unde vîntul bîntuia odată/ Acuma grîul crud s-a pîrguit;/ Şi, ca într-un descîntec neghicit,/ Treptat se schimbă-n aur lumea toată."[3]

În viziunea poetului, snopii de grâu nu au doar trup, ci şi duh şi sens. Sensul, chiar dacă rămâne „nerostit", este cu atât mai „grăitor" – acela de a susţine viaţa pe acest pământ, de a hrăni oamenii şi necuvântătoarele: „Acolo, trup şi duh neodihnit;/ Purtînd un sens cu cît mai nerostit/ Cu-atît mai grăitor. Şi astfel, iată,/ Pe-acel meleag cu zile schimbătoare/ Vin zile calde pînă-n ziua cînd/ Dorm snopi de aur, mii, lucind în soare,/ Sortiţi să drumeţească în curînd-/ De parcă mii de fete bălăioare,/ Sărind din pat, să plece au de gînd."[4]

În poemul „Fiul rătăcitor", acelaşi poet se adresează fratelui său întors acasă după o lungă rătăcire, din perspectiva fiului cuminte care a

[1] Ibidem, p. 197.
[2] Ibidem, p. 201-202.
[3] Ibidem, p. 258, traducerea Tudor Dorin.
[4] Ibidem, p. 256.

rămas supus tatălui lor. Acesta din urmă îi aminteşte fratelui său, cu o uşoară invidie, despre viţelul cel gras pe care tatăl lor l-a sacrificat bucuros în cinstea întoarcerii acasă a celui ce rătăcise prin lumea de patimi şi păcate: „Cum nu te bucuri, frate-meu, niţel/ Măcar de gustul grasului viţel?/ Căci, dacă toate-n casă-s cum le ştiu,/ Nu te-nfruptai, de nu-mi venea să viu."[1] Aici nu avem de-a face cu hrana comună, „cea de toate zilele" – aşa cum spun cuvintele rugăciunii domneşti „Tatăl nostru", ci cu o hrană aleasă, care are menirea de a marca un moment de mare sărbătoare în viaţa unei familii.

În poemul „Povaţă unui corb din Rusia", poetul Joel Barlow vorbeşte cu un corb, personajul central al acestui poem, pe care îl mustră pentru nesăbuinţa lui de a petrece iarna în Rusia unde vremea este foarte geroasă, ziua este scurtă, iar hrana greu de găsit: „De ce iernezi aici, nebun cernit?/Acest cer sur, de tine asurzit,/ Să te împingă-ar trebui spre-o zare/ Unde lumina-i mai îmbietoare,/ Iar noaptea-mumă-i face zilei loc[2]." Poetul îl sfătuieşte pe corb, care îl urmase pe Napoleon în campania lui din Rusia, să plece în Spania unde vremea este mai caldă, iar sursele de hrană se găsesc din belşug: „Te teme că n-o să ai ce pune-n cioc,/ Că-ţi va lipsi măcelul, hrană-aleasă/ Ce te-a atras la marginea geroasă/ A lumii, după bunul tău amic/ Napoleon? -/ Te temi că nu-i nimic/ De ciugulit în Miazăzi, de unde/ Porniră Miazănoaptea s-o inunde/ Oşti mari de-austrieci şi bavarezi,/ Italieni – toscani sau calabrezi -,/ Franţuji şi nemţi, toţi osîndiţi la moarte/ De către sîngerosul Bonaparte?/ Te temi că n-a lăsat în urma lui/ Războaie, şi-or rămîne nesătui/ Înaripaţii canibali? – Croncăne,/ Ţi-s temerile fără rost. Şi vane!/ Te-ntoarce-n Spania şi vei găsi/ Ostaşii, numai buni spre-a vă hrăni!"[3] Ca şi cum nu a fost suficient de convingător, poetul îşi reia sfatul dat corbului căruia îi aminteşte despre menirea sa şi a fraţilor săi de a curăţa tabăra lui Napoleon de cadavre, demonstrându-şi astfel prietenia faţă de împăratul francezilor: „Nu-s recrutaţi mereu pentru război atîţia tineri? – Haide, fii pe pace/ Şi creşte-ţi neamul hulpav şi rapace,/ Învaţă-l să-i cerşească de mîncare/ Lui Bonaparte: în suita-i mare,/ Doar corbii nu cerşesc nicicînd degeaba./ Sunteţi folositori, se vede treaba:/ De leşuri tabăra i-o curăţaţi/ (Prietenia, deci, i-o meritaţi!)"[4]

[1] Ibidem, p. 250, traducerea Tudor Dorin.
[2] *Antologia poeziei americane*, Editura Univers, Bucureşti, 1979, p. 19, traducerea Petre Solomon.
[3] Ibidem.
[4] Ibidem, p. 20.

Poetul însoţeşte povaţa dată corbului de a pleca în Spania în căutare de hrană cu argumente evidente referitoare la iarna rusească: „Dar, gunoierule împărătesc,/ Acum, în van ortacii tăi trudesc,/ Aici, printre nămeţii de zăpadă:/ E degerată oastea lui – grămadă/ De trupuri, ale căror răsuflări/ În ţurţuri se prefac, ieşind pe nări./ E fiece soldat un sloi de gheaţă:/ Deşi, mai ieri, însufleţit de viaţă,/ N-ar mai putea spurca văzduhu-acum/ Cu răsuflarea lui. N-ai, corbe, cum/ Să-i smulgi din piept măcar un fir de carne,/ Sau vreun ochi din recile gănvane,/ Care, sfidînd şi gheara voastră, şi/ Furtuna, stau întoarse spre tării,/ De parc-ar întreba: pe ai cui mînă/ Laşi, Doamne, lumea asta de ţărînă?/ Ia-ţi zborul, deci, altfel de foame pieri,/ Căci morţii înşiraţi sub acest cer,/ Din Minsk pînă la Moscova, departe,/ N-au cum să-ţi stingă foamea ce te arde./ Întoarce-te în Spania, iernează/ Acolo, cu ce poţi te ospătează!”[1] Contextul poemlui îndeamnă cititorul la meditaţia despre moarte şi la ce se întâmplă cu trupurile oamenilor după ce sufletele lor trec în veşnicie – redevin materie organică şi hrană pentru vietăţi, contribuind astfel la lanţul trofic din natură.

Poemul „Inima” al lui Stephen Crane are drept personaj „o făptură despuiată, feroce” care practică o formă de autodevorare prin faptul îşi mănâncă propria inimă: „Într-un pustiu/ Am zărit o făptură, despuiată, feroce,/ Care, ghemuindu-se-n praf,/ Îşi ţinea inima-n pumni/ Şi înfuleca din ea./ I-am zis: «E bună, frate?»/ «E-amară, amară, mi-a răspuns,/ Dar îmi place/ Fiindcă-i amară,/ Şi fiindcă e inima mea.»”[2]

Poemul „Simon Legree –o predică a negrilor” al lui Vachel Lindsay are drept protagonist un personaj grotesc, barbar, stăpân de sclavi. Înfăţişarea lui e menită să bage spaima în bieţii negri de pe plantaţia lui de bumbac. Autoritar şi intolerant ca orice stăpân de sclavi, Simon Legree este mare amator de carne crudă şi prezintă vădite tendinţe de agresivitate: „Legree purta surtuc cu bumbi de alamă, cravată/ Din piele de şarpe, o cămaşă ca sîngele de roşcată,/ Şi avea o barbă de ţap, un gît gros şi păros/ Şi nişte ochi de pămînt noroios./ Obrajii lui bucălaţi erau albi ca o burtă de peşte./ Avea dinţii lungi şi o poftă enormă, fireşte./ Mînca mai ales carne crudă, ca un casap/ Şi-l speria pe motan – aşa i se rostogoleau

[1] Ibidem.
[2] *Antologie de poezie americană de la începuturi pînă azi,* vol. 1, Editura Minerva, Bucureşti, 1977, p. 272, traducerea Tudor Dorin.

ochii în cap!/ Avea un pumn uriaș, gata să-i răpună/ Pe bieții negri care i-ar fi spus o minciună."[1]

În poemul „Omul cu chitară albastră", Wallace Stevens vorbește despre un alt fel de hrană, abstractă, spiritualizată: „Visul acelei generații, tăvălit/ În noroi, în lumina murdară de luni,// Asta e, singurul vis ce-l știau,/ Timpul ca o ultimă stavilă, nu timpul// Ce-o să vină, ceartă-ntre două visuri.// Iată pîinea timpului ce-o să vină,/ Iată-i zăgazul de-acum. Pîinea/ Va fi pîinea noastră, piatra va fi/ Patul nostru și noaptea vom dormi./ Ziua vom uita, în afara/ Clipelor cînd hotărîm să ne jucăm iară/ De-a pinul imaginar, de-a gaița imaginară."[2] O existență ce se salvează de uitare prin ludic și prin vise, „timpul ca o ultimă stavilă" în calea „luminii murdare", „pîinea timpului" ce va deveni hrana oamenilor care nu trăiesc doar pentru ziua de azi, ci pentru un viitor în care visele nu vor mai fi „tăvălite în noroi", ci își vor afla împlinirea prin puterea voinței și a credinței în bine.

[1] *Antologia poeziei americane*, Editura Univers, București, 1979, p. 142, traducerea Petre Solomon.
[2] Ibidem, p. 191, traducerea Doru Mielcescu.

ESEU

Mihai CABA

Dosoftei, înaintemergătorul

Este unanim recunoscut faptul că în definirea unei naţii, a specificului ei naţional, după cum amintea şi strălucitul istoric literar George Călinescu, un rol primordial îl deţine *„trăsătura diferenţială a unui popor",* care poate fi întrevăzută ca formă de manifestare într-o complexitate de valori caracteristice, dobândite de-a lungul timpului său istoric trăitor şi care, întreţesându-se expresiv, dau un fond comun, diferenţiat faţă de alte popoare. Între aceste valori, ca elemente de specifitate definitorii, stau: limba, tradiţia populară şi credinţa; fiecare în parte şi toate împreună pot *„da sama"* de un popor.

Vorbind despre limba română, închegarea ei şi, de aici, despre literatura română, este o cale lungă ce acoperă mai multe secole, începând de la *„scrisoarea boierului câmpulungean Neacşu către judele Hanăş Bengner al Braşovului, la 1521, rămasă deocamdată ca primul răvaş românesc cunoscut"* şi până în zilele noastre. Numai că în această privinţă, cea a apariţiei şi evoluţiei creaţiei literare româneşti, pe căile bătătorite de istoricii şi criticii literari ai vremurilor se constată două opinii diferite, diametral opuse, vorbindu-se în contradictoriu de chiar *„două începuturi",* fiecare dintre ele fiind susţinute, de o parte şi de cealaltă, cu ardoare şi cu temeinicia *punctelor de vedere* exprimate. Astfel, potrivit acestor *„divergenţe",* primul *„început"* literar acoperă perioada secolelor XVI – XVIII, prelungită puţin şi la începutul secolului al XIX-lea, fiind decis de către *cronicarii moldoveni, Dosoftei, Cantemir* şi de *cronicarii munteni,* având punctul *„terminus"* la *„Tiganiada"* lui Ioan Budai-Deleanu (1812). Cel de al doilea *„început"* a fost *„localizat"* în timp *„în preajma secolului al XIX-lea, când literatura a luat-o de la capăt",* după cum conchide şi Nicolae Manolescu în *„Istoria critică a literaturii române",* ed. Minerva, 1990. Potrivit acestuia: *următorii poeţi de „oh" şi „ah", cum au fost Văcăreştii şi Conachi, au inventat, de fapt, literatura română modernă de astăzi, statornicindu-i speciile şi genurile pînă azi.* Şi, totuşi, dacă dorim să încheiem această *„gâlceavă, cu înţelepciune"* (vorba lui Dimitrie Cantemir), atunci putem să conchidem, fără a fi supuşi unui nou *„diferendum",* că literatura română *„a pornit vitejeşte doar odată cu criticismul junimist"* (1863) lansat de Titu Maiorescu, aşa cum apreciază *„cu împăcare"* şi criticul literar Al.Cistelecan.

Revenind la G. Călinescu, cel care consideră că *„spiritualitatea unui popor se aranjează în jurul unei* – note de bază – *înnăscute",* în cazul punctual al literaturii române acesta văzând - *nota ei de bază* – în *„EPOCA VECHE a începuturilor de ev mediu întârziat",* după cum îşi intitulează primul capitol al monumentalei sale *Istorii,* în care strădania minuţioasei sale cercetări estetice este îndreptată cu luare aminte peste operele *înaintemergătorilor* limbii române literare, scoţându-le la iveală, cu judecată stabilă şi nepărtinitoare, contribuţia

lor însemnată de a face trecerea de la *literatura religioasă,* aflată în plină expansiune, la *limba literară* a începutului *literaturii.*

Între *înaintemergătorii* literaturii române ale acelei epoci *„de ev mediu întârziat",* Călinescu îl pune la loc de cinste şi pe Mitropolitul Dosoftei, căruia îi consacră nu mai puţin de trei pagini, 53 – 56, în *Istoria,* copiată de Ed. Nagard, în 1980. Mai întâi, pedantul istoric şi critic literar, trecând laconic peste biografia lui Dosoftei, se opreşte în final la portretul zugrăvit *„cronicăreşte"* de Ion Neculce: *„acest Dosofteiu mitropolitul nu era un om prost de felul lui; era neam de mazîl, prea învăţat; multe limbi ştia, elenește, latinește, slavonește şi alte. Adânc din cărţi ştia, şi deplin călugărşi cucernic şi blând ca un miel; în ţara noastră pe aceste vremi nu se mai află un om ca acela".* Întruchiparea portretistică a acestor puternice trăsături de caracter atribuite Mitropolitului Dosoftei ne îndeamnă să zăbovim mai îndelete asupra vieţii şi operei sale, în contextul istoric al devenirii de mai târziu, aşa cum au făcut-o de-a lungul vremurilor şi numeroşii săi exegeţi.

Astfel, desprindem, după Nicolae Iorga – citire, faptul că s-a născut la 26 octombrie 1624, la Suceava, pe numele lui de mirean Dimitrie, în familia neguţătorului Leontari - tatăl şi a Misirei – mama, Barilă, de origine exterioară graniţelor ţării (probabil macedoneană), dar cu multe rude şi legături româneşti.

A pornit pe drumul învăţăturii la Şcoala Domnească de pe lângă Biserica *„Trei Ierarhi"* de la Iaşi, abia deschisă de domnitorul Vasile Lupu, la 1640. De aici continuă studiile la *Şcoala Frăţiei Ortodoxe* din Liov (Polonia), însuşindu-şi limbile: *greacă, latină, slavonă* şi *polonă.* Urmând calea credinţei ortodoxe, în 1648, îl aflăm la M-rea Pobrata (Probota), prima ctitorie a domnitorului Petru Rareş, unde s-a călugărit şi ca monah a primit numele de Dosoftei. Aici depune mare sârguinţă pentru traducerea în româneşte a *Istoriei* lui Herodot, a unui *Pateric* grecesc şi a altor texte, între care şi fragmente din *Viaţa şi minunile Sf. Vasile cel Nou.* Pe această bază, ascensiunea sa ecleziastică este fulminantă, fiind ales şi funcţionând ca *episcop de Huşi* timp de doi ani (1658 – 1660), ca mai apoi, timp de peste un deceniu (1660 – 1671), să fie *episcop de Roman,* perioadă fastă în care începe lucrul la *„Psaltirea în versuri",* culminând cu alegerea sa ca *Mitropolit al Moldovei* în care a slujit pe acest scaun arhieresc în două perioade, prima (1671- 74), întreruptă de pribegia în Polonia, *„urmare a schimbării de domn, dar şi a covingerilor sale antiotomane",* a doua (1675 – 86), odată ce e readus în demnitatea sa chiriarhală anterioară până la luarea ca ostatec, în 1686, de către regele polon Jan Sobieski, care, în retragerea oastei lui din faţa otomanilor, a luat din Moldova Mitropolitul, Tezaurul Mitropoliei şi Moaştele Sf.Ioan cel Nou. În prima perioadă Dosoftei, urmare a relaţiilor sale cu patriarhul Moscovei şi cu Nicolae Milescu Spătarul, aflat acolo, a adus din Rusia un *teasc de tipografie* şi, astfel, are meritul înfiinţării la Iaşi a *primei tiparniţe.*

Dovedindu-se a fi un cucernic iubitor al sfinţeniei credinţei ortodoxe şi purtător de griji faţă de enoriaşii săi păstoriţi, Mitropolitul Dosoftei al Moldovei, înzestrat cu darurile dumnezeieşti ale misiunii sale, a lucrat cu îmbelşugare la

traducerea şi tipărirea de carte sfântă în limba română, ca să apropie tot mai mult de sufletul poporului comoara de lumină şi har a lui Dumnezeu, dăruind Bisericii şi neamului românesc lucrări de mare valoare pentru rânduiala slujbelor bisericeşti. Primele sale cărţi tipărite au fost: *Psaltirea în versuri* şi *Acatisul Născătoarei de Dumnezeu.* Din pricina *„stricării"* tiparniţei de la Iaşi, acestea sunt tipărite în cele din urmă, în 1673, la Uniev, în Polonia. A lucrat la *Psaltire* cinci ani, după cum mărturiseşte pe foaia de titlu: *„A fost lucrată cu lungă osteneală, în mulţi ani, socotită şi cercată prin sfintele cărţi şi di aciia pre versuri tocmită, în cinci ani foarte cu osârdie mare."* Cuprinzând versificarea celor 150 de Psalmi ai lui David şi având peste 500 de file, cu cele 8634 versuri ale sale, *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei, cum conchide şi istoria literară, este considerată prima operă poetică de mari dimensiuni din literatura română! Practic, Dosoftei poate fi socotit, fără tăgadă, *înaintemergătorul Poeziei româneşti,* fiind şi primul *versificator* al *Psaltirii* în tot Răsăritul ortodox. Însuşi G. Călinescu, pornind de la primul Psalm, îi apreciază lui Dosoftei acea *„proaspătă undă psaltmodică"*: Ferice omul ce n-a merge/ În sfatul celor fără de lege/ Şi cu răii nu va sta-n cărare/ Nici va şedea în scaun de pierzare./ Cu voia lui va fi tot cu Domnul/ Şi-n legea lui va petrece somnul.

Adaptibilitatea tălmăcirii la specificul limbajului poetic autohton îi conferă lui Dosoftei prilejul primilor paşi făcuţi pentru introducerea limbii române în oficierea cultului ortodox, iar plăsmuirea versurilor sale are darul de a oferi credincioşilor o stare emoţională a receptării acestora. În acest sens al sensibilităţii poetice, Călinescu notează: *„Dar mai ales Dosofteiu are acea curgere mieroasă a limbii, densitatea de lichid greu a frazei, materialitatea vorbei care dă mireasmă mâhnirilor abstracte"* : Ascultă-mi ruga, Dumnezeu sânte,/ Şi nu mă trece, ce-mi ia aminte!/ Că-mi feci rea voe, pentru grea ură/ De sânt cu spaimă´n cugetătură. Reflectând asupra versificaţiei prozodice a *Psaltirii,* ilustrul istoric şi critic literar deliberează: *„Oricât de stângace ar fi uneori stihurile mitropolitului, nu trebuie să uităm că* ***întâiul*** (s.n.) *a încercat tot felul de registre, făcând versuri de 6,7,8,10,12,13 şi 16 silabe. Este în stihuirea lui chinuirea, hilaritatea sfântă a misticilor italieni."* După reinstalarea în scaunul Mitropoliei şi repararea *„tiparniţei de la Iaşi",* Mitropolitul Dosoftei a continuat trudnica şi vrednica sa misie de a tipări noi *„cărţi de slujbă",* între care: *„Dumnezăiasca Liturghie"* (1679 şi 1683), *„Psaltirea d-nţăles"*(1680), cu text paralel în româneşte şi slavoneşte, *„Molitvănic d-nţăles"*(1681) şi *„Viaţa şi petrecerea sfinţilor",* în 4 volume (1882 – 86), lucrare rămasă netrminată ca urmare a luării sale forţate în Polonia. Aici şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii sale. Cât a mai trăit în *„nevoi şi scârbă",* sfântul ierarh Dosoftei şi-a continuat lucrarea sa cărturărească şi a păstrat vechile legături cu ierarhii ortodocşi ai Moscovei şi Kievului, traducând pentru aceştia, din greacă în slavonă-rusă, cărţile Sfinţilor Părinţi *Ioan Gură de Aur, Efrem Stirul, Gherman al Constantinopolului* şi *Simeon al Tesalonicului* , sprijinind astfel dreapta Credinţă a Bisericii. În ciuda presiunilor făcute în exil asupra lui, sfântul ierarh Dosoftei a

rămas un stâlp al Ortodoxiei până la sfârşitul vieţii sale, din 13 decembrie 1693. A fost înmormântat la Biserica *„Naşterea Domnului"* din Jolkiew, azi în Ucraina.

Au trecut, iată, 327 ani de veşnicie, iar anul viitor, la 26 octombrie 2021, se vor împlini şi 397 de ani de la naşterea sfântului ierarh şi cărturar Dosoftei!

Dacă în cultura şi literatura română posteritatea îi oferă prin veacuri cărturarului Dosoftei un loc binemeritat în rândul *înaintemergătorilor,* ce au deschis drumul spre o limbă română literară, cinstindu-i însemnata operă prin numeroasele reeditări postume ale scrierilor sale de har, nici Biserica ortodoxă nu rămâne mai prejos când e vorba de pomenirea ierarhului mitropolit Dosoftei, păstor dreptcredincios şi jertfelnic pentru salva credinţei şi aducerea limbii române în Altar şi, astfel, în anul 2005, în 14 octombrie, de sărbătoarea Sfintei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, Sinodul BOR, întrunit la Iaşi, a proclamat la Sfânta Liturghie canonizarea Mitropolitului Dosoftei, spre a *„fi numărat între Sfinţii Bisericii şi să fie pomenit şi cinstit cu cântări de laudă în ziua de treisprezece a lunii decembrie. Poruncim, de asemenea, în Duhul Sfânt, ca viaţa, slujba şi icoana Sfântului să fie primite cu evlavie de preoţii, monahii şi credincioşii ortodocşi."*

Nici legendara Cetate ieşeană nu a coborât tradiţionala sa *„ştachetă a cinstirii"* când a venit vorba despre Dosoftei, ierarhul mitropolit, de numele căruia sunt legate pe vecie izvodiri şi împliniri aduse cuvântului românesc scris şi meşteşugit în tipărirea lui. În urma unor cercetări istorice minuţioase a fost identificat locul casei în care Mitropolitul Dosoftei şi-a instalat, la 1679, cea de a doua *tiparniţă,* acolo fiind tipărite: *Liturghia, Psaltirea de-nţăles* şi *Viaţa.*

Mai întâi în această casă, aflată în capătul *„Uliţei Mari",* apropiată Curţii Domneşti şi Bisericii *„Sf. Nicolae",* ctitorită de Ştefan cel Mare, la 1492, a funcţionat o mănăstire de călugări, devenită, apoi, la 1675, reşedinţa mitropolitului Dosoftei. În zilele noastre, recunoscută ca monument istoric, această *veche zidire* din piatră, construită în formă de cub, pe la 1677, cunoscută şi sub numele de *„casa cu arcade",* a fost restaurată după stampele vremii, între anii 1966 – 69 şi, la 7 august 1970, a devenit *„Secţia de literatură veche"* a Muzeului Naţional al Literaturii Române, adăpostind colecţii unicat: *de manuscrise şi cărţi vechi, de icoane din sec.XVI-XVIII* şi *o machetă a unei tiparniţe* din timpul lui Dosoftei. Iar ca toate să fie pe măsura cinstirii, în 1975, în faţa Casei Dosoftei, sub semnul omagierii vrednicului cărturar, *înaintemergătorul* tipăriturilor de cărţi în limba română, edilii ieşeni au inaugurat statuia în bronz a Mitropolitului Dosoftei, executată cu deosebită măestrie artistică de către renumitul sculptor ieşean Iftimie Bârleanu, adăugându-şi, astfel, în patrimoniul *Cetăţii de pe 7 coline* un nou şi însemat monument.

În încheiere, dar nu în ultimul rând, conformându-mă întocmai *„ sfintei porunci",* fie-mi, dară, primit *„cântul de laudă"* ce i-l ridic *Sf.Dosoftei,* cel care s-a nemurit întru păstrarea Credinţei şi cinstirea Limbii române.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Din motive de spaţiu, pentru că primim multe titluri la redacţie, uneori, pe unele le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, şi pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră, şi, în măsura posibilităţilor, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în „Convorbiri literare", după caz.

Editor: **Menotti Lerro**, *La Scuola Empatica*, Giuliano Ladolfi Editore, Borgomanero (Novara), Italia, 2020, 106 p.

La iniţiativa lui Menotti Lerro (pe care l-am prezentat în revista „Poezia" şi printr-un interviu), a apărut în Italia, la finele anului trecut, o antologie interesantă din mai multe puncte de vedere. E a fost gândită şi ca fiind prima „expunere" a unei iniţiative a aceluiaşi M. Lerro, pentru crearea unei mişcări „literar-artistice, filosofice şi intelectuale", naţionale, dar cu implicaţii internaţionale, spune creatorul acesteia, numită „Scuola Empatica", bazată pe o serie de principii/ enunţuri teoretice expuse într-un text publicat în 2019, *Noul Manifest al Artei*, semnat d M. Lerro şi Antonello Pelliccia.

Aşadar, această „mişcare literară, artistică, filozofică şi culturală naţională", a fost pusă în fapt în anul 2020 înlăuntrul a ceea ce italienii numesc „Noul Triunghi Cultural al Cilento Antico/ Nuovo Triangolo Culturale del Cilento Antico". În carte sunt inserate mai multe texte privitoare la „Scuola Empatica", despre motivele care au stat la baza constituirii ei, definirea scopurilor, explicaţii despre ce înseamnă acel „Triunghi cultural" din vechea regiune Cilento, din Campania şi centrul şi sudul regiunii Salerno, Italia „bogat în mituri, istorie şi tradiţii", cu locuri ca Omignano – „Paese degli Aforismi", Salento - „Paese della Poesia" şi Vallo della Lucania, loc al „Centro Contemporaneo delle Arti", care ar fi, citim în *La Piramide e il Triangolo culturale del Cilento*, text semnat de M. Lerro şi Antonello Pellicia, un „custode", un păstrător al valorilor artistico-literare dezvăluite în *Noul manifest*. Apoi este definită (într-un text semnat de M. Lerro şi Luigi Leuzzi) „Scuola

empatica", pornind de la ideile din „Noul Manifest...", ca punând „în centrul intereselor sale" „la relazione empatica e dunque la persona nella sua costituzione ontica e ontologica (intersoggettiva). Ne discende che ogni sperimentazione creativa o didattica non possa prescindere da un processo di immedesimazione nell'altro da sé, dal suo mondo culturale e dalla sua contemporaneità quale occasione di studio e condivisione di saperi e di storie di vita interiore, di epifanie del tempo attuale e di trascorsi momenti storici. Tale orizzonte di senso implica una vocazione per il territorio e una promozione civile della società articolata da una crescita individuale e comunitaria secondo finalità etiche e valoriali mediate da una dimensione estetica: l'Arte." Pentru a înţelege concret ce îşi propune, iată structura cărţii: **La Scuola Empatica** (Le ragioni primare, Il Nuovo Manifesto sulle Arti – *M. Lerro*, La Piramide e il Triangolo culturale del Cilento antico – *M. Lerro* e *Antonello Pelliccia*), **Definizione e riflessioni** (Definizione – *M. Lerro* e *Luigi Leuzzi*, Un segnale e un invito - *Giampiero Neri*, Da un Sud scontrosamente socievole di cui non si può fare a meno - *Francesco D'Episcopo*, Proposte per lo sviluppo della Scuola Empatica - *L. Leuzzi*, La temporalità e la creatività - *L. Leuzzi*, Per una prassi empatica nelle discipline umanistiche, tecniche e artistiche - *L. Leuzzi*, Nella Scuola empatica la storia è maestra di vita - *Luigi Rossi*, Un orizzonte che dà speranza - *Carlangelo Mauro*, Empatia: dote dell'uomo e solo dell'uomo? - *Elio Pecora*, Un'estetica personalista - *Giuliano Ladolfi*, L'Oracolo del nuovo millennio - *Ezio Guaitamacchi*, L'insieme di più personalità e racconti - *Bernardo Lanzetti*, Il risveglio etico della Cultura - *Diana Nese*), şi, în final, **Appendici** (L'Idea di Artista totale: il mito disvelato „Unus e i suoi fratelli" – *M. Lerro*), **Nuovo Manifesto Sulle Arti** (*M. Lerro* e *A. Pelliccia*, Il Manifesto come nucleo centrale di una progettazione culturale - *Francesco D'Episcopo*, Per una nuova figura d'Artista - *Franco Mussida*, Contributo al dialogo sulle Arti - *Carlo Di Legge*, Salento – „Paese della Poesia", Omignano – „Paese degli Aforismi", Centro Contemporaneo delle Arti: locandine degli eventi). În final, sunt o serie de fotografii, poeme dedicate aceste mişcări, fragmente de ziar ş.a., pentru ilustrarea unor dintre aspectele expuse în textele din carte, în care sunt texte ale unora dintre cei 100 de autori italieni (poeţi, scriitori, profesori, artişti ş.a., ale căror nume sunt pe copertă), care sunt interesaţi de *Scuola Empatica*. Din câte am discutat cu Menotti, urmează să apară o a doua carte, cu texte – unele vorbind şi despre poezie- semnate de autori din afara Italiei, pe care, dacă va ajunge în posesia noastră, o vom semnala. În timp, vom vedea ce urmări are această iniţiativă a unui autor italian cunoscut şi în ţara sa, şi peste hotare.

Editors: **Mihaela Cristescu, Se Crawford**, Art: Luminiţa Şerbănescu, 900 Miles Way, Romanian & Australian Anthology, Contemporary Poetry and Prose, 53 Writers, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2020, 232 p.

De ceva ani Mihaela Cristescu, împreună cu Se Crawford şi, pentru ilustraţii, Luminiţa Şerbănescu, lucrează la un proiect interesant, o antologie de poezie şi proză în care sunt antologate creaţii ale autorilor români din ţară dar şi din diverse alte locuri de pe cele două emisfere ale planetei, şi scriitori australieni. Pornind de la ideea că e dificil să străbaţi cele peste 9000 de mile, traversând cele două emisfere, şi, atunci, această întoarcere la lectură, şi prin intermediul acestei antologii, e un mod de a construi o punte aparte.

Aşadar, semnalăm această nouă carte, în care creaţiile poeţilor sunt, în general în limba nativă (respectiv română şi engleză) a autorilor, această nouă apariţie în cadrul proiectului amintit. Un proiect care merită să fie cunoscut, cu atât mai mult cu cât este o iniţiativă privată a Mihaelei Cristescu. Nu putem să îi amintim pe toţi autorii, dar notăm că selecţia a fost făcută şi cu gândul la un relativ echilibru între autorii australieni şi români şi că volumul arată bine şi din punct de vedere tipografic, ilustraţiile semnate de Luminiţa Şerbănescu fiind realizate color.

Teodor Laurean, *sinele şi sinea lui*, desen copertă şi ilustraţii; Mihaela Bako, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2019, 136 p.

Teodor Laurean pare că vine pe „poteca asta despicând irima", în vers, uneori, „din umbra durerii", dar şi din „volbura iubirii". Vorbeşte despre sine ca şi cum ar scrie ori „într-o rană vie", ori privindu-se cu dor să se vadă înlăuntru în „oglinzile pietrei", uneori căutând, evident, cea mai buna cale de a spune ce are pe suflet. Scrie mai degrabă lapidar, în versuri scurte, unele de doar un cuvânt, în poeme de relativ mică amplitudine, dar pare că având gândul de a găsi sensurile cele mai adânci a ce vrea să transmită. Îmi pare o voce poetică care aşterne cuvintele cu sufletul hălăduind pe un drum pe care vrea să îl facă numai al lui, căutându-se, scriindu-se ca şi cum „sinele şi sinea" sa „desţelenesc şi însămânţează sfâşierile cărnii" dinspre de demult, de la începuturile vieţuirii sale către clipa de acum pe care vrea să o înţeleagă. Este şi o poezie de metaforă, dar mai ales una de mărturisire şi de imagine. Vorbeşte despre lucruri ca frângerea pâinii, despre o „ciutură retezată de cumpănă" în „zgomot de ape sfărâmate de lespezi", dar şi despre îngeri şi „şarpele trupesc", despre „bestia umană" dar şi despre cruce, icoană, Dumnezeu. Despre singurătate dar şi despre iubire, „tinereţea mea retezată", despre femeie (uneori „femeia de la capătul irimii" ori despre „gura altei iubiri), despre sărut. Deşi putem vorbi şi de unele „apropieri", poate şi de „apăsare" pe unele expresii/ metafore, nu „se înscrie în vreun trend" anume, nici nu pare să aibă în minte asta. Îmi pare că mai are încă de şlefuit la drumul său întru vers, dar e ceva care mă face să cred şi că e bine să facă asta, şi, deşi nu am citit, până acum, alte cărţi ale sale, după lectura acesteia aştept o reîntâlnire cu poezia sa, să văd cum trece sau nu dincolo de acest fel de a scrie.

Închei, şi cu titlu de exemplificare, cu un poem al său, *Fântână bătrână*: „Cântecul risipirii/ Pe gingiile zorilor desfiră/ Cărămizile cărnii!// Din curtea interioară,/ Genunchii lacrimii/ Adapă/ Fântâna bătrână”.

Olga Alexandra Diaconu, *Între pământ şi cer*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2020, 924 p.

Despre cărţile Olgăi Alexandra Diaconu am mai scris fie în „Poezia”, fie în „Convorbiri literare” (rubrica „Autori moldavi, edituri moldave”). Reamintim, a debutat în revista „Luceafărul”, în 1974, iar în volumul cu „poezii filosofice şi de dragoste” *Dreptul la nemurire*, în 1993. Au urmat alte volume de versuri, romane, eseuri,. În general, în volumele sale a publicat poezii patriotice, de dragoste, „despre viaţă şi moarte”, şi, mai ales în ultimii ani, preponderent poezii mistice dar nu numai. În acest timp a colaborat la mai multe publicaţii/ reviste (inclusiv virtuale) din ţară şi de peste hotare.

În amplul volum *Între pământ şi cer,* Olga Alexandra Diaconu a adunat poemele sale scrise 1993-201, astfel: I: *Poezia de dragoste şi meditaţie (1993-2015)*, II. *Integrala poeziei mistice (1995-2019)*. Sunt, în fapt, poeme apărute în volumele sale de până acum astfel: Partea I: Dreptul la nemurire, Hora stihiilor, Punctul de sprijin, Zbor de dragoste târzie, Intrare în primăvară, Dimineţile sufletului; apoi, partea a doua, sub genericul Integrala poeziei mistice, I. Ochiul de veche, II. Lumina de pe munte, III. Năstrapa nevăzută, IV. Magul din inima mea. Volumul se încheie cu un curriculum vitae al autoarei.

Prin felul în care este alcătuită, cartea arată felul în care a scris în fiecare etapă în parte, până acum, autoarea, felul în care, treptat, a trecut spre cu tentă metafizică, apoi religioasă/ mai curând mistică dar şi cu tentă esoterică. Sigur, nu doar acestea sunt temele/ subiectele poeziei autoarei. Astfel, de pildă, nu sunt puţine nici poemele despre ce înseamnă a fi român („A fi român/ înseamnă/ să vezi veşnicia/ mai aproape de iarbă/ decât de piatră,/ să porţi în tine/ prin lume/ oriunde te-ai duce,/ rotundă, o vatră”), limba română, iubirea de ţară. Ori cele despre felul în care se vede pe sine în lume, priveşte natura, anotimpurile (coacerea fructelor, „vraja zilelor de vară”), curgerea timpului şi experienţa vârstelor („orice vârstă e o dimineaţă a sufletului”), despre harul de a scrie, căutarea rostului în viaţă, regăsire, viaţa/ „filele vieţii” pur şi simplu. Ori despre/ de dragoste, cu poeme dedicate primei iubiri/ unei iubiri nenumite (*Iubitule, în care ev istoric*, de exemplu), dar şi iubirii de Domnul, Maicii fecioare ş.a. Sau citim şi o secţiune cu „Portrete spirituale de monahi”. Şi în ceea ce priveşte felul de a scrie alegerile sunt diverse, pornind, de pildă, de la amplitudinea poemelor, unele fiind de câteva versuri, altele, poate mai ales spre finalul antologiei, de mai multe pagini (cum ar fi *Sunt bucuria şi tristeţea alternative la plictis* sau *e viaţa noastră doar un vis?*), ori între versul alb şi poemele rimate ş.a. Dat fiind orizontul tematic apelează şi la un vocabular cu diverse trimiteri religioase, mitologice, istorice,

livreşti ş.a. Concluzionând, această carte, în care sunt reunite volumele sale apărute de-a lungul anilor, oferă o imagine concretă/ completă a felului în care a scris în fiecare etapă în parte, alegerile pe care le-a făcut întru înţelegerea lumii/ rostului său în lume, credinţei şi vieţii, a drumului său *între pământ şi cer* aşa cum a fost el până acum, şi felul în care a ales să aştearnă toate astea în scris Olga Alexandra Diaconu.

Mircea M. Pop, *Corespondenţă (literară) din Germania*, Editura Vatra veche, Târgu-Mureş, 2021, 192 p.

Nu este primul volum de acest gen semnat de Mircea M. Pop pe care îl semnalăm, fie în „Convorbiri literare", fie în „Poezia", în care autorul reuneşte recenzii, cronici cele mai multe apărute în revistele amintite sau în „Caietele columna", „Portal Măiastra" din Târgul-Jiu sa „Vatra veche", bună parte vorbind şi despre poezie. Am semnalat de fiecare dată aceste cărţi ale lui Mircea M. Pop, născut în judeţul Arad, dar trăitor de ani buni în Germania, pentru că ele contribuie (şi) la relevarea fie şi a unei părţi a imaginii României/ culturii/ literaturii române în conştiinţa, în spaţiul vorbitorilor de limbă germană. Chiar dacă cititorii noştri le ştiu deja pe unele, reamintim, textele vizează cărţi de factură diversă, de la unele despre Iaşi (Markus Bauer, *Iaşi/ Jassy*; sunt, de altfel, multe referinţe la Iaşi, autori ieşeni, operele acestora, cărora Mircea M. Pop le acordă o atenţie aparte), Moldova (Markus Bauer, *Moldau*) România (despre oraşe/ regiuni ale ţării: Bucureşti, 199, Transilvania, 1999, Cernăuţi, 2004 ş.a.), la diverse volume ale unor autori din diverse generaţii, fie din ţară, fie stabiliţi în diverse colţuri ale lumii. Sunt, dincolo de observaţiile/ comentariile despre cărţi/ autori în sine şi multe detalii de interes despre peisajul editorial/ publicistic de limbă germană, despre felul în care sunt receptate cărţile recenzate de Mircea M. Pop de publicul german/ critica de specialitate ş.a.

Mircea M. Pop, din câte îl cunoaştem, sunt toate şansele să continue munca sa de observator/ comentator al cărţilor despre România, cu şi despre autori români care scriu în sau sunt traduşi în limba germană. Aşteptăm, aşadar, viitoarele sale demersuri, şi le vom semnala, aşa cum se cuvine.

Ovidiu Petcu, *Paştele cailor*, Editura Berg, Bucureşti, 2019, 60 p.

Ovidiu Petcu are un mod original de a vedea lucrurile. Astfel, acest „poem epic", cum îl defineşte, şi chiar „cel mai frumos poem dedicat limbii române", asta pentru că ne spune şi că a „încercat să valorifice întreaga ei forţă de expresie", conform cerinţelor unui concurs de mai ani pentru care l-ar fi scris în „februarie-martie 2014". De ce *Paştele cailor?* Ne spune tot autorul: pentru că în 2014 se împlineau 230 de ani de la răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan, dar şi pentru vă Paştele catolic şic el ortodox „coincideau", deci... „era Paştele Cailor". Pe de altă parte, acest poem a fost gândit de autor, după cum

scrie în cuvântul său de deschidere, şi ca un fel de demonstraţie „despre cum devine cazul când cititorii devin scriitori", şi.. apare această „poveste", în versuri „presărată" cu „arhaisme şi regionalisme într-o topică care evocă un moment istoric a cărei importanţă e tot mai ignorată (fiind că nu aduce nici glorie nici bani",, cu „sensuri ascunse în umbra acestor cuvinte şi imagini", în care personajele nu vorbesc „romgleză" ş.a., ş.a.

Deşi, totuşi, e greu să afirmi că e chiar „cel mai frumos poem" (cum cerea acel concurs), e frumos că e dedicat limbii române, şi unui moment istoric aparte care, cu adevărat, ca multe altele, din nefericire, este tot mai ignorat şi de politicieni, şi de manuale şi de români în general. E de discutat şi despre încadrarea/ categorisirea acestui text. Dar este un demers interesant. Şi prin ideea în sine, şi prin felul în care autorul a ales să îl scrie ori limba folosită, ori prin modul în care construieşte personajele (unele/ uneori legate profund de problemele epocii/ locului, altele/ alteori la curent şi cu magnetismul, ori al lui Mesmer, ori cel care ţine de poli, busolă, orientare ş.a., de pildă ori cu idei de genul „nu vă încontraţi cu Statul" sau cu ce înseamnă ceasul etc.; sau care au un discurs de tipul: „Cresc oi, mi-s om civilizat!").

Aşadar, un text pe marginea căruia se poate discuta din diverse perspective, care, funcţie de gustul/ îngăduinţa/ aşteptările/ deprinderile de lectură/ criteriile fiecărui cititor mai mult sau mai puţin avizat poate să placă sau să fie privit cu ochi mai degrabă critic, dar cel mai probabil nu generează indiferenţă. Şi o manieră originală de a se opri asupra istoriei... şi asupra limbii române, ori asupra literaturii noastre, uneori cu ecouri din versul popular, cu referiri indirecte/ subtile (ţinând cont de loc, de epocă ş.a.) de tipul „Afară aşteptau soldaţii./ «Ăi nouă nu-mi par din Vaslui: nu mişcă neam»".

Încheiem, şi cu titlu de exemplificare, cu două fragmente din *Paştele Cailor*: „Nu prin trădare, veacu-i altul" Mutu-i magnetic"/ Prin urmare, cu-a mea busolă dau asaltul! Ea e Ştiinţă,/ e-Aparatul care nu minte"; „...Răspoimâine, vechi datorii s-or pregăti a se plăti./ De nu-i eres ce gândesc eu... şi-oi fi răpus, m-oi mântui/ de vina de n-a şti ţinut cel cerşetor sfânt, slut şi mut.// De e... mor prost, da-n ăst olat. Şi cum oricum/ m-oi săvârşi, socot c-aşa o să-mi dezbat/ şi-ndatorinţa ce-am luat// acu' vreo opt'şpe ani târzii,/ când s-o-nscris în cele hârtii/ că moartea Lor m-o dezlegat!".

Miroslav Demák, *Imperativul categoric şi alte poeme*, traducere de Dagmar Maria Anoca şi Lucian Alexiu, cuvinte pe coperta a IV-a: Adam Svetlik, Michal Babiak, Vit'azoslav Hronec, Editura Waldpress, Timişoara, 2021, 100 p.

Dagmar Maria Anoca şi Lucian Alexiu publică de o bună bucată de vreme grupaje consistente de poezie din lirica slovacă, dar nu numai, în revista noastră. De asemenea, au tradus în această limbă şi un număr notabil de autori români, parte dintre ei ieşeni.

Imperativul categoric şi alte poeme este o selecţie din câteva volume/ cicluri poetice ale poetului, prozatorului, dramaturgului şi editorului Miroslav Demák (n. în 2.11. 1948, în Stara Pazova, Serbia): *Din palma deschisă*, 1974, *Zodiac*, 1974-1977, apoi *2, 3, 4, 5, 6, 7, 1*, din 1983, *Cerneala, sângele retoricii*, 1983, *Imperativul categoric şi alte poeme*, 2020. Ca editor, este interesat editarea scrierilor slovacilor din Serbia, Ungaria şi România.

Miroslav Demák, aşa cum se vede (şi) în acest volum, are o poezie variată tematic, stilistic, original, adesea surprinzător. Succint, în tonul rubricii, dacă ar fi să ne referim doar la ciclul *Zodiac*, şi ilustrăm cele spuse mai sus. Astfel, fiecare lună înseamnă re-gândirea, reprezentarea în proprie grilă a unui personaj shakespearian, începând cu ianuarie – Hamlet, încheind cu decembrie -Lear, fie el erou sau nu, pornind de la un gest sau altul, nu neapărat semnificativ pentru piesă, dar care autorului îi sugerează desfăşurarea ideatică proprie. Pe de altă parte, în *2, 3, 4, 5, 6, 7, 1* fiecare poem ar atâtea versete câte spune titlul. Parcurgând, ca o „radiografie" a evoluţiei autorului în timp, întâlnim în poezia sa diverse referinţe (fie ele livreşti sau care ţin de loc), ironie, umor, filosofie. De altfel, multe din poemele sale pot fi citite în diverse chei. Vit'azoslav Hronec consideră că Miroslav Demák, în opera sa, „obiectivează şi personifică întregul tragism al trecerii dintr-o paradigmă în alta pe relaţia modernism – postmodernism" în poezia slovacilor din fosta Iugoslavia, apoi Serbia. Aşadar, un autor interesant, de referinţă pentru poezia slovacilor din Serbia şi de luat în seamă pentru poezia slovacă în general, pe care îl semnalăm cititorilor noştri, cum vom căuta să semnalăm, pe cât posibil, cât mai multe dintre cărţile de acest tip în traducerea celor doi colaboratori ai revistei care ne oferă posibilitatea de a citi în limba română scrieri ale autorilor slovaci, cehi, sârbi ş.a.

Ioan HOLBAN

Parabola condiţiei umane

Din „era modernă a regresului", cum îi spune, scrie Sorin Cotlarciuc poemele din cartea sa cea mai recentă, *Gustînd din azima cerului* (Editura 24: ore, 2021), în interogaţii active adresate lumii şi sinelui, ivind, iată, un scenariu sumbru, în surpare, decădere şi neantizare, venind, cum ne avertizează autorul însuşi, din posibile erori fatale în fondul arhetipal: „De ce trebuie să fie totul pictat/ în alb sau negru/ pe enigmatica «planetă albastră»/ şi care-i noima existenţelor ratate?/ Cîte vieţi încovoiate de soartă/ au eşuat pe altarul

înfiinţării/ guvernat de principiul dualist/ al binelui şi răului?/ Paradigma sub care se ocultează lumea/ e ţesută din firul răsucit al istoriei/ într-o realitate spirituală lăuntrică/ ghidată pe cunoaşteri a priori./ Toţi sclavii religiei promiscuităţii/ gnomii anahoreţi din canale subterane/ întregesc un truism mistic şi grotesc,/ purtînd un război de gherilă invizibil./ O confrerie de un miliard de suflete/ morbidă din varii dizabilităţi,/ bîntuită de interferenţe ezoterice,/ ne acaparează lent, cu tentacule pătimaşe./ Prevăd omenirii un scenariu sumbru,/ chiar dacă soarele va răsări/ în întunericul minţilor rătăcite,/ responsabile decăderii firii lumeşti./ Prea-i dominată de indivizi bolnavi,/ dezaxaţi sau mutilaţi emoţional/ în frustrările lor edulcorate,/ «erori fatale» în fondul arhetipal./ Oportunişti orbiţi de o aură maladivă/ destabilizează armonia din natură,/ în egoismul lor sunt maniaci/ ai luptei care le macină destinele./ Fără a poseda un exerciţiu al pudorii/ clădesc temelia unei filosofii a falsurilor,/ opuse bunăstării şi demnităţii umane,/ care dezbină civilizaţia pămînteană./ Ignorînd piatra de încercare a existenţei/ gîndirea lor, copleşită de stupizenii,/ se prăbuşeşte în întuneric şi contradicţii/ devenind mama haosului şi a nopţii./ Cînd cunoaşterea de sine va izbîndi,/ tribunalul raţiunii va putea condamna/ uzurpările vulgare sau sîngeroase,/ după legile eterne şi imuabile./ Conspiraţia tăcerii ufologilor/ despre teoria izbăvitoare a oamenilor/ de ei înşişi de la autodistrugere/ presupune abandonul intenţiilor războinice./ O infuzie extraterestră salvatoare/ a civilizaţiilor galactice migratoare/ va repopula Terra prin reproduceri asexuate/ cu paşnice progenituri clonate./ Întors în viitor văd cu ochii minţii/ un foc reaprins din cenuşa trecutului,/ imagini futuriste cu inşi microcipaţi/ sau cu roboţi care plimbă cîini şi pisici" (*Înapoi în viitor*).

Cum se vede din viitor în poezia lui Sorin Cotlarciuc, inşii microcipaţi şi roboţii care îşi plimbă animalele de companie sînt fiinţele (dar, fiinţele?) unei *distopii* fremătînd sub teroarea unui *sfîrşit prea aproape*, într-un scenariu expresionist al unui eşec „total nemaivăzut, aliat cu Belzebut-Covid", un virus politic „prea perfid", cum îi spune Sorin Cotlarciuc în poemul *Tribut*. Spectacolul macabru, acompaniat de incantaţii funebre, sfîrşeşte în urgia apocalipsei, în aceeaşi formulă expresionistă a expresiei lirice: „Zarurile sfîrşitului vieţii pe pămînt au fost aruncate!/ Antihristul şi-a însuşit puterea planetară absolută,/ scenariul pe care-l urzeşte ţinteşte răsturnarea/ învechitei ordini mondiale, paradigmă responsabilă de războiul rece dintre cele două superputeri terestre,/ care au mers mînă în mînă cu înarmarea nucleară,/ iar cine va apăsa primul pe butonul războiului atomic/ chiar nu mai contează./ Urgia apocalipsei pune jug pe laşitatea lumii,/ filmul avînd o regie malefică, în care moartea se-ntronează/ peste întreaga omenire, mutilată de triliardele de atomi/ otrăvitori scăpaţi din «cuştile» nucleare./ Oamenii mor fără a apuca să mai înveţe tîlcul ştiinţei morţii./ O cascadă de nori din cenuşă radioactivă acoperă pămîntul/ transformat în cimitir planetar, secondată de

un mega –/ cutremur care distruge totul./ Singurătatea pune stăpînire peste spectacolul dezolant/ al zidurilor căzute, cuvintele nu se mai aud printre/ dărîmături,/ ci doar cîntecul morţii cu incantaţii funebre./ Şi totuşi, într-un întunecos subsol din beton armat/ se percepe un scîncet slab de copil aşteptînd zorii" (*Marea Tribulaţie*). În contrast violent cu aceste reprezentări apocaliptice ale sfîrşitului aşază poetul, de pildă, imaginea pierdută în lumea de dinainte, rămasă în întuneric, a unor inorogi „la păscut sub clar de lună" din *Remember* şi aceea a unor „cai înaripaţi pe mirişte", dintr-un *răscol divin*, cum scrie poetul în *Identitate*, copilărind pe cărările amurgului „desculţ la suflet şi la picioare" (*Prizonier al destinului*), găsind poezia ca o rugăciune profană, alta decît aceea din *sălile de terapie şi rugăciune intensive* – o imagine foarte dramatică din poemul *Muribunzii*: „Din mila, necuprinsa Ta-ndurare/ Fă, Doamne, o minune omenirii/ Să n-o mai umilească-n viitor zbirii/ În veci să-şi ţină dreapta ei cărare./ Al vieţii creator şi-al nemuririi/ Acolo-n ceruri, dincolo de zare/ De-a pururi soarele măreţ răsare,/ Tu eşti simbolul crucii şi-al iubirii./ Averi nu-Ţi cer şi nici înalte glorii/ În lumea noastră plină de păcate,/ Iertarea lor e una din minuni./ Cînd jertfa vor primi-o-n văzduh, norii/ În urma vieţii grele, disperate,/ Creştinu-nalţă sfinte rugăciuni" (*Rugă*). Rugăciunea e singura salvare dintr-o lume în surpare, agonizantă, perfidă „anarhie rostuită", cu peisajul său deceptiv, cu o fiinţă crescută la „pieptul sterp al ţării mamă", evocînd, cu neascunsă amărăciune, un spaţiu identitar neantizat: „Sunt straie vechi la case de mireni:/ Sumanul, cuşma şi bundiţa/ De la străbunii lor din Cucuteni./ Un dor imens cînd pe ţăran îl bate/ În gînd şi-n fapte-alese, părinteşti,/ Pe tot cuprinsul gliei româneşti/ O doină veche din caval răzbate" (*Doină*), fixat în ceea ce a mai rămas din el, în graiul agonizînd „pe un schelet de barbarisme"; calea e rugăciunea, ţinta e parabola condiţiei umane: „Mai sunt liber să visez, să zbor,/ să mă retrag în budoarul fiinţei mele/ cu inspiraţia tatuată pe creier/ de a jongla cu paradigma «a fi».// Am conjugat verbul fără mustrări,/ ca un romantic incurabil/ ce ţese amintiri şi iluzii/ sub streaşină mucegăită de ape./ Zori de lumină şi sacralitate/ se revărsau peste maluri/ în ritm de pendul legănat/ migrînd de la o stare la alta./ Dar, parabola condiţiei umane/ nu-i zămislită numai din bucurii,/ cînd m-au copleşit necazurile/ n-am cerşit mila nimănui./ Prea mîndru şi atent la detalii/ ce fac deseori diferenţa/ mi-au rămas cicatrici adînci,/ unele nespus de meritate./ *Shakespeariana* viziune/ lipsită de ură şi prejudecăţi/ mi-a mistuit povara tainelor/ stăvilind durerile sufleteşti./ Rememorez, oftînd în surdină,/ pe cei dragi care nu mai sunt/ şi s-au dus mult prea devreme,/ ofrande în feeria din Eden./ O să-i iubesc şi dincolo de moarte/ îndoliat de crîncena lor soartă/ întunecată de încuibarea zorilor/ care le-a cernit *Universul* viselor./ Dar eu, ce-o să las în urma mea?/ nebănuite sunt legile firii,/ cine a ştiut venirea şi plecarea/ mi-a urzit tapiseria destinului./ Nu vreau compasiune de faţadă/ pentru cei ce vin din urmă,/ o certitudine poate fi un

truism:/ *dacă nu voi muri, voi fi în viaţă*./ Curînd se va umple paharul.../ ce vină are ultima picătură/ cînd te cheamă pămîntul înapoi/ şi eternul vieţii de *Dincolo*?" (*Ultima picătură*). Sumarul volumului lui Sorin Cotlarciuc se structurează pe o lungă serie, mai degrabă, de poeme în proză, unde nu interesează atît lirismul, expresia acestuia în limbaj poetic, ci impactul mesajului, adesea, foarte contondent cu realităţile lumii de azi şi cu profilul unui om al veacului „profund gregar"; *Dezamăgire, Sens giratoriu, Muribunzii, Prizonier al destinului, Pariziană*, *Geneza, Evoluţie, „Decalogul" fericirii, Sfîrşitul bate la uşă* etc. sînt *discursuri* lirice vizînd teme din (i)realitatea imediată, însoţite, cîteodată, în diatribă, de un rîs sarcastic, de accente pamfletare, de portrete memorabile (*Inculţii*, *Analfabeţi funcţional*), de parodii şi epigrame, dar şi de texte în care se aude distinct tonalitatea poeziei lui G.Topîrceanu, într-un umor reconfortant: „Sunt supărat pe bunul Dumnezeu,/ Cîţi au plecat la El mă bagă-n boale,/ Se face tot mai gol în jurul meu/ Iar bătrîneţile îmi dau tîrcoale./ Mi-am scris un testament cu deferenţă:/ Las vouă întreaga mea avere,/ Mulţi ani de vechime strînşi cu decenţă/ În cartea de muncă-s giuvaere./ Scrisul întregii mele transpiraţii,/ Vitrina cărţilor cu ultimul cuvînt/ În trecerea prin lume cu ovaţii/ Și umbra crucii aşternută pe mormînt./ Moştenitorii mei cerşind procura/ La falimentul vieţii «de bonton»/ S-or ghiftui dintr-o prescură/ Și din coliva unui galanton" (*Testament*).

Sorin Cotlarciuc gustă din azima cerului pentru a „vinde" pîinea amară cea de toate zilele a unor oameni aflaţi sub vremi, la o răspîntie a destinului.

Marius CHELARU

Nemistuitul gol dintâi

„Și totuși, crede-mă,
Doamne,
că atât te iubesc,
încât de şapte sute de ani,
Templul Aethris sunt eu."

Dintre strofele pe care le-aș fi putut alege drept „motto" pentru felul în care am lecturat acest volum al Elei Iakab (care poate fi citit ș/ sau poate mai ales în consonanţă cu cel anterior, *Cartea lui Athanasios*), pe aceasta o consider reprezentativă, în primul rând, pentru că, dincolo de limbajul în care este alcătuit, de „decor" – care duce cu gândul (și) la o lume de demult, a miturilor și „cheilor"/ simbolurilor diverse (ca „muntele pecetluit", „semne care ascund/ misterele vechi", „carul împletit din ramuri de tamarin", „trandafirii crescuţi în rănile braţelor", „apele/ urzite de îngeri" ș.a.), fie ele legate de antichitatea

greacă ori de creştinism, ori pur şi simplu „inventate" de şi pentru sine, poemele (deşi probabil că se poate discuta şi despre alte aspecte) sunt despre ea. Despre „golul dintâi" nemistuit din suflet, despre rănile neînchise (unele „arse în timpul întoarcerii"), dragostea de Domnul ori „tristeţea îngerului (...) păzitor", scrie autoarea, între aripile „încleştate,/ timp de o întreagă/ rotaţie a pământului,/ de jur împrejurul/ corpului meu de lut." Şi unele poate că şi sunt cu trimitere directă la un astfel de mit (dar pare că toate sunt încadrate într-un fel sau altul, în contextul amintit, al căutării/ descoperirii/ înţelegerii sinelui, al raportării la divin ş.a.). De pildă putem exemplifica în acest sens cu strofa: „În ritmul muzicii din sine, urca şi cobora muntele,/ rostogolind sfera de argint, cu toată forţa/ trupului său" care aminteşte de mitul lui Sisif.

Pe de altă, autoarea dincolo de acest vocabular, de tonul uneori incantatoriu, alteori criptic, de „mitologia" uneori ducând spre „demult", alteori din lumea lăuntrică, personală, „construită" de ea şi pentru sine, are metafore/ figuri de stil/ expresii cu amprentă personală; iată, spre exemplificare, câteva: „din aura mea/ ţâşneau păsări/ cu aripi nomade", „noianul de cercuri diafane", „învăţasem semnele./ Le desenam în focul pietrelor/ cu ochii închişi", „învolburare de aripi/ şi văluri, dansând în ritmul celest", „Lumină fluidă trecea/ prin mâinile lui/ în trupuri încremenite", „mame,/ copii, bătrâni,/ îşi dansau extatic/ învierea" ş.a.

Sunt multe simboluri pe care le foloseşte în această călătorie în versuri spre sine autoarea, multe „trepte" cu semnificaţii diverse: îngeri, taumaturgul, Zeul ş.a. mai este şi teama că, aşa cum s-a „construit" fiinţa sa (sau, cum spune Ela Iakab, „templul", de aici pornind diverse fire de căutăr/ înţelesuri), cu totul, în această lume şi date fiind treptele vieţii pe care a urcat, să nu izbutească în călătoria sa în vreun fel sau altul, cu ceva sau altceva („Mi-era teamă că vei veni/ şi nu voi mai putea/ să te recunosc de la şapte sute de trepte/ distanţă."). Alteori, cum s-ar desprinde din poemul *Semne*, pare că limanul a fost atins şi „câte putea închipui/ setea mea de lumină" capătă un fie şi o parte din răspuns/ înţeles: „Într-o seară, Dumnezeu/ a oprit toate vânturile/ şi mi-a vorbit". Pe de altă parte, în general Ela Iakab, din câte am citit eu, şi-a însuşit/ construit în timp modul ei de a scrie, nu întotdeauna uşor de descifrat. Poate de aceea şi scrie într-un poem: „Nu-mi recita versete încifrate", ci „Cheamă-mă cum numai tu ştii", „Eu Sunt aici, lângă tine". Este un fel de privi poezia din acest volum. Între autorii din zona Lugojului Ela Iakab (autoare şi a unei interesante cărţi despre opera lui Arghezi, *Deşertăciune şi asceză*) se distinge ca o voce de remarcat. În poezia sa (despre care au scris mai multe nume cunoscute; amintim doar câteva: Al. Cistelecan, Horia Gârbea, Zenovie Cârlugea, Adrian Dinu Rachieru, Ion Dur, Vasile Dan ş.a.) se regăsesc, nu doar în acest volum, simboluri/ tâlcuri mitologice, poate şi esoterice, din diverse religii ş.a., dar pe care le foloseşte (şi) pentru a-şi face un drum al ei

dincolo de solitudine, de căutările prin labirintul existenței, către sine, pentru a se regăsi și a-și contura mai limpede calea (și) întru spirit.

Ela Iakab, *Poeme de la Aethris*, Editura Europastampa, Timișoara, 2020, 110 p.

Mircea M. POP

Originala lecţie de anatomie

Născută în 1964 în București, Dana Ranga ajunge în 1987 în Germania și în 2005 publică volumul de versuri în limba română *Stop – din pauzele lui Sisif* la editura Limes din Cluj-Napoca, iar în 2011, de data aceasta în limba germană, volumul de versuri *Cartea apelor,* la editura berlineză Suhrkamp. Tot aici îi va apare volumul *Casa epidermei*[1] în format relativ mare (24/16 cm). Volumul însumează 16 texte, se deschide cu poemul *Anatomie*, care începe cu versurile: „Corp/ popor de organe/ curată unealtă de viaţă" (p. 7) și în care li se reproșează medicilor, care „caută viaţa cu scalpelul.../ și totuși nu știu nimic/ despre frumusețe și dragoste" (p. 8). Celelalte cincisprezece texte sunt astfel divizate: *Inimă, Ficat, Splină, Glandă tiroidă, Burtă, Creier, Stomac, Rinichi* sunt proze, de fapt mai corect spus ar fi poeme în proză, iar *Spate, Ovare, Testicule, Plămâni, Vezică urinară, Apendice, Ochi* sunt poezii. Textele în proză constau din flux de cuvinte, despărţite doar prin virgulă, fără a apărea punct. Textul *Inimă* (p. 9-14) este un adevărat imn închinat neobositului organ, denumit în mai multe limbi: „cor, kardia, heart, cuore, inima, corázon, xinzang, serce..." (p. 9). Nu lipsesc nici termeni precum: „sistola", „diastola" și nici „cardiogramă" sau „detector". Poezia *Spate* se încheie cu un joc de cuvinte prin folosirea epiforei (în română, din păcate, netraductibilă): „nerv-spirală/ nerv-spital/ nerv-joc/ nerv care strică jocul" (p. 15) – în germană apare „nerv" la urmă în fiecare înșiruire. Testiculele sunt „*ganglion semilunare*/ într-un buzunar din piele tare" (p. 23). În *Glanda tiroidă* asistăm, printre altele, la o mică scenetă improvizată între doi necunoscuți, o ea și un el. Cel mai lung text inclus este *Creier* (p. 32-38) constând dintr-un flux de cuvinte cu substrat biblic în care autoarea se mișcă cu dezinvoltură, în care ni se recomandă, printre altele, „roagă-te la tatăl ceresc, cuvântul tată este un Dumnezeu cu mereu o nouă faţă, un tată minunat" (p. 38). Mai aflăm că"...adevărata credinţă trece orice examen, merge prin foc și apă și bunăvoinţă cu un zâmbet ca o frunză în formă de seceră" (p. 46). O afirmație din textul *Stomac* i se potrivește ca o mănușă autoarei: „...dacă cineva trece pe la fereastra ta poate vedea cu coada ochiului

[1] Dana Ranga, *Hauthaus*, Suhrkamp Verlag, Berlin, 2016, 65 p.

cum scrii ce nu s-a gândit, ce nu s-a spus" (s.n.) (p. 51). În ultimul text, *Rinichi*, asistăm la latente acumulări cantitative: „nu cădea nici unul, nu cădea nici un bulgăre de pământ, nu cădea nici un bulgăre de pământ pe sicriu" (p. 62). Autoarea intercalează pe ici pe colo mici naraţiuni şi povesteşte la persona întâi despre sine sau despre alţii. În economia cărţii găsim cuvinte în latină: „corpus callosum", „dura mater, pia mater", „communio, commotio", „devotion moderna", în franceză: „objet trouvé", „bon appétit", „croquante, la croute de l'être", în greacă: „Kyrie eleison", "dodekadaktylon", "telencephalon", „diencephalon" şi, bineînţeles, în engleză: „please go away", „do not take pictures", „the sky is the limit" etc.

În concluzie, o carte interesantă din toate punctele de vedere, care ar merita a fi tradusă şi publicată în ţară, dacă nu integral, atunci măcar poemul în proză „Creier", text desăvârşit din toate punctele de vedere.

Marius MANTA

Poezia ce ceremonie a vieţii

Cel mai greu rămâne atunci când te lupţi să rămâi obiectiv deşi simţi că textul pe care îl ai sub lupă începe să îţi invadeze intimitatea, când într-un mod cu totul neştiut îţi răscoleşte amintirile ori cumva dimpotrivă, începe să te poarte, fără voia ta, de-a lungul unor spaţii pe care le bănuiai în imediata ta proximitate, însă la care nu ai avut acces până în momentul lecturii. Sigur, textul rămâne cale de cunoaştere, în multe cazuri semnul cel mai sigur al unei fiinţări fericit orientate, un construct între material şi imaterial, dar şi un gaj peste timp, prilej de a reveni necontenit la propriile ţărmuri, în ultimă instanţă un monolog în parte explicativ, în parte o strălucitoare punere în scenă a propriilor putinţe şi neputinţe. Ce devine din ce în ce mai sigur e faptul că Tincuţa Horonceanu Bernevic surprinde extrem de fericit odată cu ultimul volum de poeme, „pasărea din ochiul meu stâng", recent apărut la Editura „Eikon". E tocmai genul de carte în faţa căreia până şi instrumentele criticului devin parţial boante iar criteriile de clasificare, altădată cu totul valide, abia se mai descurcă în lungul acestei confesiuni de o delicateţe cum rar se întâlneşte.

Îmi aduc aminte cum, cu prilejul unui alt volum, Violeta Savu – ea însăşi poetă de un rafinament emblematic - reţinea următoarele: „Cu toate că în retorica versurilor sunt şi reminiscenţe tradiţionaliste, iar tonul este adesea elegiac, autoarea apelează cu lejeritate la tehnici care ţin de modernitate. La o lectură atentă, orientările spre neoexpresionism şi biografism sunt recognoscibile. Volumul *Strigătul ca o punte* demonstrează că autoarea Tincuţa Horonceanu Bernevic se distinge prin vocea gravă, timbrul obsesiv

melancolic, tragismul liric diafan". Cred că asemenea coordonate rămân valabile în continuare, chiar dacă, personal, văd în arhitextul autoarei un construct ce coboară de sub rigorile clasicului și care abia ulterior primește contururi diferite, graiuri poetice care tocmesc fețe ale aceleiași simțiri. În „Pasărea din ochiul meu stâng" eul liric poartă răsfrângerea unei conștiințe de o religiozitate profundă, chiar dacă preaplinul sensibil inundă uneori peisaje nordice, toposuri afective unde lumina se închide iar sensurile devin mai puțin străvezii. Un cititor atent nu are voie totuși să se lase păcălit și înțelege că dispozițiile-de-o-clipă cu formă de alint sunt mai degrabă tonuri literare, în spate rămânând un om cald și a sa neîntreruptă experiență poetică.

Dacă ar fi să găsesc un motiv recurent și evident reprezentativ pentru întregul volum, acesta ar fi fără doar și poate cel al zborului, în formele lui esențiale: zborul ascendent (cum altfel ați putea întreba!), apoi zborul ca act al ratării de-o clipă în raport cu Divinitatea, zborul simulat în trenajor, zborul către lumea copilăriei ori zborul către valea suspinelor. Etapele presupun un „și" cu valențe narative, textele alăturându-se magic într-un corp comun, un soi de poem-fluviu care acceptă mai multe paliere interpretative. Sigur, la început se află mereu povestea: „povestea se țesea în zile lungi/ șapte la număr/ trudindu-mi aluatul de suflet pe masa olarului/ până la desăvârșire/ povestea se spunea șoptit celor ce vor gusta din lumină/ stătea pe buzele sfinților/ în urechile oropsiților/ în ochii celor ce caută..." („Dumnezeul păsărilor") Dinspre marginal apare problematica predestinării turnată în forme brâncușiene: „Pasărea a zburat din cuib/ lăsând în urmă un ou de lumină/ [...]/ a zburat din cuib doar așa/ ca să-și treacă aripile/ prin cerul albastru/ cum o rază de soare se strecoară prin frunze// [...]// lângă ea se adâncea un hău/ dinăuntru venea un aer călduț/ și-i atingea picioruşele/ a privit în întunericul de acolo/ și parcă a chemat-o la el/ parcă a aspirat-o într-un sărut/ aproape mortal/ și pasărea a căzut/ neștiutoare/ pasăre umbră pasăre umbră/ printre țevile ruginite/ mai jos/ tot mai jos/ fără a putea să se opună/ înăuntru era întuneric și cald/ și liniște/ uneori câte un vuiet urca/ până mai sus/ era apa care venea grăbită pe țevi/ și nu-i putea duce glasul pierdut/ mai departe". În același poem – „Pasărea căzută" - se produce înomenirea sau pregustarea timpului: „pasărea stătea în întunericul blând/ îndurând noaptea și răsăritul de ziuă/ și nu putea să vadă dezlegarea". Urmează de-a lungul a șapte zile/ momente economia unei geneze secundare ce pleacă dinspre *neștiință*, acumulează *suferință* și sfârșește în forma *gândului-mesager*, întreită forță de a defini însăși viața, implicit creația: „atunci omuleții de aer/ au făcut o horă/ în jurul păsării pierdute// i-au adunat cele șapte zile/ și i-au suflat în aripi/ suflare de viață/ punând-o cu grijă/ în mâna poetei// iar mâna/ a prins pasărea/ și a înapoiat-o luminii".

Următoarele secvențe funcționează ca niște diapozitive: în tot acest excurs ontologic suntem așezați „la fereastră" și plimbați în condiții de lux

(„scaunele erau îmbrăcate/ în pluș roșu”), într-un tycoon care primește în subterane inflexiuni sentimentale dar și constatări (auto)ironice; de urmărit perechile de îndrăgostiți care își jură iubire eternă, mecanicul de locomotivă, „aspirațiile” majoretelor minore ori bătrâneii mici, cu pipă și joben, care „zâmbeau tot timpul/ și citeau din ziare îngălbenite”, pentru ca mai apoi, când locomotiva stătea, „bătrâneii se odihneau pe sânii mei/ după ce-i scuturau ca pernele de puf/ dimineața”. Dacă primele zile-poem își dezvoltă înțelesurile în secvențe lungi, treptat - cele ce urmează devin mai dense, sublimând urcușul. Odată cu ziua a doua apare în prim plan condițional-optativul, soluție întrebuințată pentru a da sens capriciilor în parte naive ale copilului care intuiește slăbiciunile adulților și le acaparează atenția, până la constatarea amară: „unde s-a mai văzut/ o femeie cu mai mulți soți/ și cum să aștepte ei atâta timp/ o fetiță de cinci ani/ care nici nu se știe dacă va deveni vreodată/ ispititoare”. A treia propune justificări explicit intertextuale, în timp ce poezia îngăduie superficialul de la „am un card bancar gol/ pe care îl mai scot din când în când/ să plătesc trei banane la un supermarket/ atunci mă simt importantă” până la posteritatea dejucată (o altă față a bătrânului dascăl eminescian): „iar când voi rămâne văduvă/ îi voi dona averea făcută ilicit/ editurilor pentru copii/ care vor tipări multe cărți colorate/ în special pentru copiii săraci/ și ei vor citi ascunși în cotețele păsărilor/ sau în șurile cu fân/ să nu fie descoperiți de părinți/ și puși la muncă/ iar mai târziu/ când vor deveni adulți responsabili/ îmi vor pomeni numele/ în emisiunile culturale/ de la televizor”. Cea de-a patra secvență îmi aduce aminte de „Paza celor cinci simțuri” a Sf. Nicodim Aghioritul, pentru ca într-a cincea să ne aflăm dincolo de răutate, într-un preaplin care conjugă bucuria, fericirea: „Dacă aș fi însărcinată/ aș vrea să am gemeni/ mi-aș face multe rochii verzi/ din frunze de sfeclă fragedă/ și m-aș plimba pe înserat peste poduri/ peste podețe/ numai prin preajma apelor curgătoare”. A șasea e doar o amânare a orizonturilor ce se lasă așteptate, pentru ca ultima să întrupeze o macedonskiană redefinire a poeziei și poetului: „în oceanul albastru/ delfinii păreau coloane de apă/ care trec unele prin altele/ în graba lor spre larg// de câte ori răsărea soarele/ se vedeau doar pete de lumină/ pe întinderea albastră// delfinii duceau poezia în adâncuri/ le era teamă/ că ar putea eșua în nisipul arid// poetele erau delfini jucăuși...”.

Așadar, Tincuța Horonceanu Bernevic trăiește autentic poezia, reușind de fiecare dată să se salveze evitând luxuriantul ori alte formule gratuite, atât de prețuite astăzi. La final, înțelegi că zborul poate fi moarte pentru cei nepregătiți, dar și unica cale către pădurea de lumină: „iubirea e raiul meu/ din iubire mi-am făcut straie/ diafane și pure/ cu ea mi-am umplut ulcioarele în fiecare zi/ și mi-am plămădit pâinea”.

Angela FURTUNĂ

Nu mai vreau să trec prin iadul oamenilor

De la eul „poetic" la eul „empiric" există un domeniu prin care poetul inventiv îşi poate exacerba imaginarul. Prin acelaşi tip de autometamorfozare ca la Saint-John Perse sau Ezra Pound, şi **Adi Filimon** (*Ştefia*, Ed. Vinea, ed. I, 2014, ed. a 2-a, 2019) se joacă de-a măştile, de-a identităţile „dark", de-a infernul. Coborând printre nebuni, fanatici, criminali, leproşi, muribunzi, vampiri, canceroşi, schilozi, vrăjitori, spurcaţi, poeta se simte ispitită să realizeze o investigaţie şi o frescă a „Urâtului", precum o făcuse Nietzsche în *Amurgul zeilor*: «În Frumos omul se pune pe sine ca normă a perfecţiunii [...] iar în aceasta se preamăreşte [...]. Omul în fond se oglindeşte în lucruri şi consideră frumos tot ceea ce îi răsfrânge chipul [...]. Urâtul este înţeles ca un semn sau ca un simptom al degenerescenţei [...]. Orice simptom al istovirii, al îngreunării, al îmbătrânirii, al oboselii, orice formă a non-libertăţii, cum ar fi convulsia sau paralizia, dar mai cu seamă mirosul, culoarea, forma disoluţiei, a putrefacţiei, toate acestea stârnesc acelaşi tip de reacţie: „urât" ca judecată de valoare [...]. Ce urăşte acum omul? Fără îndoială, urăşte amurgul propriului său model». Scrie poeta: „Câtă lume nebună trece pe bulevard, spre Victoriei!/ Azi am dormit peste gândurile măcinate în dinţi de moară de apă – spaţiul inconfortabil mă aduce mai aproape de metalul cromat al degetelor ce ţipă prin aer, cuprinse de panică./ Oare să le ajut sau mai bine să le întorc spatele şi să mă prefac într-o mare de nepăsare?!/ Ucid pentru dragoste, dar nu ucid nebunii; o parte din viaţa lor umple urnele morţilor din vitrinele de pe bulevardul Victoriei" („b-dul Victoriei").

„Ştefia" este un pact cu stihiile, cu formele de moarte subită şi cu tortura de a nu putea opri Răul. Prin metamorfozare deductivă, atent călăuzită stilistic, poetul extrage toate gloanţele din cadavrul realităţii, din starea de Rău, supunându-le unei alchimii din care ţâşneşte, victorios, Frumosul artistic.

În fond, din vechea Eladă şi până către noi, esteticienii susţin că orice formă de urâţenie poate fi mântuită printr-o fidelă şi eficace reprezentare artistică: Fiul meu cu faţa de copil nevinovat/ scrie cu mâna stângă o scrisoare de dragoste/ îl inspiră un păun împăiat prost/ căruia i se scurge un ochi lipicios pe covor/ dragostea lui e o fată din blocul mâzgălit cu graffiti/ e opera de artă a unui Picasso francmason/ fata are părul cusut cu aţă pescărească de scalp/ i-am văzut la prima lor întâlnire/ se potriveau/ capetele amândurora se clătinau între umeri/ şi se roteau ca ochii peştilor în orbite/ nu e vina lor că femeile-mame cu jumătate de creier/ locuiesc în leprozerii cu bărbaţii-taţi/ pe jumătate bărbaţi" („fiul meu cu faţa de copil nevinovat") .

La Adi Filimon, momentul când clipeşte viclean peste realitate şi întoarce privirea de posedată peste lumea de umbre şi proiecţii onirce este

sublim. Starea de transă şi sminteala de narcoman scot la iveală istorii stranii, poveşti de familie depănate de fotografii vechi, cu mama şi tatăl morţi sau zburând prin spaţii interstelare. Dezvoltările fantastice se bazează de obicei pe dilatarea metaforelor, după care urmează o geneză narativă, o inaugurare de topos credibil deşi straniu. Poezia începe, aici, să se zbată ca un colibri într-o cuşcă de tinichea. Efectul e garantat: „Sunt foarte mică/ şi nu pot ajunge la borcanul cu bani/ degeaba mă ridic pe vârfuri ca o balerină/ Mica întinde pe jos/ leşie curată cu pânza cămăşii de noapte/ murmură la nesfârşit ceva ca o mantră/ peticul de pânză albită se rupe-n fâşii/ eu alunec şi cad mă doare un os din palmă/ şterge-ţi palma cu leşie îmi zice Mica/ e mult mai curată aşa/ eu fac ce-mi zice/ şi linia vieţii se şterge rămân firele din fâşie/ ce-mi stilizează un alt destin poate mai bun/ poate mai rău/ borcanul cu bani străluceşte de-ţi ia ochii/ degetele se topesc în leşie/ culeg cu buzele oase rămase/ am şi eu borcanul meu cu de toate/ mai trebuie câteva oase şi pot să îl sparg/ să mă adun şi să mă fac mare atât cât trebuie/ ca să ajung la borcanul cu bani" („sunt foarte mică"). Ortega y Gasset avea să constate că „sufletul liric atacă lucrurile naturale, le răneşte sau le ucide". Efectul poetic cel mai spectaculos vine atunci când rănile sunt suficient de perfide încât moartea să fie aproape neverosimilă: „Tata nu m-a iubit/ el avea treizeci de ani/ eu aveam viaţa adunată în plic/ anii lui înnoptau în cuiburi de lebede/ plecau toamna trişti se întorceau primăvara veseli/ ai mei erau legaţi de Mica/ erau îmbrăcaţi în rochiţele ei din copilărie/ într-o zi mi-a spus că tata nu mă iubeşte/ copilul preferat e fratele/ mi-a spus că de fapt nici nu exist/ că o păcălisem că m-am născut/ şi-am râs amândouă de întâmplarea aceasta/ aşa de tare/ încât îngeri de piatră s-au rupt" („tata nu m-a iubit").

Lectura acestei cărţi inteligent concepute şi bine scrise aminteşte de jocul vrăjitoarelor care, în actul I din Machbeth strigau: „Frumosul e urât şi urâtul e frumos...!" Pentru că tocmai despre asta este vorba în scriitura lui Adi Filimon din „Ştefia": după grozăviile realităţii măcinată de mentisme sau cioburi mnezice şi transformată în cenuşă, se mai poate aprinde, din nou, lumina caldă a supravieţuitorului prin poezie? Lumina rece a adevărului poetic este la locul ei, dar ochiul interior are nevoie de căldură pentru a se deschide: uman, trist, împăcat.

„Vezi omul acela cu o cruce-n spinare..."

De data aceasta („Spaimele", ediţie reviz. şi adăug., Ed. Vinea, 2019), Adi Filimon se apropie şi mai mult de „poezia de structurare", tratând cu mai multă indiferenţă pulsiunile existenţialului şi arborându-le ca pe un condiment ocazional. Atunci când se lasă ispitită şi de construirea propriei mitologi, poeta nu mai este confiscată de rigori biografiste, căci se lasă călăuzită de insinuarea unor abordări literare vechi populare româneşti. Între ele, linia clasică a

baladei sau a bocetului, a doinei de dragoste sau de trecere şi a unor evanghelii apocrife: „degeaba vorbeşti tu ioaneş/ iisus nu se mai roagă pentru tine/ ştii tu ioaneş ce fericiţi eram în copilăria mea din tinereţe/ degeaba-mi cauţi norocul de-acum/ am băut prea multe visuri/ m-am îmbătat cu ele/ acum le am în sânge/ pot bea încă pe atât nu mă pot dezbăra de viciul acesta/ şi ele mă caută mă seduc le am pe conştiinţă acum/ o să le port de grijă sunt prietenii cei mai buni/ din copilăria mea din tinereţe/ mai crezi în iisus şi-acum// mai cred// iisus nu se mai roagă pentru tine omule/ ci doar se odihneşte" („ioaneş cel bun (copilăria mea din tinereţe)", IV).

Meditaţiile abstracte şi sterile lipsesc, locul filosofemelor luându-l mini-naraţiunile şocante sau motivaţionale. Un personaj auctorial aflat în doliu nu conteneşte să trăiască prin gesturi concrete, să riposteze, fără resemnare, destinului. Intră în joc. Pare că astfel, şi numai astfel, căci oare cum altfel decât prin joc, fie el şi tragic?, are loc maturizarea; în chestiune este fabulaţia pe marginea unui algoritm de tipul „homo ludens", prin forţa mythopoiesis-ului. O femeie aflată în aşteptarea „unui sfânt care să-şi arate faţa lumească" îşi parcurge viaţa cu paşi inegali, şchiopătând între pământul neted şi gropi, oprindu-se din când în când să danseze, să pareze lovituri de destin, să atenueze şocurile despărţirii de părinţi şi de copilărie, să tragă un „uppercut" într-o vedenie, să jongleze cu explozia bolilor nemiloase, să tragă de bucle un înger sau, de ce nu?, să ajute omenirea să scape de delincvenţi şi de vieţi trecătoare. Nu e o agendă de viaţă prea săracă în evenimente, nici un orar prea relaxat al facerii de bine, dar orice s-ar întâmpla, la capătul scării, seara, înapoindu-se din lumea socială, apare o femeie în care viaţa a pus tot ce trebuia pentru a o face să se teamă că nu se va teme de nimic: „femeie frumoasă cu splendide picioare de struţ/ păşea când pe bordură când pe şosea/ şchiopăta dinadins să-i vedem şoldul/ cum tresărea sub rochiţa de voal/ braţul ei se plimba alene/ ca un pendul prins în umăr/ mulţimea de catarame din buze/ se lovea de dinţii prea albi/ ce sunau a porţelan chinezesc/ vântul îi fura voalul din poale/ mai ales când se apleca peste/ buza cişmelei din partea/ de jos a taliei// în echilibrul firav al valului ce se lovea de bordură/ nu-şi număra paşii dinspre şosea/ i se părea că umbla/ când în sus când în jos/ de parcă se plimba cu o barcă// femeie frumoasă cu splendide picioare de struţ/ unui pictor i-ar fi plăcut/ să-i prindă ruliul pe pânză/ nu se sfia să se culce pe-o parte/ lăsând să se vadă pulpa voluptuoasă// femeie frumoasă cu splendide picioare de struţ/ avea ochii ascunşi între sânii/ plini de regrete postume/ zburdau în dreapta şi-n stânga/ cu naturaleţea unei zile de joi" („femeie frumoasă cu splendide picioare de struţ").

Această femeie aparent în derivă, deşi plină de certitudini, se emoţionează în faţa cuvântului „spaime", de parcă s-ar vedea pe ea însăşi în jocurile din oglinda copilăriei. „De-a v-aţi ascunselea" este doar o diluare a grozei de a nu rămâne singur... Forţa acestei femei este aceea de a nu se

ascunde, mai ales în clipa când i se cere să ridice realitatea la rangul de altar pe care viaţa în întregime arde ca o rugăciune şi luminează ca o candelă.

Citind poezia lui Adi Filimon ai impresia că, atunci când se revendică din universul vrăjitorilor magici, îi cheamă la joacă. Bunăoară, îl invită pe Buñuel să filmeze „Îngerul exterminator" într-un decor minimalist sau îl incită pe Borges să măsoare timpul prin distanţa dintre toate absenţele esenţiale. Sfântul Augustin spunea*:* „et ecce infantia mea olim mortua est, ego vivo" („Căci uite, copilăria este moartă, dar trăiesc"). Adi Filimon trăieşte pentru a-şi duce crucea până la capăt: a scrie poezia timpului ei şi jocurile acesteia.

Îngerul Şeherezadei

„Flash-uri cu noi" şi „Mic dejun cu mama" sunt cele două cicluri în jurul cărora se structurează o carte („Nuntă pe ape", Ed. Vinea, 2017) unde poezia este scrisă de o autoare ce mizează, de data aceasta, pe un biografism cinematografic, scenariul mnezic fiind scris mai ales cu cerneala emoţiei şi a imaginţiei compulsive. Registrul este unul al defulării, deşi nu este urmat şi de o izbăvire. Toate tablourile din această veritabilă expoziţie a sufletului ce vibrează sunt structurate în jurul unui fundal de intensă tristeţe. Pentru galaxia poetei, acest simbol devine, totuşi, un echivalent al soarelui, pentru că însufleţeşte şi pune în mişcare tot ce există. Da, soarele pare a fi negru, deocamdată. Poate că tristeţea, deja absorbită în profilul psihologic auctorial, a devenit o stare energetică biogenă, mai degrabă aducând a nostalgie, deci a material artistic ce poate fi modelat în atelier spre a genera noutatea de creaţie. În aşteptarea luminii, ce se prefigurează treptat, discret.

Pendulând între iubirea bărbatului, iubirea părinţilor şi iubirea copiilor săi, ego-ul feminin ce poartă lumea pe umeri mai departe devine, după retragerea (adevărată ori ipotetică a) tuturor celorlalţi din viaţa sa, o fiinţă a martiriului pentru dreptul de a se salva ca femeie întreagă şi împlinită. În pofida zăgazurilor ce marchează cursul vieţii. Este tragică ipostaza evocării luptei acestei fiinţe cu o condiţie primară, fără alternativă, în care ori te ridici din ruine şi furi lumină, ori ai dispărut pentru totdeauna. Dar destinul implacabil este asumat până la capăt, fiecare clipă conţine tensiunea luptei dintre un Prometeu feminin înlănţuit şi aparţiile sale, eliberate şi eliberatoare, printre oameni: „m-am născut acolo unde trebuia/ altfel se vede/ cerul dintre copaci/ uneori dorm altfel decât de obicei/ braţele mi se răstignesc simt durerea cum intră/ vicleană prin cap cum trece prin orbite/ ca o mireasă vădană/ înzecit se propagă în inimă/ (are patru trepte de purificare inima mea)// apoi ţâşneşte în valuri alb-violete din rană/ şi nu se mai vindecă/ uneori când dorm/ uit că nu mai am picioare/ şi mă ridic pe vârfuri până la/ etajul superior al primatelor/ mai departe n-aş putea oricum/ cineva surpă lumina/ pune munţii la loc/ şi mă-ngroapă" („inima are patru trepte de

purificare"). Un fatalism anxios stăruie în atmosfera evocatoare și confesivă a poemelor. E o stare de pândă permanentă prin care Adi Filimon impune puterea unor flash-uri de viață trăită și de viață visată ca semne ale prezenței unui înger păzitor, la rândul lui emisar al paradisului. Nirvana poetică, propusă drept liman între edenul pământesc și edenul ceresc e administrată textului precum o rație de morfină sau o încărcătură de psalm: dacă dozajul e bun, poemul e o confesiune suportabilă, câștigul e încă o zi, și încă o noapte printre oameni. Încă un pas, urmat de încă unul, iar și iar, până la renaștere.

De obicei, îngerul păzitor este și un remediu psy. Dar nu întotdeauna îngerul păzitor vine cu sacul plin, precum un Moș Crăciun hollywoodian. El „se arată", polenizează imaginarul, creează iluzia că ...este cu tine, „aici și acum", și că nu este un „placebo". În educația creștină a autoarei, Dumnezeu ne consideră copiii săi, de aceea ne educă „prin joc și joacă". Adi Filimon, în rol de copil nemângâiat, rămâne în așteptare, joc după joc, printr-un ceremonial cu toate măștile pe chip – și masca de iubită, și aceea de păpușă, și aceea de mamă, și aceea de fiică –, știind că Tatăl ceresc este capricios, precum un Rege al poveștilor: „poate că-n mintea ta rătăcită/ eu nu mai sunt/ decât o păpușă din lemn/ încă stau agățată de gâtul tău/ degetele/ (ca niște dinți de furcă)/ îți taie carotida în două/ lași carne pe ele/ și-mi dai un răgaz să-mi spăl/ fața mamei/ părul din mătase albastră fură/ un rând de dantelă din rochia de botez/ dar eu nu pot zice nimic/ am gura pictată în ocru/ dacă o deschid cineva dinăuntru/ te va striga" („jocul", p.63).

În ciuda reprezentărilor copilăriei, remanente în statusul femeii multiple și tardiv resuscitate la viață, dar și a capacității de autoiluzionare, de obicei viața nu este pentru nimeni un basm cu happy end. Ci, dimpotrivă, mai degrabă o cursă infernală cu obstacole, care nu poate fi câștigată decât simbolic, căci învingătorul întotdeauna pleacă și câștigă prin faptul că se lasă învins, sau mai bine-zis convins că aceasta a fost chiar povestea vieții lui.

Motorul de căutare a sapienței și poeticității (care există în simbioză, aici) este activat de harul celei ce creează imaginile artistice, obținând pentru acestea un efect de prim-plan, ceea ce definim azi drept „povești în ramă": Adi Filimon devine, fără să o fi dorit, o Șeherezada. În ciuda lipsei de culoare și de exuberanță, sau poate tocmai de aceea, și totodată câștigând prin intensitate și obsesie, volumul ei este incantatoriu (căci și dark-incantațiile tot incantații se cheamă că sunt, deci mantre sincretice aducătoare de alinare și de magie).

Șeherezada, prin „poveștile ei în ramă", devine cheia celor „O mie și una de nopți". Astfel, ea își salvează viața, ca și viața tuturor femeilor ce supraviețuiau în Regat. Misterul consta din miezul poveștilor spuse Regelui, din măiestria povestitoarei, ca și din suspansul creat de aceasta, astfel încât finalul fiecărei povești să nu coincidă cu sfârșitul fiecărei nopți de iubire cu Regele, ci să-l provoace să dorească supraviețuire, iubire și poveste, și pentru ziua următoare, abătându-i gândul de la răzbunare și moarte. Astfel, orice

nouă zi a celui ce deținea putere de viață și de moarte asupra femeilor, și a Șeherezadei, începea cu dorință de viață.

Adi Filimon, cea din „Nuntă pe ape", nu este o Șeherezadă a plăcerii, ci una a castității, ambele forme de iubire (carnală sau spirituală) fiind expresia unei feminități profunde iar pentru umanitate fiind una reparatoare. Iubirile ei sunt legate de harul poetic și de capacitatea femeii de a se regenera prin păstrarea firului narativ al vieții sociale și culturale. Ea recurge la fondul imens de aluzii și de iluzii, de povești și de pilde din care omenirea s-a înfruptat mereu, cu poftă, cu dorințe reparatorii și pulsiuni de reinventare, povești despre aventuri bizare, dragoste, crimă, minciună și adevăr, iubire pentru mister și elanuri idealiste, pasiune pentru copilărie și senectute, sau tinerețe impulsivă și decepție, povești cu prinți nesăbuiți și cu zei atotputernici, regi și regine, marionete și soldați, povești pline de învățătură și de morală educativă.

Ontogenia repetă filogenia, spune un vechi principiu al speciei umane. Specia noastră e desemnată de istorie și cultură. Indivizii ei, din povești. De aici, din tezaurul de instincte de buni scribi, observatori și povestitori, în care dorm și se trezesc principiile științifice ale speciei, dar și simțurile noastre de oameni, își ia și Adi Filimon impulsul de a refuza suferința și mesajul de trecere, dar de a le înlocui cu narațiuni, imagerii, vedenii, presimțiri, evenimente și personaje, puse într-o anumită logică, psihanalizabilă sau parapsy, ducându-și imaginarul auctorial și stările de vis atât de departe, încât acestea se adaugă codului genetic și ontogenetic. Și devin o carte de cunoaștere, de autodefinire și de poezie. La final, Șeherezada o ia în brațe pe Poetă, oricare le vor fi fost intențiile de vedenii ale poveștii, și o duce departe de propriile proiecții ale sinelui, în zăpada albă a începutului de lume. Copilul acesta deschide ochii și știe deja că viața este, totuși, frumoasă: „vor mai fi și alte vieți draga mea fă o pauză de respirație/ și plimbă-te puțin prin zăpadă/ știu c-ai fi vrut iarbă și soare dar azi/ nu pot să-ți dau decât zăpadă/ vor mai fi și alte vieți de care să tragi ca de funii/ eu știu pentru că văd în viitor asta e treaba mea/ să stau lângă tine să te iubesc și să te cer din nou/ când vine vremea pășunilor dar azi/ nu pot să-ți dau decât zăpada asta/ fă o pauză de respirație și plimbă-te puțin prin ea" („înger de nea", p. 68).

Îngerul Șeherezadei rostește solemn: „O, câtă lume va ierna după mine!". Dar nu acum, nu azi. „Timpul încă nu a venit./ Astăzi vei trăi. Și vei povesti. Și vei scrie".

*

Ce se mai poate întâmpla când totul s-a întâmplat deja

„Viața ca o moarte ușoară – ultima rotație completă a Pământului" (Ed. Vinea, 2019) e un tribut plătit până la ultimul bănuț stării efervescente de nefericire, din care autoarea, aidoma vechilor cabaliști, însuflețește vedenii ce

însoțesc maturizarea. Decorul existențial e sumbru, cum nici fundalul poetic nu se înseninează. O ambarcațiune plutind în derivă. Oceanul fără sfârșit și nicio palmă de pământ pe care să poți ancora. Viața copilului ca formă de regret, plutind pe sciziunea dintre cele două vieți care l-au zămislit. Perna psihică a spitalului, sentimentul de teamă, întreținut de certitudinea că nu există maluri. Ici-colo, scenele de viață stradală urbană par ieșite din visul unui copil marin care nu a avut niciodată jucării, și atunci doar le-a visat: „aș putea înainta dar nu mi s-au vindecat/ tălpile rămase în urmă/ m-am oprit la marginea gândului vitreg/ închis într-un ceas/ care bate inversul secundelor" („diapazon"). Ipostaza auctorială sugerează sistematic prezența unui om care se scufundă, înregistrând simultan și detaliile, ca un polițist, și partea estetică a imersiei, ca un regizor de film: „în lumina reflectoarelor se auzeau aplauze/ pentru lebăda neagră// pe geana metalică a lacului/ exersam matematica unei piruete perfecte/ după țipătul mamei/ am adormit„ („lebăda neagră"). Cel mai acut în aceste poeme se simte iminența strigătului înăbușit construit din revelațiile rănii ce nu se poate cicatriza: înstrăinarea și sentimentul neadecvării potențează consecințele absenței sau ale brutalei desprinderi de scena părinților: „alunec într-un univers/ căruia nu-i aparțin/ visez la copacul în flăcările/ unei toamne// caut un punct de sprijin viu/ precum palmele mele/ acoperite de frunze" („frunze"). Refuzul de a deveni omului-robot devine luciditate și fluid care menține ritmul vieții. Sentimentul morții este construit cu minuție și răstălmăcit cu o anume duioșie, iar această mișcare hidrodinamică împrumută ceva din muzica lichidului amniotic: „inima se zbate sălbatic/ un zgomot de metal ascuțit/ îmi sparge pieptul// privesc palmele goale/ și-n mine se prăbușește viața/ ca o moarte ușoară" („viața ca o moarte ușoară").

Cartea aceasta, scrisă ca un tratat de sinucidere asistată, demonstrează că viața nu poate fi niciodată ca o moarte ușoară. Viața este simfonia morții așteptate. Totul e să supraviețuiești iluziei și să o îmblânzești, transformînd-o în animal de companie.

„Gheața ascute oasele..."

Departe de a fi pierdut energia primelor volume, Carmen Secere este o autoare convingătoare și la a treia sa carte: „babilon/ macii lui monet" (Ed. Vinea, 2020).

Din tragismul structurant, de neevitat la o personalitate obsesivă, explodează fibra unei poete puternice, care se ia în serios și care are energie să răstoarne lumea. Deci iată trofeul, născut din aparente ruine! Acest zbucium îi conferă matrice unei autoare singulare a cărei respirație brodează extrem de acut. Figurile de stil se așază în chip de reliefuri tonale de culoare, rezultate parcă din tehnica de cuțit a unui pictor.

Gradaţii, metonimii, antiteze, toate fac parte din succesiunea de poeme (puteau să nu primească niciun titlu!) care desenează o lume fractalică. Combustia iscată din marile contraste alimentează deopotrivă nostalgia liniei continue şi fascinaţia pentru calea brutal secţionată. În poezie, această dublă ipostază a nodului fractalic, care nu este indecizie ci sursă de tensiune, devine, la Carmen Secere, o resursă lirică: «am fost întrebată/ dacă vreau să salvez o căprioară/ şi mi s-a făcut dor de mama/ („tramvai"); „voi arunca nimicurile din garaj/ mi-a mai rămas puţină lumină/ într-o oglindă retrovizoare" („garaj"); „nebunia mea poartă mănuşi gri/ iar gri este un adjectiv/ invariabil" („gri"). La fel ca în volumul „mon amour ma tristesse/ întâmplări de viaţă în est" (Vinea, 2019), unde materia textuală era structurată în trei părţi, şi volumul de faţă se înfăţişează ca un triptic: „macii lui monet", „aur şi tinichea", „piaţa de sticlă (fragmente din jurnalul pentru elim)". Prima parte este cantonată tematic într-o zonă de tutelă spiritualizantă, a doua secvenţă exultă de servituţi ale iluziilor, a treia sugerează, prin topică de jurnal, o resuscitare printr-un confesional liric.

Un Tată, un Fiu şi un Duh, fie şi prin iconoclastie psihologizantă, alcătuiesc un sistem de coordonate pentru fiinţa care trăieşte datorită poeziei. Simpla nevoie a ideii de triadă este o recădere în „originar": «de câte ori îmi iau lumea în cap/ la tomberoanele oraşului/ se strâng pisici schizofrenice// plimbarea pe străzile andaluziei/ când scriam pe toţi pereţii „make love not war"/ şi mi-au legat mâinile suspecte/ de crezuri contagioase// gândurile trecute prin conducte vechi/ ruginesc în tăcere// mă caut înainte de a mă naşte» („naştere"). Carmen Secere încearcă să evadeze din sindromul paradisului pierdut. Din această tentativă, ajunsă la al treilea volum, poezia sa câştigă valoare şi grade de libertate, cu toate că fiinţa rămâne încătuşată: «urc pe pereţi o vreme. mă visez alpinist, deşi, de fapt, condiţia de scafandru nu m-a părăsit niciodată. îmi administrez o perfuzie cu glucoză zece la sută pentru reglarea zahărului în sânge. trec la următoarea etapă, probând săritura de la înălţime. nu ştiu ce m-a apucat să citesc cartea lui hermann hesse, „lupul de stepă". nu o pot lăsa din mână, oricât de apăsătoare şi neprietenoasă este. intru într-un tunel rece. orbecăi printre lilieci, în căutarea animalului din mine. alerg la un magazin second-hand. cumpăr, pe datorie, o pereche de aripi. mă înnod. apnee de plumb. ard şi noaptea asta, trăgând din ea ca dintr-un ultim chiştoc aruncat în noroi, găsit din întâmplare. mi-a rămas mică lumea. mă strânge» („săritura de la înălţime").

La poeţi precum Carmen Secere, în care deocamdată „gheaţa care ascute oasele" ascute şi aripile, te întrebi, de obicei, cât de mari vor creşte aripile în anii ce vor veni.

Lucian CHIȘU

Despre esența sunetelor și tăcerilor în poezie

Ultimele două cărți de versuri ale Mariei Calciu, *Esențe de rubin*, Semne, 2018, și *Sunet mut*, Limes, 2019, apar însoțite de fastuoasele recomandări ale poeților Mircea Bârsilă și Paul Artezu, cunoscuți și în postura de exegeți literari, cum de altfel se prezintă aici. Li se adaugă, tot în registru sărbătoresc, criticul literar Felix Nicolau cu impresiile și observațiile sale. În fine, o *Notă a editorului* (Limes, 2019) ne pune la curent cu întreaga activitate poetică și culturală a Mariei Calciu, semnatară până în prezent a 20 ediții lirice și participantă, ca poetă, la numeroase festivaluri în țară și în străinătate. Din păcate - iar păcatul nu-i aparține autoarei - în absența criticii de întâmpinare, tot mai rară în revistele noastre de cultură, autorii de versuri aleg să ofere astfel de „panoplii" la purtător, inserându-le, ca modalitate suplimentară de a-și informa cititorii, pe copertele și manșetele volumelor. În actualul context, soluția îmi pare binevenită.

Cum spuneam*, Esențe de rubin* beneficiază de texte critice semnate de Mircea Bârsilă și Felix Nicolau. Melodioasele versuri de aici îi prilejuiesc celui dintâi o călătorie pe meleagurile fabuloase ale insulei Lesbos, peregrinare continuată, la fel de entuziast, în relieful latin ale poeților Catul, Properțiu, Tibul. Felix Nicolau vede în poezia din acest volum „o punte între trecut și muzicalitatea fragmentată actuală". Sofisticat orchestrate, vibratile, aducând uneori cu dicteul automat, „deși respectă regulile gramaticale", poeziile Mariei Calciu își resorb spațialitatea „în timpul memoriei, singurul care guvernează poeticitatea". Informațiile despre cea de a doua carte, *Sunet mut*, repetă scurtele propoziții-enunț scrise de Mircea Bârsilă, în timp ce Paul Aretzu, prezent pe coperta a IV-a, explică la modul general „condițiile pe care trebuie să le îndeplinească lirismul", încheind cu observația că poeta, perfect încadrată canonului, dă frâu liber vocației ludice și imaginației într-o formă de confesiune „care presupune un cod secret" (indescifrabil la nivelul vorbirii curente), așadar accesibil numai inițiaților în tainele lirismului.

Ce ar mai fi de adăugat acestor întreite prezentări? În primul rând că ele incită la lectură. Apoi, că fiecare în parte, justifică generos ideea cu privire la sensibilitatea receptorului: poezia generează o cantitate de inefabil care, în pofida impresiilor contradictorii ce apar de aici, se unifică în discursul de idei, devenit noțional, abstract, adus la numitor comun de critica literară. Un bun exemplu ar fi cel oferit de muzică, mă refer desigur la cea de bună calitate, unde, grație interpreților ei, aceeași melodie dă naștere unei mulțimi de trăiri, unele mai frumoase și mai reușite decât altele, acceptate fără nici cea mai mică reținere ca pluritate valorică și emoțională.

În ceea ce mă privește, îmi propun, odată cu parcurgerea paginilor celor două cărți, o lectură lipsită de prejudecăți făcută nu cu scopul de a verifica

legitimitatea mesajelor „intermediare", ci de a face propriile reflecții pe marginea celor două cărți. Prima remarcă este că în poeziile Mariei Calciu are loc o luptă permanentă între existența concretă, reprezentând ontologicul, și o a doua formă de manifestare a ei, din zona *psyhe* -ului, fapt ce implică eminamente spiritul. Ecouri din viață rezonează în această „materie" volatilă, indeterminată, secretă și greu definibilă în raport cu gândirea și sufletul. Mijlocit de simțuri, transferul dintr-o „lume" în cealaltă se relevă în măsura în care devine conștiință artistică. Noțional, ele se împletesc genuin în actul creației, iar de aici se ivește marea variabilitate a senzațiilor estetice, de oricare sorginte ar fi, pe care le experimentează ființa poetei. Modul propriu de elaborare, așa cum îl descoperim în volumele de față, se bazează pe contragerea semantică explicită a discursului liric, semn al căutării de esențe și de originalitate cu orice preț, după cum demonstrează ambele titluri, pe care le-aș amenda. Pe primul pentru modul obstinat în care Mariei Calciu își ilustrează dezideratul. Fiind el însuși o esență dintre cele mai rare, în ierarhia reprezentărilor valorice, rubinul se află indiscutabil pe unul dintre locurile cele de mai sus, ceea ce face ca, pe lângă efectul scontat de autoare, titlul să irizeze tautologic. În cel de-al doilea caz, oximoronul „sunet mut", vădește, pe lângă respectiva contragere, o tot atât de mare și evidentă dorință de originalitate, amintind de „mănușa întoarsă pe dos" a denumirii unei celebre melodii de acum multe decenii, *Sound of Silence*. Descopăr, deci, în aceste neînduplecate stăruințe, repet devenite obsesii, conturarea „universului" liric dorit de către poetă să fie numai al ei și prefer termenul univers noțiunii de teritoriu, fiindcă Maria Calciu mizează pe imagini nu atât narative cât impregnate de sentimentele, evident, proprii. Asemenea alchimiștilor interesați de transformarea metalelor comune în metale nobile, deci în esențe, poeta încearcă să obțină din griul existenței cotidiene, culori vii, rezultat ale unei imaginații care atinge intensități maxime, ades incandescente și al căror precipitat se depune în retorta sufletului. Derulat repetitiv și urmând desenul încâlcit, dacă nu grotesc al acestor fixații, cenușiul realității se regăsește în aceste versuri stereotipic, comparabil tematic cu păienjenișul din gravurile unui Chirnoagă. Poeta se desprinde de marasmul realității survolându-i neliniștile pe care le transportă, cernute, dintr-un spațiu în altul. Poezia ei tinde spre o formă superioară de înțelegere a sensurilor, prin trepte de inițiere mistică și orfică scopul fiind de a pătrunde pe tărâmul de aer al visului oniric și al daimonului cuvântului. Reprezentările onirice se încarcă de semnificații a căror noimă trebuie descifrată spre a căpăta sens, motiv pentru care discursul poetic devine opac, se închide în sine, fiind preponderant trăire internă, privativă de comunicare. Cât privește daimonul din forma internă a cuvântului, faptul e dezvăluit de tensiunile interioare sufletești, pentru că, vorbind în versuri, autoarea intră pe un alt tărâm al rostirii, într-o lume aparte și întrucâtva ciudată, în care vocabulele sunt și totodată nu sunt cele pe care

credem că le ştim atât de bine. Începând de a mai fi emblemele abstracte ale convenţiei numite limbaj (etimologia termenului vine de la *conventus*, care înseamnă înţelegere, dialog) ele se încarcă de o altă consensualitate, lăuntrică, proprie experienţei pe care fiinţa umană o cumulează sub forma conştiinţei poetice, născute în zona subliminală ca „aură" şi întrupată în cea luminoasă drept poezie. Cheile simbolice ale acestui transfer se găsesc în cuvintele „fereastră", „oglindă", „poartă", „clepsidră", prin intermediul cărora starea de existenţă diurnă ia o altă turnură, se transformă în aceea de visare, pe care uneori Maria Calciu o controlează, de care alteori se lasă controlată. Constat, de asemenea, în aceste poeme dorinţa enormă de a evada în lumea interioară, în acel „dincolo" ce face ca dialogul dintre real şi imaginar să devină cât de cât posibil datorită concentrării şi codificării până la esenţă a eului. Autoarea nu se abate de la acest procedeu decât în cele câteva poezii atinse de erotism, sentiment care tulbură la suprafaţă apele memoriei, activată acum şi pentru sentimentele celuilalt. Deşi rămân un secret comun, închis înţelegerii altora, astfel de poezii se numără printre excepţii, cu prezenţa unor frânturi dialoguri domestice – replici, reacţii tardive, reproşuri ascunse – şi făcând loc presupunerii că, aici, este vorba de o altă luptă cu sinele în care apar, bine sintetizate, situaţii referitoare la poziţionarea sentimentului iubirii pe cel mai înalt piedestal, la fascinaţia pentru acest sentiment, căreia îi ia locul, uneori, teroarea fascinaţiei, cu rănile ei, ca şi suprapunerea peste proiecţia celuilalt, a iubirii absolute, ca adoraţie astrală. Am fi comentat cele două apariţii editoriale împreună, nu pe rând, fiindcă în cazul respectiv s-ar fi detaşat straniul sentiment că totul a fost deja spus în prima dintre cărţile apărute, poeziile din cea de a doua devenind un fel de alternativă a precedentei, dar nu cu alura unor variaţiuni, ci ca variante la aceeaşi temă, deci finită. Dominantă rămâne impresia că poeta se ascunde în spatele cuvintelor traducându-şi sentimentele din clar-obscur în primul rând pentru sine, punând apoi pe confesiune sigiliul sunetelor mute. Maria Calciu pendulează între realitate şi vis, iar cele doua ipostaze ale lirismului ei poartă vestmântul unor simboluri ce îndepărtează fără regrete lumea reală de aceea visului şi, poate, a speranţei. Cluul acestui *modus operandi liric* îl constituie trecerea din zona relevată în cea revelată. Departe de a fi pur inventar lexical, lesne de aşezat în paradigmele limbajului gramatical, produsul liric al celor două volume se converteşte în sferă, ia formă geometrică şi estetică, devine poezie, sentimentele trăind sublimate în unda de elocvenţă a subtextului din… text.

Precizez, „trăind", fiindcă este în măsura să producă miracolul: sufletul celui care citeşte, ca şi ale celui care scrie, învie, mişcă lucrurile, ideile sentimentele, le dă fiinţă.

Lina CODREANU

Un destin impetuos – Leonida Lari

Mult anterior anilor reformatori 1989-90, poeţii Nichita Stănescu şi Grigore Vieru au avut un rol de răscruce din punct de vedere estetic, aliniind lirica românească celei europene şi lirica basarabeană direcţiei moderne din literatura românească. După anii şaptezeci, în Basarabia, de sub ghilotina compromisului politic au scăpat creaţiile semnate de Victor Teleucă, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Ion Vatamanu, Anatol Codru, pentru ca, după 1990, libertatea de expresie să fie definitiv îmbrăţişată de scriitori, încât sincronizarea să se producă de la sine, cu oarece sinuozitate influenţată de circumstanţele istorice şi nu de cele estetice. Sub semnul „reabilitării esteticului", în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (Chişinău, Editura Arc, 1996), acad. Mihai Cimpoi identifică „generaţia ochiului al treilea" (după titlul dabijian), care „anulează tirania realului". În această pleiadă de intelectuali români din Basarabia sunt incluşi Nicolae Dabija, Leonida Lari, Vasile Romanciuc, Nicolae Vieru, Valeria Grosu, Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu, Iulian Filip, Ioan Hadârcă, Renata Verejanu, Ioan Mânăscurtă şi mulţi alţi scriitori.

Colegi de facultate, Leonida Lari şi Nicolae Dabija au debutat editorial aproape concomitent: Lari – în 1974 cu volumul *Piaţa Diolei*, Dabija – în 1975 cu *Ochiul al treilea*. Fiind foarte apropiaţi ca vârstă, direcţiile formative au avut drumuri similare, concretizate în absolvirea aceleiaşi Facultăţi de Filologie, activitatea redacţională la săptămânalul „Literatura şi arta" şi participarea la Mişcarea de Renaştere Naţională din Basarabia din 1988-1989. Până în 1990, în condiţii îngrădite de cenzura oficială a ideologiei comuniste, cei doi scriitori aveau deja publicate câte opt cărţi.

Animaţi de gândul schimbării stării naţiunii române din Moldova aflată în stânga Prutului, o pleiadă de intelectuali basarabeni şi-a direcţionat puterea şi propriul destin în susţinerea idealurilor existenţiale ale naţiei privind redeşteptarea spiritualităţii româneşti, statuarea alfabetului latin, a limbii române, a drapelului şi a imnului de stat. Revendicările intelectualilor erau stringente şi poate, de aceea literatura basarabeană post nouăzecistă s-a coagulat major asupra unor teme patriotice stringente, precum *independenţa*, *limba, ţara, mama, istoria.* Totodată, literatura a intrat pe făgaşul viziunii estetice prin abandonarea definitivă a realismului socialist („tirania realului") impus ideologic până atunci în favoarea liricizării universului ori cultivării simbolisticii poetice. Păstrând parţial orientările tradiţionaliste cu accente patriotice, scriitorii români din Basarabia s-au racordat la direcţiile neomodernistă şi postmodernistă evidente în lirica scriitorilor din România.

Angajată total în lupta pentru idealurile naţionale, Leonida Lari a înţeles rolul de tribun al scriitorului din Basarabia, fapt manifestat în diverse

direcţii personale de intelectualitate: poetă, prozatoare, publicistă, om politic, militant activ pentru reunirea Basarabiei cu România. În conjunctură existenţială, într-o logică de înţeles, coexistă două dimensiuni ale personalităţii poetei: *aspiraţia artistică* exprimată în operă şi *atitudinea de tribun* pentru cauza naţiei, fiindcă din destinul Basarabiei face parte, intrinsec, destinul poetei. E *Destinul iubitorilor de neam*, cum îl defineşte autoarea într-un poem-dedicaţie adresat fratelui Grigore Vieru. Şi nu e numai cazul acestora.

Creaţia literară a Leonidei Lari (26 octombrie 1949-11 decembrie 2011) – poezie, proză, eseistică, traduceri, texte publicistice – este cuprinsă în 24 de volume (antume), între care amintim: *Piaţa Diolei* (1974), *Marele vânt* (1980), *Mitul trandafirului* (1985), *Scoica solară* (1987), *Anul 1989* (1990), *Dulcele foc* (1991), *Lunaria* (1995), *Învingătoarele spaţii* (1999), *Răstignirea porumbeilor* (2003), *Sibila* (2006), *101 poeme* (2009). Postum, au fost editate *Se duce vara vieţii* (2013, proiect coordonat de Nicolae Rusu şi Vasile Şoimaru), *Numai în ceruri* (2014, vol. coordonat de Ioan Mânăscurtă), *Amurg pe nouri* (2019).

Volumul *Numai în ceruri* (Chişinău, Editura Princeps, 2014), coordonat de Ioan Mânăscurtă, constituie o antologie compozită, concepută în câteva diviziuni, după cum urmează: *Rugă de zi şi de noapte* (poezii), *Epifanii* (eseuri), *Insula de repaus* (manifeste), *Atitudini* (discursuri parlamentare rostite de Leonida Lari la Moscova şi Bucureşti) şi un grupaj de *Referinţe critice*.

Curajoasă şi incandescentă prin atitudini în viaţa socio-politică, Lari nu putea fi altfel ca poetă. Convinsă de menirea poetului faţă de neam şi ţară, îi atribuie acestuia particularităţile unui deschizător de drumuri, unui justiţiar care-şi foloseşte *cuvântul-sabie* întru restabilirea adevărului şi a drepturilor poporului. E cert că, exprimându-şi *crezul liric,* Leonida Lari aplică-n poeme tuşe de autoportret, asumându-şi statutul de poet-tribun care-şi pune viaţa deopotrivă sub semnul artei şi al cauzei naţiei.

Aflat între primele, poemul *Artă* deschide pârtie pentru următoarele, în care crezul poetic devine temă de fond. Soarta îi este pecetluită: „Tot poet aş fi fost, chiar să nu fi avut carte"/…/ Şi-ntr-un zid fără uşi şi fereşti aş cânta,/ Şi-ntr-o grotă cu şerpi veninoşi şi cu fiare". Sunt relevabile secvenţele menţionate ce exprimă convingerile şi concepţia poetei despre creaţie, amintind de tenacitatea eului liric arghezian din *Flori de mucegai* („Le-am scris cu unghia pe tencuială/ Pe un părete de firidă goală,/ Pe întuneric, în singurătate").

Generic, aleanul (suferinţa) ego-ului poetic se identifică cu al lumii căreia îi aparţine, căci misiunea ei e de a scrie versuri „pentru suflet mii". Cum lumea-i în veşnică nelinişte, tot astfel, atins de suflul muzei de „foc", poeta nu mai ştie „de odihnă şi pace". Punctul de vedere al poetei privind libertatea Moldovei materne e incompatibil cu voinţa celor de la putere, a vânzătorilor bolşevici, ceea ce-o situează între damnaţii romantici: „Acum de mine nu-i nevoie mare/ Acum poetul este nedorit" (*Poetul şi puterea*), fiindcă „În lume e

străin orice poet" (*Destinul iubitorilor de neam*). Umilinţa şi injustiţia privind actul artistic sunt stabilite prin legi arbitrare: „…ce lege-i strâmbă/ Îţi cutremură pereţii,/ Dacă-n parcuri, pentru limbă,/ Îţi sunt arestaţi poeţii" (*Moldavă*). (Vezi cazul lui Nicolai Costenco, care, opunându-se rusificării limbii materne, a stat 15 ani deportat în Siberia). Într-un eseu despre Lari, publicat în „Limba Română" (nr. 4/2019), Ana Bantoş motiva că „pledoaria pentru libertatea de exprimare în artă, pentru limba română" rămâne o constantă meritorie a vieţii jertfitoare şi a creaţiei înnobilatoare. Îngrădirea acestor drepturi e similară cu exilul spiritual şi Leonida Lari ştia că într-o ţară care „nu-i în matca ei", poeţii rămân neînţeleşi, reprobaţi, marginalizaţi: „Ei, cei mai puri, au fost cei mai blamaţi,/ Ei, cei răniţi, cântat-au chiar şi rana" (*Testament*). Într-o asemenea percepţie apar Ovidiu – „poet preasmerit", Eminescu ce-şi „sărise veacul", Grigore Vieru cu „astralul chip", Dabija – vinovat de-a fi român, Păunescu a cărui poezie cântată „trezit-a-n Basarabia români". Leonida Lari are convingerea că prezenţa artiştilor în viaţa cetăţii este indubitabil o inerenţă, încât alungarea bardului echivalează cu decăderea sistemului social ingrat, după cum reiese din eseul *Poetul* (din acest volum): „Cetatea care se fereşte de poeţi şi-i goneşte, este o cetate slabă" (p. 379).

Aflat la final de antologie, un distih din *Orientală* – „Mi-e versul mai aproape ca pita şi băutul/ Şi de i-aş pierde vraja – aş pierde tot avutul" – esenţializează ideea că poezia devine condiţia *sine qua non* a creatorului. Este cea mai înaltă aspiraţie artistică prin care şi „veacul se îndoaie" (Arghezi).

Istoria Basarabiei sfâşiate şi *idealul reîntregirii* neamului sunt motive lirice tulburătoare, autoarea impunând, fără tuşe tolerante, despărţirea adevărului de minciună, fiind neîndurătoare faţă de cei care le-au furat graiul, libertatea şi le-au pervertit fiinţa românilor din Basarabia. Atitudinea de *vates* răzbate liric şi-n mod coerent. Autoarea preia zbuciumul şi răzvrătirea înăbuşită a neamului din care face parte, sperând la triumful dreptăţii, percepând interogaţia din poezia *La Putna* ca „neînduplecată" şi legitimă: „Sunt două popoare cu-acelaşi pământ?". Poemele dezvoltă ideea ubicuităţii eului liric situat între veghetorii sorţii naţiei sale, care-i absoarbe menirea poetică: „Am stat pe o palmă de ţară/ Şi focul aprins l-am ţinut" (*De Patrie*); „mi-am iubit poporul,/ Şi i-am păzit fiinţa prin cuvinte" (*Poem trist*). Încă din 1992, în prefaţa cărţii *Lira şi păianjenul*, poetul Marin Sorescu observase bivalenţa artistică: „Foarte rar se întâmplă ca poezia unui autor să se confunde atât de mult cu viaţa sa, iar viaţa să devină poezie într-un grad atât de înalt, ca în cazul Leonidei Lari" (*Stăpână peste metaforă*).

Tonalităţi psalmice din *Rugăciunea* lui O. Goga, poetul „pătimirii noastre", care, la rându-i aştepta Unirea Transilvaniei cu Ţara-Mamă, se întrevăd pe alocuri în versurile poetei basarabene: „Dă-mi, Doamne, durerile toate/ Şi lasă-mă fără dor,/ Dar fă şi un pic de dreptate/ Pentru acest

popor./…/ Ia-mi tot ce-mi surâde în cale, / Orice bucurii, rând pe rând,/ Dar fă să se-ndrepte din şale/ Poporul acest suferind" (*Rugă de noapte*).

Grigore Vieru avea viziunea strângerii neamului „grămăjoară": „O, neamule, tu,/ Adunat grămăjoară,/ Ai putea să încapi/ Într-o singură icoană" (*Acasă*). Nu altfel gândeşte şi afirmă, demn şi curajos, vocea lirică a poemului *La noi*: „Să apropii clipa care-o să ne strângă/ Neamul la un loc". Pentru adevăr e crucificat „un blând neam de oameni", ai cărui fii animaţi de idealul renaşterii naţionale, „de setea de dreptate şi de adevăr/ Zac în puşcării" şi sunt duşi în Siberii, lăsaţi pradă disperării şi nenorocului: „Ne-a-ndrăgit durerea, ne-a uitat norocul". Idealul de reîntregire a ţării rămâne o constantă în majoritatea creaţiilor post nouăzeciste basarabene. Ruptă din trupul ţării-mamă, Moldova din stânga Prutului este văduvită de legea nedreaptă stabilită arbitrar de mai marii împărţelii lumii, încât nu moşteneşte „Nici urcare pân'la munte,/ Nici ieşire către mare…" (*Moldavă*).

Din afară privit, frondismul poetei pare pitoresc, însă, din miezul abordării marilor probleme ale momentului istoric, atitudinea ei intră în firescul fenomenologic. Activismul social ofensiv nu o detaşează de estetica po(i)etică, căci Leonida Lari găseşte resurse vizionare la frontiera dintre etic, ca materializare a patriotismului, şi estetic, ca expresie a emoţiei, coagulându-le în limbaj artistic. „Nu *ceea ce spune* străbate mai întâi în inimă, ci *melosul*, ardoarea de-a atenţiona…" (s.n.) – intuia poetul Ioan Alexandru în comentariile la vol. *Se duce vara vieţii* (Bacău, Editura Vicovia, 2013, p. 217). Stau dovadă multe creaţii, între care chiar poemul cu titlul omonim antologiei – *Rugă de zi şi de noapte* – relevă o conştiinţă auctorială dramatică. Forma psalmică permite un solilocviu necurmat („de zi şi de noapte"), dar acesta glisează adresarea de la Dumnezeu către inamici şi înlocuieşte invocaţia cu imputarea. Tonalitatea incipientă denotă neputinţa solitară („Eu n-am putere de luat/ Şi împărţit popoare-n două"), dar forţa expresivă a eului liric se descătuşează prin furtuna de imprecaţii asupra împilatorilor. De aceea registrul lexical este viu şi nemodulat iar versul erupe cu magmă de blestem: „De străinime înghesuiţi/ Să n-aveţi loc la vatra voastră/ Şi limba rusă s-o cerşiţi,/ Precum cerşit-am limba noastră.// De suflet, datină furaţi/ Să fiţi şi voi de cei cu misii/ Şi tot la fel răsjudecaţi/ Prin tribunale şi comisii./…/ Dar ceea ce ni s-a-ntâmplat/ Mă rog să vi se-ntâmple vouă".

Când „Pângărit e totul: legea, limba, locul" (*La noi*), limbajul poetic fără tuşe de toleranţă se sprijină pe spontaneitatea cuvintelor alese dintr-o arie lexicală adecvată, inamicii fiind înfieraţi drept „colonizatori", „impostori", „blazaţi", „arătători de drum", „ista, cela"… Tonul liricii devine neconciliant şi mobilizator: „Treziţi-vă toţi care sunteţi prădaţii,/ De nume, de suflet, de ţară/ Şi la adunarea poporului daţi-i/ Din sine afară" (*Marea Adunare Naţională*) iar autoarea pare o „Jeanne d'Arc a renaşterii basarabene, cum credea mulţimea, demonică, mesianică, etic-necruţătoare", aşa cum o portretizează Mihai Cimpoi

în istoria sa (*op. cit.*, p. 225). Poeta Leonida Lari nu cultivă ostentativ structuri stilistice şi nici vizează simetrii compoziţionale. Depăşind artistic materialitatea imaginilor, fiorul metaforei, supleţea epitetului ori sugestiile altor tropi ating struna expresivităţii autentice în majoritatea poemelor: „lumânări sunt fulgii între pământ şi cer" (*Ce mână luminoasă…*), „sunt un plâns de lumină/ Într-o beznă râzândă" (*Sunt un plâns de lumină*), „Parcă-aş fi o stâncă-nsingurată,/ În care valuri bat" (*Vin valurile mării*), „Şi-n urma-le spre noi, rămaşii,/ Cât ţine-n sfere al lor drum;/ Se-ntinde-o dungă de tristeţe,/ Precum o funie de fum" (*Îngeri în trecere*) etc.

Când ies la vedere confuzia (*Scrisoare lui Cantemir*), dezbinarea (*Vânt dinspre tării*) şi trădarea, vanitatea (*Pe Dâmboviţa*), o dezamăgire profundă adânceşte forţa de sugestie a dramatismului interior: „Învinsă-i libertatea, zace-n sânge/ Sub cizma unui dictator nebun/…/ Uniţi cu slavii printr-o semnătură/ Făcută de-un bolşevic de soi,/ Privim cum viitorul ni se fură/ Odată cu pământul de sub noi" (*Vânzare de ţară*). Unica speranţă ce-i rămâne conştiinţei lirice ca veghetor la destinul neamului e pusă-n *rugi* către „cerurile" divine ori în *scrisori* adresate lui Eminescu, neamului, voievozilor, „fraţilor" – semeni animaţi de nobilul sentiment patriotic. În această ultimă dimensiune se înscriu poemele cu dedicaţii pentru mamă, frate, Alexie Mateevici, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, soţii Aldea Teodorovici, Vadim Tudor, Adrian Păunescu, Anatol Codru, Radu Cârneci, Sabin Bălaşa, Efim Tarlapan, Florin Piersic, Nicolae Dabija, Ninela Caranfil, ş.a. Oglinzile emoţiei erotice, luciditatea privind fiorul timpului curgător şi invincibil ori stările de atemporalitate din ciclul anotimpurilor rămân alte teme de descoperit în lirica Leonidei Lari adunată-n această antologie postumă – *Numai în ceruri*.

Atinse de un temperament vulcanic, însă cu o judecată pătrunzătoare, creaţiile Leonidei Lari reprezintă poezia de atitudine a redeşteptării naţionale de după anii '90, ceea ce o aşază în fruntea liricii feminine româneşti din Basarabia.

Diana Dobriţa BÎLEA

Cum „se români" poezia prin Alecsandri

Autoare a zece cărţi, propunîndu-şi, prin intermediul cîtorva dintre acestea, să redea strălucirea de altădată unor scriitori pe care vîltoarea prezentului – cu toate neajunsurile, schimbările, impunerea unor repere nu întotdeauna drepte mai ales pentru tinerii aflaţi la vîrsta căutărilor şi a nevoii de modele – pare să-i afunde tot mai mult în uitare sau să-i ascundă de iubitorul de literatură a cărui educaţie cultural-estetică depinde, în bună

măsură, de şcoală, Violeta Calfa Dinu rămîne, şi cu eseul *Vasile Alecsandri. Complexitatea devenirii lirice* (Ed. Moroşan, Bucureşti, 2018), fidelă respectivei exigenţe. Dacă pledoariile sale eseistice s-au mai îndreptat către opera scriitorilor Ion Agârbiceanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dimitrie Anghel, care au în comun faptul că au trudit pentru sfînta limbă şi literatură română, alegerea de această dată a liricii lui Vasile Alecsandri este explicată în *Argument*, text ce pleacă de la aprecierea critică a lui George Călinescu: „Alecsandri este un scriitor viabil". Ca şi în celelalte cărţi-eseuri, transpare încă de la prima pagină constituentul care intră în alchimia întregii lucrări şi care a reprezentat totodată forţa ce a mînat-o pe eseistă la realizarea acestui demers literar: dragostea pentru literatura română egală în mod evident cu dragostea pentru mlădiţele neamului nostru. Este şi firesc să fie aşa, Violeta Calfa Dinu fiind cadru didactic. Deşi modalitatea de lucru este cu predilecţie didacticistă, nu lipseşte componenta emoţională a expunerii, care asigură legătura autoarei cu toţi cititorii săi şi care se constituie pînă la urmă într-unul dintre ducturile ce vizează însuşi obiectivul lucrării: cunoaşterea liricii bardului Alecsandri, dar şi empatizarea cu omul Alecsandri. Iată o parte din portretul poetului, ce evidenţiază inclusiv stilul simpatetic la care apelează adesea autoarea: „Alecsandri, această conştiinţă exemplară a naţiunii şi literaturii române care a dominat viaţa literară timp de o jumătate de secol […] A fost scriitorul cel mai complex pe care l-a dat literatura română de pînă la Eminescu şi chiar pînă astăzi. […] înzestrat cu o inteligenţă rară, cu intuiţie sigură, cu sensibilitate şi destul de vastă imaginaţie creatoare, senin şi vesel, cu un viu şi fin spirit de observaţie, sentimental fără pereche, s-a bucurat de una dintre cele mai echilibrate naturi, care a permis unora să afirme că poetul se apropie de seninătatea lui Goethe" (p. 7). Lucrarea este structurată în cinci părţi: *Poezia română până la Vasile Alecsandri*; *Alecsandri şi „Dacia literară"*; *Alecsandri şi culegerea folclorului*; *Poezia lui Alecsandri* şi *Portret final*. Predecesorii lui Alecsandri sunt prezentaţi succint, reliefîndu-se contribuţia acestora la tot ceea ce au însemnat primele manifestări literare în versuri din literatura română. Începe cu Dosoftei, ale cărui versuri sunt considerate „piatra de temelie a poeziei româneşti", aminteşte de Miron Costin, care ne-a lăsat primul poem filozofic, *Viaţa lumii*, de Dimitrie Cantemir, care a scris primele elegii în proză ritmată, de poeţii Văcăreşti, Costache Conachi, Ion Budai-Deleanu (primul poet român cult), de figura enciclopedică Ion Heliade Rădulescu, de Vasile Cârlova (primul poet român modern), de Gheorghe Asachi, Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, Negruzzi şi Hrisoverghi.

În urma intensificării avîntului cultural în prima parte a secolului al XIX-lea, a dezvoltării activităţii publicistice în Transilvania, Moldova şi Muntenia, apare, în 1840, şi revista *Dacia literară*, care militează pentru ca „românii să aibă o limbă şi o literatură comună pentru toţi" şi de al cărei program se leagă şi destinul literar al lui Alecsandri. Violeta Calfa Dinu

prezintă programul revistei, noutăţile pe care le aduce şi importanţa acesteia pentru formarea unei limbi unitare şi a unei literaturi moderne naţionale, apreciind că „*Dacia literară* îi obliga pe scriitori să facă experimentul observaţiei concrete, un exerciţiu binevenit într-o epocă a declamaţiei ieftine şi a sentimentalismului umflat". Face observaţia că Alecsandri, deşi publică doar proza „Buchetiera de la Florenţa" în paginile *Daciei literare*, va scrie ţinînd întotdeauna cont de liniile trasate în programul respectivei reviste, deoarece „a înţeles cel mai bine acest lucru şi a dat la iveală o operă cu adevărat naţională, ce-şi are fixate adînc în folclor rădăcinile".

Cu minuţie de cercetător, Violeta Calfa Dinu caută în tendinţele şi-n caracteristicile culturale ale vremii pe plan european premisele care au stat la baza activităţii literare a lui Alecsandri. Astfel, ajunge la concluzia că interesul crescut pentru folclor în toată Europa, manifestat prin publicarea la Paris a celebrei culegeri *Chants populaires de la Grèce moderne* a lui Fauriel sau a culegerii de cîntece populare sîrbeşti a lui Kuk Karagici ori a faimoasei epopei eroice populare franceze *Chanson de Roland*, a influenţat puternic spiritul patriotic, imaginaţia şi stilul tînărului abia întors de la studii. Este remarcat faptul că totuşi „întregul interes european faţă de folclor răsunase în conştiinţa tînărului mai puţin decît răsunaseră în copilărie poveştile şi cîntecele populare", el „avînd vocaţia de scriitor naţional", care a prelucrat textul cules din popor „în planul conciziunii, al acurateţii, al corectitudinii ritmice şi al înfrumuseţării textului prin folosirea epitetelor sau a imaginilor deosebite, încărcate de expresivitate".

Eseista ţine să sensibilizeze cititorul şi ştie cum s-o facă, aproape ca un romancier care dozează tensiunea naraţiunii pînă la punctul culminant. Iată un singur exemplu în acest sens, care dovedeşte, în plus, frumuseţea stilului şi creează tablouri indelebile, clare şi variate, ce prezintă un anumit timp istoric şi social: „…tânărul întors din Franţa nu avea suficientă răbdare să ancheteze pe păstorii care cîntau din suflet doina sau alte cîntece. Parcurse munţii şi cîmpiile vîrîndu-se printre ţărani la iarmaroace, intrînd voinicește cu ei în crîşme, asistînd la horele din sate, cercetînd mănăstirile şi ascultînd pretutindeni poveştile populare, legendele, transcriind cît mai repede posibil ceea ce apuca să prindă […]. Opririle printre ruinele care adăpostiseră odinioară vreun faimos haiduc, convorbirile cu bătrînii satelor, cîntecele culese din gura tinerelor fete, mămăliga mîncată în bordeiul ţăranilor seara […] i-au oferit posibilitatea de a culege frumoasele şi rarele perle ale literaturii populare" (p. 24). Rezultatul acestei strădanii este, în concepţia eseistei, o „operă de pedagog naţional".

Partea intitulată *Poezia lui Alecsandri* are cea mai mare pondere în economia cărţii, cuprinzînd patru secvenţe: *Izvoare; Universul tematic al poeziei; Genuri şi specii abordate; Alecsandri şi rolul lui în modernizarea versificaţiei româneşti*. Autoarea afirmă că şcolarul Alecsandri, avîndu-l ca

dascăl pe ardeleanul Gherman Vida, cel care trecuse munţii în Moldova purtînd în traistă manuscrisul cronicii lui Şincai, este musai să fi sădit în sufletul viitorului poet dragostea pentru întreg neamul românesc, ceea ce l-a ajutat mai tîrziu să devină descoperitorul comorilor folclorului naţional şi să aibă o activitate literară pătrunsă de efuziune revoluţionară. Secvenţa *Universul tematic al poeziei* este o exegeză atentă şi detaliată asupra întregii poezii a lui Alecsandri, autoarea dovedind certe calităţi în acest sens. Prezentînd speciile genului liric, apoi şi pe cele ale genului epic în versuri, eseista conchide, hiperbolic aproape, că întreaga activitate a poetului „ar putea constitui o adevărată epopee naţională în care lupta pentru crearea şi înălţarea unei noi Românii ocupă un loc important".

Nu mai puţin farmecă, fără să fie exagerat în vreun fel, *Portretul final* pe care Violeta Calfa Dinu îl face lui Alecsandri. Argumentez această afirmaţie cu un fragment edificator în loc de orice altă încheiere, adăugînd că strădania eseistei merită admiraţia noastră şi îndemnul de a continua pe această cale pentru că este nevoie de (re)aducerea în conştiinţa noastră a unor valori naţionale pe care nu avem voie să le ignorăm sau să le pierdem vreodată: „Într-adevăr, în Alecsandri vibrează toată inima, toată mişcarea compatrioţilor săi. Farmecul limbii în poezia populară el l-a deschis; iubirea omenească şi dorul de patrie în limitele celor mai mulţi dintre noi el le-a întrupat; frumuseţea proprie a pămîntului nostru natal şi a aerului nostru el a descris-o; cînd societatea mai cultă a putut avea un teatru în Iaşi şi Bucureşti, el a răspuns la această dorinţă, scriindu-i comedii şi drame; cînd a fost chemat poporul să-şi jertfească viaţa în războiul din urmă el singur a încălzit ostaşii noştri cu raza poeziei".

*

Poezia, Arcadia sufletului

Într-o acustică a şoaptelor şi a ecourilor gracile ale acestora, arareori a tonurilor ceva mai înalte, volumul de debut al Danielei Andronache, *Cireşe în pîrg* (Ed. Timpul, Iaşi, 2020), invită la meditaţie pe teme majore, pregnantă în economia volumului fiind aceea a condiţiei de fiinţă muritoare a omului. Timpul finit al vieţii umane este măsurat aici nu în ani, ci în rînduri de „cireşe în pîrg", autoarea evidenţiind de la început atît indestructibilitatea conexiunii dintre om şi natură, cît şi dimensiunea estetică a acestei relaţii.

Licenţiată în filologie, cu o teză de doctorat scrisă în limba engleză – *Reconfigurations of Racial Identity: Racism in Richard Wright's Work* (Reconfigurări ale identităţii rasiale: rasismul în opera lui Richard Wright) – , Daniela Andronache alege din creuzetul alchimic al liricii surse de inspiraţie ce ţin de românism, de românitate, de literatura naţională. Astfel, identificăm un spaţiu şi un timp mioritic, efemeritatea omului fiind acceptată de actantul liric

cu seninătate, dar şi cu încrederea că sufletul, de esenţă divină, este nemuritor. Evanescenţe din poezia marilor noştri poeţi Alecsandri, Eminescu, Labiş, Sorescu, Nichita se topesc în versuri limpezi, riguroase, fără tropi împodobitori, accentul punîndu-se pe profunzimea ideatică, pe simboluri, pe claritatea imaginii. De altfel, pentru o mai eficientă transmisibilitate a mesajului, Daniela Andronache construieşte scenarii scurte, apelează la decoruri pe cît de simple, pe atît de ofertante şi regizează cu aceeaşi abilitate cu care izvodeşte atît tablourile dinamice, cît şi pe cele statice.

Poetă deopotrivă cerebrală şi sentimentală, Daniela Andronache caută cu optimism şi izbuteşte să găsească prin bolgiile sufletului lumii diamantul ascuns: „Copaci de sticlă/ în singurătatea cîmpiei/ şi un tren cu roţi/ de diamant rătăcind năuc/ pe drumuri/ dintr-o altă poveste" (*Vreme de iarnă*). Este importantă această posibilitate a intersectării „poveştilor", semn de speranţă şi pentru teritoriile sufleteşti unde pare că nu mai există motive pentru sărbătorirea vieţii. Optimismul vine şi din spiritul profund religios al autoarei. Dumnezeu e văzut ca un „truditor" cu trăsături umane („cu mînecile suflecate, cu palme fierbinţi", „fluieră vesel"), un lucrător etern la crearea şi la re-crearea lumii, spre tot mai binele acesteia. De asemenea, instanţa divină se dovedeşte a fi prezentă *hic et nunc,* răspunzînd nevoii de purificare a omului, de întoarcere la curăţia de la începuturile lui edenice, de mîntuire în fond (ca în poezia *Catharsis*). Meditaţia religioasă face ca actantul liric să aibă revelaţia trăirii patimilor lui Iisus – „Doamne, dacă vrei,/ ia de la mine paharul acesta!/ E moment greu/ de furtună/ şi mă ia cu fiori de moarte/ de la vîntul care-i soarbe/ mireasma-nspre Mine" (*Doamne, dacă vrei*) – sau să dea peste cap firescul acceptat de două mii de ani, acela că Iisus s-a lăsat răstignit pentru a-i împăca pe oameni cu Dumnezeu şi a le salva astfel sufletul, oferindu-ne în schimb ideea singurătăţii şi a nevoii de iubire a lui Dumnezeu astăzi, la fel ca ieri şi ca oricînd: „Oricum, e cel mai bun/ scenariu din ultimii/ o mie de ani./ O să dăm lovitura cu el,/ Doamne!/ Ai să vezi c-o să ne urmeze/ mulţi./ N-ai să mai fii în împărăţia Ta/ singur şi stingher..."

Şi totuşi, meditaţiile asupra timpului reliefează şi o viziune pesimistă asupra condiţiei umane. Deşi oamenii seamănă în multe privinţe cu Dumnezeu, deşi aceştia au la rîndul lor capacitatea de a crea, ei rămîn, indiferent ce ar face, doar nişte fiinţe efemere: „Timpul nu-l cruţă/ pe niciunul dintre cei ce vin pe lume./ Dimpotrivă, el îl conduce răbdător,/ pe fiecare, pînă la groapă" (*Intrarea în timp*). Pe de altă parte, meditaţiile asupra vieţii umane relevă, precum în filmul „La vita è bella" al lui Roberto Bellini, că, oricîte încercări am avea de trecut şi oricît de sumbră ar părea în anumite momente, viaţa noastră rămîne pînă la urmă bunul cel mai de preţ şi de aceea este spre fericirea noastră să-i reconsiderăm părţile luminoase: „în realitate,/ viaţa e frumoasă" (*Poezie*). Daniela Andronache nu uită să evoce eroii ştiuţi şi neştiuţi ai neamului. Le dedică mai multe poezii, dragostea sa de astăzi încercând, întru

alinarea sufletului naţional, o exorcizare a suferinţei de odinioară de pe cîmpurile de luptă. Paralela soldaţi-spice este inspirată şi copleşitoare; candela care arde la sfîrşit de poem este semnul de recunoştinţă al autoarei pentru faptul că poporul român continuă să existe doar datorită sacrificiului lor. Tot dintr-un sentiment sincer patriotic ia naştere şi poezia care poartă numele celei mai cunoscute femei-ostaş român: Ecaterina Teodoroiu. Imaginile – deşi nu multe şi nici ample – se succed în acest poem aproape cinematografic şi sunt pline de dramatism, dînd cititorului impresia că a asistat nu la o luptă, ci la un întreg război. Pastelurile, scurte, au şi caracter de meditaţie. „Non multa, sed multum", spuneau latinii. Autoarea reuşeşte să spună multe în doar cîteva cuvinte: „Vîntul hohoteşte la ferestre,/ frunze veştede lovesc în geam./ Un gînd şi un fior/ mă poartă/ către prieteni care/ s-au întors din moarte" (*Lazării zilelor noastre*). Descoperim un eu liric „vrăjit" de puterea cuvintelor, martor discret şi însetat de „poveste", mai ales de mierea acesteia, pe care o descoperă ascultînd ceea ce se spune, rostit şi nerostit. Iubirea de cuvînt este vehiculul care poate să garanteze transcenderea morţii, a deşertăciunii. Paroxismul acestei iubiri ne este relevat în poemul *Refugiu*, care configurează un crez, un mod de simţire, o definiţie a eului poetic, un rost pe lume al Danielei Andronache şi o Arcadie a sufletului său: „Dacă cineva/ ar încerca să scoată sufletul/ din mine,/ sunt sigură că el n-ar sta,/ ci ar fugi ascunzîndu-se/ într-o poezie,/ zîmbindu-mi ghiduş/ dintre cărţi".

Sufletul Danielei este în esenţă poezie şi de aceea probabil că autoarea se va strădui să ne convingă de acest fapt şi în următoarele volume de versuri, pe care le aşteptăm cu interes.

Raluca FARAON

Un debut expresionist

Debutul Blancăi Trandafir (*Drumul cuielor*, Editura *Brumar*, Timişoara), din anul 2018, este „girat", ca să spunem aşa, de Şerban Foarţă. Asta ar putea spune multe, covârşitoarea reputaţie a poetului fiind suficientă pentru prezumţia de autenticitate a versurilor cuprinse în această carte. Debuturi grăbite, necizelate, girate şi ele de nume „grele", se tot produc în ultima vreme. Nu e cazul, în ceea ce o priveşte pe Blanca. La urma urmei, şi fără cuvântul înainte al lui Şerban Foarţă, cartea se va fi remarcând prin forţă, emoţie, senzaţia de firesc a unui limbaj poetic zămislit din sinceritate, dar şi din acumularea, în timp, a unor experienţe de lectură. Moderniști, în special. Blaga, Barbu, Arghezi, Bacovia. Ultimii doi, chiar cu referiri explicite în carte. În plus, *Cântarea cântărilor*. Cu erotismul sublimat, cu dezlănţuirea unei patimi a sufletului, închis în trup, într-un univers febril, primar, de început de lume.

Este acesta un volum de dragoste? Este! Admirabil faptul că e convingător. Atât de uşor se poate scrie despre dragoste, dar e dificil de a crea un discurs autentic, viu. Constantin Trandafir spune însă că e cel mai greu de scris poezia de dragoste. Îndrăznesc să completez afirmând că e şi mai greu să scrii despre dragoste din perspectiva unei femei. Versurile din acest volum de debut mustesc de senzualitate primară (în tuşe expresioniste, cum remarcă Şerban Foarţă), într-un spaţiu sălbatic, instinctele vibrând în cuvinte aspre, năvalnice. Există o mistică a trupului, să spunem, un trup care tremură de dorinţă şi de spaima apropierii morţii. Păgânesc, dezlănţuit, trupul care iubeşte dezvăluie aşa, prin sinceritatea dezarmantă, mult mai mult despre suflet: un suflet care simte suflul naturii sălbatice, temerile celuilalt şi care se „revarsă" în lume. „Voiam doar să te încânt/ cu dansul desfrânat/ al unei vechi bacante/ date de mult uitării/ într-un crâng cu frunze căzute" (*Deasupra nopţii mă ridică plânsul,*); „Atât de strâns te-am fost ţinut de mână/ că unghiile-mi intrau în carnea ta/ şi într-a mea intrase carnea-ţi/ iar sângele-ţi intrase într-al meu" (*Dreaptă stau şi, vai, nechibzuită*); „Aş vrea să te miros, să-ţi ling/ pântecul dar gura mea ca două/ jumătăţi de stridie/ cu limba-mi despicată cu tot/ s-ar sparge în bucăţi" (*Se făcea că la un lat de palmă de tine*).

Nu lipseşte din arsenalul trăirilor instinctual-erotice complexul *femeia târfă-femeia fecioară*: „aşteptându-te, după/ ce fostu-ţi-am/ cocotă/ sau gheişă" (*Plouă,*). Femeia-Evă : „Încă nu mi-ai dat naştere/ încă/ mă mai cloceşti…". Dar şi Eva cea născătoare de prunci, Eva maternă care-şi iubeşte bărbatul cu milă: „Te simt din lăuntru: mă dori/ când te doare; mă ghiftui/ cu otravă şi dor/ cu miez de pâine albă şi coji/ de la masa milogilor…" (*În afara ta*); „Vino, iubite:/ în ierburile ude/ printre ruje/ printre paingi cruciaţi/ şi buburuze,–/ căci într-un crâng/ unde se-aude/ marea,/ eu, din sarea/ amarelor ei lacrimi,/ am să-ţi mai zămislesc un prunc" (*Trezeşte-te, iubite, – hai*). Mărturisirea femeii îndrăgostite este eminamente senzorială, acel „simt" suprem care autentifică emoţia garantează absolutul trăirii: „*În secul piciorului*/ te simt/ în capul pieptului/ te simt/ ca pe o suliţă/ te simt/ ca pe un labirint/ ca pe-o oglindă/ întoarsă în mine/ te simt.". Iubita îşi doreşte, firesc, să fie *unica*: „Aş fi vrut să-mi murmuri, s-aud şoapte/ nemaispuse niciunei iubite, – / cuvântul-necuvânt să mi-l îngâni/ ca strigătul înăbuşit în noapte/ cu care stolul fraţilor cocori/ pleacă departe hăt… (*PAS DE DOI*). Asta nu o împiedică, printr-un neînţeles al dăruirii, să le accepte (şi să le iubească) pe toate femeile din viaţa bărbatului adorat: „Ia-ţi toate femeile,/ moarte/ sau vii,/ desenează-le,/ cântă-le,/ (le iubesc şi pe ele)// Dar lasă-mi umbra-ţi,/ umbra doar/ să o sărut" (*Nu mi te lua!*). Adoraţia creează ambiguitate în ceea ce priveşte identitatea celui căruia i se spune „domnul meu" sau „stăpânul meu". Ca în *Cântarea cântărilor*. Discursul îndrăgostit nu este numai al cuplului, dar şi al sufletului însetat de Dumnezeu. „Iau mâna ta în mâna mea şi-ţi cânt…/ Uităm şi câinii şi copiii-n crâng:/ eu mâna-ţi, Domnul meu, n-o las

nicicând!" (*În ochii tăi abia mijiți, amurgul*). E și un erotism *courtois*, neconvențional, implicit, mai degrabă, nu lipsit de oareșice ironie (de fapt, sunt multe texte ironice în volum), ca un prezumtiv răspuns la chemarea poetului al muzei. Cumva, e și un text care ascunde intenții auctoriale: „**–** *Îngăduie să-ți fiu iubită, domnul meu,*/ știu să iubesc și cer și munți și fluvii/ – Sunt ostenit… Iubite două am./ – Dar mamă, barem, pot să-ți fiu?/ – Am una, (dar s-a dus după magnolii);/ ție-ți plac broaștele, fiu nu-ți pot fi!/ – Lasă-mă curva ta să fiu o noapte/ pe undeva,-n vreun pod!/ – Sunt din păcate, doamnă, prea bătrân./ – Nu dumneata. *Eu*, uite, sunt bătrână./ O strângere de mână mi-e de-ajuns/ să te cunosc: dă-mi mâna să ți-o strâng/ și-n timp ce-o strâng, să te privesc în ochi…// Cel mai pervers amor, altminteri,/ e să priveşti în suflete adânc.". Un mod mai neconvențional de a readuce în prim-plan dragostea romantică. Sufletul „carnalizat". Limbajul poetic e proaspăt, viu. Paradoxal, pentru că Blanca Trandafir nu se sfieşte să folosească și construcții arhaice: „uscatu-mi-s-au rugile"/ „aspira-mi-ar luna" etc. Un ton duios e dat de dativul posesiv. Un altul, aspru, de cuvinte neaoşe sau argotice. Deși se remarcă un substrat folcloric, prin filieră arghezian, mai degrabă decât barbian, Blanca face referiri și la spațiul nipon, pentru a sugera, probabil, inocența feminină, supunerea care e doar recunoaşterea vulnerabilității. În rest, nu-i bai, e rost de (auto)ironie (sorescian) cât cuprinde: „*Nu mai pot, Îngere,*/ să-ți duc cratimile, tremele, tildele/ și câte alte semne de punctuație!// Am o strângere/ de inimă, o frică/ și când uit o virgulă mică!".

Blanca Trandafir nu se încadrează nicăieri pe harta debuturilor contemporane. E unică. Dar promite cu adevărat, pentru că este autentică. Iar volumul *Drumul cuielor* este traseul unui scriitor atent la formă, la context, la respirația versurilor. Nimic trucat. Doar atent elaborat.

Mihaela MERAVEI

„Visarea visărilor"

Una dintre vocile lirice cele mai elocvente ale Dobrogei literare este aceea a poetului Sorin Roşca, recunoscută atât de către cititori, cât și de către critici și literați. Filiala Dobrogea a Uniunii Scriitorilor, al cărui membru este și poetul, îl distinge cu Premiul pentru poezie (2018), pentru volumul *„Despre patima și întrebările visului"*, tipărit la Editura *TipoMoldova* în 2018, volum nominalizat și în cadrul Festivalului „FestLit", Cluj-Napoca, 2019.

Să aruncăm o privire din punct de vedere etimologic asupra „visului", laitmotivul volumului de față. Prin evoluția rădăcinii etimonului „vi" în limbile indo-europene, sprijinită de hermeneutica sensului, s-a ajuns la primele semnificații metafizice și mistice ale visul, care reprezintă un anumit

tip de cunoaştere şi iniţiere în aventura căutării Sinelui. Indubitabil putem, astfel, evidenţia contrapunctul visului printr-o viziune pluriperspectivistă şi abordarea pe mai multe planuri: mitologic, religios, mistic, filozofic, psihologic, estetic, etc. Toate aceste problematici şi le pune şi autorul, într-o anumită măsură, pe parcursul celor şaizeci şi cinci de poeme, câte conţine volumul *„Despre patima şi întrebările visului"*.

Temă recurentă în lirica poetului Sorin Roşca, în volumul de faţă, visul este surprins în trei ipostaze: onirică – în care aşa cum afirmă Alex Chevalier şi Alain Gheerbrand: „visul este cel mai bun agent de informare privind starea psihică a celui care visează (...), el este pentru cel care visează o imagine asupra lui însuşi adesea nebănuită, este un revelator al eului şi al sinelui", erotică – în care visul devine o patimă a trupului, şi religioasă – în care căile mirobolante ale visului transgresează un tărâm transcendental refăcând armonia între macro-univers (Dumnezeu) şi micro-univers (omul). Pe acest principiu poemele sunt încadrate, în trei diviziuni lirice, amestecate mistic între ele: „spaţiul oniric al iubirii", „vise profane" şi „coşmarul realităţii", toate fiind legate prin intercomunicaţia dintre instanţa lirică masculină şi un interlocutor, special ales de sex feminin, doamna Georgeta, fiind evidente arhetipurile *animus şi anima*, în care, aşa cum afirmă Carl Gustav Jung, *„anima* este sursa stărilor de spirit/umorilor şi a capriciilor, în timp ce *animus* este sursa opiniilor; şi aşa cum schimbările de dispoziţie provin dintr-o zonă obscură, nedefinită, opiniile ferme se bazează pe prejudecăţi inconştiente sau pe convingeri apriorice", între care se va naşte un dialog savuros din care lectorul va afla viziunea, nu doar psihologică a stării de visare, dar şi estetică, ori socială. «Doamna Georgeta este în cumpănă,/ nu ştie ce să mai creadă:/ întrebările visului, ca nişte vrăbii,/ se adună din toate părţile şi-i vin grămadă în minte,/ fără putinţă aproape să mai întrebe/ ori să afle răspunsuri cu iluminare logică sau fantezistă/ despre această fabuloasă lume secretă/ care totuşi există.// „Visul adult şi încă prea tînăra visătoare naivă/ ar putea să se întîlnească la noapte/ sau în vreo deocheată şi foarte apropiată/ fără perdea perspectivă? (…)» (p. 110, „Doamna Georgeta e în cumpănă") În acest context al *animei* care aduce cunoaştere în personalitatea masculină, „visul" ni se dezvăluie în plan neomodernist, în care este prezent universul omului contemporan, şi în care poate avea sensuri infinite: „Visul este un tichet de călătorie/ precum căderea-n abis" (p. 21); „Visul nu-i alergare de ponei/ darnici armăsar botezat de vînt" (p. 8); „Visu-i doar lotcă-n zori/ ham trecut pe subţiori" (p. 23); „Visul e plin de întrebări ale iubirii" (p. 24); „Visul înfloreşte din carnea lui/ crescută într-o altă lume" (p. 26); „Visul e un rechin gurmand/ fanfaron şi foarte şiret" (p. 69); „Visele nu au frontiere/ nu pot fi oprite la graniţă/ şi nu au cetăţenie" (p.113)

Poetul este cuprins de vraja stării de visare, responsabilă cu inspiraţia din timpul scrierii, dar şi cu meditaţia premergătoare scrierii. Starea prinde

formă, devine palpabilă, este personificată, „corpul lui [visului] devine vizibil" şi îmbrăcat „în hieroglife, în rune/ în Alfa şi Omega", poate sfida tiparele realităţii, astfel să se înfiinţeze în vers şi poezie. Prin acest *modus vivendi*, orice întâmplare aflată „la graniţa dintre Firesc şi Nefiresc" poate deveni prin metamorfozare, *ars poetică*. Cu alte cuvinte, „visul" îşi cesionează legile pentru a crea o altă realitate, de cele mai multe ori suprarealistă, o realitate viabilă poetic, autosuficientă, analogă realităţii banale, de zi cu zi, iar acest lucru este extrem de bine redat în poemul *„Banalitatea sărindu-mi în poale…"*, din care am sustras o secvenţă: „Şi această zi banală/ îşi freacă blana gri de piciorul mesei,/ îşi ascute ghearele-n husa dimineţii (…)// Eu bat la maşina de scris/ potcoave galbene de ceară/ pentru îngerii mei fumegoşi/ cu aripi mov de levănţică,/ o zi banală-mi sare iar în poale (…)// Mimînd fără succes ceva special,/ şi această zi îşi îngroapă-n seară/ trifoiul banalităţii cu trei petale,/ eu alerg pe maşina de scris/ după iepurii unui poem/ zgribulit prin unghere".

Dacă cineva crede că această stare onirică poate fi atinsă prin duhul lui Bahus („Unul şi mai prost/ şi-a amenajat iatac/ într-o imprimantă 3D,/ a intrat cu un bidon de *Busuioacă*-n braţe/ cu sârme şi liţe prinse de tâmple,/ pe sub bărbie şi pe după urechi (…)/ dar n-a ieşit nici urmă de copie/ după vreun vis") sau dacă are impresia că această stare poate fi duplicată, clonată, indusă, se înşeală. „Închiderea visului într-o copie a sa,/ înseamnă uciderea lui/ prin blocarea-n tipare deja răsuflate./ Visul trăieşte doar graţie unicităţii sale/ cât şi prin infinitele posibilităţi/ de-a croşeta mileuri din fîşii de realitate." (p. 30, „Poetul se trezi într-o dimineaţă")

Pe lângă tema de referinţă, în volumul *Despre patima şi întrebările visului*, şi alte teme sunt conturate cu abilitate, printre care: singurătatea, patima iubirii, femeia iubită. Intrarea în starea creaţiei impune o anumită izolare de lume, care automat include şi o însingurare, pe care instanţa lirică şi-o asumă: „E de ajuns să înceapă a se prelinge/ răşina liniştii prin porii senili din tavan/ că pleoapele se şi predau/ preschimbîndu-se-ntr-o scară funie/ pe care-i lesne să cobori/ în cerul ce se leagănă amăgitor/ puţin deasupra mării/ şi dincolo de lume.// Singurătatea mea e un fermoar aproape închis/ între ce mai am de făcut/ şi albumul cu minunăţii din amintire,/ singurătatea poate-i o nesfîrşită spirală/ prinsă-ntre patru pereţi/ pe care visezi că plutești/ spre malul cu turle albastre/ şi izbăvire…" (p. 18, „În fiecare zi se deschide un vis"). În cazul poetul Sorin Roşca, patima şi împătimirea nu au nimic epicureic, ţin de o fervoare a inimii doritoare de întregire prin uniune totală cu persoana iubită, ţin de emoţie şi zborul oferit de această trăire. Desprinderea de sine şi realitate poate fi asimilată cu starea onirică, creatoare de imagini fervente, de un lirism copleşitor: „Patimă, patimă fără de frîu,/ sabie ascuţită pe-o ultimă îmbrăţişare/ cazană cu bivoli de fosfor păscîndu-mi din carne/ trilul dorinţei mistuitoare/ patimă, arcă a tuturor viselor de rău şi de bine,/ ascunde-mă-n tine/ cu toate iubitele înflorind (…)/ patimă, prinde-mă-n laţul îndoielii şi

pune/ jur-împrejurul unui măr în floare/ un pui de pîrîu/ şi parfum de chemare/ de trup ca de piersică/ de femeie…" (p. 20, „Patimă, patimă fără de frîu") Cu aceeaşi patimă „visează [şi] marii singuratici", cei care ştiu că doar în reculegere şi întoarcere în sine pot găsi cheia visului, a poeziei profunde, eliberatoare, cei „păziţi cu-ncrâncenare zi şi noapte/ de-o haltă pustie,/ se pierd pe aripi fără contur/ capionii,/ stăpînii singurătăţii/ cu visele mereu la îndemână!" (p. 47, „Cu patimă visează marii singuratici"). Pentru aceşti „mari singuratici", categorie din care se pare că face parte şi Sorin Roşca, femeia iubită este când diafană „întoarsă pe un fir de borangic/ dintr-o poveste cu creneluri de-nserare", când „ca un ghepard de ceară/ alunecînd în linişti fumegoase". Ea are puteri absolute asupra poetului şi-l poate sustrage, atât carnal, cât şi metafizic, din „ţara fără de catarg/ unde tristeţea-i gratis şi disperarea cheală", pentru că este „venită dintr-un iatac de astru", întocmai unui „cireş cu tîmpla pe o carte". (p. 54, „Dragoste în vremuri de nimic – III")

Toate aceste teme sunt guvernate de motive literare, unele cunoscute în lirica poetului Sorin Roşca, cum sunt îngerii („îngeri cu aripi de mucava", „îngeri pentru visare", „îngerul acesta negricios cu flaşnetă"), cerul, zăpada, coapsele, pielea „subţire ca pergamentul", „sînii cu îndîrjiri de stîncă", carnea („carnea visului, „carnea îngerească"), dar şi altele, tăinuite în sipetul liric, cum ar fi albina. Moris Meterlink, în celebrul său eseu asupra vieţii albinelor „Viaţa de albine", vedea concentrată în istoria unui stup de albine întreaga istorie a omenirii. În basmul „Povestea lui Arap-Alb" a lui Ion Creangă, ne întâlnim cu motivul salvatorului, prin aripa miraculoasă dăruită de „Crăiasa albinelor" eroului principal. Iar în „Fraţii Jderi" a lui Mihail Sadoveanu, albina sugerează prin „mierea densă", atmosfera de belşug şi fericire intensă. În volumul *Despre patima şi întrebările visului*, albina este simbol al vieţii reale şi are rol prevestitor: „Albina lui Salvator Dali/ ocolea într-adevăr o rodie coaptă/ chemîndu-mă afară din vis/ pe limba ei zburătoare şi în şoaptă/ cu o secundă înainte să mă trezesc/ în camera hotelului din Golden Sands/ unde visasem încă din adolescenţă că o voi întîlni/ cu mierea aşteptării prelingîndu-i-se din privire (…)// …dar uite că realitate/ şi nebunească închipuire din visare/ se vede că sunt mînă în mînă,/ că sunt vorbite între ele,/ că sunt mai mult decît posibile fapte/ consemnate dinainte în filigram/ pe aripa unei albine guralive/ şi prevestitoare… (p. 10, *Albina lui Salvator Dali*)

Realitatea în care se întoarce brusc poetul este apocaliptică, înfricoşătoare. Instanţa lirică este oripilată de aberaţiile societăţii, de deviaţiile ei, de lumea politică ilicită, de pierderea identităţii culturale şi morale: «Despre împlinirea prin vis,/ Doamne, câte aberaţii s-au pus în practică/ şi s-au scris…!// „Votează şi ţi se va împlini"/ decreta, mai ieri un grăsan, fost paravan de preşedinte ales cu de-a sila/ de femeile *de servicii* care-au găsit Brăila,/ plimbat cu un car alegoric/ de forma degetului mijlociu/ de la Inter şi pînă în Cişmigiu,/ de la Universitate la Piaţa Romană,/ unde s-a şi dat de

pomană/ o cacialma…» (p. 95, *Despre împlinirea prin vis*); „Cercetez viitorul de pe un cearcăn al provinciei.// Doamne, ăştia au ruinat pînă şi ceaţa,/ pînă şi pîclele aproape normale/ în ţara asta îndopată cu porci şi oi!// În crâşma unde se tînguie/ îngerul acesta negricios cu flaşnetă/ n-au mai rămas oameni de-ai satului,/ ci doar spectre nebărbierite/ din neamul lor adînc de eroi,/ doar coduri numerice/ tăvălite pînă la gât în uitare, în neputinţă şi în noroi…// Acelaşi început de Apocalipsă şi-n oraşele costelive/ cu urşi înfometaţi tropăind pe case,/ cu mistreţii dînd buzna în visul copiilor şi-n Primării,/ în oraşele degringoladei,/ în cetăţi cu istoria jumulită…" (p. 102, *„Poem a lehamite"*) Din imensul suflet al poetului Sorin Roşca fac parte nenumărate personalităţi ale vieţii literare sau medicale dobrogene, şi nu numai, din care amintesc: dr. în Filologie Corina Apostoleanu, prof. univ. dr. Angelo Mitchievici, prof. univ dr. Stoica Lascu, Academicianul DHC Vasile Sârbu, prof. univ. dr. Dumitru Octavian Unc, scriitorii şi poeţii Ovidiu Dunăreanu, Emilia Dabu, Liviu Ioan Stoiciu, Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu, ziaristul Valentin Sgarcea, prieteni cărora autorul le dedică poeme magistrale. Atât rimele, uneori întâmplătoare, alteori dorite de poet, cât şi aerul nichitian al unor metafore („Eu pluteam peste buzele tale"), ori ovidian („Ars amandi"), sunt ingredientele unei poezii care ţi se lipeşte de suflet. Cititorul va urca pe „scara visului/ între două sfere transparente/ prin care lumile îşi vând una alteia/ întîmplări fabuloase", descoperind că „poetul e un înger sub acoperire".

Nenumăratele elemente biblice, regăsite pe parcursul lecturii, generează o atmosferă de sacru şi autentic, pecetluită fiind de primul şi ultimul poem scrise de mână. Cel din urmă poem al volumului *Despre patima şi întrebările visului*, intitulat sugestiv *Visarea visărilor*, face trimitere la frumosul poem biblic „Cântarea cântărilor", care, pe lângă aprecierea înţelesului literal drept cântec romantic despre bărbat şi femeie, reprezintă, în fapt, o alegorie a lui Hristos şi a miresei sale, Biserica Creştină. Poetul Sorin Roşca reuşeşte cu harul şi perspicacitatea sa, să ne apropie de aceste repere biblice şi poate, următorul volum pe care îl va scrie, va fi o alegorie în acest sens. „Farmecul ţi se cerne/ prin sita acestei lumi mizere,/ te tot duci ca floarea migdalului, dar încă eşti tu…/ Oricât aş vrea să te apăr îmi e peste putere/ sfârşitul călătoriei se apropie (…)/ Bate devreme clopotniţa de lut/ o veste cu dangăt/ ori degetul nopţii îşi face de lucru-n fereastră/ vestind că nimic nu se mai amână,/ iarba dă din copite pe-afară şi noi, ne tot pierdem, iubito, ne pierdem/ cu sufletele încă pîlpîind mîn-n mînă…".

Constantin MĂNUȚĂ

POEZIA LUI DAN MOISII (III)

Oglinda de vise este volumul de versuri al lui Dan Moisii apărut la Editura PIM, Iași, 2020, cu o Prefață, *Poezia ca stare de spirit,* semnată de poetul, criticul literar Emilian Marcu.

În poeziile cu același titlu se încearcă o definire poetică a oglinzii de vise: „Dar! Mă gândeam în mine cum pământul/ Îmi dezvelea oglinda de vise vie:/ Simt c-am murit, prin mine curge gândul/ Cât vânt o să mă ducă în vecie?", ca o capcană pentru vârsta poetului, în dubla-i ipostază de sclav și de zeu, *hoinar prin sângele meu,* amintind de un volum de versuri apărut la Editura Cronica, Iași, 1999: „Oglinda de vise, atârnă-n grindă/ Te inundă privirea și rămâi cu ea,/ Umerii amiezii ce stau la pândă/ E o capcană pentru viața mea...". Temele și motivele poetice sunt multiple și diverse, dintre care consemnăm: evocarea părinților, a satului și locurilor copilăriei, natura cu anotimpurile ei, timpul, iubirea, poetul și poezia, filonul de sorginte popular, dar cea mai accentuată este conturarea și definirea autoportretului liric, în vederea stabilirii amprentei personalității lirice. Labișian prin formație și atitudine poetică, Dan Moisii este un poet tributar formulei de sine cu unele inflexiuni moderne, în adevăratul sens al cuvântului. Poezia lui Dan Moisii *nu este decât un mod firesc de viață... o reproiectare a propriei sale existențe într-un univers pe care încearcă să-l descopere, crezându-l pierdut* - după cum afirmă Emilian Marcu în prefața amintită. Dan Moisii se bucură de privilegiu de a-i trăi părinții, aproape centenari și evocarea lor reprezintă o constantă a liricii sale și chiar de-ar străbate munții nu și-i uită niciodată: „Mi-i sufletul atât de curat/ Și n-are scânteie, precum piatra/ Ca rândunica-n lume am umblat/ Dar n-am uitat de mama și de tata;" pentru că *plâng în legea lor duioasă*: „Noi copiii, le sărutăm privirea/ Fulgerul blând ce stă la masă/ Sub cer o rană vie-n vânt,/ Părinții plâng în legea lor duioasă..." *alergând cu ei pe-o funie de vânt*, aluzie la volumul de poezie *Pasăre în funiile vântului*: „Sunt obosit cu norii la plimbare/ Alerg cu ei pe-o funie de vânt;/ Am doi părinți, un tată și o mamă,/ Cei doi copii le sărută drumul/ Care-le aduce bucurie în cuvânt...". Localități ca Răchiți, Victoria, Caruz, Dragalina, râul Jijia apar frecvent în poezie ca un semn al trecerii și petrecerii copilăriei.

Timpul nu mai avea răbdare afirmă Marin Preda în romanul *Moromeții,* și nu există scriitor să nu fie preocupat de o astfel de temă. Dan Moisii în poezia *Sărbătoare-n timp* dezvăluie calvarul scrisului: „Mă dor mâinile de scris/ Ziua de iulie e sărbătoare/ De un fir de păr se sprijină făclii/ Tăvălindu-te cu norii la picioare...", *alergând fugar prin timp* (*Timpul fugar I. II*), care uneori îi spală amintirile: „Vârsta rămâne atârnată-n cui,/ Timpul mă spală-n amintire/ Desculț trecând pe vocea lui/ La nimeni nu a dat de știre..."

Amintirea lui Nicolae Labiș este legată de *tema poetul și poezia,* de condiția poetului în societate sub presiuni nefaste, că vorba cronicarului Miron Costin „Iară nu sântu vremile subt cârma omului, ce bietul om subt vremi." Crucea pe care o poartă poetul îl face să greșească față de poezie (*Cu poezia la plimbare*), Nicolae Labiș fiind un fel de *Tunet înghețat* pentru poet: „Se-aude prada printre vânători/ S-o rătăcească-n propriile puști/ Tu! Nicolae nu mai poți să mori,/ Nici setea căprioarei să împuști.// Te-a sfârtecat o pasăre unealtă/ De mers pe jos cu ochi îngrozitori;/ Statuia ta se sprijină în daltă/ Și puștile împușcă vânători.// Abia mă târâi printre mărăcini/ Să cunosc și pușca ce ucide,/ Aș întârzia pe la Mălini,/ Dar, moartea nu se poate vinde."

Iubirea împletită cu natura apare și la Dan Moisii ca și-n cazul tuturor poeților aproape ca *o mare orbită de stele la țărm*: „Și ai plecat iubito; las gândul rănit/ Ia-ți trupul și du-te cu tine,/ Veșmintele noastre o pânză de nor/ Se strecoară prin suflet și vine.//Marea orbită de stele la țărm/ Ne dăruie cerul, hai prinde-l de mână/ Ia-mi trupul și aleargă cu el/ Unde pădurea se-ascunde-n fântână..." ca *Glasul mut într-o vioară*: „Palmele mele iubito, încă mai respiră/ Se lasă scrisul în mâna stângă greu/ Cum fugăream în stele aerul din gură/ Fruntea să te mângâie cu apa din pârâu...", uneori văzută *ca o dramă pe scara vieții: „*Iubito, pe scara vieții e dramă/ Mâinile tale eșarfe de vânt,/ Ne caută visele petrecute-mpreună/ Ca niște ninsori din fructe căzând..." cu acorduri din Bach și Beethoven: „Iubito, coboară-n suferința mea/ Din sălcii să cânte o vioară/ Înnoptată și ea de sărbători/ Pe aleea de salcâmi la țară/ Din dragoste cu ură și blestem/ Să-l ascultăm pe Bach și Beethoven..."

Semnele iubirii se pot depista dintr-o poezie ca *Pe-o aripă de nor*: „Iubirea mă frământă adormită-n șes/ În fulgerul de coasă prima oară/ M-a înălțat să merg pe stradă drept,/ Umbra pașilor să nu mă doară..." ori în *Zgomotul din umbră*, în elementele cosmice și terestre: stea, spicul de grâu, nori, vânt, păsări din pământ etc. :„Sub pașii mei o umbră mă privește/ Să nu-mi trădez privirea într-o stea/ Mai pot să merg cu ea de mână/ În spic de grâu o voce mă grăiește.//...Hai! Iubito vântul să-l gustăm/ În el găsim și aripe de lut/ Îndrăgostiți de vântul blestemat/ Lăsându-ne în palme un sărut.". În poezia *În prag de lut* sentimentele sunt contradictorii, de îngăduință față de dușmani și de avertizare față de mugurii naturii: „Vântul înrourat mă scoate din ogradă/ În fulgere pământul este mut/ S-avem în viață o lumină dată,/ Cu dușmanii să te iubești mai mult.// Suntem trecători, dar avem glas/ Ne-a înzestrat chiar și natura,/ Prin tine să alergi pas la pas/ Să nu-ți înstrăineze mugurii făptura...", de altfel anotimpul de primăvară se rostogolește-n sufletul poetului: „Tu! Primăvară rostogolită-n mine/ Mereu, pe umeri îți rămân dator/ Că fulgerul din mine mă amână/ Tăcerea, fiind și ea un călător...", în cântec de privighetoare și foșnet de pădure: „Coboară primăvara-n noi/ Cu despletite doruri printre pleoape,/ Privighetori în cântece vuiesc/ Pădurea-i cu foșnetul prin ape...", luminând sufletul plin de stele: „Pământul încolțit și el de vânt/ Cu

roua de brazde de ape tulburate;/ Culcat pe cer, doar oare cine sunt?/ Să-mi văd cărarea de stele încununate..."

Filonul popular ori *poemele scrise în stil mioritic*, după cum subliniază Emilian Marcu, reprezintă substanța poetică a mai multor poezii din acest volum precum*: În surdină, Clopot sfânt, Balada vântului, Drumuri de soare, Rezemat de un izvor*:„ Vântule nu te lăsa/ Visul a mi-l tulbura,/ Căci mereu te am în gând/ Cum alergi pe drum cântând/ Că mi-e drag de viața ta/ Înnoptând în umbra mea,/ Lângă mine să rămâi/ Că-mi ești dragostea dintâi." și „Dealurile se sărută/ În izvor întunecat/ Poartă-n brațe și pământul/ Rătăcit și el prin sat..."

Autoportretul liric, mărturia sau confesiunea despre propria persoană, transpusă metaforic, reprezintă o dimensiune fundamentală a poezie lui Dan Moisii: „Sunt sărac, dar cu răbdare/ M-am născut și eu în sat;/ Nu-mi stă nimeni la picioare/ C-am scris cărți, n-am stat la sfat..." mărturisește poetul *om de lut și fire peste fire, cu sufletul înecat în floarea indecisă* în *Liniștea într-un cuvânt,* un viscol din secretele femeii, hoinar prin lacrimile vântului: „Ne sângerează via pe tâmple și pe gură/ Am în mine viscol, ce spulberă femeia/ Sub tălpi mă mângâie o bătătură/ Cu timpul înnoptat în Filofteia//...Zburdă și muguri cu-n sărut în sus/ Hoinărind cu lacrimi în aripa de vânt/ Visul prin oglinzi aleargă nebunește/ Dus și el de-un șerpier hindus...", se știe părăsit: „Mă știu de mult abandonat/ Și timpul mă calcă în picioare,/ Legat am fost cu-o funie de vânt/ Să cresc în viață, într-o lumânare..." și crede că un animal precum câinele va mușca din frumusețe, poetul refuză moartea, ci ridicarea în neant: „Eu nu sunt câine, Doamne nu muşc din frumusețe/ Chiar cred că mi-i planetă, de vise, capul greu/ Și-atunci, când simt că-n mine încape să înghețe/ Răsar din nou, din suflet și mă prind mereu.// Când stau pe roata morții și mă gândesc mai bine/ La oameni și natură, la tot ce e și nu-i/ Un univers mai tânăr se zămislește-n mine;/ Nu mor cum mor atâția... eu în neant mă sui.//... Îmi cade-o stea în palmă și e tot ea, natura/ Ce știe cum să moară și știe și a fi/ Am stele-n cerul gurii și simt că cer nu-i gura/ Mă voi hrăni cu stele și-n stele voi muri." Glumește atunci când spune că este un căruțaș, cu scopul de a nu-și uita, nu-și pierde originea rurală, dar următoarele versuri îl trădează și dezmint: „Am fost păzit de stele-n umbra mea/ Căruțaș legat de mâini, cu cerul în picioare/ Alergam prin timp cu sângele hoinar/ Martor îmi este steaua căzătoare.//Am drumul meu legat de vânt/ Cu încredere în bunul Dumnezeu/ Mă ciugulesc în frunze de pământ/ Păsări adormite la căpătâiul meu.// Pașii amiezii într-un târziu.../ Mi-a trădat privirea în plină toamnă/ Cu ea plimbându-mă de mână/ Un înger mi-a vindecat o rană..."

Dan Moisii bate mereu în *Clopotul din frunze* cu *Aripa de lut* privind cu speranță zborul păsării ce străbate pe *funiile vântului* oglindite în visele înalte ale creației poetice.

IN MEMORIAM NICOLAE DABIJA

Legendă hagiografică din secolul XX

Prin satul nostru a trecut Iisus,
Era într-un trenci, vorbea pe românește;
I-a ajutat unei bătrâne la-nșirat tutun,
Văzând că-i una și nu reușește.

Băbuța are fii într-un oraș
Plecați „să facă bani", n-au mai venit,
Nici nu-i trimit scrisori de mai mulți ani,
Poate crezând că baba a murit.

O zi a stat cu dânsa sub șopron
Și-a înșirat la foi, fără-a se duce,
Doar palmele-i mai sângerau, tăcut
De parc-acum fugise de pe cruce.

Și la chindie a prânzit cu el,
Pâinea și ceapa puse pe-un ștergar,
Și apă au băut cu-aceeași cană,
Din vasu-nfipt, la umbră, sub un par.

Și i-a vorbit că pensia i-i mică,
Dar pâinea regulat din târg se-aduce,
Că au rămas în sat mai mult bătrânii –
Și, cui rămâne brazda, când s-or duce?!

Că e bătrână, și abia se mișcă,
Dar a rugat-o „șeful", și-i om bun –
Cum veșnic nu-i ajung brațe de lucru –
Să ia și ea o normă de tutun.

Și cum putea, măicuță, să-l refuze?! –
Când peste sat trecu gerul cel mare –
i-a scris și ei oleacă de cărbuni
și paie i-a adus de pe fățare...

N-a zis nimica, numai s-a uitat
În ochii celei mici, precum un ghem.

Spre seară întrebă când vine trenul
Din Chișinău, să plece-n Betleem.

Și-a vrut să-l cheme la căscioara ei,
Să-l omenească, cu ce Domnu-a dat,
Dar îi era rușine, doamne-doamne,
Că dimineață nu a măturat.

Și seara doar, când sântul s-a suit
În autobuzul ce-o lua spre gară,
Ea mai zări – prin geamu-ntredeschis –
Cum aura-I ieși, pe-un sfert, afară.

RESTAURATOR

A răzăluit de pe pereți toți sfinții,
Cu gând să zugrăvească alții noi,
Când le căzuse părul și toți dinții,
Și ochii din orbite erau goi.

Îmbătrâniseră și ei ca lumei lui
Cu schituri fără uși și fără praguri,
Cu tot cu ierbi și arbori amărui,
Și oștile rămasă fără steaguri.

Când a ajuns la rai, raiul i-a spus
Lui, cel rămas fără nădejdi și vise:
De ce-ai făcut să sângere Iisus
Mai mult decât Cel Bun îngăduise?!

Stând sub pereții goi de jos pân'sus,
mai fuse cercetat: unde sunt hoții
ce îl flancau pe Fiu, și dânsu-a spus:
„Nu sunt... S-au dus... Au înviat cu toții!"

Marius CHELARU

Nicolae Dabija, in memoriam

La începutul în 1990, în atmosfera de fierbere, de entuziasm şi speranţă de pe cele două maluri ale râului care ne despărţea, şi pe care, în sfârşit, am putut să îl trecem, între oamenii cu care m-am întâlnit au fost Ion Hadârcă, Nicolae Dabija, Valeriu Matei, apoi şi Grigore Vieru ş.a.., pe care îi văzusem la televiziunea din Chişinău în contextul luptelor dure, complicate pentru ruperea de muribunda U.R.S.S, dar şi unirea cu Ţara, pentru limba română în Moldova de peste Prut. (Interesant, sau poate, mai degrabă, relevant este că, în primele rânduri ale mişcărilor pentru limba română, împotriva comunismului ş.a. din Moldova de pe ambele maluri au fost mulţi scriitori.)

Lucrurile au evoluat cum ştim, eufemistic vorbind cu... „sinuozităţile" generate de interesele politice „superioare". Dar unii dintre scriitori au găsit o cale a lor să treacă, pe cât se poate, dincolo de acestea, colaborând la tot felul de proiecte în folosul literaturii române, a românismului. De pildă, „Convorbiri literare" şi „Poezia" – în care public aceste rânduri – găzduiesc număr de număr articole, poezii, proză, teatru ş.a. ale autorilor de peste Prut, pe care îi considerăm, pe drept, parte integrantă a literaturii române, sau texte despre creaţiile acestora.

De atunci m-am întâlnit de multe ori cu Nicolae Dabija, am colaborat la diverse proiecte, ne-am întâlnit la întâlniri literare diverse, i-am publicat poeme în antologii, reviste ş.a. Odată, la un congres al unei asociaţii a editorilor, la Balcic, când am avut timp mai mult de vorbă, mi-a povestit cu umor, dar şi cu amărăciune, în stilul lui, multe despre felul în care a supravieţuit la „Literatura şi Arta" – o revistă de primă importanţă şi în lupta complicată şi dură pentru literatura în limba română, pentru independenţă şi românism – când toate păreau împotrivă, despre viaţa lui înainte şi după 1989 în partea de ţară pe care ruşii au numit-o, pentru a o putea ocupa abuziv după un vechi tratat cu otomanii, „Basarabia". Au fost vremuri complicate, mulţi au fost arestaţi sau persecutaţi fie şi numai pentru că s-a găsit asupra lor vreo carte/ tipăritură în limba română sau chiar vreo „legătură" cu limba română, cu România. Cu atât mai mult ce au făcut aceşti confraţi, între care şi Nicolae Dabija, pentru România, pentru limba română, merită ştiut, înţeles şi apreciat cum se cuvine. Recent, şi generaţiile tinere au văzut, de pildă, cum şi ce au făcut cei care au creat şi organizat „Sfatul Ţării 2" şi felul în care se manifestă azi Mişcarea Unionistă în Moldova de peste Prut, dar şi rolul lui Nicolae Dabija.

Pe de altă parte, academicianul (membru al Academiei Române, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a Moldovei), poetul, scriitorul şi editorul Nicolae Dabija a avut o activitate notabilă şi în calitate de creator. Cele peste cele 80 de volume ale sale, temele lor şi felul în care le-a abordat, dar şi felul în care s-a scris despre ele, vorbesc despre asta.

Acum însă, pentru că despre activitatea sa literară stă scris în dicționare, cărți de specialitate, despre faptele sale în slujba românismului în cărțile de istorie, am vrut să vorbesc mai curând despre omul Nicolae Dabija care, atât cât l-am cunoscut, era dedicat profund ideii unioniste, limbii și literaturii române. Avea un umor nestrident, îmbinat cu o ușoară ironie uneori, ca de pildă atunci când, după ce un președinte al României, venit cu mari speranțe la putere, între primele decizii luate, a semnat un decret care vămuia... cărțile lucrate în colaborare de edituri de pe ambele maluri, și care treceau Prutul, cu sume deloc simbolice, ori cel conform căruia semnarea tratatului cu Ucraina trebuia să se petreacă... în „Sala Unirii" de la o universitate din Cernăuți (fapt despre care mi-a vorbit ore în șir cu năduf și revoltă Vasile Tărâțeanu, când am vizitat-o), Nicolae mi-a spus că, dacă înainte nu înțelegeam deciziile politicienilor noștri, acum ne-am „limpezit"! Nu mai înțelegem... vorba fie, nimic- nimic...

Nici acum nu înțelegem cine știe ce cum s-a ajuns la/ și cum a evoluat această pandemie care l-a răpus și pe el, pentru că aceia care au vorbit cu el l-au văzut așa cum îl știau, deși avea de acum 72 de ani, adică „verde", dispus să muncească în continuare fără odihnă. Poate că și asta i-a fost fatal, cine știe. Acum însă am mai pierdut un confrate și un prieten. Dumnezeu să-l odihnească.

*

Denisa CRĂCIUN

Mic omagiu poetic, la trecerea în neființă a poetului Nicolae Dabija

Reîntregire

Cadranele cuvintelor le încondeiază
cu frunze de măslin fregate vuiet de chimbale
mâinile tale ploi desfăcute din acvile
ne mână inimile aceste jivine sălășluite în pădurile cărnii
te uită
în duminica orbului ce ospețe cu zile de împrumut
preabunule păstor al graiurilor
în vadul limbii noastre coboară-ți îngerul
și lasă-l să binevestească
reîntregirea trupului ei risipit
din urna altor alfabete izbăvit
să fie
de viață și de moarte

Noapte fu toată ziua

Azi a mai plecat unul dintre noi
unde s-a dus
nu vom afla
decât atunci când drumul se va sătura şi ne va asvârli
din spinare prăvălindu-ne în prăpăstii visate
sunt pe drumul acesta toate

văd un om sărutând pământul
ca pe o sfântă icoană
zâmbind soarelui ca un prieten
de-abia coborât din tren

nu eşti nicăieri în nici o gară
nici un drum nu se arată
dornic să te poarte în spate

unul din noi nu se mai vede nu se mai aude
cum de-a plecat el aşa deodată
şi de ce azi
nu s-a mai făcut ziuă
de ce doar noapte fu
toată ziua

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIŢĂ

„La Signora dell'Amore"

Dacă există o geometrie a viselor, atunci ea trebuie să fie proiectată în hiperspaţiul gândirii, ghidată de axiome din matematica sufletului şi definită cu formule metaforice. Numai astfel ele, aceste plăsmuiri ale imaginaţiei care, într-o viziune freudiană, pot să ne conducă în profunzimile sufletului, dezvăluind dorinţele cele mai intime, ar putea să se contureze în forme geometrice concrete dintr-o gândire abstractă şi printr-o simţire sensibilă.

Din această perspectivă, a descifra poemele din volumul *La geometria dei sogni* (Geometria viselor), publicat în anul 2020 de Daniela Forcoş la Pasquale Gnasso Editore din Napoli, echivalează cu rezolvarea unor probleme de matematică. Care licean nu s-a bucurat, măcar o dată, la găsirea unei soluţii simple la o problemă complexă din culegerea profesorului Gheba, ca temă pentru acasă? Şi ce ar putea fi mai complicat de descifrat decât subiecte ca acestea: "Donna che sono" (Femeia care sunt), "Silenziosi rumori" (Sunete tăcute), "Spiegare l'amore" (Să explici iubirea) ori "Curare l'anima" (Să vindeci sufletul)?

Cu fiecare dintre ele o enigmă, un aspect enunţat, o trăire intensă care se transpune în emoţii senzoriale. Selectând câteva, pentru a ilustra mai bine eleganţa şi simplitatea exprimării am preferat să le redau în limba în care au fost scrise, însoţite de traducerea mea în limba română.

În aşteptare, un vis se desprinde din strânsoarea clipei pulverizat în eter, închegând *"banalissime emozioni"*/emoţii banale, de îndrăgostit, în picături ce umplu spaţiul:

seme dell'infinito	sămânţa infinitului
una goccia d'amore	o picătură de iubire
nata dai tuoi desideri	ivită din dorinţele tale

Au o consistenţă materială emoţiile transformate în "note di violini che toccano le corde del cuore" (note de vioară ce mângâie coardele inimii), sângerează nerăbdarea în care se zbate "l'infinita emozione che gioca con il mio sangue" (infinita emoţie jucându-se cu sângele meu), gândurile prind glas şi "sospirano di te le parole mentre ti penso" (şoptesc cuvintele despre tine în timp ce te gândesc), încarnându-se în momentele de extaz în care "scriverei sul tuo corpo i dolci poemi che mi bruciano il petto" (aş scrie pe corpul tău dulci poeme ce îmi ard în piept).

Dar visele ajung să se frângă uneori, prinzând contururi geometrice cu „*angoli taglienti*" (vârfuri ascuţite), în agresiunile şi violenţele de înfruntat de o femeie, în numele unei iubiri alterate:

le parole spezzate	cuvintele frânte
entrano come lame taglienti,	intră ca lame ascuțite,
penetrano nelle anime delle donne	pătrund în sufletele femeilor
soggiogate, sottomesse	subjugate, supuse

Ca pe o tablă de șah, sunt așezate piese cu figuri geometrice regulate, piramidale, cilindrice, paralelipipedice, în care gândurile par să se fi materializat. Sunt profiluri abstracte dar care uneori capătă o identitate precisă, prin evocarea unui eveniment petrecut sau printr-o dedicație. Și, dintr-o dată, tabloul nu mai e static, capătă dinamism, prin interacțiunea autoarei cu personaje din realitatea imediată: soțul Doru, sora Viorica, medicul curant, preotul paroh, primarul și soția lui, o poetă dragă, un tenor, o educatoare, organizatorul unui concurs de poezie, animatoarea unui cerc literar, tânărul artist autor al tabloului reprodus pe copertă, editorul cărții. Câteva repere surprinse de-a lungul traiectoriei pe care evoluează destinul autoarei, descriind ceea ce în matematică s-ar putea defini un loc geometric.

Dar un spațiu, chiar și virtual, are nevoie de un sistem de referință la care se raportează toate coordonatele. La Daniela Forcoș acesta e lesne de identificat, prin prezența obsesivă în cele mai multe dintre poemele care alcătuiesc acest volum, dar și în cele publicate cu alte ocazii, a motivului iubirii, cu toate fațetele sale, pline de eros și patos, deopotrivă. O iubire care își afirmă cu putere existența, se manifestă, poate fi găsită, simțită, trăită. Chiar dacă viața ți-o oferă mai târziu și, din pudoare, încearcă să se ascundă în tăcere, ori îndărătul unor valuri de cuvinte, ea poate fi trăită cu intensitate la orice vârstă. Poeta o descoperă în forma sa cea mai pură prin intermediul scrisului, care permite o decantare a oricărui detaliu care ar putea-o întina și, totodată, să o exploreze cu mijloace artistice în multiplele ei ipostaze. Este motivul central în jurul căruia gravitează toate celelalte, devine însăși: "l'essenza della mia poesia" (esența poeziei mele).

Prin iubire se dăruie, se cântă, se suferă, se visează, se speră, se rememorează, se învinge teama: "accende in me la fiducia, mi tira fuori dalle tenebre" (aprinde în mine încrederea, mă scoate din tenebre). O iubire idealizată, râvnită, la care se aspiră, ca cea căutată toată viața de Martha Bibescu, convinsă că fericirea nu poate exista în lipsa "iluziei iubirii".

La bellezza nasce dal sublime,	Frumusețea se naște din sublim,
vive sui confini dell'emozione	trăiește la granițele emoției
tra reale e immaginario.	între real și imaginar.

Dar și o iubire carnală, devoratoare, simțită pătimaș, ne propune poeta, dezbrăcând haina pudorii:

ti vivo lentamente	te trăiesc lent
con un abbraccio	printr-o îmbrățișare strânsă
stretto nel buio della notte	în întunericul nopții

Evoluţia Danielei Forcoş pe plan poetic, îndeosebi în ultimii ani, nu a trecut neobservată în cercul de literaţi şi în mass-media locală, în care a reuşit să se facă cunoscută şi apreciată. Căci originară fiind din Bârsăneşti, o comună din zona Slănic Moldova, de peste cincisprezece ani ea trăieşte împreună cu familia în San Paolo Bel Sito, o localitate din provincia Napoli din Italia.

Un emoţionant omagiu poetic i-a fost adresat în urma lansării în aprilie 2019 a unei prime plachete de autor, publicate tot în limba italiană de Lupi Editore din Sulmona (localitate de care se leagă numele poetului Ovidiu), intitulate *Amami o muorimi dentro* (Iubeşte-mă sau mori în mine). Cu această ocazie poetul napoletan Giuseppe Cassese, sedus şi inspirat de stilul său, avea să o numească "La signora dell'amore" într-un admirabil poem pe care i l-a dedicat şi pe care autoarea a ţinut să-l includă în volumul succesiv. O referinţă prin care se confirmă o dată în plus legătura şi continuitatea în tematica abordată între cele două apariţii editoriale, în a descrie iubirea în multiplele sale ipostaze, într-un crescendo de la dorinţă şi fior la speranţă şi pasiune, până la a recunoaşte în ea forţa ce domină universul.

A dedicat volumul de debut fiilor săi Bogdan şi Adelina. În anul 2020 acesta a primit un premiu din partea criticii literare la concursul internaţional cu tema "La forza dei sentimenti" organizat la Roma de Asociaţia culturală "Luce dell'Arte". Editura la care a fost publicat are de câţiva ani un proiect prin care urmăreşte să promoveze scrieri reţinute de valoare ale unor autori mai puţin cunoscuţi sau debutanţi prin organizarea unor laboratoare de creaţie, de iniţiere şi îndrumare în tehnica scrisului, finalizate prin publicarea lor. Totodată, experimentează metode de difuzare care să-i asigure atât o prezenţă capilară prin intermediul reţelelor de difuzare teritoriale, cât şi o viteză sporită de răspuns la cererile cititorilor prin sistemele Fastbook şi Bookstore online. Dacă primul tiraj a fost epuizat la scurt timp, aşa cum ne-a mărturisit autoarea, se datorează, probabil, şi acestui fapt.

După cele două volume de poezii scrise în limba italiană, Daniela Forcoş mi-a mărturisit că mai are în lucru unul în limba română, un altul care va apărea în trei limbi (italiană, engleză şi spaniolă) şi un roman, precum şi unele colaborări la reviste internaţionale, posturi de televiziune şi concursuri literare.

A fost dintotdeauna pasionată de citit şi scris. Cu toate acestea, până la plecarea în Italia, în anul 2005, ea nu a publicat nimic. În ultimii ani a început să se remarce printr-o participare activă la evenimente şi publicaţii literare, soldate şi cu obţinerea unor frumoase recunoaşteri. *Amo scrivere per lasciare tracce di sorrisi nelle anime degli altri* (Îmi place să scriu pentru a putea lăsa urme de zâmbete în sufletul celorlalţi), scrie ea în paginile unei antologii de poeţi contemporani editată de Universitatea din San Marino, una din numeroasele antologii în care a publicat până acum.

Se poate lăuda cu o colecţie impresionantă de premii şi diplome obţinute la concursuri literare la care a participat, unele locale, altele de amploare internaţională şi despre care doar simpla enumerare s-ar putea întinde pe mai multe pagini. "Dar eu nu scriu pentru premii, nu asta contează. Eu scriu pentru mine. Acolo sunt emoţiile mele, sunt eu în cea mai mare proporţie." – mi-a mărturisit cu modestia care o caracterizează.

E firesc să îţi pui întrebarea atunci ce resort intim, ce forţă latentă, ce curaj să o fi determinat, dintr-o dată, să se exprime în versuri şi nu oricum, ci într-o limbă străină? În niciun caz de negarea originilor sau de lipsă de respect faţă de limba maternă nu poate fi vorba, căci am remarcat că la festivităţile la care este invitată poartă mereu cu sine un steguleţ sau un buchet tricolor, ori îmbracă ia românească şi, de fiecare dată, nu uită să menţioneze cu mândrie originea sa română.

Poate că cea mai elocventă declaraţie în care putem descoperi ceea ce o determină să scrie direct în limba italiană ar putea fi aceasta:

"La poesia è la parte più bella della mia anima perché tra le note della musicalità e le righe sono io… io che vengo da lontano." (Poezia este partea cea mai frumoasă a sufletului meu pentru că, printre rânduri şi note de muzicalitate sunt eu... eu care vin de departe.)

Cea care venea de departe a simţit că avea ceva de spus, adresându-se celorlalţi şi cerând să fie ascultată. Despre experienţe de viaţă care au marcat-o profund, de-a lungul unui parcurs presărat cu incertitudini, greutăţi şi căutări, cel puţin în faza incipientă. Despre o bătălie cu destinul din care se iese învingător doar combătând zi de zi. Despre dobândirea demnităţii, a egalităţii, a dreptului de a exista şi de a iubi.

Non è facile sorridere	Nu-i uşor să surâzi
e abbracciare una persona	şi să îmbrăţişezi o persoană
che ti ha appena offeso	care tocmai te-a umilit
senza sapere come sei.	fără să cunoască cum eşti.
Non è facile lottare,	Nu-i uşor să lupţi,
dimostrare che anche tu	să dovedeşti că şi tu
sei un'anima col cuore dentro.	eşti un suflet, ai o inimă.
Io vengo da lontano,	Eu vin de departe,
ma sono come te!	Dar sunt ca şi tine!

Destinul de emigrant are, prin complexitatea sa, o geometrie greu de definit, un profil poliedric, cu multiple faţete. În poezia sa, Daniela Forcoş îi dă o strălucire de diamant şlefuit de încercările, suferinţele şi pasiunile trăite. Şi toate acestea, spre a le face pe înţelesul tuturor, aici şi acum, în care altă limbă ar fi putut să le exprime mai bine? Quod erat demonstrandum.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Dan TOFAN

Aflu din CV-ul dumneavoastră că sînteţi medic de medicină orală. Pentru a glumi puţin, voi spune că profesia pe care v-aţi ales-o dă seamă şi despre dificultatea artei poetice privită din toate unghiurile. Aşa cum e greu să extragi o măsea, e greu şi să scoţi o poezie din cel care eşti. Este greu pentru că scrisul funcţionează cumva împotriva instinctului de conservare. Pentru a ne proteja, ferecăm în noi traumele, emoţiile puternice, eşecurile. Dar pentru a scrie poezie, le scoatem la iveală, chiar dacă într-o formă încifrată. Efectul este de multe ori destabilizant. Apoi, este o performanţă rară reuşita de a face lucrul acesta într-un mod care să intereseze din punct de vedere estetic şi pe alţii. A fi poet înseamnă a fi o struţocămilă care beneficiază de darul vorbirii/ al scrisului – mereu la graniţa dintre lumi şi dintre limbaje. Pe de altă parte, şi receptarea poeziei prezintă un grad ridicat de dificultate pentru că nu e nevoie numai de cultură, ci şi de o dispoziţie lăuntrică propice receptării, deci calm şi relaxare. Din aceste motive, poezia a fost mereu o artă ingrată şi acum mai mult ca niciodată. Şi totuşi nu a murit, semn că răspunde unei nevoi sufleteşti.
În ce vă priveşte, sînteţi la început de drum, însă începutul este promiţător. Aş miza pe simplitatea din care reuşiţi să scoateţi unele efecte poetice. Sună ca o naivitate trucată şi creează simpatie spontană pentru că subconştientul o asimilează cu arta naivă a meşterului popular. Sigur că acesta este doar începutul. Evoluţia depinde de dvs. Se cere o cultură poetică bine asimilată şi răgaz pentru contemplaţie.

Am găsit pe fundul gropii
În care trăiesc
O gaură mică.
Mă-ndeamnă zilnic să m-apropii
Şi să privesc
Dar îmi e frică.

Mi-e teamă c-aş putea găsi
Cerul, de care m-ascund
Dincolo de ea
Mai aproape ca oricând
Cerul de care nu pot fugi
Pentru că m-aşteaptă şi mă vrea
Şi mă primeşte
Chiar şi din fundul gropii...

Gelu CIOCAN
Mă bucur că aveţi preocupări de hermeneutică, ceea ce nu-i de ici, de colo. Cultura filosofică e hrană pentru poezie, asta ştim încă de la marii noştri clasici! Dar nici cultura poetică nu trebuie să lipsească. În felul acesta, dacă avem o minimă putere de detaşare faţă de propriile texte, vedem şi singuri cam pe unde ne aflăm. Pentru că tot îi scriam domnului Dan Tofan despre dificultatea receptării poeziei, reiau ideea completînd-o cu elementul *gust estetic*. Vreau să spun că e posibil ca poeziile dumneavoastră să fie valoroase, dar să nu-mi placă mie. Este şi cazul de aici. Ironia în textul poetic este deja instituţie, de la Marin Sorescu încoace, el fiind un adevărat maestru. Dumneavoastră însă nu finalizaţi bunele intenţii poetice pentru că de fiecare dată intervine o disparitate a limbajului care pulverizează efectul în fragmente prea mici şi, cred eu, nesemnificative. Cel puţin aceasta este impresia mea în acest moment. Vă urez să reveniţi cu alte texte prin care să mă contraziceţi.

Una scurtă
Suntem de mult timp împreună şi
ne-am obişnuit...
Dacă sunt cât de cât de-conectat
atunci lasă-mă să fiu şi pentru mine!
De altfel, acesta e mecanismul de vâslit
până la văz(u)-duh:
Orice mormânt de sâmburi
e mai întâi un parc
de scuipat.
(Iar balaurul,toată lumea ştie, din visul de fecioară vine.)
După ce-om da jos
tiranul fălos,
cine a domniei şi-a volniciei i-o gusta
lichiorul?
Chiorul, chiorul, chiorul, chiorul... cu piciorul şi ulciorul!
Că, permiteţi-mi să vărs câteva picături,
binecuvântat să fie zeul care inventase
scuipatul în suflet.
Niciodată golul nu o să sune a...
În beciul cu morţi Ion e falnic şi frumos.
P.S. Dovadă, lampa asta udă.

STELELE-N CER

Stelele-n cer
Deasupra mărilor
Ard depărtărilor,
Până ce pier.

După un semn
Clătind catargele,
Tremură largele
Vase de lemn;

Niște cetăți
Plutind pe marile
Și mișcătoarele
Pustietăți.

Stol de cocori
Apucă-ntinsele
Și necuprinsele
Drumuri de nori.

Zboară ce pot
Și-a lor întrecere,
Vecinica trecere –
Asta e tot…

Floare de crîng,
Astfel viețile
Și tinerețile
Trec și se stîng.

Orice noroc
Și-ntinde aripele,
Gonit de clipele
Stării pe loc.

Până nu mor,
Pleacă-te îngere,
La trista-mi plîngere
Plină de-amor.

Nu e păcat
Ca să se lepede
Clipa cea repede
Ce ni s-a dat?